Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو - دري
لنډه قاموس

دافغانستان دعلومو اکاډمۍ

دژبو او ادبياتو مرکز

پښتو انستيتوت

۱۳۸۴

PROPERTY OF
BACKUP
14122

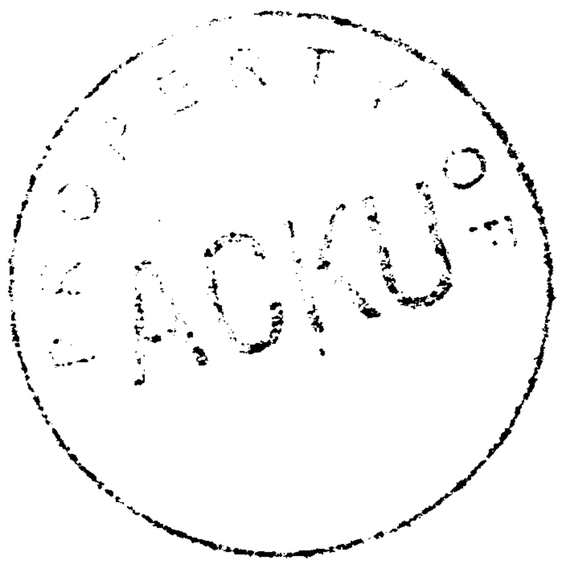

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب پیژندنه:

دکتاب نوم : پښتو- دری لنډ قاموس

خپروونکی : دافغانستان دعلومواکادمۍ دژبو او ادبیاتو علمي مرکز پښتو انستیتوت

مهتمم : محققه ظاهره هنګامه (خروټي)

ډیزاین اوکمپوز : امان الله (جاوید)

دچاپ ځای : ازادۍ مطبعه

شمېر: (۳۰۰۰) توکه

دچاپ کال : ۱۳۸۴ هـ . ل .

کابل - افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

PROPERTY OF
ACKU

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوی او بښونکي خدای (ج)

په سپيڅلي په نامه

د ۱۳۸۲ هجری لمريز کال دوږي په مياشت کې د (پښتو - دري) او (دري - پښتو) قاموسونو د ليکلو په باب د افغانستان د اسلامي جمهوريت جمهور رئيس جلالتمآب حامد کرزي له خوا يو فرمان د علومو اکادمۍ د ژبو او ادبياتو مرکز په نامه صادر شو ، چې د ژبو او ادبياتو علمي مرکز هم سم دلاسه په هماغه وخت کې د ذکر شوي فرمان په بنا پښتو او دري ژبو دواړو انستيتوتونو ته دنده و سپارله چې د دواړو قاموسونو په ليکلو پيل وکړي ، د دواړو انستيتوتونو علمي غړو هم په ډېر اخلاص او صداقت سره بې له ځنډه په کار پيل وکړ او په ډېره مينه يي دغه کارته ملا وترله.

څرګنده خبره ده چې د يوې ژبې د زده کړې او د هغې د آثار و د لوستلو لپاره د عمل په ډګر کې د هغې ژبې قاموس ډير اهميت او ارزښت لري ، نو د همدغه ضرورت او اړتيا له مخې چې پښتو ژبې ته د عملي کارونو په لړکې احساسيږي ، د دغه ډول يو دوه ژبيز قاموس ليکل د اهميت نه خالي نه دی. د دغه قاموس بناغلو ليکوالو د هر

لغت تلفظ په فونيميکه الفبي وليکله او د خج ځايونه يې هم په ګوته کړل ، ځکه چې د ا کار له يوې خوا د بلې ژبې دو يو نکو لپاره د پښتو ژبې د سم تلفظ د پاره په زړه پورې آسانتياوې برابر وي او له بلې خوا دغه کار نن سبا يو علمي او اکاډميک کار ګڼل کيږي او نړيوال ارزښت هم لري ، په ځانګړې توګه دغه قاموس چې اوس ستاسو مخې ته پروت دی هم د بنوونځيو زده کوونکو او هم په خارج کې د پښتو ژبې د مينه والو سره د پښتو ژبې په زده کړه کې پوره مرسته کولای شي.

په دغه قاموس کې (۴۵۶۶) پښتو لغتونه په دری ژبه مانا شوي او هم د دغو لغتونو ګرامري خصوصيات بنوول شوي دي چی دا کار هم د دغه قاموس يوه بله ځانګړتيا په ګوته کوي ، چې دې کار د قاموس اهميت او ارزښت نور هم لاپسې اوچت کړی دی.

د دغه قاموس په ليکلو کې د پښتو ژبې او ادبياتو د انستيتوت د غو پوهانو او څيړونکو برخه اخيستې ده.

۱ـ سر محقق عبدالرحيم ځدران: د پښتو ژبې او ادبياتو انستيتوت آمر.

۲ـ سر محقق مير احمد ګوربز: د پښتوژبې او ادبياتو د انستيتوت غړی.

۳ـ د سر محقق مرستيال مسافر خان رئيس خپل: د ژبو او ادبياتو د مرکز علمي منشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴_ د سر محقق مرستیال نور الله ولسپال: د پښتو د دیپارتمنټ مدیر.

۵_ د سر محقق مرستیال حضرت محمد ویاړ : د فولکلور ددیپارتمنټ مـــدیر .

۶_ د سر محقق مرستیال مجاور احمد مومند:د پښتو ژبې او ادبیـــاتو علمي غړی.

۷_ محقق مولا جـــــان تنیـــوال: د ژبپوهنې د دیپارتمنت مـــدیر.

۸_ محققه ظاهـــــره‌هنـــکا مه : د پښتو ژبې او ادبیاتو انستیتوت علمي منشی.

په پای کې د افغانستان د علومو اکاډمۍ د ژبو او ادبیاتو علمي مرکز د دغو ښاغلو پوهانو او محققینو زیار او زحمت ته د قدر په سترګه ګوري او دوی ته د دغسې علمي او اکاډمیکو کارونو په سر ته رسولو کې د لوی خدای (ج) له درباره لا زیات بریالیتوبونه غواړي ، او همدا رنګه د محترمې محققې ظاهرې هنګامې څخه چې د دغه قاموس د تصحیح او چاپ په لارو چارو کې یې زیات زیار او زحمت ګاللی دی د زړه له کومې مننه کوي .

په درناوي

سر محقق عبدالواجد واجد

د ژبو او ادبیاتو علمي مرکز رئیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تلفظ لارښود

معمول توری	فونیمیک توری	مثالونه	فونیمیک تلفظ
ا	a	سړ۱ تل	sar,atal
		شپه	špa
آ	ā	آس ، ویاړ	ās,w yāṛ
		سبا	sabā
ب	b	بار	bār
پ	p	پښتو	paṣtó
ت	t	تور	tor
ټ	ṭ	ټول	ṭol
ث	s	ثابت	sābit
ج	j	جوړ	joṛ
چ	č	چاکو	čākú
څ	ǰ	څای	ǰāy
خ	c	څوک	cok
ح	h	حاصل	hāsíl
خ	x	خور	xor
د	d	دود	dod
ډ	ḍ	ډیر	der
ذ	z	ذکي	zaki
ر	r	رپ	rap
ړ	ṛ	ړوند	ṛūnd

(c) ketabton.com: The Digital Library

معمول توری	فونیمیک توری	مثالونه	فونیمیک تلفظ
ز	z	زور	zoṛ
ژ	ž	ژوند	žwand
ږ	ẓ	ږغ	ẓağ
س	s	سم	sam
ش	š	شلومبی	šlumbé
ښ	ṣ	ښاغلی	ṣāğálay
ص	s	صادق	sādiq
ض	z	ضرر	zarár
ط	t	طاقت	tāqát
ظ	z	ظالم	zālím
ع	ء	عادت	ɕādat
غ	ğ	غمی	ğamáy
ف	f	فاصله	fāsilá
ق	q	قانون	qānúن
ک	k	کار	kār
ګ	g	ګډ	gaḍ
ل	l	لاس	lās
م	m	مور	moṛ
ن	n	نن	nən
ڼ	n	منه	maṇá
و	w	واده	wādə́
هـ	h	هر	har
ی	y	میلمستیا	melmastyā́
و	o	کور	kor
و	ū	سور	sūr
پښ	u	سُر	sur

ـيـ

(c) ketabton.com: The Digital Library

معمول توری	فونیمیک توری	مثالونه	فونیمیک تلفظ
زیر	l	امضا	imzā́
ي	i	ویر	wir
ې	e	تېر	ter
ی	ay	سړی	saṛáy
ۍ	ay	هیلۍ	helə́y
زورکی	ə	نیکه	nikə
		زړه	zṛə

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبني او ګرامري لنډون

اد	ادات		ل	لازمی	
اص	اصطلاح		لهج	لهجوي	
او	اوسنۍ زمانه		م	مفرد	
پ	پخوانی کلمه		ما	ماضي	
تپر	تپره زمانه		مت	متصدي	
ج	جمع		مج	مجازي	
جن	د جنس نوم				
را	راتلونکی زمان		مخ	مختارې	
ربط	ربط		مص	مصدر	
ژ.ب	د ژبپوهنې اصطلاح		مف	مفعولی حالت	
س	سفکس		ن	نوی کلمه	
بنځ	بنځینه نوم		نب	نه بدلیدونکی	
ص	صفت		ند	ندائیه	
ض	ضمیر		نر	نارینه نوم	
عد	عدد		ور	وروستاړی	
ش	شمېر		وگ	وګورئ	
ف	فعل		/	داکسنټ (خځ ، فشار) نښه	
فا	فاعل				
فاع	فاعلی حالت				
ق	قید				
گر	گرامر				

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف

(a) بنځ .م.
۱) حرف اول زبان پشتو است
۲) حرف علت است .
۳)علامه تانیث است که درآخر اسم میاید مانند: ژړا .

ابا (abā) نر.م. (ج . اباگان) لقب پدر.

اباتوونکی (abātawūnkay) نر.م. اباد کننده.

اباتي (abāti) بنځ . م .وګ. ابادي .

اباد (abād) ص .نر.م. ج جا ی معمور.

ابادول (abādaw ál) مص. مت .آباد کردن ، تیار کردن.

ابادي (abādi) بنځ .م. اباد ، ابادانی، جاییکه دران اب وګیاه پیدا شود ومردم درانجا زندګانی کنند.

اباخیل (abāxel) نر.م. ۱)اقارب پدری ، ۲) نام یک قبیله افغان است

اباګنی (abāganáy) بنځ .م. ج . فامیل وخانواده دختر خیل،پدر خیل.

ابته (abatá) ص.نب.عبث وبی معنی .هدر ، بیجا .

ابره (lbrá) بنځ .م. ۱) حاصل

زمین ۲) محصول هر چیز . ربح ۳) فصل وزمین که سال به سال به نوبت کاشته میشود.

ابک (abák) نر.م . نام که پسر از روی محبت به پدر میگوید.

ابلاغ (lblāğ) نر.م. رساندن ، رسانیدن نامه.

ابلاغول (lblāğawál) مص .مت. خبرکردن ، اگاه ساختن .

ابلاغیه (lblāğyá) بنځ .م. ورقه اي که بوسیله ان مطلب را ابلاغ کنند.

ابی(abáy) بنځ .م. زنیکه به منزلت مادر باشد.

اپت (apát) نر.م. مرض وتباهی.

اپلتی(aplaté)بنځ.ج.سخنان بیهوده،

اتام (atām) نر.م. ج.میده گی نان مجازا طعام وارد .جمع یی اتامونه.

اتبار (ltbār) نر.م. (۱) روشناسی، اعتماد ویقین (۲) روزیکشنبه.

اترنگ (atráng) نر.م.
(ج.اترنگونه) گل حنا ،بوته ایست که انرا میده کرده جامه وغیره را به ان رنگ می کنند .

اتره (átata)بنځ .م.کلمه مهمل است که با(خبره) یکجا استعمال میشود واکثراً درصورت جمع میاید-

دپلانی سره می خبري اتړ و کړي .

اتکړی (at kaṛáy) بنځ .م. ج.
.حلقه ایکه دردست مجرمین اندازند ، و لګك
په پښو کړی،په لاسو اتکړی
خپه پرې نه یم دجانان دلاسه دینه (لن)

اتل (atál) نر.م. (ج. اتلان)
قهرمان، مشهور، نابغه، با عزم، راسخ العقیده، ثابت القول.

اتلس (átalas) نر.م. هژده،
(۱۸)

اتلوال (atalwál) ص.نر.م.
دارنده نبوغ، دارنده شان و شوکت.

اتم (atám) ص نر.م. (بنځ. اتمه)
هشتم .

اتمانخیل (utmānxél) نر.ج.
یکی از اقوام پښتونها است.

اتمانزي (utmānzí) نر.ج.
یکی از اقوام مشهور افغانها است .

اته نیم (ataním) ص. نر. م. ج.
هشت و نیم، ۸ ½ .

اتنِ (atáṇ) نر.م. (ج. اتنونه) رقص خاص ملی افغانها.

اتنچي (atančí) ص. نر. م. اجرا کننده اتنِ.

اتوب (atób)نر.م. (ج. اتوبونه) ۱)اماچ ، اردابه ۲) مج.طعام بی مزه.

اته (atá) ش . هشت ، ۸ .

اته (aáta)بنځ .م. (ج.اتې) اندازه طول دست از انگشت تاارنج .

اتیا (atyā) ش هشتاد ، ۸۰ .

اتال (aṭāl) نر.م.۱)معطل وملتوی ، ۲) ناآرام و پریشان.

اتک (aṭák) نر.م. دریاي سند (اندوس)، قلعه مشهوری که درپهلوی دریای سند اباد گردیده .

اتسکی (aṭáskay) نر.م. عطسه .

اتکل (aṭkál) نر.م.تخمین وقیاس ، اندازه ..

اتکلول (aṭkalawál) مص .مت تخمین کردن ، ازمودن ، تجربه کردن تصور کردن .

اتکی (áṭkay) بنځ .م. فواق ، هکک هکهک، هکه .

اتی (aṭáy) بنځ .م. ج ۱) کلاوهٔ تار؛۲) دکان .

اتیران (aṭerān) نر.م. ۱)کلاوه پیچ مخصوص. ۲) بازي پچیز.

اتیرن (aṭerán)ص .نر.م. (بنځ اتیرنه) شخص بدهضم .

اجاره (ajāra) بنځ .م. مشترک با اجارهٔ دری .

اجانی (ajāṇáy) ص. بنځ .م. (ج اجانیانې) .زن حاجیه ، بی بی حاجی .

اجل (ajál) نر.م. زمان مرگ ،نهایت زمان عمر.

اجلئی (ajalǰáy) نر.م.مرگ جای .

اجنه (ajəṇá) بنځ .م. وګ .اجانی.

اچول (ačawə́l) مص .مت.انداختن افکندن.

اچه (áča) بنځ .م.اواز کشتاندن وراندن بز .

اچی (ačáy) بنځ .م.نوعی — از کاویست خورد وکم جثه .

اخکزي (acakzí) نر.م. ج. نام یک قبیله از افغانها است .

اخنل (acaṇə́l) مص . مت !) چیدن مرتب کردن، مقبول .کردن، بافتن چارپائي وامثال ان ۲۰) سرودن .

اخه (acá) بنځ .م. (ج .اخې) استخوان ران .

اخی (aǰáy) بنځ .م.پنجره ایکه از خمچه ها ساخته شده باشد .

احمدزي (ahmadzí) نر.ج. یکی از اقوام مشهور پشتونها.

اخ (ax) اد.کلمه تحسر وافسوس است که درحال وقوع یک واقعه ناگوار از زبان انسان بی اختیار صادر میشود. و گاهی درحالت خوشی هم استعمال میشود .

اختر (axtár) نر.م. (ج. اخترونه)عید، جشن مسلمانها .

اختری (axtaráy) ص .نر.م. گوسفند قرباني عیداضحی .

اخته (axtá) ص. نب۱)مشغول، گرفتار ، ۲) خصی ۳) گذاشتن گوشت خام درمرچ مصاله .

اخښل (axṣə́l) مص .مت، خمیره کردن ۲) ترکردن (ارد).

اخښی (áxṣay) نر،م. (ج.اخښي) خسربره ، برادر زن ،شوهر خواهر.

اخ وتوخ (axuṭúx) نر.م. به سبب ماندگي زیاد یالت وکوب زیاد کسی را از توان وطاقت بی بهر ه ساختن.

اخ ودب (áxuḍab) نـــــر.م. زد وخورد ، گیر ودار، جنگ وغوغا.

اخیړ (axéṛ) نر.م. (ج. اخیړونه) سیم گل ، گل سفید کردن خانه .

اخیړل (axeṛə́l) مص .مت . (ج. اخیړونه) سیم گل کردن، کاگل کردن.

اخیستل (axistə́l) مص. مت. ۱) گرفتن، برداشتن ۲) خریدن.

ادکه (adə́ka) ښځ .م. لقب مادر ، زن معمر.

ادکۍ (adəkə́y) ښځ.م. مادر.

ادم خیل (adamxél) نر.م. دپښتنو یوقوم .

ادوم (adū́m) نر.م. (ج.ادومونه) ران .

ادې (adé) ښځ .م. (ج. ادې گانې) وگ.ادکه .

ارام سئ (arāmsáy) امر . یک قومانده عسکري است .

اربکی (arbakáy) نر.م .پولیس مردمی که برای امنیت عامه تعیین شده باشد.

ارت (art) ص .نر.م.ج (ښځ. ارته) فراخ ، کشاده .

ارتول (artawə́l) مص .مت. .فراخ کردن .

ارتیدل (artedə́l) مص .ل. فراخ شدن ، کشاده شدن .

ارتینه (artiná) ښځ .م. (ج.ارتینې) زوجه ، زن منکوحه ، عورت .

ارجل (arjál) ص .نر.م. ج .مخلوط ودرهم امیخیته،مخلوط النسل .

ارچه (arčá) ښځ .م یکي از اقسام درخت ها .

ارخاړی (arxāṛáy) نر.م. (ج.ارخاړي ۱) مرض اسهال گوسفندان که دراول بهار عارض میشود . ۲)خرفه ، یکنوع سبزی است که پخته خورده میشود.

ارخښ (arxáṣ) نر. م . ضیق النفس ، صدایکه دروقت گریه درگلو گره شود .

ارزان (arzā́n) ص. نر .م. نرخ وقمیت خفیف .

ارزاني (arz āní) ښځ .م .ضد قیمتی .

ارزښت (arzə́ṣt) نر.م. قیمت، ارزش سز ا واری .

ارزښتناک (arzəṣtnā́k) ص.نر.م . باارزش ، دارای ارزش .

ارزیدل (arzedə́l) مص .ل. سزاواربودن، ارزش داشتن .

ارږمی (arẓamáy) نر.م .فاژه

ارږی (arẓáy) نر.م. اروغ .ترش.

ارغاړی (arğā́ṛay) نر.م. سرنشیبی.

ارغنجا (arğanjā́) نر.م. نوعي از الوچه که دانه های خورد دارد.

ارڼی (arṇáy) نر.م. (ج.ارڼي) قنداق.

ارواښاد (arwāṣā́d) نر.م. متوفیٰ.

ارومرو (arū́marū́) ق . حتماً ، خامخا ،ضرور .

اره (ará) ښځ .م. اره،یکی از وسایل نجاری .

اره (ā́ra) ښځ .م (ج.اړې) بنیاد اساس ، تهداب ، اصل .

ارهټ (arháṭ) نر.م. (ج. ارهټونه) چاه کلان .

ارهنډه (arhánḍa) ښځ .م. بید انجیر .

اریان (aryā́n) ص .نر.م. ج. خوار، ذلیل ، حیران ، خاضع، محتاج .

اریانول (aryānawə́l) مص .مت .حیران کردن ، محتاج کردن .

اریانیدل (aryānedə́l) مص .ل حیران شدن .متحیر شدن . محتاج شدن .

اریړه (ariṛá) ښځ .م. هلیله ، هریره .

اړ (aṛ) ص .نر.م. ج ۱) محتاج ،گیر ، محبوس .۲)مشغول ۳) بدهضم وقبض ۴) عبرت اندوز؛۵) زیچ سطرنج.

ار (ār) نر.م. (ج.ارونه)قبض ،مزاحمت ممانعت.

اراند (arānd) ص.نر.م . گرفتار.

ارایستل (arístál) مص .مت. مجبور ساختن .

ارتیا(arṭyā) سغ .م. (ج.ارتیاوپ) احتیاج ، محتاجی.

ارخ (ar (a)x) نر.م. (ج.ارخونه) پهلو.

ارخی (arxáy) نر.م. (ج.ارخي) ۱) دامنه کوه ، ۲) زمین مایل ۳) قبرغهٔ علیاء.

ارخیز(arxíz)ص.نر.م .پهلودار .

ارکی (arakáy)نر.م؟پله زینه؟ ۲) چوب کمان مانند گلیم بافی .

ارم (arám)نر.م. (ج.ارمونه) ۱) چوب چل مَرده ، ۲) تمبهٔ دروازه ۳) مصروف ومشغول .

اروب (arób) نر.م. (ج.اروبونه) ۱) کاچي ،اردابه ۲) کل رقیق (اخیر) ۳) طعام بی مزه .

اروتل (arwatál) مص ، ل .مجبور شدن ، محتاج شدن ، بند شدن .

ارودور (aru dúr) نر.م. اغتشاش،زد وخورد ،انقلاب.

ارول (arawál) مص. مت موانع فراهم کردن ، جلو راه گرفتن .

ارول (arawál) مص .مت ۱) کشتاندن ، چپه کردن. ۲) اقامت کردن ، بودوباش کردن .

اره (ára) سغ. م (ج.ارى) ۱) رابطه، تعلق ۲) مزاحمت ، ممانعت .

اریدل (aredál) مص .ل .۱) محتاج شدن ۲) قبض شدن.

اریکی (arikáy) نر.م. (ج.اریکي) بندش ،قبض۲) تعلق ورابطه؛۳) تنبه دروازه ۴) خسته ۵) تلک ۶) امیدو ارزوی سست ۷) دستک سقف .

ازار (azār) نر.م. (ج.ازارونه)

۱)رنجش۲)وبال.

ازارول (azārawə́l)

مص.مت.اذیت کردن ، رنجانیدن.

ازاریدل (azāredə́l) مص .ل.

رنجیدن ، اذیت شدن .

ازانګه (azāngá) ښځ .م. طنین،

انعکاس صوت ، پژواک.

ازغن(azğə́n) ص. نر.م. ج بته خار

دار وهرچیزیکه خار داشته باشد.

ازغی(azğáy) نر.م. (ج.ازغي) خار.

ازمایښت(azmāyáṣt) نر.م.

(ج.ازمایښتوته) تجربه وازمایش..

ازمویل (azmoyə́l) مص .مت.

ازمودن ،ابتلا.

ازموینه (azmoyə́na)ښځ.م (ج.

ازموینې) امتحان ، ازمایش .

اسانول (asānawə́l)مص . مت.

اسان کردن .

اسانیدل (asānedə́l)مص .ل سهل

شدن ، اسان شدن .

اسبون (asbū́n)ص. نر.م. (ج .

اسبانه) ګله بان اسپ.

اسپه (áspa)ښځ.م. (ج.اسپې) مادیان .

استازی (astā́zay)نر.م. (ج.

استازي) نماینده ،قاصد ،رسول .

استاکار (astākā́r)ص. نر. م.

(ج.استاکاران)اهل کسب ،کسبه کار.

استوګن(astogə́n) ص.نر.م.ج.

مسکن ګزین .

استوګنځی(astogən ǰ áy)نر.م.

جای سکونت ،جای بودوباش .

استوګنه(astogə́na)ښځ.م.

سکونت، بودوباش.

استول (astawə́l) مص. مت.

۱) مسکن دادن ۲)فرستادن ،ارسال

نمودن.

اسره(asrá)ښځ.م .۱)امید وارزو

۲)صرفه .

اسکیرل (askerəl)مص .مت.

زبون ساختن .

اسمان څکالی

(asmānsakālay) نر.م. خفاش ،

شب پره .

اسمان کټ (asmānkáṭ)نر.م.

بنات النعش .

اشرپی (ašrapáy) بنخ .م. طلا،

اسم مسکوک طلا ی قدیم .

اغزکی (ağzakáy)نر.م. خارک،

بتهٔ تلخیست خاردار که برای رفع بعضی

ازامراض جلدی به حیث دواستعمال

می شود (ازغکی) هم گفته میشود .

اغزن(ağzán) ص. نر.م. وګ ازغن.

اغزی (ağzáy) نر.م. وګ . ازغی .

اغزل (ağzál) مص .مت.خمیرکردن

سرشتن.

اغور (ağór) نر.م.

(ج.اغورونه)هاوند چوبی .

اغوستل (ağūstál) مص .مت .

جامه پوشیدن .

اغیار (ağyār)نر.ج. بیګانه .

اغیر (ağéṛ) نر.م. بدهضمی .

اغیرل(ağeṛəl) مص.مت . بدهضم

کردن .

اغیزه (ağezá) بنخ .م. اثر ، تاثیر.

اغیزناک (ağeznák) ص.نر.م.

تاثیرناک ، موثر.

افغان (afğān) نر.م. پشتون ،باشنده

افغانستان .

افغانستان (afğānistān) نر.م.

کشور افغانها ، مملکت افغانان .

افغانی (afğānáy) بنخ .م. ج.پول

مروج افغانستان .

اکا(akā)نر.م.(ج.اکاګان)اکاکا، عمو ،

۲) شخصیکه به منزله عم باشد .

اکاخیل (akāxél) نر.م. نام یک

قوم پښتو نها است .

اک پک (akpák)ص.نر.م.حیران ،

حق حیران.

حق حیران.

اکړ (akáṛ) ص .نر.م. عقیم ، مایوس.

اکوبکو (ákobáko) نر.م. نوعی ازبازي اطفال .

اکوړ (akóṛ) نر.م. (اکوړونه) چارمغز .

اکوک (akū́k) نر.م. غوره بادام وزرد الو وامثال ان .

اګاهو (agāhū́) ق . مسبوق ، پیش وآګاه .

۱) **اګر** (agár) نر.م.(ج.اګرونه) درخت وچوب عود.

۲) **اګر** (agar) ص.نر.م. ادم فضول، دنی.

اګن (agán) نر.م. (ج.اګنونه) چکاوک،نوعی ازګنجشک خاکی رنګ وخوشخوان .

الالول (alālawə́l) مص .مت. ذبح کردن ،حلال کردن .

الګډ (algáḍ) نر.م. شیله ، مجرای سیلاب (خوړ) هم ګویند.

الوتکه (alwū́taká) ښځ .م . ج .الوتکې) طیاره جهاز هوائی .

الوتل (alwū́tə́l) مص.ل.پریدن ، پرواز کردن.

الوزول (alwūzawə́l) مص .مت. پراندن ، پرواز دادن .

الوګان (alūgā́n) نر.م.ج.کچالو.

الول (alwə́l) نرم .پیچ درپیچ ، تاوتاو.

۱) **الوی** (alwə́ y) ښځ.م.یلمه،خوشه ګندم وغیره حبوبات که درروی اتش بریان شود .

۲) **الوی** (aə́lway) ص.نر.م. حریص.

الویښ (alweṣ) نر.م. (ج.الویښونه) بادخفیف ،بادنرم.

اله ګوله (alagū́la) ښځ .م.

شوروغوغا ، اغتشاش .

الیش (aléš) نر.م. عوض ، بدل .

الیشول (alešawə́l) مص. مت . بدل کردن .

اماني (amānī́) ښځ .م. همگی ، تمامی ، جمله ،

امبار (ambā́r) نر.م. (ج.امبارونه) ۱) پارو،کود سرگین ۲)مج،چیز مبتذل وبسیار.

امته (amtá) ښځ. م. امید ،ارزو.

امتی (umatə́y) ښځ .م. زن صاحب خانه ، زن اختیار دارخانه .

امرل (amarə́l) مص. مت. جدا کردن گوسفند ها وغیره ازیک دیگر .

امسا (amsā́) ښځ.م. چوب دست .

امکوړی (amkoṛáy) نر.م. چوچه حیوان درنده .

امکه (amáka) ښځ.م. خواهرپدر ، عمه .

املوک (amlū́k) نر.م. یک نوع درخت میوه دار است شبیه ونزدیک به الوبالو که میوه ان شیرین وسیاه است. وثمر این درخت را املوک گویند .

اموخته (amūxtá) ص. نب. ۱) عادی، انس گرفته ۲) حیوان وحشی رام شده .

امیل (amél) نر.م. (ج. امیلونه) حمایل.

امیندواره (umayndwā́ra) ص. ښځ .م زن حامله .

ان (an) اد، ۱) لحظ ،وقت بسیار اندک ، ۲) توان ،قوت ،قدرت ۳) ارادت .

انا (anā́) ښځ .م. مادرکلان.

انجړ بنجړ (anjáṛbanjáṛ) ص. نر.م درهم برهم وسرگم .

انجه (ínja) ښځ .م. نفس سوختگی ، نفس زدن .

انڅی (lncə́y) ښځ.ج.سردوزپشم ، تار بافته پشم .

انځر (inǰə́r) نر.م. انجیر .

انځرګل (inǰərgwə́l) نر.م. ګل انجیر ، کنایه از چیز یکه نایاب مي باشد .

انځور (anǰór) نر.م. (ج.انځورونه) نقش ،رسم .

انځورګر (anǰorgár) ص.نر.م. نقاش ،رسام .

انځورول (anǰorawə́l) مص مت. نقش کردن ، رسم کردن .

اند (ānd) نر.م.اندازه ویک دوره زمان.

اندرپایه (andarpāyá) ښځ .م . نردبان ، زینه (ج.اندر پائې).

اندرغپ (andarǧáp) ص. نر.م. بیهوش ، پنهان ، نامعلوم ، بلعیده .

اندرکاغی (andarkā́ǧay) نر.م. بازی اطفال است که درغیاب یکدیگر خط ها برزمین ودیوار وغیره کشیده ودراخر که خط ها ی ،هر یکی زیاد برامداوغالب ودیگر مغلوب گفته میشود.

اندرکه (andarká) ښځ .م. جاکت نیم تنه .

اندړ (andáṛ) نر.م.ج. ۱) نام یک طایفه مشهور پښتونها .۲) زرنیخک، یک نوع گنجشک زرد رنگ خواننده .
۳)یکنوع نبات است که علف حیوانات است.

انده (ánda) ښځ.م.خیال،اندیشه،تصور

اندیر (andér) نر.م. ۱)بدبختی ، مصیبت ، وحشت ، ظلمت ، تاریکی .
۲) کم وقحط ونایاب . چنانچه دردعا ی بد استعمال میشود – روزي دې اندیرشه.

اندیښمن (andeṣmán) ص.نر.م. ج. اندیشناک ،مشوش ، تشویشی .

اندیښنه (andeṣná) ښځ .م. خیال فکر ، اندیشه ،

انډ خور (anḍxwár) نر.م.خریچ اتش .

انډر (onḍár) نر.م. اسپ مست وسرشوخ.

انډو (anḍū́) نر.م. (انډوګان) غوزهٔ نارسیدهٔ پنبه.

انډوخر (anḍoxár) نر.م. خرمرد، نوعی از بازی بچه ها وازدحام مردم را نیز انډو خر می گویند.

انډوغویی (anḍǧoyáy) نر.م. نوعی از بازی اطفال که دربین اب اجرا میشود.

انډول (anḍwál) نر.م.ج. موازنه، عدیل.

انډولی (anḍwaláy) ښځ .م. کجاوه .

۱) **انډه** (anḍá) ښځ .م. نوعي از بازی اطفال .

۲) **انډه** (ánḍa) ښځ .م. جیل ،ضد ، جنجال.

انډی (anḍáy) نر.م. (ج.انډی) عدل و یک لنگ بار. ۲) پهلو.

انډیری (anḍeráy) نر.م. بوریا ، فرش غریبانه.

انډیوال (anḍīwā́l) نر.م. رفیق ، همراه، شریک(ج.انډیوالان).

انډیوالي (anḍīwālī́) ښځ.م. رفاقت ،همراهی ،شریک در خورد ونوش وهمکاری.

انرکه (anarká) ښځ.م. کوشک، قصر، بنای مرتفع، عمارت عالی درخارج شهر که اطراف ان باغ وکشتزار باشد .

انزکی (anzakáy) نر.م. (ج.انزکي) طفل شوخ وگستاخ .

انسان پیژ ندنه (insānpežandaná) ښځ.م. انتروپالوجی ،انسان شناسی.

انګار (angā́r) نر.م. (ج.انګارونه) اتش سرخ ، قوغ اتش .

انګارل (angārə́l) مص.مت.شمردن، تخمین کردن.

انګازه (angāzá) ښځ.م . اوازه

انعکاس صدا (ج.انګازې)

انګرمنګر (angármangár)

نر.م.قید وبست ،ممانعت .

انګرۍ (angaráy) ښځ.م. پیراهن مخصوص افغاني که دربین کوچیها وافغانها مروج است وبعضی کرتی را نیز انګرۍ گویند .

انګړ (angáṛ) ښځ .م. (ج.انګړونه) .

۱) حویلی ،احاط وصحن خانه ،سرای ؛

۲) نفقه شبانه.

انګړۍ (angaṛáy) ښځ.م.

۱) بندتقسیم اب .۲) درختي است که دانه های سرخ میکند.

انګړۍ (angarðy)ښځ.م. سراچه ومهمانخانه .حجره .

انګل (angðl) نر.م. (ج.انګلونه) غوغا ،اشوب، قضیه ،پیچیده ومشکل.

انګوړی(angoṛáy) نر.م. انار خرد (ج.انګوړي) .

انګول(angól) نر.م. تلاش.

انګولا (angolā́)ښځ.م.

(ج.انګلولاوې). ۱)ګریه وفریادبه اوازبلند، قوله سګ ..

انګولل (angolə́l) مص. ل. قوله کشیدن سګ.

انګ وهل (angwahə́l)مص. ل . عرعر کردن خر.

انګه (angá) ښځ.م. (ج.انګې)

۱) اوازه ۳) درخت انار .

انګه (anga) ښځ.م.(ج.انګی)تنګور ، زنیکه همرای عروس از خانه پدر به خانه داماد میرود .

انګیټۍ (angeṭáy) ښځ .م. بخاری

انګیرل(angerə́l)مص.ل.نداشتن ګومان کردن .

انند (anánd) نر.م. (ج.انندونه)

۱) مسرت ،شادمانی .۲) شکر.

اننګی (anangáy) نر.م. (ج.اننګي)

۱) رخسار .۲) پستان زن دراصطلاح شعراء.

انی (anáy) ښځ.م. وګ. انا.

اڼکې بڼکې (aṇkébaṇké) ښځ .م. ج. بازی مشهور اطفال .

اڼل (aṇəl) مص.مت.جوکوب کردن ، ذریعه دستاس میده کردن.

اڼول (aṇawə́l) مص .مت . ۱) دانه دانه چیدن ،انتخاب کردن؛ ۲) میده کردن به ذریعه دستاس .

اوار (awā́r) ص. نر.م.ج.۱) هموار، ۲.) تاراج ،چوروچپاؤ ۳) گسترا نیده .

اوارول (awārawə́l) مص. مت . هموار کردن ،گستردن .۲) چوروچپاول کردن.

اوبال (ubāl) نر.م. (ج.اوبالونه) گناه، عذاب اخرت .

اوبتل (obtál) نر.م. تحت البحری.

اوبجن (objáṇ) ص.نر.م.و.ګ . اوبلن .

اوبدل (obdə́l) مص. مت . بافتن.

اوبړن (obṛáṇ) نر.م. ابگین ،مایع .

اوبړی (obṛə́y) ښځ . م. جامنک بقه، گیاه سبزیکه دربین و کنار اب های دایمی می روید.۲)مج. هرچیز نرم وبی اتصال که مشابه ، به اوبړی باشد.

اوبلن (oblán) ص.نر.م. ج. ۱) طعامیکه اب ان از اندازه بیشتر شود؛ ۲) زیمناک،نمناک ،دارای نم .

اوبول (obawə́l) مص. مت . سیراب کردن. ابیاری کردن .

اوبه (obá) ښځ .ج . اب .۲) سیراب، ۳) مج.عزت وابرو.

اوبه لګول (obalagawə́l) مص. مت.زمین را ابیاری کردن ، سیراب کردن .

اوبخور (obaxwár) نر.م . محل ابخوری حیوانات واب گرفتن مردم از نهر .

اوبه خوره (obaxwárə) ښځ.م.

اوبه خوره (obaxóra)بنخ.م.

زمینیکه بسیار اب می خورد.

اوپره (opŕa) ص .نب. ۱) شخص بی جایداد.۲) مج هر شخص بیکانه،وناجنس .۳) خاک سست .

اوتر(awtár) ص.نر. م.ج .سراسیمه وپریشان .

اوت (uṭ)ص.نر.م. به کله ایستادن .

اوجار (ujāṛ) ص.نر.م.ج.وک ویجارِ.

اوجره (ujrá) بنخ.م. وک .حجره.

اوجغوني (ujğūní) بنخ. ج.وک وژغونی .

اوچت (učát) ص.نر.م. ج . بلند وبالا.

اوچتول (učatawə́l) مص. مت . بلند کردن ،بالاکردن .

اوچتیدل (učatedə́l) مص .ل .بلند شدن ،بالاشدن.

اوچکول (učkūl) نر.م. بره ایکه عمرش ازشش ماه الی یک سال باشد .

اوخار (awcā́r) ص.نر.م.اشکارا، پدید ار ، مشهور .

اوخارول (awcārawə́l)مص. مت.اشکارا کردن .

اوخکک (awcakák) نر.م.شاتره نباتی است معروف .

اوخ (ux) ا.د. کلمه ایست که برای ترسانیدن اطفال استعمال میشود .

اوخی(uxə́y) بنخ.م. مادر ال ، یک موجود وهمی که اطفال رابه ان می ترسانند .

اوخی (uxə́y) نر.م. (ج.اوخي) ۱) شوهر خواهر ، خسربره.

اودس (awdə́s)نر.م. (ج . اودسونه) وضو ،طهارت،ابدس.

اودس مات (awdasmat)

نر.م. رفع حاجت ، قضای حاجت .

اودس ماتی (awdasmā́tay) نر.م.

اودس ماتی (awdasmā́tay) نر.م. غائط.

اودل (owdə́l) مص. مت. بافتن .

اودوم (udū́m) نـــر . م. ۱) چاره ، علاج ،بااصول عنعنه مروجه ومجر به . ۲) افسون ،دم تفاول برای دفع مرض.

اوده (udá) ښځ .م . د م وافسون .

اوده (udə́) نر .م. خفته ،خوابیده

اوده ګر (udagár) نر.م.ج .افسون کار ، افسون ګر .

اوډل (oḍə́l) مص. مت .ترتیب وتنظیم کردن.

اور (or) نر.م. (ج.اورونه) اتش

اور اورکی (ororə́ kay) نر.م. (ج.اور اورکی)کرم شب تاب .

اوربشې (urb úši) ښځ .ج. جو.

اوربشینه (urbušína) ص.ښځ . م. (ج. اوربشینی).نان جوینی .

اوربل (orbál) نر.م. درنظام قومانده اتش دادن،فیرکردن ، مرکب از(اور) و(بل).

اوربل (orbə́l) نـــــــــر.م. .(ج . اوربلونه). ۱) خانه وار واهل بیت ، مسکن وماواء .۲) موی بافته پیشانی زنان.

اوربلکي (orbə́loki) ښځ .م. ج .وګ . اوراورکی .

اوربند (orbánd) نر.م. اتش بس .

اوربوز (urbúz) نر.م. پوز حیوان .

اورته (owratá) ښځ .م. (ج.اورتې) زن منکوحه.

اورژبی (urzə́bay) ص . نر . م . فصیح ، بلیغ ، سخن سرای.

اورږه (urẓo) نر.ج. فله .

اورشو (uršó) ښځ .م. ج (اورشوګانې) ۱) چراګاه . ۲)مو ضع ازاد ومناسب ،دشت . ۳) سرشته کار.

اورښت (oraṣt) نـــــــر.م.

(ج.اورښتونه) بارش.

اورغالی (orğā́lay) نـــــــر.م.

(ج.اورغالي) اتش دان ،جای افروختن اتش.

اورغوی (orğáway) نر.م. ج.

(ج.اورغوي) کف دست.

اورګاډی (orğā́ḍay) نر.م. (ج. اورګاډی) ریل .

اورلړونی (orlaṛū́nay) نر.م.ج. (اورلړوني) اتش کاو.

اورلګوونی (orlagawū́nay) نر.م.اتش افروز . مجازا ، فتنه ګر.

اورلګیت (orlagít) نـــــــر.م. ګوګرد.-

اورلوبه (orlúba) ښځ .م.تش بازی.

اورمړ (ormə́ṛ) نر.م. ۱) نام یک قبیله افغان. ۲) شخص مرده دار.

اورمیږ (orméẓ) نـــــــر.م.

(ج.اورمیږونه) پس ګردن.

اورنوسی (ornusay) نر.م.

(ج.اورنوسي) اتشګیر.

اورنی (orṇáy) نر.م. (ج.اورني) ۱) اتش خانه ، اتشخانه ماشین وامثال ان. ۲) قنداق طفل.

اورول (orawál) مص.مت . ۱) باران کردن ، ۲) چیزی را به طور باران پراګندن .

اوره (ora) نر.ج. ۱) ابر باریک ؛ ۲) پرده باریک سبز چشم ، ګل چشم .

اوری (oray) ښځ .م. ج. بیره دندان، بیره ناخن.

اوریا (oryā) ښځ .م. (ج. اوریاوې) بارش ، باران.

اوریدل (awredə́l) مص.ل . شنیدن.

اوړه (oṛa) نر.ج. ارد.

اوړی (oṛay) نر.م. تابستان.

اوږد (ūẓd)ص.نر.م. (ج.اوږده) طویل ، دراز.

اوږدغوږی (ūẓdǧwáẓay)ص. نر.م. درازگوش ، خر.

اوږدوالی (ūẓdwā́lay) نر.م. درازی ، طول.

اوږدول (ūẓdawə́l) مص. مت .دراز ساختن.

اوږده (ūẓdá)نر.م. درازی.طول.

اوږدیدل (ūẓdedə́l) مص.ل. درازشدن.

اوږمکه (uẓmə́ka)ښځ .م. (ج. اوږمکې) مهتاب .

اوږه (uẓa) ښځ .م. (ج.اوږې) سیر.

اوس (os) ق . حال ، اکنون .

اوسپنه (óspana)ښځ . م. اهن . fe .

اوستری (ustaráy) ص.نر.م. (ج.اوسترې) اخری.

اوسنی (osanáy) ص.نر.م. (ج.اوسنې) حالیه ،موجوده.

اوسیدل (osedə́l) مص. ل سکونت کردن.

اوسیلی (awseláy) نر.م. (ج. اوسیلي) اه سرد.

اوش (oš) ا د.کلمه ایکه برای استاده کردن خر استعمال میشود . (اویش) هـــم می گویند.

اوښ (uṣ) نر.م. (ج. اوښان) شتر.

اوښبنه (uṣbaná) ښځ.م. (ج. اوښبنې) شترچران ، شتر بان.

اوښبون (uṣbū́n)نر.م. (ج.اوښبانه) شتربان.

اوښبه (uṣbə́) نر.م. وګ. اوښبون.

اوښتل (awaṣtə́l) مص. ل . ۱) چپه شدن ۲) گردیدن.

اوښکه (ū́ṣka) ښځ .م. ۱شک .

اوښ مرغه (uṣmə́rǧə) نر.م. شترمرغ.

اوښیمه (uṣimá) ښځ م،(ج.اوښیمې) شترمادهٔ نرطلب.

اوګره (ogra) ښځ .م.(ج .اوګرې) دلده گندم وبرنج.

اوګی (ogay) ښځ .م.ج درخت

خنجک.

اوجه (oljá) ښځ .م. (ج. اولجې) غارت ،تاراج.

اولس (ulas) نر.م. (ج. اولسونه) ملت ، قوم .

اوه لس (awálas) عد. عدد هفده؛ ۱۷ .

اولس ګلوي (ulasgalwí) ښځ.م. ملیت پرستی.

اولسوال (ulaswā́l) ښځ .م. حاکم ، حاکم حکومت.

اولسوالي (ulaswālí) ښځ.م. علاقه.

اولسي (ulasí). ص. نب. قومی، ملی.

اولکه (ulká)ښځ.م. سرزمین.

اولنی (awalanáy) ص.نـــر.م. (ج اولني) ۱) اولین، نخستین، ۲) سابق، مقدم .

اوم (um) نر.م. (ج. اومه) خام.

اومړی (umaṛáy) ص.نـــر.م. (ج. اومړي) تار خام، خام تاب .

اونۍ (unáy) ښځ.م. هفته .

اوڼل (uṇál) مص.مت . چیدن.

اووم (uwám) ص.عد.نر.م. هفتم.

اووه (uwa) عد. هفت (۷).

اوولس (uwálas) عد. هفده ، (۱۷).

اوولسم (uwalasám) ص.عد .نر.م. هفدهم.

اویا (awyā́) عد ،هفتاد (۷۰) .

اویا یم (awyāyám)ص.عد.نر.م. هفتاد م.

اویجه (awejá) ښځ .م. سرزمین.

اهاړ (ahā́ṛ) نر.م. (ج. اهاړونه) ګرمی زیاد وحرارت شدید تابستان .

ایره (lrá) ښځ .م. (ج. ایرې) خاکستر.

ایزک (izák) نر.م. خنثی.

ایږ (iẓ) نر.م. (ج.ایږان) خرس.

ایسار (isā́r)نر.م. ګرفتار ، بندی ومعطل.

ایسارول (isārawál)مص .مت

گرفتار کردن ، معطل کردن.

ایساریدل (isāredál)مص.ل.

گرفتار شدن ، معطل شدن،بندشدن.

ایستل (istál) مص. مت . بیرون کردن،کشیدن .

ایسیدل (isedál) مص. ل .

نمودن زیبیدن ، نمودار شدن.

ایشول (išawál) مص. مت .

جوش دادن.

ایشیدل (išedál) مص. ل . جوش خوردن ، جوشیدن .

ایښودل (išodál) مص. مت . نهادن.

ایښوول (isowəl) مص. مت . وګ.ایښوول .

ایغ نیغ (íeğneğ) ص.نر.م. ج . شخ وشوخ.

ایغ سترګي(iyğstárgay)

ص.نر.م. شوخ چشم ، بیحیا.

ایل (iyl) نر.م. رام ،تابع ،منقاد.

ایلبند (iylbánd) نر.م. مسکن چراګاه تابستانی درجاهای سرد سیر .

ایلول (iylawál) مص. مت. رام نمودن ، تسخیر.

ایله (iyla) ص. نب. ازاد ، اواره ، واګذار.

ایله جاري (iylajārí) نر.م. ملیشیا ، عسکر قومی که عندالضرورت جمع شوند. ۲) اشخاص مخلوط که از یک صنف باشند.

ایلیدل (iyledál) مص.ل. رام شدن،تابع شدن. منقاد شدن.

ایمنول (lmnawál) مص.مت. دلاسا کردن ازګریه ،رام کردن.

ایندە (índa) نر.م. (ج.ایندیان) قوچ وحیوان ناخصی.

ایواد (iwād) نر.م. وطن.

ایوان (iywān) نر.م. (ج.ایوانان) ۱) طفل وبچه خورد ، .۲) مفغن حیوان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ا

حرف دوم الفبای زبان پښتو است .

(ā) ا.د.

حرف ندا است که دراول اسم مخاطب استعمال میشود مثلا: آمحموده!

اریان (aryā́n) نر.م. حیران.

ازاددول (azādawā́l) مص.مت. ازاد کردن.

ازاد یدل (āzādedā́l) مص.ل.ازاد شدن ، خلاص شدن.

ازموینه (āzmoyā́na) بنځ.م. امتحان.

آس (ās) نر.م. (ج.اسان)اسپ.

آغلی (āǩā́lay) ص.نر.م. (ج. اغلي) قشنګ ،مقبول ،زیبا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

PROPERTY OF PACKU

ب

ب(be) بنځ.م.
حرف سوم الفبای فونیمیکی زبان ملی پښتو است که ارزش ابجدی ان (۲) میباشد.

بابا(bābā́) نر.م. (ج.بابا ګان) لقب پدر وشخص مسن ومحترم.

باباآدم (bābāādám) نر.م. ادم(٤)، پدر اول انسانها.

بابر (bābár)نر.م. (ج. بابړان)نام یک قبیله مشهورپښتونها است .

بابوزي (bābozí) نر.م.ج نام طایفه از قبایل افغان.

بابولاله (bābūlā́la) بنځ .م. (ج. بابولالي) ترانه معروف افغانها است که دروقت عروسی وسربافی عروس وغیره اوقات خوانده میشود که لحن واواز مخصوص دارد.

بابی (bābáy) بنځ.م. ج. لقب زن برادر که (وریندارہ) نیز ګویند . که بطور احترام برای دیګر زنها نیز استعمال میشود.

باتور(bātūr) ص.نر.م.ج.
۱) شمشیر ی ،دلاور، ۲) شاهین ؟
۳) سیاهی چشم.

باتوري (bāturí) بنځ.م.
شجاعت، دلاوری ودلیری .

باتی(bātáy) بنځ.م. فتیله زخم ،فتیله چراغ ، نوع از میله جراحی .

باتینګر (bātīngár) نر.م.ج.
۱) بادنجان رومی .۲) هنګ.

باټ (bāṭ) نر.م. (ج. باټونه)
۱) سنگ فسان ،سنگ چرخ . سنگی که بران کارد وغیره را تیز می کنند .
۲) شلیک تفنگ ۳) تحریک تمسخرامیز.

باټو (bāṭū́) ص.نر.م. لافزن .

باجره (bā́jra) ښځ .م. (ج. باجرې) نوعی است از غله مانند ارزن اما کمی بزرگتر که مردم غریب ازان نان میسازند.

باجه (bājá) ښځ .م. (ج. باجې) هارموینه ،اله موسیقی .

باچا (bāčā́) نر.م. (ج. باچاهان) پادشاه.

باد (bād) نر.م. شمال، ۲) وجع مفاصیل، ۳) مرض اکله نقرس ، روماتیزم .

بادبیزی (bādbezáy) نر.م.بادپکه.

باد پښ (bādpáṣ) بادرو ، نام جای است بین لغمان وتگاب .

بادری (bādəray) ص.ښځ.م. باتوری.

بادکښ (bādkáṣ) نر.م. سوراخ داخل شدن هوا ویاباد.

بادول (bādawə́l) مص. مت.
۱) بادکردن غله وغیره. ۲)اسراف کردن.

بادي (bādí) ص. ښځ.م. ۱) شخصیکه به مرض باد گرفتار شود . ۲) فعل کسیکه گندم را ازکاه ذریعه باد جدا مي کند؛
۲)نوعی از شتر تیز رفتار.
۳)بار (bār) نر.م. (ج. بارونه) حمل .

باران (bārā́n) نر.م. بارش.

بارکزي (bārakzí) نر.ج. نام یک قبیله بزرگ افغانها است.

بارکښ (bārkáṣ) فا.نر.م. (ج. بارکښان) حمال ،محنتی ،زحمتکش.

بارول (bārawə́l) مص . مت . بارکردن ، تحمیل کردن .

باره (bāra) ښځ .م . (ج. بارې). بندکلان، ۲) دیوار سنگی ،پلوان بزرگ.

باري (bārí) ص.نب. . ۱) درخت باردار ، ۲) حیوانیکه به باربردن اموخته شده باشد.
۱) تکیه کلام است مانند : (نو) وغیره .

باریدل (bāredə́l) مص. ل . بارشدن ، کوچیدن .

باړ (bāṛ) نر.م. فیر تفنگ ،شلیک تفنگ .

باړخو (bāṛxū́) نر.م. (ج.باړخوگان) رخسار .

(ج.باړخوګان) رخسار .

باز (bāz) نر.م. (ج.بازان) یک نوع پرنده شکاری .

باښه (bāṣá) ښځ.م (ج. باښې) یکنوع مرغ شکاری است .

باغکه (bāǧáka) ښځ .م. (ج. باغکې) ۱) نوعیست از پرنده که پرهای ان بسیار خوش ایند است.

۲)نوعی از سنګ کبود که ازان تشـــله می سازند.

باغو(bāǧū́) نر.م. ۱) نوعی است ازمرض اطفال ،ګربه کلان باغی.

باغوټ(bāǧū́ṭ) نر.م. دانه ای است که درزیر ګوش می براید،غده نکفیه.

باغوان (bāǧwā́n) نر.م. (ج. باغوانان) . ۱) باغبان . ۲) خرکار ،سبزی فروش.

بالښت (bāləṣ́t) نر.م. (ج.بالښتو نه) بالشت.

بامبړ (bāmbə́ṛ) نر.م. (ج. بامبړان) پیشوای اهل هنود.

بامل (bāmə́l) مص. ل. رشته دوستی را قایم نګاه داشتن .

بانجن(bānjə́ṇ) نر.م. بادنجان سیاه

باندې(bā́ndi) ق بالا،برذمه..

باندې کول(bāndikawə́l) مص. مت. بارکردن دیګ وغیره.

باندې کیدل(bāndikedə́l) مص.ل. بارشدن دیګ وغیره.

باندینی(bāndináy)نر.م. (ج.باندینې) ۱) انچه بالای چیزی واقع باشد. فوقانی۲) بیرونی .

بانډار(bānḍā́r) نر.م. (ج. بانډارونه) مجلس ، بزم ،جمعیت.

بانډه (bānḍá) ښځ.م. ۱) مسکن بیرون ابادی قریه وده ۲)ده خورد یکه به ده کلان مربوط باشد .

۳)مسکن موقتی تابستانی درایلبندها ؛

۴)تن ،بدن؛ ۵) محو، فناه.

بانډیڅی (bānḍecáy) ص.نر.م. (ج. بانډیڅي) دهاتی.

بانه (bāná) ښځ.م. (ج. بانې) بهانه، عذر، حیله.

باڼس(bāṇs) نر.م. (ج.باڼسونه) چوب بانس .

باڼیچغ(bāṇičə́ǧ) نر.م. اندرچو چوبیکه یک بچه بر یک سر ان وبچه دیگر بر سر دیگر ان سوار شده تاو بالای

میشود ، نوعی از بازی اطفال است .

باور (bāwár) نر.م. اعتماد ،اعتبار.

باور لیک (bāwarlík) نر.م.

اعتبار نامه.

باوري (bāwarí) ص. نب . (ج. باوریان) معتمد ،امین.

باهو (bāhū) نر.م. (ج. باهوکان) چوری طلا یانقره.

بایده (bāyadá) بنځ .م. باید ،لایق رسم ورواج .

بایلل (bāylál) مص.مت. باختن.

۱)**ببر** (bábar) نر.م. شیر ژیان دارای موی دراز.

۲)**ببر** (babár) ص.نر.م. مشعر دارای موی انبوه ودراز.مجازاً غصه ناک.

ببری (babráy) نر.م. (ج. بیري) ګل ریحان ، نازبو ،کشمالی .

ببر یدل (babaredál) مص. ل.

۱)شخ وراست شدن موی بر بدن؛۲)موی دار شدن وموی دراز شدن.مجازاً قهر شدن.

ببو (babó) بنځ .م. لقب مادر.

ببو (babáw) نر.م. مادرآل که برای ترساندن اطفال استعمال میشود.

ببوزی (babūzay) نر.م. (ج . بیوزي) ۱) پکه .۲) نوعی از مرغ ماهی خوار.

ببی (babáy) بنځ.م. (ج. ببی ګاني) لقب خواهر کلان که بطور محبت خطاب میشود .

بته (báta) بنځ.م. قاز.

بتکی (butakáy) نر.م. دام زمینی بودنه ګیری.

بتی (batáy) بنځ .م. فتیله چراغ.

بتل (baṭal) نر.م. (ج.بتلونه) ظرف بنګ سائی ونصوارسائی.

بته (baṭá) بنځ، برنجیکه بدون مصاله مثل چلوسفید اما کمی نرم ترپخته شده باشد.

بتی (baṭáy) بنځ.م. داش ،کوره .

بتیاری (baṭyāráy) ص.نر.م. داش وان ، داش .و الا.

بجلکه (bujláka) بنځ .م. شتالنګ.

بچ (bač) نر.م. حفاظت ،نګاه.

بچاون (bačāwáṇ) نر.م. (بچاونونه) فرش کلان.

بچاونه (bačāwṇá) بنځ.م. فرش

وبستر ه.

بچوړی (bačūṛay) نر.م.

(بچوړي) چوچه پرنده وغیره.

بچول(bačawál) مص.مت . نجات دادن .

بچی (bačay) نر.م. ج. بچي ،بچیان) بچه،طفلک ،بچه حیوان رانیز گویند .

بچیدل (bačedál) مص. ل . نجات یافتن ،از خطر رستن.

بځخه (bạcxá) بنځ.م. (ج. بځخي) جامه دان ،بقچه.

بځرکی (bacárkay) نر.م.

(ج.بځرکي) . ۱) شرر کوچک ،شراره اتش . ۲)مج .ریزه وپارچه کوچک هرچیز.

بختور(baxtawár) ص.نر.م. ج. نیک بخت . صاحب بخت .

بخښښ(baxṣáṣ) نر.م. (ج. بخښښونه) جایزه ،انعام.

بخښنل(baxsál) مص. مت. بخشیدن.

بخښنه (baxṣána) بنځ.م. بخشش – انعام .

بخمل (baxmál) نر.م. مخمل، یکنوع پارچه نفیس ابریشمی است .

بخملي(baxmalí) نر.م.

۱) یکنوع کرمی است پت دار که دروقت بهار از مسکن خودمی براید .

۲) نام پرنده ایست به رنگ مخمل که درشب می خواند.

بخوړی (baxūṛay) نر.م.

۱) مادرال ۲) پوست گوساله که ازگاه پر باشد.

بخوله (baxwála) بنځ.م. واقعه بد،فاجعه.

بخی (baxáy) بنځ .م. ج. بخیه .

بد (bad) نر.م.ج. بابد فارسی مشترک است.

بدخرځی(badx árcay)نر.م. مصرف ،اسراف کننده.

بدخولی(badxūlaý) ص.نر.م. یاوه گوی ،پوچ دهن.

بدر (badár) نر.م. چنار سفید

بدرګه (badragá) بنځ .م. ۱) بدرقه ۲) مج.خیرات روز های اولین مرده ختمه نیز گویند.

بدري (budrí)بنځ .م. سکندری

خوردن وبسر امدن حیوان.

بدری(badrí) نر.م. ۱) منافقت ۲)ضرر.

بدسولی (badsoláy) ص. نب. کرسنه چشم.

بدل (badál) نر.م. ۱)عوض ،۲) نااصل .

بدل (badál) نر.م. ترانه وغزل.

بدلامی (badlāmáy) ص.نر.م. شقی ، بد عمل.

بدلزن (badalzán) فا.نر.م. خوش خوان ، غزل خوان.

بدلغامه(badlaǧāma) بنځ .م. فاحشه.

بدلمنه (badlamána) بنځ .م. (ج. بدلني) ۱) زن ناپاک دامن ۲)زن بی عفت.

بدلول (badlawə́l) مص.مت . بدل کردن ، عوض کردن.

بدله (badla)بنځ .م. انتقام ، تلافی.

بدلیدل (badledál) مص. ل. تبدیل شدن . عوض شدن.

بدمخی (badməxáy) ص.نر.م.ا) بدروی وزشت قیافه . ۲) بی لحاظ .

بدمرغه (badmarǧá) ص. نب بدفال ، نحس ، بدبخت .

بد مرغي (badmarǧí) بنځ .م. بدبختي ،بدفالی ، نحوست.

بدنام (badnā́m) ص.نر.م.ج. رسوا

بدناموال (badnāmawál) مص.ل. رسوا شدن ،بدنام شدن

بدنامیدل (badnāmedál) مص. مت. رسوا شدن ، بدنام شدن.

بدنه(badaná) بنځ .م. (ج. بدني) ۱) حصه شهر یا قلعه .۲) برج قلعه ۳) تنه توت وغیره.

بدي (badí) بنځ .م. (ج. بدی) دشمنی وعداوت.

بدی (báday) نر.م. ادم شریر ومفسد.

بدیدار(badidā́r) نر.م. شخص دشمن دار.

بدیدل (badedál) مص. ل، بدشدن.

بډ (baḍ) نر.م. کفو ،نظیر ، عدیل ، همسر ومقابل .

بډای (baḍā́y) ص.نر م. (ج. بډایان) توانگر ،دولتمند.

بډګال (baḍagāl) نر.م. ګل لغ.

بډودی (baḍūḍay) نر.م.

(بډودي) ګرده.

بډه (báḍa) بنځ .م. (ج. بډې)

۱) نیفه ،۲) هدف،۳) م اق وتحت

شعاع امدن قمر.

بډه بیره (baḍabéra) بنځ .م. ۱)

نوعی بوته کوهی است که میوه ان خورده

میشود ۲) درپشاور نام یک منطقه است .

بډي (báḍi) بنځ .ج . رشوت .

بډیخور (baḍexór) فا.نر.م.رشوت

خو ر.

بر (bar) نر.م. بالا ،فوق ،مجاز اً غالب.

برابر (barābár) ص.نر.م. ج .

. ۱) موافق وسازګار ۲)تهیه شده.

برابر ول (barābarawál) مص.

مت . ۱) موافق کردن ، برابر کردن ،

۲) درست کردن ۳) تهیه کردن.

برابر یدل (barābaredál) مص.ل.

۱) موافق شدن ۲) تهیه شدن ۳) درست شدن

برات (barāt) نر.م. ماه شعبان.

بربادول (barbādadwál) مص.

مت. خراب وضایع کردن.

بربادید ل (barbādedál) مص.

ل. بربادوخراب شدن.

بربنډ (barbánḍ) ص.نر.م.ج. عریان ،

بر هنه ساختن.

بربنډول (barbanḍawál)

مص.ل. برهنه شدن.

بربنډیدل (barbanḍedál)

مص.ل. برهنه شدن.

بربن (bárban) نر.م. باغ کلان ،باغ

بالا.

برخلیک (barxlík) نر.م.(ج.

برخلیکونه) سرنوشت ،قسمت.

برخه (bárxa) بنځ.م. بهره ،حصه،

بخش (ج . برخې)

برخه من (barxamán) نر.م.

بهره مند.

برړه (baráṛa)بنځ.م. نام بوته ایست

کوهی بی برګ وبیخار که چوب ان

سخت است وساجق ازان میګیرند.

برسیرن (barserán) ص.نر.م. ج.

بالا ،اشکارا ،سرسری.

بدسیره (barséra) ق .

علاوه،اشکارا .

برغو (barğū) نر.م. یک اله صدادار

است که ازشاخ ګاو همچنان از بوته

مزری ساخته میشود .

برغولی(barğólay) نر.م. سرپوش دیګ.

برګ(brag) ص.نر.م. ج. ۱) ابلق ۲) پیس ومبروص.

برګیدل (bragedál) مص.ل. ابلق ودورنګ شدن. ۲) عصبانی شدن.

برلاسی(barlāsay) نر.م. زبر دست ، بالادستی ،کامیابی .

برملا(barmalā) ص.نر.م. ظاهر، اشکارا ،معلوم.

برمنډ (barmánḍ) نر.م. برهنه، عریان.

برند (brand) ص.نر.م. شوخ چشم و بی حیا.

برندول(brandwál) مص. مت . به غوضه اوردن.

برندیدل(brandedál) مص. ل. قهر شدن ،عصبی شدن .

بروځه (burwáǰa) بنځ.م.(ج ، بروځي) ۱) شنان ۲) کیاه کوهی.

بری (baráy) نر.م. (ج ، بري) فتح ظفر ، غلبه.

بریالی (baryāláy) ص.نر.م.فاتح ، مظفر ، (ج ، بریالي)

بریت (bret) نر.م (ج ، بریتونه) شارب ، بروت.

بریتور (bretawár) ص.نر.م.ج . شخصیکه بروت دراز دارد.

بریتو (bretó) نر.م. بروتي ؛ شخصیکه بروت دراز داشته باشد.

بریځر (briǰár)نر.م.چاشت ترق.

برید (brid) نر.م.(ج . بریدونه) ۱) آغاز ، ۲) هجوم ، حمله ، تعرض ۳) خط فاصل ، حدود ، سرحد.

برید جنرال (bridjanrāl) نر.م. رتبه نظامی اول جنرالی.

بریدمن (bridman)نر.م. رتبه دوهم نظامی.

۱) **بربښ** (brex) نر.م. سینه بغل.

۲) **بریښ** (brīx) نر.م تابش و جلا و لمعان ، خله زدن دندان و غیره.

بریښنا (brexnā) بنځ ، .م (ج . بریښناوی) الماسک ؛ برق .

بریښنول (brexawál) مص.مت. بریدن ، برنده ساختن ، تیز ساختن.

بریښنول (brexawál) مص.مت ۱) تابانیدن ، درخشان کردن ، ۲) به خله آوردن.

برښیدل (brexedə́l)مص.ل.

درخشیدن ،جَله نمودن.

بریښیدل (bri xedə́l) مص.ل

تیز شدن ، قطع شدن ، برنده شدن.

بری لیک (baray lík) نر.م.

شهادت نامه ، سند فراغت.

براس(baṛā́s) نر.م. (ج.براسونه)

بخار، تفت.

برچیدل (bṛačedə́l) مص.ل.

۱) عطسه زدن ، ۲) قهر شدن.

برستن (brastə́n) بنځ.م.(ج .

برستني) لحاف.

بروس (bṛūs) نر.م.خپه ، دلګیر ،

ګرفته ، ترشرو.

بروسیدل (bṛūsedə́l) مص.ل.

عبوس شدن ، رنجیدن ، ترشروشدن.

برېځ (baṛéc) نر.م.(ج . برېځان)

نام یک قبیله از افغانها.

بربدل (baṛedə́l) مص.ل.

۱) غرش کردن شتر ۲) صدا کشیدن

بزنر در وقت تماس برجنس ماده آن ، رها

شدن حیوان نر به ماده آن.

بزغلی (buzğaláy) نر.م. بزق.

بزګر (buzgə́r) نر.م.دهقان.

بسپنه (baspana) بنځ.م (ج .

بسپني)کومک ، اعانه.

بسیا (basyā́) ص.نب.۱) کافی

۲) قانع ، ۳) مشغول ۴) جابجا ، پوره..

بسیدل (basedə́l) مص .ل.

کفایت شدن ، تمام شدن.

بشپړ (baš páṛ)ص.نر.م.ج. کامل ،

پوره ، تمام.

بشپړول (baš paṛawə́l)

مص.مت. کامل کردن ، پوره کردن.

بشپړیدل (baš paṛedə́l)

مص. ل . کامل شدن .

بشرپال (baš arpā́l) نر.م. بشر

دوست ، انسان دوست.

بغرۍ(bağrə́y) بنځ .م.آغور ،

چقوری ، پایکوب و غیره.

بلاربول (blārbawə́l) مص.مت.

حامله ساختن ، باردار کردن.

بلاربیدل (blārbadə́l) مص .ل

حامله شدن.

بلبله (balbə́la) بنځ .م.بلبل.

بلدول (baladawə́l) مص.مت

آموخته ساختن ، رام کردن.

بلدیدل (balaldedə́l) مص. ل .

اموخته شدن ،رام شدن.

بلل (balál) مص.مت. ۱) ذکر کردن ، یاد کردن ۲) خواستن ،دعوت کردن .

بلمنگه (bəlmangá) بنخ.م. بی نمک.

بلینده (blendá) بنخ.م. شعله آتش.

بلن لیک (blanlík) نر.م دعوتنامه.

بلنه (balána) بنخ . م(ج بلني) دعوت.

بلوا (balwā) بنخ.م .(ج بلوا کاني بلوا ؤ) شورش ، اغتشاش ، بغاوت .

بلوټ (balóṭ) نر.م (ج . بلوټونه/ قلفک دروازه .

بلوس (blūs) نر.م (ج بلوسونه) رنجش ، تعرض .

بلوسیدل (blusedál) مص.ل . نفرت کردن ، رنجیدن ، ارزردیدن .

بلوڅ (balóc) نر.م (ج بلوڅان) یکي از افراد منسوب به قوم بلوچ .

بلوک (bulūk) نر.م جماعت جاندارها از بیست تا پنجاه ، ۲) یک جماعت عسکر به همان تعداد.

بلوک مشر (bulūkməšár) نر.م.ضابط یک بلوک عسکر (ج بلوک مشران).

بلول (balawál) مص . مت دردادن افروختن ، اتش روشن کردن .

بلیدل (baladál) مص .ل . درکرفتن روشن شدن .

بلیږدل (blezdál) مص . مت . پیچیدن ، قنداق شدن .

بمبره (bambára) بنځ.م . زنبور ، (ج.بمبري).

بمبل (bəmbál) نر.م . کل جواری ، کل نی ، یکنوع نبات است که کل ان مثل کل نی است وبرای حیوانات علف خوبی است .

بمبڼ (bambáṇ) نر.م. (ج . بمبڼا) برهمن هندوها .

بندول (bandawál) مص .مت . بندکردن ، قیدکردن .

بندیدل (bandedál) مص.ل . بندشدن ، قید شدن .

بندیوان (bandiwān) نر.م. ۱) قیدی ، بندی ، ۲)نگاه بان زندان ، زندانبان .

بندار (bandār) نر.م . مجلس وبزم و اجتماعیکه که اساس ان نشاط و طرب باشد .(ج. بندارونه)

بنسټ (bansāṭ) نر.م بنیاد، اساس.

بنګړی (bangṛáy) نر.م (ج بنګړي) چوری فلزی و شیشه وغیره .

بنګړیوال (bangṛiwāl) نر.م. (بنځ .بنګړی واله) ج .بنځ .بنګړیوالي) چوری فروش .

بنګښ (bangāṣ)نر.م .ج.نام یک قبیله افغانها است که درتیرا، هنګو وکرم زندګی میکنند .

بنګله (banglá) بنځ.م (ج .بنګلي) چندمنزله تعمیریاعمارت .

بنګي (bangí) نر.م (ج .بنګیان) محتاط به عمل بنګ .

بنګیدل (bungedāl) مص.ل .
۱) طنین کردن زنبور و مگس وغیره .
۲) آوازکشیدن آلات سازسیمدار .

بنی (banáy) بنځ .م . انبان ، دم اهنګر .

بنیره (banerá) بنځ .م . سرمهره دیوارکه ماهی پشت باشد .

بن (baṇ) نر.م(ج بنونه) باغ ، درخت زار.

بنه (báṇa) بنځ .م(ج بنې) چهره ،شکل ، قواره .

بنه (baṇá) بنځ .م (ج بنې) پرپرنده .

بوتکی (būtkáy) بنځ .م اشرفی ، طلا.

بوتکی (būtakáy) نر.م (ج بوتکي)مراهق .

بوتی (būṭáy) نر.م (ج بوتي) بوته و هیزم .

بوتی (būṭáy) بنځ.م . پاره ګوشت بی استخوان ، ګوشت سرخی ، زخمی که از ان خون وریم جاری میباشد .

بوتیدل (buṭedāl) مص.ل . رنجیده شدن ، ترشروشدن .

بوجی (bojáy) بنځ.م.ج.ګونی که دران چیزها راحمل ونقل میکنند .

بوخ (būc) ص.نر.م ۱)خفه ، دلګیر، ترشرو ،با اصطلاح کابل چوندی کرده نشسته. ۲) قایم استاده عمودی ، حالت حیوان که در وقت تور ګوشهای خودرا قایم کرده طرف پیش مایل باشد.

بوخت (buxt) ص.نر.م مشغول ،

لګیا.

بوختول (boxtawə́l) مص.مت . مشغول کردن .

بوختیدل (boxtedə́l) مص.ل . مشغول شدن .

بوخڅه (boxcá) ښځ . م.(ج بوخڅې)خریطهٔ است که دران کالای مخصوصی رانگاه میکند .

بوده (budə́) نر.م(ج. بوده ګان) حیوان اهلي بارکش ، دواب .

بودیدل (budedə́l) مص.ل . حصول شدن .

بوډا (budā́) نر.م (ج . بوډاګان) پیروسالخورده

بوډی (buḍə́y) ښځ . م (ج.بوډیانی) زن پیر)

بوډی ټال (boḍaytā́l) نر.م. قوس قزح .

بوډی کټ (boḍaykáṭ) نر.م بنات النعش .

بورجل (burjə́l) نر.م.(ج .برجلونه ۱)اقامتگاه ومسکن ، ۲)سنگر و کمین گاه .

بوره (būra) ښځ . م.(ج. بورې) زن پسرمرده .

بوړبوکی (burbūkə́y) ښځ .م گردباد که در هوا می پیچد.

بوږنول (būẓnawə́l) مص .ل . اوازکلفت و درشت کشیدن .

بوس (būs) نر.م ،۱) کاه خشک ، کاه سفید گندم۲) چیز کاواک.

بوساړه (būsāṛá) ښځ .م . ۱)کاه وعلفی که یکجا کرده و برای حفاظت از باران کاگل میکند .۲)کاه وعلف خشک وکاواک؛۳) هرچیز کاواک میان وتهی ؛ ۴)مجازاً ادم سست وتنبل.

بوکاڼ (būkā́ṇ) نر.م . کوهان شتر .

بوللـه (bulə́la) ښځ .م.(ج . بوللې) قصیده .

بومیا (bumyā́) نر.م.پیشوا، رهبر.

بونګه (bunga) ښځ . م.(ج.بونګې) فدیه خلاصی اسیر، محافظهٔ حفظ عزت ،۳) عوض مال مسروقه .

بونګیدل (bungedə́l) مص.ل . بونګ بونګ کردن.

بوڼ (būṇ) نر.م مونج ، منج .

بوڼل (buṇə́l) مص.مت . بافتن

چارپایی.

بونیدل (buṇedál) مص.ل.اواز کردن مکس و پشه و امسال ان ، زُنگ زُنگ کردن .

بوین (būyán) ص.نر.م.ج.بویناک.

بویول (būyawál) مص.مت.بو کردن ،شمیدن .

بویه (būyá) بنځ.م.(ج یوبې) نباتی است که مانند مشنگ پلی میـــگیرد، گل سفید دارد وخوشه میکند بطورپارودرپاییزاستعمال می شود .

بهاند(bahā́nd) ص.نر.م.جاری .

بهان (bihā́ṇ) نر.م . کرُهٔ اسپ .

بهر (bahár) ق.خارج ، بیرون .

بهرنی (baharanáy) نر.م خارجی، بیرونی .

بهول (bahawál) مص.مت .جاری کردن .

بهیدل (bahedál) مص.ل جاری شدن.

بهیر(bahír) نر.م.(ج.بهیرونه) قطار، جماعت مسلسل.

بی (be) ا د .بغیر، ماسوا .

بیا (byā) ق.باز، دوباره ، پس .

بیابیا(byābyā́) ق.باز باز ، دوباره

بی ابری (beibré) ص.بنځ .ج .

زمین بی حاصل.

بیارته (byārta) ق.واپس ، پس .

بیاسته (byāsta) بنځ . م .ریسمان کلفت،کمند .

بې پامه (bepā́ma) ص.بنځ . م . بې فکر.

بې پته (bepáta) ص.نب.بې عزت، بی ناموس.

بې پـــتي(bepatí) بنځ .م. بی ناموسی بی وفائی .

بې ځایه (bejā́ya) ص.نب. بی جای،بی موقع.

بې څښتنه(becaṣtána)ص.نب. بی صاحب ،لامالک.

بیچاون (bačāwán) نر.م. فرش کلان سالون.

بیدول (bidawál) مص . مت . خواباندن .

بیدیا (bedyā́) بنځ .م. (ج.بیدیاوې) دشت خشک وبی گیاه ،صحرا.

بیدیدل(bededál) مص .ل. خوابیدن خفتن.

بې ډبه (beḍába) ص.نب . بی

عقل ، بي نزاکت .

بې ډوله (beḍáw la) ص.نب . بی سلیقه ، بی نمود ، بی ارایش ، بی نظم . خواباندن.

بېلډۍ (beḍə́y) ښځ . م . ج . بجل .

بېرته (bírtə) ق.۱)پس ،واپس ، باز، بعد. ۲)دور ، بعید ، کشاده،فراخ.

بیرول (berawə́l) مص.مت . ترسانیدن .

بیریدل (beredə́l) مص.ل . ترسیدن.

بیړا (beṛā́) ص.نر.م(ج.بیړاګان) کم عقل ، بی خرد .

بیړه (bíṛa) ښځ.م.عجله ، شتاب

بیړی (beṛə́y) ښځ .م.۱)زورق ، کشتی کوچک ۲)زولانهٔ آهنین .

بیزو (bīzó) ښځ.م(ج بیزوګانې) شادی، میمون ، بوزینه .

بې ږغه (beẓə́ğə) ص.نب.بی صدا، بی اواز.

بې کوره (bekóra) ص.نب.بي خانه، اواره ، مجرد .

بیګاه (begā́) ق . دیشب ، شب ګذشته.

بیل (bel)ص.جدا.تنها،علٰحیده.

بیلتون (beltū́n) نر.م. ج. جدائي فراق،تنهائی ،زمانه هجر.

بیلګه (bélga)ښځ .م(ج.بیلګې) نشانه،علامه،سراغ.

بېلېدل (beledə́l)مص.ل. جـــدا شد ن.

بېنډۍ (benḍə́y) ښځ.م. بامیه که ترکاری معروف است.

بی وزلی (bewázlay) ص.نر.م. بېچاره، خوار، عاجز.

بېول (bewə́l) مص.مت. بردن شخص و یا حیوان به قوت خود آن بدون اینکه بر برنده حمل شود .

بیول (bayawə́l) مص.مت. جاري ساختن.

بیه (báya) ښځ.م. مفغن بیع، قیمت.

بیه کول (bayakawə́l)مص مت. قیمت چیزی را پرسان کردن.

بیه کیدل (bayakedəl) مص. ل. قمیت چیزی پرسان شدن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پ

پ (pe) ښځ.م.(ج. پېې ګاني)حرف چهارم الفبای زبان پښتو.

پاته (pāta)ص نب. باقی ماند ه، پس مانده.

پاته کول (pātakawál)مص.مت. معطل کردن، ایستاد کردن.

پاته کېدل (pātakedál) مص.ل. معطل شدن.

پاتې شونی (pāteš ūnay)ص.نر.م. پس خورده، پس مانده و باقی مانده چیزی .

پاڅول (pāc awál)مص.مت. بیدار کردن، خیستاندن، بر انگیختن.

پا څېدل (pācedál) مص.ل. بیدار شدن، بر خاستن.

پاخه (pāxá) ص.نر.م. ج. اشیای پخته شده.

پارول (pārawál) مص. مت . تحریک دادن، تیز کردن، بر انگیختن.

پاربدل (pāredál) مص.ل. به تحریک غیبی به حرکت آ مدن، تیز شدن، بخشم آ مدن .

پارسوب(pāṛsób) نر.م. ورم، اماسی .

پارکی (pārkáy) ښځ.م. ۱) قطعه شعـــر، پارچه شعـــر، ۲) طالع وفال.

پارو(pāṛū) نر.م. دم، افسون.

پاړوګر (pāṛūgár) ص.نر.م.
افسونګر، مارګیر.

پازه (pāza) بنځ.م. کار، عمل، تاثیر.

پاس (pās) نر.م. ۱) بالا، بلند، فوق، ۲) رعایت و خاطر داری.

پاسوال (pāswāl) نر.م. ۱) پادشاه، واکمن، ۲) د پولیسو برید جنرا ل .

پاشل (pāšhál) مص.مت. افشاندن، پاشیدن، متفرق ساختن .

پاغونده (pāğundá) بنځ.م. (ج . پاغـــوندې). ۱) کلوله پندهء مخلوچ شدهٔ نداف.۲) کلوله برف.

پالل (pālál)مص.مت. ۱) ادا کر دن مناسبات دوستی و هر ګونه مـــــساعی لا زمه۲) پرورش و تربیت کردن.

پالنه (pālána) بنځ.م. پرورش، تربیت، غم خواری.

پالوا ل (pālwāl) ص. نر.م. پرهیز ګار، و فادار.

پالونکی (pālūnkay) ص.نر.م. پرورش و تربیت کننده، شخصیکه مناسبات دوستی را به جا می آورد.

پام (pām) نر.م. هوش. فکر.

پاملرنه (pāmlarána) بنځ.م. توجه ، نګهداری. مراقبت.

پانګوال (pāngwál) نر.م. ثـروتمند و دارای سرمایه .

پانګه (pānga) بنځ.م. (ج. پانګې)سرمایه، راس المال ، ذخیره.

پان (pāṇ) نر.م. (ج . پانونه) ۱) کمرکوه۲) جای که در کنار دریا زیر انرا دریا برده و مشرف به سقوط باشد.

پانه (pāṇa)بنځ.م(ج . پا نې) .۱) ورق ۲)برګ) رقعه ۴) پلوان، زمین

پایځه (pāycá) (ج پایځې).
پاچه تنبان.

پایښت(pāyáṣht)نر.م. بقـــا، پایندګی.

پاییدل (pāyedál) مص.ل. ۱) پائیدن، زنده ماندن ۲) دیر ماندن ۳) سکونت کردن ۴) پایدار شدن.

پیړ غوږ (paparğwáz) نر.م. ۱) نوعی از علف کوهی؛ ۲) ص شخصیکه ګوش های کلان داشته باشد.

پت (pat) نر.م. ۱) عزت، ناموس، ابرو ؛ ۲) پشم نرم بز که در زیر موهای دراز ان میباشد و ازان پتو می سازند. ۳) مناسبات دوستی و نگهداری ان.

پتاسه (patāsá) بنخ.م.(ج. پتاسې) شیرینی، نوعی از شیرینی.

پترکی (patárkay) نر.م. ۱) ارچق زخم، ۲) پترهٔ اهنی و ریزهء چوب.

پتری (patráy) نر.م. (ج. پتري) پترهٔ آهنی ۲) نوعی از ماهی، ۳) یک پارچه اهن نازک. ٤) میخ سپـــــــر ٥) برگهای خشک نیشکر. ٦) به معنای قطع.

پتړ (patáṛ) نر.م. (ج. پترونه) گذرگاه دریا، راه عبور دریا.

پتک (paták) نر.م. (ج پتکونه) ۱) ابخوری سفری که به گردن اویزان میکنند ؛ ۲) کاغذی که بر ان تار می پیچند.

پتکی (patakáy) نر.م. وگ. پتک.

پتنګ (patáng) نـــــــر.م. (ج. پتنګان) ۱) پروانهء شمع، ۲) کاغذ پران بزرگ.

پتون (patūn) نر.م. (ج. پتونونه) ران.

پته (páta) بنځ.م. (ج. پتې) ۱) نشانی، ادرس. ۲) شعبهء قوم. ۳) ته لای سیلاب . ۴) پر قطعه بازی.

پتي (patí) ص. بنځ.م. ج. ۱) دا ل وماش پخته ۲) اعتباری، با عزت،ابرومند.

پتیالی (patyālāy) نـــــــر.م. (ج. پتیالي) معزز، ابرومند، با ناموس.

پتپیل (pateyə́l) مص. مت. تصمیم گرفتن.

پټ (paṭ) نر.م. (ج. پټونه) ۱) پته زینه؛۲) پله؛۳) پوست درخت؛۴)پهلوهای سینه اشتر ؛۵) رنگ دباغی چرم که از پوست و ریشه نباتات می ســــــازند. ٦) سر سام ۷) طوق قُمری و غیره.

پټ (paṭ) ص. نر.م. ج. پنهان، پوشیده.

پټاتې (paṭāṭé) بنځ.ج. کچالو.

پټول (paṭawə́l) مص.مت. ۱) پنهان کردن، پوشیدن، ۲) دزدیدن .

پټی (paṭáy) نر.م. (ج. پټي) زمین کشتی، زمین زراعتی ، کرد زمین.

پټۍ (paṭáy) ښځ.م. ۱) سر بند وپتی مخصوص طفل ۲) زخم بند یا جبیره؛ ۳) تخته ۴) تسمه کمر بنـــــد؛ ۵) پارچه دراز جامه.

پټېدل (pəṭedə́l) مص. ل. پنهان شدن.

پچه (páča) ښځ.م. (ج. پچې) ۱) پشکل ۲) قرعه ۳) بوسه.

پڅ (pəc) ص.نر.م.ج/موېڅه(ج.پڅې) کند.

پڅول(pəcawə́l)مص.مت. کند ساختن.

پڅېدل (pəcedə́l)مـــص. ل. کند شدن.

پخپله (paxpə́la) ق. خود بخود، شخصاً ، برضای خود .

پخلا (pəxlā́)ص.نب. دلاسا، خوشنود، اَشتی شده.

پخلنځی (paxlanǰáy) نر.م. مطبخ، اشپزخانه ، جاي پخت و پز.

پخلی(paxláy) نر.م. (ج پخلي) پخت و پز، طباخی.

پخوا (paxwā́)ق. پیش، قبل، سابق.

پخول (paxwə́l) مص.مت. پختن.

پخه (paxá)ص. ښځ.م. پخته.

پخېدل (paxedə́l) مص.ل. پخته شدن.

پخېدل (puxedə́l) مص.ل. قهقهه کردن.

پدل (padə́l) . نر.م. اثر، تاثیر.

پراخ (prāx) ص.نـــــــــر.م. ج. گشاد ،وسیع .

پراختیا(prāxtyā́) ښځ.م. ۱) کشادگی، وسعت. ۲) وفرت.

پراخول (prāxawə́l) مص.مت ۱) گشادگی، وسعت دادن، ۲) وافر ساختن .

پراخېدل (prāxedə́l) مص.ل. ۱)گشاده شدن، وسیع شدن، ۲) وافر شدن.

پرانیستی (prānístay) نر.م. کشاده، افتتاح شده.

پرانیستل (prānistə́l) مص.مت. باز کردن، گشادن، افتتحاح کردن.

پرتل (partál) نر.م. (ج.پرتلونه) سامانېکه پیش از کوچ، کوچیها به جای دیګر نقل مېکنند، پیشخانه.

پرتله (partála) ښځ.م. موازنه، اندازه، سنجیده.

پرتوګ (partūg) نـــــــر.م. (ج پرتوګونه) تنبان، شلوار.

پرتوګابښ (partūgāṣ) نر.م.(ج. پرتوګابښونه) ازار بند.

پرچ (prač)نر.م. (ج. پرچې) ۱) عطسه ۲) صدای بز کوهی در وقت رمیدن.۳) نالبکی، پیشقاب،

پرچال (parc āl) نر.م. ۱)فصیل قطعه،۲) قطار چوب سردیوال .

پرچول (prač awál) مص.مت. به عطسه آوردن.

پرچېدل (pračedəl) مص.ل. عطسه کردن .

پرځول (parzawál)مص.مت. خوابانیدن، بر زمین افګندن

پرځېدل (parzedál) مص.ل. بر زمین افتیدن.

پرخه (párxa) ښځ.م. (ج. پرخې) شبنم، برنجک.

پردی (pradáy) نر.م.(ج. پردي) بیګانه. ۲) کواسهء کواسه..

پرښه (párṣa) ښځ.م. (ج. پرښې) خرسنګ لشم .

پرکاله (parkāla)ص.نب. سستی، تنبلی، کاهلی .

پرکتی (parkaṭáy) نـــــــر.م. (ج پرکتي) بچه اندر.

پرکنه (parganá) ښځ.م. (ج. پرکنې) ۱) فریق. خاندان، فامـــــیل، ۲) علاقه، ناحیه.

پرګی (pargáy) نر.م. (ج. پرګي) دانه بلوط.

پرله پسی(parlapasé) ق. پیهم متواتر، تسلسل .

پرمختګ (parmaxtág) نر.م. پیشرفت، ترقی.

پرنجل (pranjál) مص.ل. عطسه کردن.

پرنجېدل (pranjedál) مص.ل.

عطسه کردن.

پروت (prot) ص.نـــــــــر.م.

(ج. پراته)افتاده، دراز کشیده.

پروسرِ کال (parosazkā́l)

ص.نر.م. ج. پارسال، سال گذشته.

پرون (parūn) ق. دیروز.

پریټ (paréṭ) نر.م. (ج. پرېټونه)

نمایش عسکری، مانوره‌ء عسکری؛

۲) نوعی ارایش و اصلاح موی سر؛

۳) چین کرته و غیره.

پرپر (priṛ)ص.نب. م. ج. لُک و

سطبر .

پریړول(priṛawā́l) مص. مت. لُک

و ضخیم ساختن..

پرپرېدل (priṛedā́l) مص.ل.

لُک ، سطبرشدن ، ضخیم شدن .

پرېښودل (preṣuwā́l)

مص.مت. گذاشتن، ترک کردن، ماندن،

رها کردن.

پرېښوول (preṣuwā́l) مص.مت .

گذاشتن ، ترک کردن ، ماندن ، رها

کردن.

پریکړه ه(prékṛa)بنځ .م. (ج.

پریکړې) ۱)فیصله قطع ، ۲) قیافت

خوب و قشنگ.

پری کول (prekawā́l) مص

مت.بریدن، قطع کردن.

پری کېدل (prekedā́l) مص.ل.

قطع شدن.

پرېمان (premā́n) نر.م.

۱) بسیار، فراوان؛۲) مشیمه که نمونه

هم گویند.

پرېمینځل (preminjā́l) مص

.مت. شستن.

پریواته (prewātə́) نـــــــر.م.

۱) افتیدن، خوابیدن، و دراز کشیـــدن،

۲) غروب.

پرېوان (prewā́n) نـــــــر.م.

(ج. پرېوانونه) ۱) بسیار، ۲) جفت

جنین، خس حیوان .

پریوتل(prewatā́l) مـــــص.ل.

افتادن، خوابیدن.

پرېوللل (prewəlā́l) مص.مت .

وګ. پرېمینځل.

پړ (paṛ) ص.نر.م. (ج. پړه) مغلوب، ملامت .

پړانګ (pṛāng) نـــــــــر.م. (ج پړانګان) پلنګ.

پړاو (paṛáw) نر.م. (ج. پړاوونه) ۱)منزل، رباط. ۲) مرحله.

پړپوس(parpús) نـــــــر.م. (ج. پړپوسونه) شش؛ مجازاً بطور صفت به معنای شخص رذیل و دنی.

پړسوب(paṛsúb) نر.م. ورم، آماس.

پړسول (paṛsawál) مص.مت. ۱) آماس دادن، از باد پر کردن ۲) . ۲) به قهر اوردن.

پړسېدل (paṛsedál) مـــص.ل. ۱) اماسیدن، از باد پرشدن. ۲) قهر شدن. غصه ناک شدن.

۱) پړک (paṛk) نر.م. یک جماعت از ده الی بیست نفر؛ ۲)رمهء کوچک کوسفندان ؛ ۳) لرزه اضطراب؛ اندازه و مساوات در عمر.

۲) پړک (pṛak) نر.م. یک لای مروارید سفته.

پړک مشر (parkmaš ə́ r) نر.م. (ج. پړک مشران) قوماندان بیست تا سی نفر.

پړکه (paṛká) بنځ.م. (ج. پړکې)تلک چوبی کنجشکها.

پړکه (pṛáka) بنځ.م. اواز رعد و برق، تابش، درخشندگی .

پړکول (paṛakawál) مص.مت. ۱) تا بانیدن، درخشاندن، ۲) کف زدن .

پړکېدل (paṛkedál) مص.ل. تابیدن، درخشیدن،

پړمخی(paṛmáxay) ق. به روی افتاده.

پړنګ (pṛəng)ق. ۱) صـــوت ابتدائی کریه ۲)منا فق .

پړول (parawál) مص.مت. ملامت کردن؛

پړه (pṛa) بنځ.م. (ج. پړې) الزام، ملامتی، مسئولیت.

پړی (páṛay) نر.م. (ج. پړي) ریسمان .

پريدل (paṛedál) مص.ل. ملامت شدن.

پرينک (pṛeng) ق. ۱) صوت کريه ابتدائی، ۲) ماده سفيديکه قبل از زائيدن ازفرج کاومی بر ايد.

پزه (páza) بنځ .م. (ج. پزې) بيني .

پسات (pasā́t) نر . م .(ج. پستاتونه)فساد ، شر .

پس پسی (puspusáy) نر . م سر کوشی .

پستول (pastawál) مص . مت. نرم کردن.

پستيدل (pastedál) مص . ل. نرم شدن غم واندوه ، پريشانی ، غصه .

پسخاک (pasxā́k نر.م. غم واندوه ، پريشانی ، غصه .

پسخول (pasxawál) مص . ل مغموم ساختن ، به غصه اوردن.

پسخيدل(pasxedál) مص مت.مغموم شدن ، به تمام مشتقات .

پسرلی(psarláy) نر . م . (ج. پسرلي) بهار.

پسول .(psol) نر . م . ج . زيور زينت دادن .

پسولل (psolál) مص . مـــــت.

پسولول (psolawál) مص . ل. تزئين.

پسه (psa)نر . م . (ج پسونه) کوسپند .

پشه (páša) بنځ . م (ج پشې) کربه.

پشيرلی (pšerláy) نـــــر . م (ج پشيرلي)کوسفند ..

پښ (paṣ) نر . م .(ج پښان)اهنگر.

پښت (paṣt). نر.م. نژاد .

پښانکه (pṣā́nga) بنځ .م. (ج. پښانکې) ۱) کنج ، (۲ پاچه تنبان.

پښتانه (pastāná) نر . ج.افغانان .

پښتو (paṣtó) سځ .م. زبان ملی افغانی وتمام صفات وعنعنات ملی پشتونها .

پښتون (paṣtū́n) نـــــر . م . (ج پښتانه)افغان ، باجمعی صفات افغانی

پښتونخوا (paṣtūnxwā́)بنځ.م.

مسکن افغانها.

پښتی (puṣtáy) ښځ . م .قبرغه

پښه .(pṣa) ښځ . م . (ج پښې)

۱) پای۲) طایفه ، شعبه قوم .

پښیدل(puṣedál)مص . ل .

فش فش کردن ماروغیره .

پښیمانه (pṣimāna) ص . نب .

پشیمان کردن .

پښیمانه کول

(psimānakawál)مص.مت .

پیشمان کردن.

پښیمانیدل(psimānedál)

مص . ل . پشیمان شدن ، ندامت کردن

پک (pək) نر.م .(ج.پکان) کل ، اقرع.

پکتیا (paktyā) ښځ .م. ولایت جنوبی افغانستان.

پکړه(pagə́ra) ښځ .م.(پکړې) حشر، کار دسته جمعی بدون مزد..

پکړی (pagṛáy) ښځ . م . دستار .

پلټل (palaṭə́l) مص . مت.پالیدن، تفتیش کردن

پلار (plār) نر . م .(ج . پلرونه) پدر.

پلار کنی (plārganáy)

ښځ .م. ، پدر خیل ، قوم پدری .

پلته .(paltá) ښځ .م.(ج پلتې) فیتله چراغ،یک دانه چوبک کوکرد.

پلتل (palatal) مص . مت . پالیدن تفتیش کردن .

پلتونکی (palatūnkay)نر .

م . (ج پلتونکي). مفتش ، بازرس .

پلک (pəlk) نر . م . (ج.پلکونه) ودان ، جکش کلان اهنگران.

پلمه(palmá) ښځ . م . (ج پلمې) بهانه.

۱)**پلن** (plan) ص.نر.م. ج. عریض ، پهن، بردار..

۲) **پلن** (pəlán) نر . م .پیاده ، درمحاوره کنونی مستعمل نیست .

پلندر (plandár) نر . م . پدراندر .

پلنول(planawə́l) مص . مت .

۱) عریض کردن ، هموارکردن .

(۲) مج به زمین افکندن شخص ولت کردن .

پلنبدل (planedə́l) مص . ل

عریض شدن ، هموارشدن .

پلو (palə́w) نر . م . (ج پلوونه)

۱) گوشه چادر، ۲) پهلو ، ۳) طرف وجانب ، ۴) پرده خیمه .

پلورل (plorə́l)مص . مت .

فروختن.

پلورنځی (ploranǰə́y) نر . م .

فروشگاه .

پلوشه (palwašə́)بنځ . م .

(ج پلوشې) تجلی ، نور ، نورافتاب ، شعاع .

پلوی (palawə́y) نر . م .

۱) طرفداران ۲) همسایه ، پلوان شریک ۳) شیرتوت .

پمن (pamə́n) ص . نر . م . ج

کرکین.

پناه (panā́) بنځ . م . ۱) غائب وناپدید ۲) پاشش۳) باران میده .

پنځ (panǰ)نر . م . خلق ، افرینش

پنځول (panǰawə́l).مص . مت.

آفریدن ، تخلیق ؛ ۲) پرکردن جوال وغیره ، ؛ ۳ کامیاب ساختن .

پنځیدل (panǰedə́l)م .مص . ل .

۱) آفریده شدن، خلق شدن ، ۲) کامیاب شدن ، ۳) پرشدن .

پنډ(paṇḍ) نر . م . ۱) لُک ، ۲) تنومند ، ۳) خشن.

پنډه (paṇḍá) بنځ .م. کفش – پیزار.

پنډ (paṇḍ) نر . م . پشتاره .

پنډغالی (paṇḍǧālay) نـــر . م.(ج.پنډ غالي) ۱) فراهم ګاه حیوانات ؛ ۲) کمپ مهاجرین .

پنډوس (paṇḍós)نر . م . ګوی ، توپ ، توپ بازیچه.

پنډوکی (paṇḍūkay) نر . م .

۱) پشتاره خورد ، ۲) فتراک .

پنډیدل (pəṇḍedə́l) مص . ل

مسکون شدن ۱) فراهم شدن ګاو ویاګوسنفدبراي ارام کردن ۲) چاق ولُک شدن .

پنوول (paṇawə́l) مص . مت .

ابیاری کردن ..

پنه (paṇá)بنځ . م . کفش ،پیزار

پنه (páṇa) بنځ . م. ابیاری کشت.

پو (pa)نر . م . ۱) پف ، ۲) اتش .

پوپنا (pūpanā́) ص . نب . نیست ونابود . تباه ، محو .

پوټکی (puṭə́kay) ـــــــ . م . (ج پوټکي) پوست .

پوچ (pūč) نر . م . ج .

۱) فحش۲) بی مغز .

پوچ خولی(pūčx ūlə́y)

ص . نر . م . ج . بدزبان ، فحاش و یاوه گوی.

پوځکی (puckáy) نـــــر . م . (ج پوځکي) نر مه ګوش .

پوځه (púca) بنځ .م. .خام پنیر .

پوخ(pu×) نر . م . (ج پاخه) پخته ، رسیده ، بالغ ، ۲) مج . کلان سال، قایم ، مظبوط.

پودری (podarí) ص . نب . هیروینی ، نیشه یی.

پور (por) نر . م . (ج . پورونه) قرض . دین ، وام .

پوروړی (porawə́ṛay) نر.م. قرضدار ، دین دار، وام دار.

پورته (pórtə) ق . با لا ، بلند.

پورته کول(portakawə́l)

مص .مت . بالاکردن ، بلند کردن .

پورته کیدل(portakedal)

مص . ل . با لا شدن، بلند شدن .

پورول(porawə́l)مص . مت .

قرض کردن.

پوره (pūrá) ص . نب . کامل ، تمام.

پوره کول (purakawə́l) مص

مت . به انجام رساندن ، تمام کردن .

پوره کیدل (purakedə́l)

مص . ل . به پایان رسیدن ، تمام شدن .

پوري (puri) ق ۱) با ، تا ، به او ۲) بسته به واو معروف نیز تلفظ می شود.

پوري ایستل (puriistə́l) مص

. مت . از دریاوجوی عبوردادن .

پوري وهل(puriwəhə́l)مص

. مت ، تیله دادن .

پور (puṛ) نر . م . (ج پوړونه)

۱) طبقه ، مرتبه ، منزل ، صف ، ۲) زولانه وپای بند که انرا (شکیل) گویند.

پوړمخی (puṛmaxi) ق. و گ.

پوړنی (puṛə́nay) نـــــم .

(ج پوړني) چادر زنانه .

پوړۍ (puṛə́y) ښځ . م . پـــله نرد بان ۲) چوکی بضمه پاوواو معروف نیز گویند.

پوسپوسی (puspusáy) نر . م . سر گوشی.

پوسپوسی کول (puspusaykawə́l) مص . ل . سرگوشی کردن .

پوست (post) نـــــر . م . (ج پاسته) نرم .

پوستکی postə́kay) نر . م . قشر ، پوست.

پوستول (postawə́l) مص . مت ۱) پوست کردن ، ازقشر کشیـــدن، ۲) نرم کردن.

پوښ (poṣ)نر . م .(ج .پوښونه) ۱) غلاف ، ۲) لباس ۳) لباس خاص عروس .

پوښاک (puṣāk) نر . م . لباس ، جامه.

پوښتل (puṣtə́l) مص . مت . ل . پرسیدن.

پرښتورگی (poṣtawə́rgay) نر .م . گرده.

پوښتنه (pusṭə́na) ښځ .م. پرسش ،سوال ، پرسان ، ۲) استعلام ۳) عیادت مریض.

پوښتۍ (puṣtə́y) ښځ . م . ج . ۱) قبرغه ، ۲) نوعی از سر بافتکی زنان است .

پوښتیدل (puṣtedə́l) مص . ل . پرسیدن .

پوښښ (poṣáṣ) نر . م . پوشش ، سقف خانه.

پوښل (poṣə́l) مص . مت پوشش کردن سقف خانه .

پوکاڼه (pukāṇa) ښځ .م. (ج.پوکاڼې). ۱)حباب ۲) مثانه ،۳) روده وانبان .

پوکل (pukə́l) مص . مت . پف کردن .

پوکول (pukawə́l) مص . مت پف کردن ، دمیدن .

پوکی (pūkáy)نر .م ۱) پف ، پفک زرگران ، ۲) تصفیرپک به معنای کل واقرع .

پوکیدل (pukedə́l) مص . ل . ۱) سوختن ، ۲) پف شدن .

پول (pul) نر . م (ج پلونه) پل .

پولپولک (pulpulák)نر . م فلفل الماه . بته ایست تلخ که در کنار جویها می روید ، برگهای ان به مانند ببد وبرای امراض جلدی به کار میبرند .

پوله (pū́la) ښځ . م . گل چشم ، خط بانقطه رویت.

پونده (pū́nda) ښځ . م . (ج پوندې) ۱) پاشنه‌کری ، ۲) تانال شمشیر.

پونده (pawandə́) نر . م . مالدار کوچی وبادیه نشین .

پونډه که (punḍə́ka) ښځ . م . سبزی که از شبدر پخته می شود.

پونډی(punḍəy) ښځ . م . ج . ساق ؛ ۲) نبات سبزرنگ است که گل سفید دارد مردم انرا مانند ارغوزک پخته کرده میخورند . ۳) صندوق چوبی.

پوول (powə́l) مص . مت . چراندن.

پوونده (powəndə́) نر.م. ج. شبان ،چوبان.

پوه (poh) ص . نـــــــب . (ج.پوهان) فهیم ، دانشمند ، دانا.

پوهاند (pohā́nd) نر . م . استاد ، عالم ، دانا ، پروفیسور.

پوهنتون(pohantū́n)نـــــر . م . یو نیورستی ، دانشگاه .

پوهنځی .pohanǰáy) نر . م . فاکو لته ، کالج.

پوهنه(pohə́na)ښځ . م . فهمیدگی ، علم ، دانش.

پوهول (puhawə́l)مص . مت . دانسته کردن ، فهماندن.

پوهه(póha) بنځ . م . (ج .پوهې)
۱) خرد، دانش ، علم ،۲) زن دانشمند .

پوهیدل (pohedə́l) مص . ل .
دانستن .

پویول(poyawə́l) مص . مت .
فهماندن .

په یاد (payād) ق . به خاطر ،
یاد کرده .

په یادول (payādawə́l) مص .
مت . یادکردن ، از بر کردن ، حفظ
کردن.

پی (pay) بنځ . م . ۱) شیر ،
لبنیات ،۲) نباتیست شیردار.

پیاورتوب (Pyāwaṛtób)نر . م
. قوتمندی ، ذکاو ت .

پیاوړی (pyāwðṛáy) ص .نر . م
. (ج پیاوړي).قوی ، ذکی.

پیت (pit)ص . نر . م . پهن ،
پخش پچق .

پیت پزی (pitpə́zay) ص . نر
. م . بینی پچق . بینی . پهن .

پیتول (pitawə́l) مص . مت .
پچق کردن ، پهن وهموار کردن.

پیتیدل(pitedə́l)مص . ل . پچق
شدن ، پهن شدن .

پیچل (peč̌ə́l) مص . مت .
پیچاندن.

پیچموزی (pečmū́zay)نر .
م . تمسخر، استهزاء .

پیچومی (peč̌ū́may) نر . م .
۱) سربالایی ، عکس نشیب .۲) کج
کردشی کوتل وغیره.

پیځول (pecawə́l) نـــر . م .
۱) پرده خیمه وغژدی . ۲) فرش
کلان بوریایی.

پیځه (pica) بنځ . م . حاشیه لباس ،
دامن.

پیداکول (paydākawə́l)مص
. مت . پیدا کردن ، یافتن .

پیدایښت(paydə̄́yə́šṭ)نـــر. م
. افرینش ، یافت ، پیدایش .

پیر (pir) نر . م (ج . پیـــران
۱) مرشد ، پیشوا ، شخص مقـــدس
۲) ساڅورده ۳) دوشنبه .

پیر (per) نر . م . ۱) ګردش ،

نوبت ، دور ، حالت ؛ ۲) طرز شکل.

پېړ (perə́ṛ)نر . م . لُک ، سطبر .

پېرزو (perzó) ص . بنځ . م .

رواداری .

پېرکی (pirakáy) نر . م . بولانی

۱)پېرل (perál)مص . مت .

بوریا وچارپا یی بافتن.

۲)پېرل (perál) مص . مت .

خریدن .

پېرنګ (peráng)نـــر . م . فرنګ

وتمام اروپا.

پېرنګی (perangáy) نـــــر . م.

.(ج . پیرنګیان).نصرانی ، اروپایی .

پېروتی (perwatə́y) بنځ . م .

ګیاه عشق پیچا ن ، پیچک .

پېرودل (perodə́l) مص . مت .

خریدن.

پېرونکی (perūnkay)نـــر . م .

۱) بوریاباف . ۲) خریدار.

پېروی (peráway) نر . م . قیماق.

پیره (payrá) بنځ .م . پهره، تهانه ،

۲) ګردش ، نوبت ، دفعه.

پېړی (peráy) نر.م. پری ، جن ،

دیو.

پېریان (peryān) نر . م .ج.

پری،جن.

پېریانی (peryānáy) ص . نر . م

.جنی.

پېړ (peṛ) نر . م . هاوند چوبی ،

کنده جهاز ، ۲) لک وسطیر ، ۳) کاه

سفید ګندم و غیره ، ۴) جهاز وعمل

شیره کشی.

پېرمار (permār)ص . نر . م.

شخص شربت کش نیشکر .

پېرمن (peṛmán) نر . م . شخص

تنبل وفربه .

پېړو (peṛú)ق . حق الزحمه چوپان.

پېړه (peṛá) بنځ . م . زواله خمیر ،

۲) نوعی از شیرینی که شپیړه نیز ګویند.

پېړی (peṛáy) بنځ . م . مص . مت ،

۱) چوکی ، کرسی ، ۲) صُفـهٔ نشیمن،

۳) قرن،صده .

پېزل(pezə́l)مص.مت . رفو کردن.

پېزوان (pezwān)نر . م . یلاق

، زیوریکه دربینی اویزان وبالای لب میباشد ۲) ریسمانیکه دربینی ګاو وشتر اندازند ودر شاخهای او می بندند

پیزوانی (pezwānáy) نر . م . چوبک یوغ.

پیژند ګلوي(pežandgalwí) بنځ . م. تعارف ، شناسایی .

پیژندل (pežandə́l) مص . مت شناختن .

پیژندوی (pežandóy) ص . نر . م .عارف ، شناسا ، معروف .

پیش پرانګ(pišparānǵ) نر . م . ګربه صحرایی .

پیشو(pišo) بنځ .م .(ج.پیشوکاني) ګربه . پشک.

پیشوا (pišwā́)نـــــــــر . م . (ج پیشواګان) رهبر.

پیښه (péṣa) بنځ . م . (ج پیښې) واقعه ، حادثه ، تصادف.

پیښیدل (peṣedə́l)مص . ل . ۱) عارف شدن ، اتفاق افـــــتادن ، ۲) واقع شدن ، ۳) امدن تصادفی.

پیغله (péğla) بنځ . م.(ج پیغلې) دختر باکره ، دوشیزه.

پیغور(payğór)نر . م . طعنه ، عیب وزشتی.

پیغورورکول

(paygorwarkawə́l) مص .مت . طعنه دادن.

پیکو (paykó) نـــــــــر . م . ۱) پایکوب شالی وغیره . ۲) ماشین سیمیان.

پیکه(pikə́)ص . نـــــــــب . ۱) کم رنګ،رنګ شکسته ، ۲) بي مزه ، شرمنده ، منفعل .

پیکی (pikáy) نـــــــــر . م . (ج پیکۍ) موی پیشانی ، زلف دوشیزګی وبچه ګی که پیش روی بمانند.

پیل (payl) نر . م . اغاز . شروع

پیلامه (paylāmə́)ق .(ج پیلامې) علامه ،نشانی۲) بنیاد ۳) خوی۴) نتیجه

پیلوځی (pilwə́ǰay) نر . م . درګیران.

پی مخی (paymaxay)نر . م . (ج پیمخی) حسین ، خوبرو ، خوشنما ، قشنګ مخی مص . مت . سفتن ، نظم کردن .

پییل (peyə́l) مص .مت. سفتن ،نظم کردن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټ

ټ (te) بښځ .م. حرف پنجم الفبای پښتو است که ارزش ابجدی ان (۴۰۰) است.

تاخچه (tāxčá)بښځ . م .

(ج تاخچې) طاق .

تارپه تار(tārpətār)ق . متشتت منتشر ، پراګنده.

تارپه تارکول

(tārpətārkawál) مص . مت .

متشتت کردن ، منتشرکردن ، پراګنده کردن .

تارپه تارکیدل

(tārpətārkedál)مص . ل .متشتت شدن ، منتشرشدن ، پراګنده شدن .

تارو (tārū́) نر . م .(ج تاروګان) تیهو .

تار(tāṛ) نر . م . ۱) غم ،شبخون ؛ ۲) خرسنګ کلان۳) تاراج .

تاړاک (tāṛā́k) نر . م . (ج تاړاکونه) ۱) شبخون ، غم ، مصیبت، زحمت؛۲) تاراج .

تاسې(tāsí)ض . ج . نر . بښځ . شما .

تالا (tālā́) نر . م . تاراج .

تالنده (talánda)بښځ . م .

(ج تالندې) ،رعد،برق .

تانه (tāṇá) بښځ . م . (ج تانې) تهانه . پهره دارخانه.

تانه‌دار(tāṇadā́r)ص . نر . م . پهره دار.

تاوول (tāwawál) مص . مت ۱) تاب دادن ۲) چرخ دادن.

تاویدل (tāwedā́l) مص . ل . تابیده شدن ، تاب خوردن ، ۲) چرخ

خوردن ،طواف کردن .

تبخی (tabaxáy)نـــــــر . م .

تابهٔ نان پزی .

تبرگی(tabargáy) نـــــــر . م .

(ج تبرکي)تبر .

تبک(tabák) نر . م . یکنوع مرضی است که در دهن وپای حیوانات پیدامی شود .

تبه (tába) بنځ . م . **تب** ،

تبی (tábay)نـــــــر . م .

(ج تبي) داغ روغن .

تبیږ(tabáy) بنځ . م تابه .

تپاک (tapāk)نـــــــر . م .

(ج تپاکو نه) ۱) حرص ۲) بی قراری ، جوش محبت ، توجه زیاد .

تپل (tapál)مص . مت ۱) ړکل وغیره را بردیوال چسپانیدن۲ لابلای برلای چسپانید ن ړکل وغیره .

تپوس (tapús) نـــــــر . م .

(ج تپوسونه) پرسان ، جستـــــــجو استفسار.

تپیدل (tapedál)مص . ل .

تپیدن ، ناارام شدن .

تت (tat) ص .نـــــــر . م . ج .

۱) پیوسته ، ګنجان ، انبوه ۲) کم نور ، چراغ کم روشنی ۳) سایه غلو.

تتی (tatəy) بنځ . م . ۱) سینه شتر؛ ۲) نوعی از کاسه وپیمانه ګندم وغیره که چوبی میباشد ؛ ۳) ابدان سنګی ،باران درکوه.

تخرګ (t xárg) نـــــــر . م .

(ج .تخرګونه) بغل .

تخنول (taxnawál) مص . مت.

دغدغه کردن ، تختخک کردن.

تخنیدل(taxnedál)مص . ل .

دغدغه شده .

تخه (táxa)بنځ .م . (ج تـــخې)

دُرد دوغ .

تخیدل(taxedál)مص . ل

دغدغه شدن .

تراټ (trāṭ) .نـــــــر . م .

(ج تراټونه) تاخت ، دویدن تیـــــز ، ۲) مهمیز ۳) بوته ایست که ګل انـــرا (بوس) میګوید وبه ان کالامشویند وبه بوته اش مشکهارا آش میدهند

واګر شترخسته انرا بخورد فوراً هلاک میشود ؛۴) دزه بازی .

ترازه (trāzá) بنځم. قاش خربوزه و...

تراوسه (tərósa) ق . تاهنوز .

تربګني (t rbəganí) ښځ . م . (ج تربګنۍ) ۱) عموزادګی ۲) مجازاً مخاصمت ودشمنی.

تربور (tərbū́r) نـــــر . م . (ج تربوران) پسر کاکا ،عموزاده.

تربورګلوي (tərbūrgalwí) ښځ . م (ج تربورګلوۍ) ۱)عموزادګی ۲) مجازاً همچشمی ، مخاصمت ، دشمنی .

ترپ (trap) نر . م.۱) اواز افتادن چیزی برزمین ۲) جست وخیز.

ترپایه (tərpāya)ق . الی . اخر ، الی نهایه .

ترپل (trapə́l) مص . مت . دویدن غیرمنظم وجست وخیززدن .

ترپلل (traplə̄l) مص . ل . ګریختن از جنګ به صورت افتـــــا ن وخیزان ، دویدن وسیل کردن.

ترپول (trapawə́l)مص . مت . چیزی را بصورت غیر منظم کوفتن و ماندن .

ترټل (traṭə́l) مص . مت . راندن توبیخ کردن.

ترځ (traǰ) ق .در بین ، ضمن .

ترخه (tə́rxa)ښځ . م . درمند ، شیح، بته تلخ که در دوا استـــــعمال میشود. .

ترخه (rərxá)ص . ښځ . م . (ج ترخې) تلخ.

ترړی (traṛí)نر . ج . ابر باریک دروقت تموز.

ترسره کول (tərsarakawə́l) مص . مت . به پایان رساندن ، انجام دادن.

ترسېری (tarseráy) نر .م . (ج . تر سیري).افسار اسپ وغیره .

ترشا (tərš́ā)ق . دنبال ، درپشت درعقب.

ترښځ (t(a,ə) rṣə́g) ښځ .م تیشه.

ترکاڼ (tarkā́ṇ) نـــــر . م . نجاری.

ترکاڼی (tarkāṇí)ښځ . م . بخاری .

ترله (tərlə́)ښځ . م . (ج ترلې).

دختر کاکا.

ترنج (turúnj)نر . م . یک نوع میوه است.

ترنګړ (trangáṛ) نر.م. (ج.ترنګړونه) کاه کش.

ترنګول (trangawə́l) مص . مت . زدن زنگ وسارنگ وامثال ان.

ترنیکه (tə́rnikə) نـــــــر .م . پدر پدرکلان.

ترور (tror) ښځ . م .(ج تر ندې) خاله . عمه . خواهرپدر یا مادر.

ترورزی (trorzáy) نر . م . (ج ترورزي) پسر عمه ، پسرخاله.

تروږی (troẓmáy) ښځ . م . تاریکی . شبی که ماهتاب نباشد .

ترول (tarawə́l) مص . مت . رم دادن .

تروې (torwé) ج . م . ۱) [illegible] تریو بمعنی ترش ، ۲) دوغ.

۱ **تره** (trə)نر . م . (ج ترونه) کاکا، برادرپدر .

۲ **تره** (tra) ښځ . م . (ج .ترې) ناوه.

۳**تره** (trah.) ښځ . م . نقرت ، ترس ، سهم.

۴ **تره** (tərá) ښځ .م . وجود ، بدن.

تره کی (tárakay) نـــــر . م (ج ترکي) نام یک قبیلهٔ افغانها .

تری تم (taray tám) ص . نب . ناپدید .

تریخ (trix)ص. نـــــــر .م . (ج ترخه)تلخ.

تریخول (trixawə́l) مص . مت . تلخ کردن .

تریخی (trī́xay)نـــــــر . م . (ج تریخي) زهره ، مراره .

تریخېدل (trixedə́l) مص . ل تلخ شدن.

ترېدل (taredə́l) مص . ل . تورخوردن.

ترینداره (trindā́ra) ښځ . م . (ج ترینداري)تنداره ، زن عمو .

ترینګلی (tringálay) ص . نر . م . (ج ترینګلي)سخت ، عبوس ،بخیل .

تریو (triw)نر . م . (ج . تروه)

ترش ، شور .

تریوول (triwawál) مص . مت .

ترش نمودن ، ترش ساختن.

تریوبدل (triwedál) مص . ل

۱) ترش شدن ، ۲) عبوس شدن.

تړ (taṛ) نر . م . ۱) شـــــرط ، ۲) بندچیزی ، سد ، ۳) عقد ، کره ، بست، ۴) بندآب ، ۵) سنگ کلان ، ۶) قرارداد.

تړانګه (taṛānga) بنځ . م . (ج . تړانګې) ۱) تریشه دراز ، جامه کهنه، ۲) تریشه دراز زمین .

تړاو (taṛāw) نـــــر . م . (ج.تړاوونه)۱)طناب جریب کشی وغیره ۲)نسبت ، ارتباط علاقه.

تړل (taṛál) نر . م . بستن ، بندکردن .

تړم (taṛm)ص . نر . م . شیر ګرم نیم ګرم .

تړون (taṛūn) نـــــر . م . ۱) معاهده ، پیمان ، قرارداد ، عقد ، بندوبست ،۲) ګره ؛ ۳) طرز بستن.

تړه (táṛa) بنځ . م . ۱) راه ، طریق ، ۲) زمین سخت ، ۳) اراده ، قصددل ، ۴) پیمان ، عهد بســـــتګی، ۵) تپه که سرتیز داشته باشد.

تږی (táẓay) ص . نر . م . تشنه

تش (taš). ص . نر . م . ج . خالی، تهی .

تش لاسی .(tašlāsay) ص . نر . م . دست تهی ، دست خالی.

تشول (tašawál) مص . مت . تهی کردن ، خالی کردن.

تشی(tášay) نر . م .(ج تشي) تهیګاه انسان وحیوان ، خالیګاه.

تکړه (takṛá) ص . نب . تندرست ، قوی ، تواناو مجازاً ماهر .

تګ (tag) نر . م . رفتار .

تګ راتګ (tagrātág) نر . م . رفت وآمد .

تګلاره (taglára) بنځ . م . خط مشی .

تل ۱)(tal) نر . م . عمق ، پائین ، ۲) پامال ، قعر ، ۳) ته نشین ، دَرد.

تل ۲) (tal)ق . همیشه ، دایم ، جاوید .

تلتک (talták) نر . م . لحاف .

تلل (tlәl) مص . ل . رفتن .

تلوار (talwār) نر . م . عجله ، تعجیل ، شتاب .

تلوسه (talwasá) بنځ . م .

(ج تلوسې) بیتابی، حرص ، بیطاقتی .

تلول (talawә́l)مص . مت .

بریان کردن در روغن.

تلول (talawә́l)مص . مت .

۱) به عمق بردن ، ته نشین کردن .

۲) چپه کردن آب وغیره.

تله (tә́la) بنځ . م . (ج . تلې)

ترازو.

تلی (talәý) نر . م . (ج . تلي)

۱) کف پیزار ، کف پا پوش ، ۲) پارچه چرس پخته ، ۳) جای نهادن کنده زیر چرخ اسیا ، ۴) پرده بیرونی شکم. ۵) صحن وجای خرمند ، ۶) سفوف ، ۷) سطح زمین ، ۸) قسم از باربندی بته وغیره ، ۹) خس دندان ، خلال .

تلین (talín) نر . م . سالګره مرده .

تم (tam)نر . م . استاده ، معطلی، تمام.

تم (tam) نر . م . (ج تمونه) تیر .

تمام (tamā́m)ص . نر . م . ج . اتمام . اختتام .

تمامول (tamāmawә́l)مص مت .تمام کردن .

تما مېدل (tamāmedә́l) مص . ل. تمام شدن.

تمبه (tambá)بنځ . م . ۱) تنبه دروازه ؛ ۲) ستون عمارت، ۳) مج . مُصر ، اصرارکننده.

تمبدل (tambedә́l) مص . ل . یک تکه بزرګ از کوه ودیوار وغیره جداشدن .

تم ځای (tam ǯāý) نر . م . ایستګاه ، جای استاد شدن موتر.

تند(tund). ص . نر . م . ج . تیز.

تندارہ(tandā́ra). بنځ . م . زن کاکا .

تندر (tә́ndar)نر . م . (ج . تندرونه) صاعقه .

تنده (tә́nda)بنځ . م

(c) ketabton.com: The Digital Library

. (ج . تندې) تشنګی .

تندی (tandáy) نـــــر . م .

۱) پیشانی ، ۲) چوچه شیر خوار هر حیوان ۳) نوکشت ، نوروئیده.

تنکی (tankáy) نـــــر . م .

(ج . تنکي) نازک ، تروتازه ، نوروئیده ، نوزاد .

تنګ (tang) ص . نر . م . ج .

ضیق.

تنګول (tangawál) مص . مت

تنک ساختن ، ضیق ساختن .

تنګی (tangáy) نـــــر . م .

۱) تنګناودرهٔ کوه ، ۲) جوالیـــکه کوچی ها در ان قروت وغیره میاندازند.

تنګیدل (tangedál)مص .ل .

تنک شدن ، ضیق شدن .

تنور (tanūr)نر . م . (ج تنورونه)

تندور .

تناکه (taṇāka)بنـــــځ . م .

(ج تناکې) ابله.

تنی (taṇáy) بنځ . م . تکمه پیراهن وغیره .

توبره (tobrá) بنـــــځ . م .

(ج . توبړې ۱) نوعی ازدسترخوان .

۲) طبراق جوخوره اسپ .

توتری (tutṛáy) ص . نر . م .

الکن .

توتکی (totakáy) بنځ . م .

غوچی ، پرستو.

توتي (totí) نر . م .(ج . توتیان) طوطا .

توخی (tóxay) نر . م . نام یک قبیلهٔ افغانها.

تود (tod) ص . نـــــر . م .

(ج . تاوده) ګرم .

تودوخه (tawdóxa)بنځ . م .

(ج . تودوخې) ګرمی .

تودول (tawdawál)مص .

مت. ګرم کردن .

تودبدل (tawdedál) مص . ل .

ګرم شدن .

تور ۱) (tor) ص . نر . م . ج

۱) سیاه ، ۲) تاریک .

تور ۲) (tor)نر. م . (ج . تورونه)

۱) تهمت ، ۲) رم ، ۳) دام نخی پرندګان، جال .

توربربښ (torbréṣ) نر . م .
تهديد سلاح و برق شمشير را به کسی
نشان دادن.

تورتم (tortám)نر . م . ظلمات ،
تاريکي زياد .

تورزن (tūrzan) ص . نر . م .
شمشيری .

تورن (torán)ص .نر . م؛۱)متهم
۲) ق . سياه .

تورنجنرال (tūranjanrāl)ص
نر . م . رتبه دوهم جنرالی.

تورول(torawál) مص . مت .
۱) سياه کردن ، ۲) رمـــــاندن ،
۳) متهم کردن.

توره (tūra) بنـــــــخ. م
(ج. توري) سيف ، شمشير.

توره بلا (torabalā́) بنخ . م.
بلای سيا ه .

توره تبه(toratə́ba) بنخ . م .
تب محرقه .

توره توخله(toraṭoxə́la)
بنخ . م.سياه سرفه.

توره غاړه (toraǧā́ṛa) بنخ .
م . سياه سرفه .

توری ۱.(tóray) نـــــر . م .
(ج توري) ۱) حرف ، ۲) طحال .

توري۲ (torí) نر . ج . يک
قبيله بزرگ افغانها که در کرمه و پاړه
چنار زيست دارند.

توریالی (toryāláy) ص . نر . م.
(ج . توريالي) شمشيری ، شمشيرزن
شجاع .

توړدل (toredə́l) مص . ل .
۱) بدنام شدن ، ۲) ســـــياه شدن ،
۳) رميدن.

توړی(toṛáy)بنخ . م . خاله ٔ
مجازاً زن بيگانه .

توزل (tūzə́l) مص . مت .
تراشيدن چوب وامثال ان ، چک کردن ،

توښه (toṣá) بنخ . م . توشه ،
اذوقه .

توغ (tuǧ)نر . م .(ج .توغونه)
بيرق ، نشان .

توغندی (tūǧa ndáy)نر . م
(ج. توغندي) راکټ .

توغول (tūǧawə́l) مص . مت،

. ۱) چیزی را دزدانه بردن ، ۲) کسی را به زمین مالیدن ، ۳) راکت رافیر نمودن.

توغه (túǧa) ښځ . م . کفاره ، جواب ، ۱) یکنوع میوه .

توکانۍ (tūkāṇə́y)ښځ . م . ۱) تف دانی ، ۲) نوعی از بازی اطفال

توکل (tūkə́l) مص .مت . تف کردن.

توکلي (tawakalí)ص . نب . قیاسی ، تخمینی .

توکم (tūkám) نـــــر . م . (ج . توکمونه) نژاد ، نسل .

توکول (tūkawə́l) مص . مت. تف کردن .

تومنه (túmna) ښـــــځ . م . (ج . تومنې) ۱) ماست مـــــایه ، ۲) تخم زراعت.

تون (tūn)نـــــر . م . ۱) جای ، کلمه ظرفیت اســـــت ، ۲) نوعی از درخت کوهی است .

تویول (tuyawə́l) مص . مت . ریختاندن .

توئیدل (tuyedə́l) مص . ل . ریختن .

ته (tə)ض . تو ، ضمیر مفرد مخاطب فاعلی .

تیار (tayā́r) ص . نر . م . ج . ۱)اماده ۲) فربه ، ۳) درست وصحیح .

تیارول (tayārawə́l)مص . مت.۱) اماده کردن ، ۲) ســـــاختن ، ۳) فربه کردن .

تیاربدل (tayāredə́l) مص . ل ۱)اماده شدن ، ۲) فربه شدن .

تیتول (titawə́l) مص . مت . افشاندن .

تیر (tir) نـــر . م. (ج . تیرونه ، تیران) چوب ســـــطبر پوشش خانه .

تېر (ter) ص . نر . م . ج . گذشته ، پیشقدم ، ثابت .

تېرایستل (teristə́l)مص . مت . بازی دادن ، فریب دادن .

تیر کښ (tirkaṣ) نـــــر . م (ج. تیرکښونه) ۱) سوراخ کشمش خانه .۲) سوارخهای برج قلعه وسنگر .

تیروتل (terwatál)مص . ل .
فریب خوردن ، بازی خوردن .

تیغ (teğ) نر . م . ر ج . تیغونه)
نبات نوسرزده .

تیغنه (teğná) بنئ . م . تابه اهنی.

تیکی (tékay) نر . م . غلاف
شمشیر وکارد وغیره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټ

ټ (ṭe) ښځ . م .
حرف ششم الفبای پښتو .

ټاپو .(ṭāpū́) نر . م (ج. ټاپوګان)
جزیره کوچک بین دریا .

ټاپه (ṭāpá)ښځ . م . (ج . ټاپې)
۱) مهر ، نشانی ، اله چاپ ، ۲) نقش
دوخت وغیره .

ټاپی(ṭā́pay) نر . م . (ج ټاپې)
۱) فاصله ، مسافه ، ۲) وقت رسیدن
قسط قرض .۳) دوستی وروابط ،
۴) وقت معین ، ۵) وقت بحران مرض
۶) توغل سرما وباران .

ټاټ.(ṭāṭ) نر . م . ۱) فخر ، ناز ،
غرور ، کبر ، خودنمائی ۲) چیزخم
ومایل ، ۳)) یکنوع رخت .

ټاټوبی .(ṭā́ṭobay) نر . م
(ج ټاټوبې) ارام گاه ، مسکن وماوٰی .

ټاغی .(ṭāǧáy) ص . نر . م .
(ج ټاغې) چشم برآمده .

ټاک (ṭāk) ص . نر . م . ج .
(۱) ترش ، ۲) گوسفند نشانی شده ،
۳) صدای تفنگ وغیره ۴) میوه درخت
است که از پوست همان میوه قطی

نصوار می سازند..

تاکل (ṭākál مص . مت ۱) نشانی کردن ، تعین کردن ، انتـــخاب نمودن ۲) مریض رابه چیـــــزی عنعنوی تکمید کردن.

تال (ṭāl) نر . م . (ج تالونه)گاز مخصوص که در مبله وسپـــورت از ریسمان درخت میسازند.۲) کپان ترازو، ۳) تاخیر ، درنگ ،۴) تارعنکبوت.

تالول.(ṭālawál) مص. مت . ۱) گاز دادن ۲) معطل کردن .

تالېدل .(ṭāledál) مص . ل . ۱) معطل شدن ۲) گاز خوردن.

تانته(ṭāntá) بنځ .م .(ج تانتې) ناروبته ، ساق جواری .

تانگه.(ṭānngá) بنـــــځ . م . (ج . تانګې) درخت ناک پیوندی .

تبر .(ṭabár) نر. م . (ج . تبرونه) خاندان ، قبیله،عشیره قوم ، ملت،خانم .

تپ .(ṭap) نـــر . م . (ج . تپونه) ۱) داغ ۲) زخم ۳) پاروران ۴) اواز زدن چیزی،۵) بند کردن کتاب .

تپال.(ṭapāl) نر .م . قاصد ، پوسته چی ۲) احوال وپیغام .

تپوس (ṭapús) نـــــــر . م . (ج تپوسان) ۱) غالموش ، غلیـــــواز ۲) مجازاً ادم کاهل وسست وتنبل ولک وفربه.

تپول (ṭapawál) مص . مت . بند کردن کتاب . برکسی تهمت ویا خیانت بستن وبه ان منســـــوب کردن، ۲) تمام مسایل تحســـــین چیزی را بر کسی بستن .

تپه (ṭapá) بنځ . م . ح (تپې) لنډۍ زبان پښتو ، نوع مخصوص شعر ملی پښتو است .

تپي (ṭapī) ص . نر.م (ج تپیان) زخمی ، داغدار .

تتار (ṭaṭār) ص.نـــــــــر.م . (ج. تتاران)مسکر .

تتر (ṭaṭár) نر.م.(ج . تترونه) سینه

ټټو (ṭaṭū́) نر.م .(ج ټټوګان) یابو، اسپ خورد و کوتا ه دم و بیکاره.

ټټی (tatay) ښځ . م.(ج . ټاټی، ټټیانی) ۱) کاروان سرای ، ۲) بیت الخلا؛کناراب ، مبرز.

ټسکوره (ṭaskóra) ښځ . م . کج بیل .

ټغ (ṭəǧ) نر . م . ۱) پرده بالای چشم ، مجازاً مژه . ۲) قبای سبز .

ټغر (ṭaǧár) نر . م . (ج . ټغرونه) ۱) ګلیم ، ۲) بته ایست که بر ګهای یش به مثل بید است .

ټغکی (ṭuǧakáy) نـــر . م . (ج . ټغکي) ۱) مرض مرغ مـــرګی ، ۲) مرض نزله وریزش . .

ټغن (təǧán) نـــــر . م . ج . ۱) سرفه کننده ، ۲) شوروغوغاکننده ، ۳) شخص بزدل وبی همت .

ټغول (təǧawə́l) مص . مت . خفه کردن مرغ وغیره تاکه اواز غیر طبعی بکشد .

ټغېدل (ṭəǧedə́l) مص . ل . اواز کشیدن مرغ وغیره در وقت خفه شدن .

ټک (ṭak) نر . م . (ج . ټکونه) اواز تفنګ ، اواز کوفتن دروازه وامثال ان، اواز افتادن چیزی سخـــــت برزمین؛ ۲) کوک سوزن ودوختن؛۳) ګوسفند مر ګی ومرض وبای ګوسفند؛۴) خط فاصل حدود،۵) زمین سرحدی؛۶) زمین میراث پدری؛۷) جاي وغار کاشتن تخم خربوزه وغیره در پالیز؛۸) ساعت چوبی است که دهقانان وقت زوال واستحقاق آب خود را معلوم میکند،۹) تنقید وایراد، ۱۰) دانه مهلک که اکثراً در حلق بر اید .

ټک پولی (ṭik ə́tpulí) ښځ . م . عایدی که از درک تکټ بدســـــت میاید .

ټک ټک (ṭakṭák) نر . م . دق الباب ، اواز بهم زدن چیزهای سخت

ټکر (ṭakár) نر . م . ۱) تصادم ،

سکندری ، ۲) خساره .

تپکه (ṭakaká) بنځ . م .

(ج . تپکې) شانه ، بیل که بیل زدن در ان پای می نهد .

تپنده (ṭákanda) ص . بنځ . م

کرم وسوزان ، صفت چاشت میاید، مثلاً تپنده غرمه (چاشت سوزان)

تپنی (ṭakanáy) ص . نر . م .

۱) حیوان کهکیر ، ۲) متردد ، دودل ، اندیشنه ناک .

تپور (ṭakór) نر . م . ضماد ، تکمید ، کرم کردن عضو .

تپورول (ṭakorawál) مص . مت . تکمید کردن عضو مصاب و در درسیده .

تپول (ṭakawál) مص . مت .

۱) کوفتن ، میده کردن به سبب کوفتن . ۲) مج . زدن .

تپه (ṭáka) بنځ . م . (ج تپې)

(۱) صاعقه ، سنک . وافت سماوی ؛ (۲) سانقه بازی .

تپی (ṭákay) نر . م . ۱) خال ، ۲) نقطه ، ۳) اب کم به قدر چند قطره؛ ۴) جای معین ..

تټک (ṭag) ص . نر . م .

(ج . تټکان) شیاد ، غدار ، دغاباز .

تټکمار (ṭagmár) ص . نر . م .

(وګ . تټک) .

تټکی (ṭagí) بنځ . م . فریب ، مکر ، دغابازی .

تل (ṭal) نر . م . ۱) رفیق وهمراه وشریک ، ۲) قبیله ، وطایفه ، ۳) مجموعه ودسته چوب چار تراشیکه حمل ان ذریعه دریا می شود ، ۴) دسته هرچیز ،(۵) نام شهر یکه در پښتو نستان موقعیت دارد.

تلواله (ṭalwála) بنځ . م .

رفاقت ، همراهی ، کروه رفقا .

تمبکه (ṭambáka) بنځ . م .

۱) چراغ دان ۲) انبار کاه سفید ، ۳) لانه زنبور عسل .

تمبل (ṭambal) نـــــر . م .

۱) فربه واماسیده ، ۲) کاهل وسست.

تنډ (ṭanḍ) ص . نـــــر . م .

۱) اماسیده ، فربه ولُک ، ۲) جوانه گاو وگاومیش ، ۳) نوعی از انگور قندهاری است .

تنډه (ṭanḍa) بنخ . م . (ج.تنډې)

۱) حامله ماچه خر ، حـــــامله زاینـــه ، ۲) پیشانی ، ۳) اجتماع برای مشوره یا بحث ومجلس جهت فساد .

تنډېدل (ṭandedə́l) مص . ل .

۱) ابستن ، حامله شدن زاینه یا حیوان ، ۲) اماسیدن وفربه شدن .

تنګ تکور (ṭangṭak ór)

نر . م . عیش وطرب وساز وسرود .

تنګول (ṭangawə́l) مص .

مت . سازکردن ، فلز رازدن وبه اواز اوردن.

تنګه (ṭangə́) بنخ . م . سِی پولی، تنګه .

تنګېدل (ṭangedə́l) مص . ل .

نواخته شدن ساز وغیره .

توپ (ṭup) نر. م .(ج . توپونه)

۱) دویدن ، جست وخیز ، ۲) توده شالی وجواری .

توپ تپانی (ṭoptapā́nay)

نر . م . مسابقه خیززدن .

توپک (ṭopə́k) نر . م . تفنګ

توپکسالار (ṭopaksālā́r)

ص . نر . م . تفنګدار ، تفنګسالار .

توپنی (ṭopanə́y) بنځ . م .

۱) نوعی از بازی اطفال اســـــت ، ۲) جهاندیده وسیاح .

توپی (ṭopə́y) بنـــــځ . م .

۱) پشتهٔ کوه ، ۲) ســـــــرخانهٔ چـــــلم ، ۳) پتـــــــــاقی ، ۴) کلاه ، ۵) نوعی از بازی .

توټکه (ṭoṭka) بنـــــځ . م .

(ج . توټکي) ۱) علاجی که بطور تجربه وعنعنات نمایند . ۲) تحفه ایکه

به خانه عروس میبرند .

ټوټکی (totak y) ښځ . م .

۱) عینک زانو ؛ ۲) کاسه چوبی خورد ، ۳) استخوان سُرین .

ټوټه (ṭoṭá) ښځ. م . (ج . ټوټې) رقعه ، پارچه هر چیز .

ټوخل (ṭūxə́l) مص . ل . سرفه کردن .

ټوخله (ṭūxə́la) ښځ . م . سیاه سرفه .

ټوخول (ṭūxawə́l) مص . مت. به سرفه اوردن .

ټوخی (ṭuxáy) نر . م . سرفه .

ټوخېدل (ṭuxedə́l) مص . ل . سرفه کردن .

ټوغ (ṭūǧ) نر . م . ۱) خمیده ، کوزه پشت ؛ ۲) گره .

ټوغکی (ṭuǧakáy) نـــر . م .

۱) اسم مصغرټوغ به معنای کوزه پشت وخمیده ۲) مرض مرغ مرگی .

ټوک (ṭuk) نر . م . جلد . حصه ، جزء یک جلد کتاب ، پارچه نان وغیره .

ټوک ټوک (ṭukṭúk) نر . م . پارچه پارچه . جزء جزء ، حصه حصه ، میده میده ،تکه تکه .

ټوکر (tukə́r) نـــــــــر . م . (ج . ټوکران) پارچه ، تکه پوشیدني ، حصه .

ټوکرټوکر (ṭukərṭukə́r) ص. نب . تکه تکه ، پارچه پارچه .

ټوکری (ṭukrə́y) ښځ . م . سبد .

ټوکمار (ṭukmā́r) ص نر . م . مزاحی ، مزاح کننده .

ټوکه (ṭúka) ښـــــــــځ . م (ج . ټوکې) مزاح ، لطیفه .

ټوکی (ṭukáy) نـــــــــر . م .

۱) قماش ؛ توپ رخت ، پارچـــــــــه ؛ ۲) نوعی از بوته سیاه رنگ است که برگهای عریض دارد

وګلهای قشنګ میکشد .

توکېدل (ṭūkedə́l) مص . ل .

سرزدن نباتات ، نوروئیدن نبات .

تول (ṭol) نر . م . ۱) همه ، تماماً ۲) جمع ، یکجا .

تولګی (ṭolgáy) نـــــر . م .

(ج . تولګي) انجمن ، جمعیت ، صنف .

تولګیوال (ṭolgaywə́l) نر .

م . هم جمعیت ، هم صنفی .

تولنپوهنه (ṭolənpoh́ə́na)

بښ . م . علم الا جتماع ، سوسیالوجی .

تولنه (tolə́na) بنـــــځ . م .

(ج . تولنې) انجمن ، اجتماع ، جامعه .

تولنیز (ṭolaníz) ص . نر . م .

ج . اجتماعی .

تولواک (ṭolwā́k) نـــــر . م .

(ج . تولواکان)پادشاه ، مختار کل .

تولول (ṭolawə́l) مص . مت .

جمع کردن ، چیدن،اندوختن .

تولی (ṭolə́y) نـــــــر . م .

(ج . تولي) یک جمـــــــاعت از صد تادوصد .

تولېدل (ṭoledə́l) مص . ل .

جمع شدن ، فراهم ګردیدن ، چیده شدن .

تولیمشر (ṭolaymə́šar) نر .

م . (ج . تولیمشران) آمربزرګ ،قوماندان .

تومبل (ṭumbə́l) مص . مـــت .

۱) خلانیدن ؛ ۲) برای اګاه ساختن کسی را خفیه چـــــوندی کردن ؛ ۳) خلال کردن دندان .

تونګل (ṭungə́l) مص . مت .

شخصی را به انګشت یا به اشاره به چیزی ملتفت کردن و (سکوندل) نیز ګویند .

تونګه (ṭungə́) بنـــــځ . م .

(ج . تونګې) نول ، منقار .

تیپر (ṭepə́r) نر . م . ج . شلغم .

تیت (ṭiṭ) ص . نر . م . ج . پخش ، کوتاقد ، پست .

تیتال (ṭiṭā́l) ص . نـــــر . م .

۱) تنزل ، نائب ، نذلل ، پستی ۲) دغابازی .

تیتوالی (ṭiṭwāláy) نر . م . پستی ، خمی ، فروتنی .

تیتدل (ṭiṭedál) مص . ل . پخش شدن ، فروتن شدن ، خم شدن .

تیغ (ṭeğ) نر . م . آروغ .

تیغ ستر کی (ṭiğstárgay) ص . نر . م . لق چشم .

تیغکه (ṭigáka) بنځ . م . کله خورک؛یک نوع پرنده است .

تیک ۱) (ṭik) نـــــــر . م . ۱) یکنوع زیور طلایی زنانه . ۲) پوره ، کامل ، موافق ، درست . ۳) بجل کلان سانقه .

تیک (ṭek) نر . م . ۱) شـــقیقه ۲) یکنوع ګلابتون دوزی ۳) زیوریکه بر شقیقه می آویزند؛ ۴) ارام ، توقف ؛ ۵) مج . جای ارام ومسکن وموقف .

تیکانه (ṭekāna) بنځ . م ۱) اجاره ، وظیفه معین تاوقت معین ۲) محل بود وباش .

تیکاو (ṭikāw) نر . م . توقف ، معیشت ، وګذاره ، سکونت ، ارام .

تیکری (ṭikráy) نر . م . (ج . تیکرې) چادر زنانه .

تیکله (ṭikála) بنځ . م . (ج . تیکلې) ګردهٔ نان ۲) ریکارډ ګرافون .

تیکلی (ṭikaláy) بنځ . م . قرص نان .

تیکه (ṭeká) بنځ . م . قشقه هندوها .

تیل (ṭel) نر . م . تیله ، فشار .

تیله (ṭelá) بنځ . م . (ج . تیلې) (۱) تیله شده (۲) لول شده (۳) برج سنکی برای روګردانیدن اب در جوي کلان ویا در دریا .

تیم (ṭim) نر . م . پیپ فلزی تیل خاک وغیره .

تینګ (ṭing) نـــــــر . م .

۱) محکم ، پایدار ، بادوام ، باقوام ،
۲) مج . بخیل (۳) غلیظ .

تینگار (ṭingār) نر . م . اصرار ، تاکید ، محکمی ، پایداری .

تینگول (ṭingawál) مص . مت . محکم کردن .

تینگیدل (tingidál) مص.ل. محکم شدن ، پایدار شدن ، سخت شدن .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ث

حرف چهارم عربی است که در زبان پښتو بطور مستعار استعمال می شود ارزش ابجدی ان (۵۰۰) است .

ج

ج (jim) نر . م . (ج . جیمان ،جیمونه) حرف ۸) الفبای پښتو است . ارزش ابجدی ان ۳) است .

جاج (jāj) نر . م . (ج. جاجونه) فکر ، اندیشه .

جار (jār) نر . م . ۱) فدا ، نثار صدقه ، ۲) منادی ، ۳) پرده نی ، ۴) جویه و جنگل مصنوعی مخصوص بودنه گری که شکاریان بودنه ترتیب مینمائید .

جاروتل (jārwatál) مص. ل . ۱) تنیده شدن؛۲) پس گشتن، ۳) بند شدن دردام .

جاروکښ (jārukas) ص .

نب . خاک . روب ، جاروکش

جټ (jaṭ) نر . م . (ج . جټان)

۱) نام قومی است؛ ۲) مجازاً شخص قبیح.

جرګه (jargá) بښ . م .

(ج . جرګې) جلسه ، کنفرانس ، جمعیت ، مشاوره و کنکاش ، وفد .

جرګه ګی (jargág y) بښ .

م . ۱) جلسه کوچک ، کنفرانس کوچک ، جمعیت کوچک ، کنکاش کوچک .

جړ (jaṛ) ص . نر . م . ج .

۱)درهم برهم ، پیچیده ۲) ریشه درخت ۳) سم ، زهر قاتل .

جړاو (jaṛāw) ص . نب . مرصع مکلل .

جړاوول (jaṛāwwál) مص .

مت . ترصیع وتزئین .

جړاوبدل (jaṛāwedál) مص

. ل . مرصع شدن .

جړوبی (jaṛobáy) نر . م .

ابشار.

جغندر (juǧandár) نر . م . ج .

لبلبو .

جکړ (jakáṛ) نـــــــر . م .

(ج جکړونه) بادوباران ، ارام ، لابالی وتنبل .

جګ (jag) ص . نـــــــر . م .

۱) بلند ، سهي . ۲) لغب ، خلیده ایستاده .

جګتورن (jagtūrán) نر . م .

کفتان .

جګړن (jagṛan) نر . م . میجر

جګړه (jagṛa) بښـــــــځ . م

. (ج جګړې). جنګ ، نزاع .

جګړه مار (jagṛamár) ص .

نر . م . جنګره .

جګوول (jagawál) مص . مت

۱) افراشتن ، بلند کردن، ۲) خلانید ن،
۳) نصب کردن .

جلګی (jəlkáy) ښځ . م .
(ج . جلکیانې)دخـــــــــترک .

جلګه (jalgá) ښځ .م .
(ج . جلګې) نیزار ، کبل زار ، زمین غیرآباد وغیره .

جلیا (jal yā́) ص . نـــــب .
۱) سوخته وبریان ، ۲) فروزان ۳)عاشق و دلباخته .

جمدر (jamdár) نـــــر . م .
(ج .جمدرونه) سلاحی است مثل خنجر راست که در مابین چوب دست بوده تا بیرون نکشند از عصای عادی فرق ان نمیشود .

جنډه (janḍá) ښـــــځ . م .
(ج جنډې) ۱) بیرق ، ۲) پارچه کهنه.

جنګول (jangawə́l) مص .
مت . به جنک انداختن .

جنګیالی (jangyāláy) ص . نر .
م (ج جنکیالي) جنګجو ، سرباز.

جنګېدل (jangedə́l) مص . ل .
جنګیدن .

جوارګر (jawārgár) نر . م .
(ج . جوارګران) قمار باز.

جوارینه (juwāriná) ښځ . م .
نان جواری .

جوباټه (jubāta) ښځ . م . چادر مردانه .

جوت (jawát) ص . نر . م . ج .
اشکار ،پدیدار،هویدا.

جوتول (jawatawə́l) مص .
مت . پدیدار کردن ، اشکاره نمودن .

جوتېدل (jawtedə́l) مص . ل .
واضح شدن ، اشکار شدن .

جوړ (joṛ) ص . نـــر . م . ج .
۱) درست ، سالم ، صحت ، تندرست،
۲) تیار ، ساخت ، ۳) موافق، برابر .

جوړتیا (joṛtyā́) ښـــــځ . م .

. صحت ، تندرستی .

جوړښت (joṛášt) نر . م .

۱) موافقت ، سازکاری ۲) ساختمان .

جوړول (joṛawə́l) مص . مت

. ساختن ، درست کردن ، ابادکردن ، ایجاد کردن ، شفادادن .

جوړه ۱) (jóṛa) ښځ . م .

۱) صلح ، اشتی ، موافقت ، ۲) قواره ، شکل ، ساختمان .

جوړه ۲ (joṛá) ښځ . م

(ج . جوړې) ۱) زوج ، جفت ، همتا ۲) لباسی که به عروس از خانه داماد برند.

جوړبدل (joṛedə́l) مص . ل .

ابادشدن ، صحت یافتن ، موافق شدن ، درست امدن ، باهم اشتی شدن .

جوس (jawás) نر . م .

(ج . جوسونه) صحن خانه .

جوغه (juǧa) ښځ .م (ج. جوغې) تاج ،اکلیل.

جوغبدل (juǧedə́l) مص . ل .

شله شدن ، باکمال توجه به چیزی مصروف شدن .

جونګ (jung) نر . م . ۱) شتر جوان دوساله ۲) کتابچه یاداشت.

جونګړه (jungə́ṛa) ښځ . م

(ج . جونګړې) خس پوشک .

جونګی (jongáy) نر . م .

(ج . جونګیان) کره شتر ، چوچه شتر ، شتر دوساله .

جینګ (jing) نر . م . پیخ .

جینګ داړی (jingdāṛay)

ص . نر . م . پیخ دهن ، شخص پیخ دهن که مدام دندانهایش سفید معلوم می شود .

جینګړ (jingáṛ) ص . نر . م .

۱) بی همت ؛ ۲) طفل لاغر .

جینۍ (jinəy) ښځ . م . دختر .

(c) ketabton.com: The Digital Library

چ

چ (Ce) ښځ . م .
حرف نهم الفبای پښتو است .

چا (čā) ض . که، ازضمایر استفهامی پښتو است ، که درحالت فاعلی ماضی متعدی میا ید .

چابک (čābák) ص .نر . م . تیزرو ، چالاک .

چاپړاخ (čāpṛā́x) نر . م . گشاده ، فراخ .

چاپېر (čāpér) نر . م . گرداگرد، دورا دور ، محیط .

چاپېرول (čāperawə́l) مص . مت . احاطه کردن ، محاصره کردن .

چاپېریا ل (čāperyā́l) نر . م. ماحول ،چارطرف .

چاټ (čāṭ) نر . م . قات هردوران

چاټی (čāṭáy) ښځ . م . خم .

چارګل (čārgwál) نـــر. م . (ج . چارګلان،چارګلونه) زیور بینی زنانه که به یکطرف بینی میگزارند .

چاره (čā́ra) ښځ . م . کاروعمل .

چاری (čāráy) ښځ . م . بیل

جویه کشی .

چاړه (čāṛá) ښـــــــــخ . م .

(ج . چړې) کارد ، پاکی ، نوعی از کارد کلان ودراز است که در جنگ استعمال میشود.

چاغ (čāğ) ص . نر . م . فربه .

چاغښت (čāğə́ṣt) نر . م .

فربهی . چاغی .

چاغول (čāğawə́l) مص . مت .

فربه ساختن .

چاغېدل (čāğedə́l) مص . ل .

فربه شدن .

چاڼ (čāṇ) نر . م . بیخته ، غربال

چغل .

چاڼول (čāṇawə́l) مص . مت

پختن ، صفاکردن ، پاک کردن .

چاڼېدل (čāṇedə́l) مص . ل .

صفاشدن ، پاک شدن .

چاود (čāwd) نر . م . درز

شکاف ، ترقیدگی .

چاودل (čāwdə́l) مص . ل .

ترقیدن ، شکاف شدن ، چاک شدن .

چت (čat) نر . م . (ج . چتونه)

سقف .

چټ (čaṭ) ص . نـــــــر . م .

۱) جوان ازاد ، قلاش ؛ ۲) ظرف خوراکه سگ . ۳) ظرفیکه در ان آب مستعمل ظروف وغیره انداخته وبازبیرون مي ریزند . ۴) تباه برباد ،محـــــوونابود، ۵) ریش تراشیده ؛ ۶) کارتمام شده .

چټاکۍ (čaṭākə́y) ښځ . م .

چهارم حصه خورد ، چیزی کم وقلیل .

چټ پټ (čaṭ páṭ) ص . نر .

م . ج . . ۱) بالکل ، تبـــــاه،محو ؛ ۲) کارتمام شده .

چټک (čaṭák) ص . نر . م . ج .

چست وچالاک ، تیز رو .

چټک تسمه (Čaṭak tasmá)

ښځ.م.(ج . چټک تسمې) کمر بند.

چتل (čaṭál) ص.نر.م.ج چرکین ، نا پاک ، کنده ، پلید.

چتلول (čaṭalawə́l) مص.مت . پلید ساختن ، ناپاک ساختن.

چتلېدل (čaṭaledə́l) مص.ل . ناپاک شدن ، پلید شدن.

چتي (čaṭí) ص.نب. ۱) قلاشی ، آزادی. ایله کردی ، ۲) فضول ، بیهوده یاوه.

چج (čaj) نر.م.ظرفی است که توسط آن غله دانه پاک میشود.

چجه (čajə́) بنځ .م (ج.چجې) ۱) دام مخصوص چوبی ماهی است، ۲) احاطه و تجیریکه از نی سازند، ۳) کنار پیش بر آمده بام، ۴) قبرغه، ۵) چوبهای جبیره عضو شکسته .

چخ (čəx) نر.م. خلیده ، درون شده.

چخپیت (čaxpít) ص.نر.م.ج . پایمال ، شفتربه زمین.

چخپیتول (čaxpītawə́l) مص.مت شفتر کردن ، پایمال کردن به زمین.

چخپیتېدل (čaxpitedə́l) مص.ل. شفتر شدن ، پایمال شدن.

چربانګ (čərbāng) نر.م. سحر ، وقت بانګ خروس.

چرچرکه (Čər čuráka) بنځ.م.حشره است مانند ملخ که در وقت شب چرچر میکند و بعضی بال دارند.

چرخول (Čarxwə́l) نر.م. تاج خروس.

چرګ (Čarg) نر.م.(ج ، چرګان) ۱) خروس ، مرغ خانګی ۲) براق ، خال سفید در پیشانی اسپ و غیره.

چرګوړی (Čargūṛay) نر.م. چوچه مرغ.

چرګه (Cə́rga) بنځ .م .ماکیان.

چرګی (Čargáy) نر.م. حیوان

قشقه برناق ، حیوانانیکه بر پیشانی خال سفید داشته باشد.

چرمښکی(Čərməṣkə́y)ښځ . م.چلپاسه.

چرمه (čarmá) ښځ.م. قیطان بافتگی گلابتونی .

چریکار(Čarekā́r)نـــــــــر.م. (ج.چریکاران) ۱) دهقان ، ۲) موی لب زیرین.

چړتون(Čaṛtū́n) نـــــــــر.م. غلاف شمشیر.

چړچوبن(Čaṛčubán) نر.م. آبگین.

چړچوبی(Čaṛčubə́y) ښځ .م. غسلخانه ،تشناب.

چړچه (Čarčá) ښځ.م.(ج ، چړچې عیش،میله.

چړکی(Čarkə́y) ښځ .م. آله جارجه مانند کارد.

چړوس(Čaṛū́s) نـــــــــر.م. (ج ، چړوسان) دنی ، بی همت.

چړي(Čaṛí) نر.م.درو یزگر و خادم طلاب مسجد.

چړیا (Čaṛyā́) ص.نب. مشغول ، مصروف.

چړیتوب (Čaṛitób) نر.م.درو یزگری ، خادم طلاب مسجد.

چغال(Čağā́l) نر.م.شغال.

چغ سترگی(Čəğstə́rgay) ص.نر.م.تنگ چشم.

چغل (Čəğəl) نر.م.۱) نوعی از غربال و ایلک که دارای سوراخهای کلان باشد؛۲) نمام .

چغل بازي (Čuğəlbāzí) ښځ .م.نامزاد بازی.

چغلي (Čuğulí) ښځ.م. نمامی ، سعایت ، نمامت.

چغول (Čiğawál) مص.مت.به آواز آوردن.

چغیدل (Čiğedə́l) مـــص.ل.

۱) چیغ کردن ، شور و فریاد کردن ، چغچغ کردن بودنه در جنگ .

چکر (Čikə́r)نر.م (ج. چکـــری) کلابه ، لای.

چکی (Čáke) بنخ.ج.کف ز دن.

چلمچی (Čilamčí) نـــر.م. (ج ، چلمچي) لگن دست شوئی.

چلند (Čalánd) نر.م.!) رواج سکه متداول ؛۲) رفتار.

چلول (Čalawál)مص.مت، رواج کردن ، ۲) اداره کردن ،۳) گذراندن و کفاف دادن ،۴) جاری کردن ، چالان کردن ماشین و غیره.

چل ول (Čalwál) نر.م فریب ، حیله .

چلیدل (Čaledə́l) مـــص.ل.

۱) مروج شدن ؛ استعمال شدن ماشین و غیره ،۲)کوزاره شدن شخص غریـــب، ۳) چالان شدن آسیا و غیره، جاری شدن باد و غیره.

چم۱ (Čam) نر.م.!) محله و کوچه، ۲) خدعه ، مسافه بین دو کشهٔ قلبه که چند متر با هم فاصله داشته باشد و در بین آن تخم افشانند.

چم۲ (Čəm) نر.م. مقدار یک پره بیل گل،۲) انبوه گیاه و موی و امثال آن.

چمبر خیال (Čambarxyā́l) نر.م.فلوس.

چمبر (Čumbə́r) نر.م. کرباس منقش.

چمبلی (Čambelə́y) نر.م.گلی است معطر و معـــروف که از آن عطر ساخته میشود.

چمتو (Čamtū́) ص.نب. آماده، مهیا ،منتظر.

چنجن (Činjə́n) ص.نـــر.م.

(ج کرمی.

چنجی (Činj áy) نر.م. کرم.

چندری (Čindray) بنخ.م .

۱) جزبازی نوعی از بازی است که یک خط مربع و مستطیل کشیده و در بین آن چند خط مستقیم کشیده میشود . و یک سنگ را به یک پای به طریق مخصوص خود از آن خارج می سازد ۲) به یک پای خیزان خیزان رفتن.

چندن (Čandáṇ) نر.م .صندل.

چندنهار (Čandanhār) نر.م .

گلوبندیکه از دانه های صندل می ساختند ولی اکنون به آن شکل از نقره و طلا می سازند (زیور) .

چندونی (Candūṇáy) نـر.م.

(ج چندونې) پکه گوش.

چندی (Čandáy) نـــــر.م.

(ج چندې)شـــــاعر.

چنگابن (Čungāṣ) نـــــر.م

۱) خرچنگ؛۲) سرطان؛ ماه چهارم هجری شمسی .

چن (Čaṇ) نر.م.۱) خشاوه نباتات، ۲) صاف و پاک،۳) خاشاک و بوبته پوشش سقف،۴) عمل بختیتن،۵) انتخاب.

چنچنه (čančáṇa) بنخ .م.

(ج.چنچنې)عصفور .

چنول (Čaṇawál) مص .مت.

خشاوه کردن،۲) پاک کردن،۳) انتخاب کردن،۴) بیختن .

چنبدل (čaṇedál) مص.مت .

خشاوه شدن ، ۲) صاف وپاک شدن ، ۳) انتخاب شدن،۴) بیخته شدن.

چواړی (Čawāṛáy) نـــــر.م .

۱) خاکروب،۲) سیاه چهره.

چوپړ (Čopáṛ) نـــــــــر.م .

.(ج چوپړونه) .خدمت.

چوټه (Čawáṭa) بنخ.م(ج چوټې)

چپلی.

چوټي (Čoṭí) بنخ.م.ج.گیسوی کلان.

چورلک (Čūrlák) نـــــر.م.

(ج.چورلکونه) گردش ، دور.

چورلول (Čūrlawə́l) مص.مت

دور دادن ، به گردش آوردن.

چورلېدل(Čūrledə́l) مص.ل

دور خوردن ، گردش کردن.

چورلکه (Čūrláka) ښځ.م.

(ج چورلکې) ، هلیکوپتر ، طیاره چرخی.

چورلول (Čūrlawə́l) مص.مت

دور دادن ، چرخ دادن، تاب دادن.

چورلېدل (Čūrledə́l) مص.ل.

چرخ خوردن ، دور خوردن.

چوښکه (Čū́ṣəka) ښځ .م.

(ج چوښکې) نوله آفتابه و امثال آن.

چوغکه (Čūǧáka) شځ.م

(ج ، چوغکې) عصفور ، گنجشک.

چوغل (Čuǧə́l) نر.م.

(ج. چوغلونه) ۱) غماز ، سخن چین،۲) غربال کلان سوراخ.

چو غلي(čūǧəlí) ښځ .م. نمامت ، غمازی ، سخن چینی.

چوکول(Čukawə́l)مص.مت.

خواباندن شتر.

چوکی (Čawkə́y) ښځ .م.

۱) کرسی ، چوکی،۲) رفتن به زیارت اشخاص روحاني بقسم نذر به تعدادووقت معین ،۳) پهره ، تهانه.

چوکېدل (Čukedə́l) مص.ل

خوابیدن اشتر.

چول (Čol) نر.م. ۱) دشت و بیابان دراز و بی آب و علف و خشـــــک، ۲) آله تناسل اطفال .

چونټی ۱) (Čunṭáy) ص.نر.م

.شخص یک دست ، چولاق.

چونټی ۲)(Cuntay)ص.نر.م .

گیسوی کلان .

چونګ(Čung) نر.م. ۱) پیمانه یک دست ،چیز قلیل و کم،کنج چیز

شکسته ٔ ۲) آواز چوچه مرغ ، ۳) آواز گوز باریک ٔ ۴) تحریک و مصلحت سری.

چونگبنه (Čungaṣa) بنگ .م (ج ، چونگبنی) بقه .

چونگول (Čungawál)

مص.مت. گریاندن طفل.

چونگی (Čungáy) نر.م۱)طاقه ، یک دست ۲) آواز پرنده ۳) انـــدازه ۴) آواز باریک گوز۵) مجازاً و تحقیراً پسر شخص.

چونگبدل (Čungedál) مص.ل. گریه کردن.

چون(Čūṇ) نر.م (ج ، چونونه)۱) لخک دروازه ٔ ۲) چین کالا۳) آواز بسیار آهسته ٔ ۴) آتشدان و غوزه تنفنگ .
۵) سوراخ خورد دربند جوی و یا حوض ۶) آواز گنجشک.

چونل (čūṇál) مص .مت
۱) بختن ،۲) به جامعه چین دادن.

چونول (čūṇawál)مص.مت
۱) بصدا آوردن گنجشک و غـــــیره ۲) جاری ساختن آب تا که صدای باریک ازان بر آید۳) انتخاب کردن.

چونهار (Čūnhár) نر.م. آواز پرنده ها.

چونی (Čawṇáy) بنگ.م.چهاونی ، قشله عسکری.

چونی (Čūṇay) نر.م.(ج، چونې) بلبل.

چونیا (Čūṇyá) بنگ . م۱) بلبل و مرغ خوش الحان ۲) بنفش .

چونبدل (Čūṇedál) مص.ل.۱) به آواز آمدن گنجشک و بلبل و غیره ، ۲) جاري شدن آب ۳) پخته شدن.

چیت (Čit) نر.م .پیمال ، شفتر.

چیتول (Čitawál) مص.مت.پایمال کردن.

چیتبدل (Čitedál) مص.ل. پایمال شدن.

چیچکه (Čičáka) بنگ .م .

.ماکیان جوانه.

چیچل (Čičəl) مص.مت. گزیدن ، چیز سخت را به دندان جویدن و میده کردن.

چیچی (čičáy) نـــــــــــر.م. (ج. چیچیان) چوچه پرنده.

چېرته (Čérta) ق.کجا.

چیغه (Čiǧa) ښځ.م. (ج. چیغې) فریاد ، غوغا ، فغان.

چېلی (Čeláy) نر.م. بزغاله .

چیندری (Čindráy) ښځ.م. بازی کودکان است که آنرا نانگ گویند.

چینه (Činá) ښځ.م.(ج . چینې) چشمه آب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځ

ځ(ǰe) بنځ.م .حر ف دهم الفبای زبان پشتو است.

ځاله(ǰāla) بنځ.م.(ج . ځالې) آشیانه.

ځان (ǰān) نر.م.(ج . ځانونه) خویشتن ، خود ، بدن .

ځانځاني (ǰānǰāní) بنځ .م.خود خواهی ، بی وسیله کی.

ځانکړتیا(ǰāngaṛtyá) بنځ .م. خود پسندی ، فرد کیرائی.

ځانکړی(ǰāngaṛáy) ص.نر.م (ج، ځانکړي) بیل ، علیحده ، جدا.

ځای(ǰāǰáy) نر.م.(ج، ځایې) یکی از اقوام پښتون ها است.

ځار(ǰār) نر.م. قربان ، نثار ، فدا.

ځارځار (ǰārǰār) نر.م. فغان ، نوحه.

ځارول(ǰārawə́l) مص.مـــت قربان کردن .

ځاربدل (ǰāredə́l) مص.ل قربان شدن .

ځانګو (Ǯāngó)بنځ.م.

(ج ، ځانګوګاني) ګاز ، ګهواره ، جاله کوچک دریا.

ځای (Ǯāy) نر.م.(ج. ځایونه)

۱) جای، ۲) بستر خواب.

ځایول(Ǯāyawál) مص.مت.

ګنجانیدن.

ځائي (Ǯāyí) ص.نب. ۱) جـــائي، ۲) اصلی ، ذاتی ، طبعی ، بومی ساکن.

ځپل (Ǯapál) مص.مت. کوبیدن ، از بین بردن.

ځړی(Ǯáray) نـــــــر.م.

(ج.ځړي)۱) جاسوس ، قاصد، ۲) دید بان تفنګ.

ځړوبی(Ǯarobáy) نر.م(ج ځړوبي) آبشار.

ځړول (Ǯarawál) مص.مت آویختن آویزان کردن.

ځربدل (Ǯaredál) مص.ل.آویزان شدن.

ځغاسته (Ǯğásta) بنځ .م.

(ج ځفاستي) تاخت ، دوش.

ځغستل (Ǯğastál) مص.ل. دویدن تاختن.

ځغلند (Ǯğáland) ص.نر.م .دونده.

ځغلول (Ǯğalawál) مص.مت .

دواندن ، ګریختاندن.

ځکه (Ǯáka) اد . زیرا ، ازین جهت، ازین سبب .

ځګ (Ǯag) نر.م.(ج . ځګونه)

کف.

ځګر (Ǯigár) نر.م.(ج ځګرونه)

جیګر.

ځل (Ǯal) نر.م.۱) نوبت ، بار ، دفعه، ۲) درخشندګي .

ځلا (Ǯalā́) بنځ.م.(ج ځلاوې)

درخشندګی.

ځلاند (J̌alā́nd) ص.نر.ج .تابان ، درخشان.

ځلول(J̌alawə́l) مص.مت .تابانیدن درخشاندن.

ځلېدل (J̌aledə́l) مص.ل .تابیدن ، درخشیدن.

ځم (J̌am) ض . میروم.

ځمبل(Jambə́l) مص.ل. پلک زدن چشم.

ځمکنی (Jmakanáy) ص.نر.م (ج.ځمکني) مربوط به زمین ، زمینی .

ځمکه (J̌máka) ښځ.م. (ج ، ځمکی) زمین.

ځناور (J̌ināwár) نـــــــر.م. (ج ، ځناوران) جناور.

ځنځیر (J̌ nāwár) نـــــــر.م. (ج . ځنځیرونه) زنجیر.

ځنډ (J̌anḍ) نر.م.درنگ ، تاخیر ، توقف.

ځنډنی (J̌anḍanáy) ص.نر.م. دیرینه ، قدیمی .

ځنډول (J̌anḍawə́l) مص.مت.به تاخیر انداختن.

ځنډېدل (J̌anḍedə́l) مص.ل درنگ کردن ، تاخیر کردن.

ځنګل (J̌angál) نر.م (ج.ځنګلونه) جنگل .

ځنګلي (J̌angalí) ص.نب. جنگلی ، وحشی.

ځنې (J̌íni) اد.ازو ،از نزدش .

ځوان(J̌wā́n) ص.نر.م.(ج ځوانی) جوانی .

ځوانېدل (ǰwānedə́l) مص. ل . جوان شدن .

ځوانمرګ (ǰwānimárg) ص.نر.م.جوانمرگ.

ځور (ǰawr) نر.م.(ج ځورونه)

رنج ، تکلیف ، درد .

ځورول (ǰawrawə́l) مص.مت

رنجانیدن ، تعزیب کردن ، آزردن ، تکلیف دادن .

ځور (ǰwaṛ) نر.م .نشیب رمین ، پستي زمین ، سرازیری زمین .

ځورند (ǰwaṛánd) ص.نر.م.

اویزان ، معلق .

ځورندول (ǰwaṛaudawə́l)

مص.مت اویزان کردن .

ځورندپدل (ǰwaṛandepdə́l)

مص.ل. اویزان شدن .

ځوز (ǰoz) نر.م . (ج ځوزان) خار .

ځولی (ǰolə́y) بنځ.م.جولی ، طبراق.

ځیر (ǰir) نر.م .تیزبین ، نگاه دقیق .

ځیرک (ǰirák) ص.نر.م.[1] تیزبین ، هوشیار ، مدقق[2])نام یکی از اقوام پشتونها است .

ځیز (ǰiz) ص . نر.م . (ج ځیزه) درشت ، خشن ، شخص تند مزاج ، سخت طعبیت.

ځیرمه (ǰézma) بنځ .م .

(ج ځیرمې) پلک چشم .

ځپل (ǰel) نر.م .(ج ځپلونه)

[1])نادانی ، جهل، [2])لجاجت [3]) قطار ، سالک.

ځپلي (ǰelí) ص.نب . لجوج، جاهل

ځینې (ǰínni) ق . بعضی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

څ

څ (ce) بنځ .م .حرف يازدهم الفبای پشتواست.

څاه (cā) نر.م .(ج څاه ګان) چاه .

څاپېړه (cāpéṛá) نر.م بنځ .م . (ج.څپېړې) سلی ، قفاق.

څاڅکی (cā́ckay) نـــــــر.م. (ج.څاڅکي) قطره .

څادر (cādár) نر.م . (ج څادرو نه)

څار (cār) نر.م. ترصد ، تجسس ، مراقبت.

څارل (cārā́l) مص .مت. دیده باني کردن.

څارنه (cārā́na) بنځ .م .جاسوسی ، دیده بانی.

څارونکی (cārūnkay) نـــــر.م (څارونکي) تجسس کننده ، مترصد.

څاروی (cārwaý) نـــــر.م . (ج.څاروي) دواب ، چارپای .

څاړی (cāṛay) نر.م (ج څاړي) مرض شق شدن موی ، دوغ داغ‌پرنده است معروف.

څابنښت (cāṣt) نر.م (ج څابنښتونه)

ضحیٰ ، وقت ما بین بعد از طلوع و قبل از زوال ۲) شویست.

خانبستی (Cāṣtáy) نر.م!) خوراک وقت ضحیٰ؛۲) چاشتی ، از چاشت.

خانبسه (Cāṣa) بنئ .م.(ج ،خانبسې) سر دوز چرخه شده.

خانگه (Cānga) بنئ.م.

(ج . خانگې) ۱) خله ، اق زدن از درد ، ۲) شاخ درخت،۳) شعبه ۴) نیزه.

خپان(capān)بنئ.م.(ج . خپانونه) توفان آب.

خپاند(capānd) ص.نر.م. ج. طوفانی ، موج دار.

خپر (Capár–cápar) نـــر.م.

۱) چپردالهٔ خس وخار کوفتن خرمن، (ج. خپرونه) ۲) هموار ی سرکوه، ۳) تکه نان وغیره ۴- خس پوشک .

خپرکی (Capárkay) نـــــر.م.

(ج ، خپرکي) ۱) شاخچه، پرخچه چوب و سنگ و غیره،۲) پا غونده برف، ۳) تکه نان و غیره ۴) حصه.

خپړ(Capáṛ بنځ.م.(ج . خپړې) قفاق، سیلی.

خپلی(Caplāy) بنئ.ج!) پا پوش ، چپلی،۲) انعام مقرره که برای سوار و نشانه زن در وقت کامیابی داده میشود؛۳) قلچه شتر خارکه بالای سر جهت ساختن چیری می اندازند،۴) درهم بر هم و انبوه.

خپل غوږی (Capaṇǧwáẓay) نر.م .بنا گوش (گوشت نازک گوش که بآن چله می آویزند.

خپول (Capawál) مص.مت .چج کردن ، پاک کردن غله بذریعه چج و شکور.

خپه (Capá) بنئ.م (ج.خپې) ۱) موج آب ۲) حالت بیهوشی و مرض ناگهانی ، ۳) بیلچه کشتی.

خپیاکه (Capyāka) بنئ.م .

(ج ، خپیاکې) ۱) قرص سـرگین، ۲) لانه زنبور،۳) نوعی از نبات پهن برگ خوردنی است.

خپیړه (Capéṛa) بنئ.م(ج خپړې) قفاق.

خټ (Caṭ) نر.م.(ج خټونه) ۱) پس کردن، ۲) عقب و پشت هر چیز.

خټل (Caṭál) مص.مت.۱) لیسیدن ، ۲) مجازاً در اثر نحوست تبا کردن.

ثټ مخی (Caṭmáxay)

ص.نر.م .بد شکل ، بد قواره ، کج روی.

ثټ مری (Cəṭmarə́) بنځ.م .

مهره کردن ، چقوری پس کردن.

ثټه (Cáṭa) بنځ.م. (ج، ثټې) بار غله.

ثټی (Caṭáy) نر.م.(ج.ثټي) پشتاره کندم.

ثټواکی (Caṭwākay) نر.م (ج ، ثټواکي) قطره.

ثټوبی (CaCóbay) نر.م.(ج . ثټوبي) ۱) چکک، ۲) چشمه که از آن آب بصورت قطرات بیرون می آید، ۳) چجه دیوار.

ثټول (Cacawál) مص .مت. چکانیدن ، تقطیر.

ثخه (Cáxa) اد. از نزد ، نزد.

ثخېدل (Cacedə́l) مص .ل. چکیدن ، تراویدن.

ثراغ (Cirāğ) نر.م (ج ،ثراغونه) چراغ.

ثربښت (Carbə́şt) نر.م. فربهی.

خربول (Carbawəl) مص.مت. فربه کردن.

ثربېدل (Carbedə́l) مص.ل. فربه شدن.

ثرخ (Carx) نر.م.(ج . ثرخونه) ۱) چرخ، ۲) حالت تیر و یا سوزن و امثال آن که در چیز خلیده باشد.

ثرخول (Carxawə́l) مص.مت. چرخ دادن.

ثرخی (Carxáy) نر.م.(ج.ثرخي) ۱) کلوله نخ و سر دوز و غیره ۲) چرخه دستی سردوز ریسی.

ثرخېدل (Carxedə́l) مص.ل. چرخ خوردن ، دور خوردن.

ثرښه (Carṣa) بنځ.م. ۱) مس ، مساس، ۲) خطیکه از کشیدن چیزی بر زمین پیدا میشود.

ثرک (Crak) نر.م. سراغ ، درک خفیه پولیس.

ثرکول (Crakawə́l) مص.مت. درخشاندن.

ثرکېدل (Crakedə́l) مص.ل ۱) درخشیدن، ۲) طلوع نمودن آفتاب.

خرگند (Cargánd) ص.نر.م .
ظاهر ، معلوم ، آشکاراً ، معلومدار.

خرگندول (Cargandawál)
مص.مت پدیدار کردن ، ایضاح نمودن ، آشکارا نمودن.

خرگندیدل (Cargandedál)
مص.ل. پدیدار شدن ، ظاهر شدن.

خرمښکی (Carmuṣkáy)
بنځ.م. چلپاسه.

خرمن (Carmán) بنځ.م
(ج ، خرمنې) چرم ګاو وغیره،پوست ، مدبوغ.

خرمه (Cárma) بنځ .م. نزدیک ، چسپیده،هم پهلو،مجازاً همسایه.

خرنګه (Cáranga) ق. چطور ، چونکه.

خروړل (Carawál) مص.مت.
چرانیدن.

خربدل (Caredál) مص.ل.
۱) چریدن،۲) ریخ زدن.

خریکه (Crika) بنځ.م.
(ج . خریکې) ۱) طلوع افتاب.

خړ (Car) نر.م.۱) چرا ، چرایش ۲) ریسمان و چوبیکه بان ګاو سرکش بسته میکند.

خړځای (Caṛ ǰáy) نـــــــر.م.
(ج . خړځایونه) چراګاه.

خړمنی (Carmánay) نـــــــر.م.
(ج . خړموني) موسم بهار.

خړی (Caṛáy) بنځ.م.۱) شا باز موی زنان ، موی بافته زنان که از تالاق سر می بافند و بر آن پول می دوزند.

خړیکه(Cṛíka) بنځ.م.(ج،خړیکې)
خله ودرد .

خښاک (cṣák) نر.م. نوشیدن.

خښتن(caṣtán) نر.م. (ج. خښتنان)
۱) مالک، خداوند، صاحب ، ۲) شوهر.

خښل (Cṣál) مص.مت. نوشیدن ، باتمام مشتقات.

څکل (Ck ál) مص.مت .آشامیدن ، نوشیدن.

څکل (Cakál) مص.مت .چشیدن ، مزه و ذایقه کدام چیزي به زبان به خود معلوم کردن.

ځکول (Ckawál) مص.مت ۰

۱) دم کشیدن ، دود چلم و سګرټ کشیدن ، ۲) چیزی را بر زمین کش کردن.

څکه (Cáka) بنځ.م.(ج . څکې)

۱) لب چش ، ذایقه ، ۲) نوعی از مرض.

څکېدل (C kedál) مص.ل.

۱) خزیدن ، جو قیدن ، کش شدن.

۲) دود چلم کش شدن.

څکېدل (Cakedál) مص.ل.

چکک کردن بام.

څلور (Calúr) عدد چهار ، ۴.

څلور بول (Calorbúl) نـــر.م .

.(ج ، څلوربولي) ۱) حیوان چارپا ،

۲) حالت چارغاوک.

څلورپښی (Calorpṣáy) نر.م.

(ج ، څلور پښي) چارپای.

څلور خواوې

(Calorxwā́we)بنځ.ج .چار طرف.

څلور خوندې

(Calorxwánde) بنځ.م .چهار ماه قمری.

څلور غاښی (Calorğā́ṣay)

ص.نر.م. ګاو چهار دندان و ګاو پنج ساله که بعد از آن (کجه) میشود.

څلور لاری (Calor lā́ray)

نر.م.چهار راهی.

څلورم (Calorā́m) ص.عد.نر.م.

چهارم.

څلوریزه (Calorí̈ja) بنځ.م .

(ج . څلوریزې) رباعی.

څلویښت (Calwéṣt) عد .نر.م

چهل.۴۰.

څلوېښتي (Calweṣtí) بنځ.م .

چهل روز نفاس ، روز چهلم تولد و مرده و غیره.

څله (Cilá) بنځ.م. ۱) چهل روز یخ زمستان ، ۲) چله ماه رمضان.

څلی (Cálay) نر.م.(ج . څلي)

۱) منار ۲) نشانه ، حدود ، سنګ نشان راه و سرک و ګذر دریا و بندر وغیره.

څمڅه (Camcá) بنځ .م.چمچه.

څمکنې (Camkaní) نر.ج .یکی از ولسوالی های ولایت پکتیا.

څملاستل (Camlastál)

مص.ل. دراز کشیدن.

څملول (Cəmlawál) مص.مت.

خوابانیدن.

څنډل (Canḍál) مص.مت. تکاندن

افشاندن.

څنډه (Cánḍa) بنځ .م.کناره ،

حاشیه ، ضلع.

څنګ (Cang) نر.م (ج.څنګونه)

۱) بغل ، پهلو ، ۲) طرف.

څنګزن (Cang zán) نر.م. کناره

کیر.

څنګل (Cangál) بنځ .م.

(ج . څنګلي) آرنج.

څنګویږدی (Cangwezḍáy)

نر.م.۱) بالین ، تکیه ۲) بند تفنګ .

څنګه (Cánga) ق. چطور.

څنګی (Cangáy) نـــــر.م.

۱) ریسمان حلقه دار حیوانات که آنرا

(وندر) میګویند . ۲) همسایه.

څنی (Cnay) بنځ.م. سردوز.

څنګه (Caṇáka) بنځ.م.

(ج ، څنکي) ۱) کاکل ۲)کاک

سرپوش بوتل ۳) ابریشم غوزه جوار.

څنی (Cáṇe) بنځ ، ج ، کاکل

دراز ۲) ابریشم غوزه جوار.

څو (Co) ص.عدد.چند ، چقدر.

څوارلس (Cwārlas) عد،

چهارده ، ۱۴.

څوبارې (cobāṛay)نر.م.

(ج.څوبارې) چوب جامه کوب.

څورب (Cwrb) ص.نر.م .

(ج . څربه) چاغ و فربه .

څورنګ (Cowráng) نر.م.

۱) پایمال ۲) خون آلود و کوفته ۳) شل

شوټ.

څوری (Cwaráy) نر.م. توشه ، زاد

راه ، سفر خرچ.

څوک (Cok)ض .که ، کدام ،

کس.

څوکی (Cawkáy) بنځ.م ۱)

چوکئ ۲) پهره ،محل پاسبانی و تهانه

سنګر.

څوکیدار (Cawkidār)ص.نر.م .

چوکیدار.

څومره (Cúmra) ق. چقدر.

څووم (Cowám) عد. چندم.

څه (Ca) اد. چه.

څېر (Cer) نر.م. مانند.

څیرل (Cirál) مص.مت. پاره کردن ، دریدن.

څېرمه (Cérma) بنځ.م. گوشه ، کناره.

څیرونکی (Cirúnkay) ص.نر.م. درنده ، پاره کننده.

څېره (Cera) بنځ . م. ۱) فوتو و عکس ، چهره ، قیافه ، قواره ۲) مترس پرندگان ۳) عکس های پرنده ها که شکاری به کدام تکه دوخته و توسطه آن پرنده ها را شکار میکند.

څیري (Círe) ص.نب. پاره ، دریده.

څیربدل (Ciredál) مص.ل.پاره شدن.

څېرل (Ceŗál) مص.مت.بحث کردن.

څېرنه (Ceŗána) بنځ.م. (ج ، څیړني) بحث سوال و جواب.

څېرونکی (Ceŗúnkay) نر.م. محقق ، تحقیق کننده.

څېړی (Ceŗay) بنځ.م.۱) درخت بلوط،۲) تالاق سر.

څیز (Ciz) نر.م. (ج . څیزونه) شی ، چیز.

څېلمه (Célma) بنځ .م ۱) همه ، تماماً ۲) کناره ، طرف جاشیه ۳) جای نشیمن برای جنگ ، استحکام .

څینګکه (Cingáka) بنځ.م نوعی از گنجشک.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ح

حرف دوازدهم الفبای زبان پشتو است که ارزش ابجدّی آن ۸ است.

حاصلول (hāselawál) مص.مت. بدست آوردن.

حاضرول (hāzerawál) مص .مت.حاضر کردن.

حاضربدل (hāzeredál) مص .ل.حاضر شدن.

حجره (hujrá) بنـــــــــغ . م . (ج ، حجرې) مهمانخانه ، سراچه.

حقوق پوه (huqūq póh) ص.نر .م . حقوقدان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خ

حر ف سیزدهم الفبای زبان پشتو است که ارزش ابجدی ان ۶۰۰ است.

خاپوړي (xāpurí) ښـــــــځ .م. چارغاوک .

خاټول (xāṭúl) نـــــر.م .گل لاله .

خارښت (xārə́ṣt) نـــر.م خارش.

خارښتي (xārə́ṣti) ص.نـــپ . خارشتی ، شهوتی ، مجازاً شخص نایاک ومغرض.

خالی ورځ (xāliwráǰ) ښځ .م. روزشنبه .

خامخا (xāmaxā́) ق . هر و مرو، ارومرو ، بالضرور ، حتماً.

خاوره (xā́wra) ښـــــــځ .م. (ج خاورې) خاک .

خاورین (xāwrín) ص.نـــــر.م. خاکی،از خاک تیارشده .

خبرتیا (xabartyā́) ښـــــــځ .م. (ج خبرتیاوې) اگاهی ، اطلاع ، اعلان .

خبرلوڅ (xabarlóc) ص.نـــر.م. (ج خبرلوڅي) نطاق، سخنور.

خبرول (xabrawə́l) مص .مت. خبرکردن .

خبره (xabára) ښـــــــځ . م. (ج خبرې)۱) سخن ،۲)مج، واقعـــــه ، حادثه ، معامله .

خبرې اترې (xabareatare) ښځ.ج .گفتگو ، مکالمه .

خبریال (xabryā́l) ص.نـــــر.م. سخنور.

خبرېدل (xabredə́l) مص .ل . آگاه شدن ، مطلع شدن ، خبرشدن .

خپرول (xparawə́l) مص.مت.

توزیع کردن ، اشاعت دادن ،پراگنده کردن .

خپرونه (xparawə́na) ښځ .م . توزیع کردن ، اشاعت دادن، پرا گنده کردن.

خپرېدل (xparedə́l) مص.ل . تیت شدن ، پراکنده شدن .، توزیع شدن.

خپړ (xapə́ṛ) ښځ . (ج خـــپړې) پنجه انسان .

خپسکه (xapə́ska) ښځ.م. کابوس .

خپګان (xapgā́n) نر.م خفقان .

خپل (xpal) ص.نب. (ج خپلوان) ۱)ازخود،۲) پیش ، قریب ، دوست .

خپل چاری (xpəlčā́ray) ص .نر.م . خودخواه .

خپل سری (xpolsáray) ص .نر.م .خودمختار .

خپلواک (xpolwā́k) ص.نر.م .ج . مستقل ، خودمختار .

خپلواکی (xpolwākí) ښځ . م. ازادی ،استقلال .

خپلوان (xpolwā́n) نر.ج. اقربا ، خویشاوندان .

خپلول (xpolawə́l) مص.مت . ۱)دوست ساختن ، قریب ساختن ، ۲)از خود کردن ، تملیک نمودن؛ ۳) بخشیدن ، معاف کردن .

خپلوی (xpolwí) ښځ .م . دوستی، قرابت .

خپور (xpoɤ) نر.م.نشـــــــر ، تیت، پراگنده .

خپه ۱) (xapá) ص.نب . ۱)خفه،ناراض ،۲) آزرده،گلو گرفته .

خپه ۲)(xpa) ښځ . م . (ج.جپې) پای .

خت (xat) نر.م.(ج.ختونه) پیراهن.

ختل (xatə́l) مص.ل .بلاشدن ، برامدن یخ وامثال ان ، تحریرشده

ختیح (xatíǰ) نر.م .شرق ، آفتاب برآمد .

خټک (xaṭə́k) نر.م . ۱)سوسک، .نام یک خزنده است ،۲) نام یک طایفه افغانها است ،۳) چوبک خوردیکه در بین دوزه غوله کمان میباشد .

خټکی (xaṭakáy) نـــــــر.م . (چ ، خټکی) خربوزه .

خټګر (xaṭgár) نر.م .گلکار.

خټه (xáṭa) ښځ.م .ګل.

خجوره (xajū́ra) ښځ.م. خرما.

خچ پچ (xačpáč) نر.م.میده درهم شکسته.

خچن (xačán) ص.نر.م .چرکین ، پخلوک.

خچه (xáča) بنځ.م انګشت خنصره انګشت کوچک.

خځله (xazála)| بنځ.م. خس و خاشاک.

خډل(xaḍál) نر.م. سنګ بسیار کلان.

خراشکی(xarāškay) نـــــر.م. (ج ، خراشکي) بلغم ، خلط سینه.

خربون (xarbūn) ص.نـــــر.م. خرچران.

خرپ (xiráp) نر.م. آو از ضرب و زدن و شکستاندن چیزی،۲) غـــــرور ، دبدبه ، غیرت.

خرپل (xarpál) نر.م تغاله جواری میوه و غیره.

خرڅ (xarč) نر.م.۱) خـــــرچ ، ۲) فروش ، فروخت.

خرڅلاو (xarcláw) نر.م. فروش.

خرڅوړی(xarcóṛay) نـــــر.م. (ج خرڅوړي) لباس بیکاره ، پارچه کهنه .

خرڅول (xarcawál) مص.مت ، ۱) فروختن ، خرچ کردن ، ۲) مصرف کردن.

خرڅی (xarcoy) نر.م.۱) توشه ، مصرف راه و سفر ۲) محصلی مخصوص سپاهی.

خرڅېدل (xarcedál) مص.ل. ۱) فروخته شده،۲) مصرف شدن.

خرخنبنه (xarxaṣá) بنـــــځ . م(ج ، خرخنبې) ۱) فتنه،۲) تردد خاطر ، وسوسه ؛ ۳) مرض اطفال است که در وقت چیز خوردن خفه شده چیزی نه می خورد و ګریه میکند.

خردنګ (xardóng) نـــــر.م. شخص احمق و بیعقل و بیکار.

خردګ (xardág) نر.م.۱) نام بوته خود روی دشتی که برګهای کلان و پهن دارد ؛ ۲) احمق و جاهل.

خرل (xarál) مص.مت. خراشیدن زمین به پای یا به دست.

خروټي (xaróṭi) نر.ج. یکی از اقوام مشهور افغانها.

خروړی (xaróṛay) نـــــر. م. (ج . خروړي) سګ عقورودرنده.

خروله (xar...) بنځ.م .خربید،

قسمی از بید .

خربدل (xaredál) مص.ل .خرخر کردن.

خربړی (xareṛáy) نر.م۱) دوغ داغ ، شیر آمیخته با دوغ که به اصطلاح کابل قویمه گویند .۲) سمارق.

خریل (x reyál) مـــــص.مت. تراشیدن موی.

خریمه (xaremá) بنـــــــئ.م. (ج ، خریمې) ما چه خریکه طلب الاغ کند ، ماچه خر نر طلب.

خړ (xaṛ) ص.نـــــر.م.(ج ، خړه) ۱) خاکی ،۲) خجل.

خړپړ(xaṛpáṛ) ص.نر.م .بالکل خاکی رنگ و گرد آلود.

خړ ستړگی (xaṛstágay) ص.نر.م.۱) خاکی چشم ۲) خجل.

خړوب (xaṛób) ص.نر.م.۱)گل آبه ۲) سیراب ، شاداب.

خړوبول (xaṛobawál) مص.مت ۱) سیراب کردن ، آبیـــــــاری کردن ۲) گلابه و رنگ کردن دیوار خانه.

خړوبی (xaṛobáy) نـــــــر.م (ج . خړوبي) گلابه ایکه در رنگ کردن خانه استعمال میشود،۲) نوع از لیتی آرد مثل اماچ که به حیوانات میدهد.

خړوبډل (xaṛobedál) مص . ل.۱) گلابه و رنگ شـــــــــدن خانه ، ۲) سیراب شدن.

خړوس(xaṛús) ص.نـــــــر.م. (ج . خړوسان)۱)دون همـــــت ، دنی ۲) آدم فربه.

خړول۱)(x ṛawál) مص.مت . درخاک و گل مالیدن ولول دادن حیوان .

خړول۲) (xəṛawál) مص.مت . ۱)خاکی کردن ،۲) آب راگل الود کردن ۳)خجل کردن .

خړپدل (xəṛedál)مـــــص.ل . ۱) خاکی شدن .۲)گل الود شدن اب وغیره ۳) خجل شدن.

خښتګ(xaṣtág) نـــــــر.م (ج خښتګونه) خشتک .

خلات (xalát) نر.م. (ج خلاتونه) خلعت .

خمبه (xa mbá)بنځ .م (ج خمبې) ۱)انبار خانه ، کندو ځ، کلان ۳) دسهٔ پوشش سقف.

خمبیره (xambirrá) بنـــــئ. م (ج.خمیرې) خمیرمایه .

خمتا (xamtá) بنځ.م .کرباس .

خندل (xandə́l) مص.ل.خندیدن.

خندول (xandawə́l) مص.مت.

خندانیدن.

خندېدل (xandedə́l) مص .ل .

خندیدن

خنډ (xanḍ) نر.م.(ج.خنډونه)پیخ پای مرغ،۲) کره درخت ، ۳) خار سخت ، ۴ مج ، مشکل.

خنډن (xanḍán) نـــــــر.م .

چوب کره دار.

خوا (xwā) بنځ.م.(ج . خواوې)

۱) طرف ۲) دل ، خاطر ، اشتها و آرزو.

خوابدی (xwābáday) ص.نر.م .

(ج . خوابدي) دق ، خفه دل ، آزرده.

خواپه خوا (xwāpaxwā́) ق.

پهلو به پهلو ، قریب.

خواخوږی (xwāxū́ẓay)

ص.نر.م.(ج . خواخوږي) دلسوز ، غمشریک.

خوار (xwār)ص.نر.م.(ج .خواران)

۱) مسکین ، ۲) لاغر.

خوارول (xwārawə́l)مص .

.مت.عاجز ساختن ، زحمت دادن.

خواري(xwārí) بنـــــځ.م.

(ج . خواری) ۱) کســـــــب و کار، ۲) زحمت ، تکلیف، ۳) مفلسی ،ناداری.

خواږدل (xwāreḍə́l)مص .

ل.۱) مفلس و غریب شدن ۲) لاغر شدن.

خوارېکښ (xwārikáṣ)ص.

نر.م.ج ۱) کســـــــــب و کار، ۲) زحمت کش.

خواړه (xwāṛá) نر.ج. ماکولات ، اشیا خوردنی طعام، ۲) مصالح آش دادن مشک دوغ و غیره.

خواږه (xwāẓá)ص.ج. ۱) جمع خوږبه معنای شیرین، ۲) شیرینی ها.

خواشینی (xwāšínay)ص.نر .

م.(ج . خواشيني) غم ، خفگان ، غمگینی ، آزردگی.

خوابنې (xwāṣe) بنـــــځ.م.

(مادر زوجه و شوهر) خشو.

خواګرځول (xwāgarzawə́l)

مص.مت .قی کردن ، افعال قی آوری کردن.

خواګرځېدل (xwagazedəl)

مص.ل ۱) قی آمدن ، قی کـــــــردن ۲) بد آمدن ، نفرت کردن از چیزی.

خواله (xwālá) بنـــــځ .م

(ج . خوالې/ همدردی ، راز دل.

خواله کول (xwālakawə́l)
مص.مت. همدردی کردن ، راز دل کردن.

خوب(xob) نر.م.(ج . خوبونه) ۱) خواب ۲) رویأ.

خوبا (xobā) بنځ .م.(ج .خوباني) معشوقه.

خوبیاولی (xobyāwə́lay)
ص.نر.م .(ج . خوبیاولي) خواب آلود.

خوټول (xoṭawə́l) مص .مت . جوشاندن .

خوټه (xoṭə́) بنځ.م. (ج.خوټې)خصیه.

خوټېدل (xoṭedə́l) مص.ل . به جوش آمدن ،جوشیدن .

خوځند (xwaǰə́nd) نر.م. متحرک.

خوځول (xwaǰawə́l) مص.مت . حرکت دادن ،جنبانیدن .

خوځېدل (xwaǰedə́l) مص. حرکت کردن ، جنبیدن .

خود (xwad) ق .شاید، باید ، البته ، به تحقیق .

خور(xor) بنځ.م.(ج.خویندې) ۱) خواهر ، همشیره ۲) آشبکه به پوست داده میشود .

خورئه (xorǰə́) بنځ.م. (ج.خورځي) دختر خواهر ، خواهر زاده.

خورلنه (xorlə́ṇa) بنځ.م . (ج.خورلنې)خواهر خوانده ، زن قریب وخویش شخص.

خوروول (xurawə́l) مص.مت . پراگنده کردن ، هموارکردن .

خوړ(xwə́ṛ) نر.م.(ج . خوړونه) شیله ، مجرای سیلاب .

خوړل (xwaṛə́l) مص.ل. ۱)خوردن ، ۲) گزیدن .

خوړه (xwa ṛə́) بنځ .م.(ج خوړې) زمین بسیار نرم وشن زار ، گل لای سیلاب .

خوړه (xwaṛə́)ص. بنځ.م ، (ج ، خوړې ۱) مواجب ، تنخواه مقرره تقاعد ۲) نان یا خوردنی هائیکه بصورت غیر پخته و جنسی بخانه عروس بفرستند .

خوړین (xuṛín) ص.نر.م . بسیار پخته، شاریده.

خوړینول (xuṛinawə́l) مص . مت.شارانیدن ، بسیار پخته کردن.

خوړینېدل (xuṛinedə́l) مص.ل .

۱) شاریدن، ۲) بسیار پخته شدن.

خوږ (xoẓ) ص.نـــــــــــر.م.

(ج.خواږه) شیرین .

خوږ (xwaẓ) نر.م؛ افکار ، زخمی ،۲) درد ، مرض .

خوږلن (xuẓlán) ص.نر.م.شیرین چک.

خوږمن (xoẓmán) ص.نـــــر.م . دردمن، افکار، زخمی .

خوږول۱) (xwaẓawál) مص .مت شیرین کردن .

خوږول۲) (xuẓawál) مص.مت افکارکردن .

خوږبدل۱)(xuẓedál) مص .ل . شیرین شدن .

خوږبدل۲) (xwaẓedál) مص .م. افکارشدن .

خوسا (xusā) ص.نب .ګنده ، بدبو.

خوسکی (xusakáy) نـــــر.م. ګوساله .

خوسی (xusáy) نر.م(ج.خوسي) ۱)ګوساله ،۲) بازی معروف ملی است که به یک دست پای خودراګرفته با حریف خود بازی میکند .

خوشال (xwašāl) ص.نر.م. خوش، مسرور.

خوشحال ختک (xwašālxaṭák) نر.م. یکی از شعرای مشهور و متعبر پښتونها اســـت که بین سالهای(۱۱۰۰-۱۰۲۲)هجری قـــمری میزست .

خوشالول (xwašālawál) مص. مت مسرور ګردانیدن .

خوشالي (xwašālí) بنـــځ .م . خوش وقتی.

خوشالېدل (xwašāledə́l) مص. ل .خوشنودشدن.

خوشایه (xušāyá) نر.ج .سرګین.

خوښ (xwaṣ) نـــــر.م .خوش ، پسندیده ، راضی .

خوښول (xwaṣawál) مص.مت پسندیده ، خوش کردن .

خوښه (xwáṣa) بنځ.م.رضـــا، خواهش ، خوشی.

خوښت (xwešt) نـــــر.م . (ج. خوښته)بالکل تر.

خوښېدل (xwaṣedə́l) مص . ل.م .پسند شدن ، خوش شدن، خوشنود شدن .

خوګلن (xūglán) نر.م.خریچ اتش .

خولپوتی (xulpūṭay) نـــــر.م. (ج.خولپوتي)۱) ســـــاکت ، خاموش ؛ ۲) سرپوش .

خولګی (xulgə́y) بنځ .م. بوسه .

خوله (xwalá) بنځ.م .(ج.خولې) ۱) عرق ؛۲) نوعی از علف است .

خوله (xwála) بنځ.م .کلاه .

خوله (xulá) بنځ.م.(ج.خـــولې) ۱)دهن ۲) بوسه.

خولور (xulawár) ص.نر. م .زبان باز،نطاق .

خولی (xwalə́y) بنـــــــځ.م. ۱) کلاه؛۲) کلاګک ستون.

خوند (xwánd) نر.م. مزه ، ذایقه ، لذت.

خوندور (xwandawár) ص.نر.م. ج .مزه دار ، لذیذ .

خوندي (xwandí) ص.نب. محفوظ.

خوندیکول (xwandikawál) مص.مت .محفوظ کردن، جابجا کردن.

خونړی (xunaṛə́y) ص.نـــــر.م . خونکار، خونی .

خونه (xūna) بنـــــځ.م.(ج.خونې) خانه اتاق.

خوی (xway) نر.م. راشبیل .

خې (xe) بنځ.م.چوکردن شتر.

خېټو (xeṭū) ص.نـــــــــب . شکمبو،پرخور.

خېټه (xéṭa) بنځ.م.(ج خیټې) شکم ، بطن.

خیرن (xirán) صَ.نر.م.ج. چرکین.

خیرنول (xiranawə́l) مص.مت . چرکین کر دن .

خیرنبدل (xiranedə́l) مص .ل . چرک شدن .

خیری (xíray) نر.م.چرک.

خپښ (xeṣ) نر.م (ج خپښان) خویش.

خیګ (xig) نـــــر.م.(ج.خیګونه) مشک کلان‌شناوری اب وغیره .

خپل (xel) نـــــر.م.۱) اولاده، ال ، طایفه ، قوم ؛۲) قسم ، طور .

خپلخانه (xelxāná) بنځ .م (ج . خیلخانې) خاندان .

خپله (xelá) ص.نب . هرزه ، بیباک، فضول .

خیمه (xaymá) بنځ .م.غژدی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د

حرف چهاردهم الفبای زبان پشتو است
که ارزش ابجدی آن ۴ است .

دا (dā) ض. اشاره قریب ، این .

داخلول (dāxilawál) مص.مت .
داخل کردن .

داخلېدل (dāxiledál) مص .ل .
داخل شدن .

دادا (dādā) نر.م . (ج داداګان)
پدر .

دارل (dāṛál) مص . مت . ګزیدن .

دارو (dāṛū) ص.نـــــر. م. شخص
دندان دراز .

دارور (dāṛawar) ص.نر.م.وګ .
دارو .

دارونکی (dāṛūnkay) ص.نر.م.
ګزنده ، درنده .

داړه۱ (dáṛa) بنځ .م.(ج.داړې)
دندان انیاب ، دندان دراز.

داړه (dāṛá) بنځ .م.جماعه دزدان .

داړه مار (dāṛamár) نـــــر.م .
شبخون کننده ، چپاولګر.

داسې (dāsé) ض. این چنین .

داغل (dāğál) مص.مت. داغ کردن، داغ نهادن .

داغول (dāğawál) مص.مت . داغ کردن .

داغېدل (dāğedəl) مص .ل . داغ شدن .

دالان (dālán) نر.م.(ج.دالانونه) تالار، سالون .

دانګل (dāngál) مص.ل.خیزدن.

دانګې دانګې (dāngé dāngé) ص.نب . پاره پاره،حصه حصه ، تکه تکه.

داونې (dāwaṇ) نر.م.(ج داونونه) چادر زنانه ، شال زنانه .

دباندې (dəbāndé) ق . بیرون .

درانی (durānáy) نـــــر.م . قوم مشهور افغان .

دربل (drəbál) نر.م ۱)پای برزمین زدن؛ ۲)تخته کردن .

دربلول (durbalawál) مص.مت باهم بستن دو پای حیوان .

دربلېدل (durbaledəl) مص .ل. بسته شدن دوپای حیوان که فاعل ان معلوم نه باشد .

دربول (drabawál) مص .مت . ۱)پای زدن ، ۲) تکاندن ، ۳) دهل زدن ، ۴) کوفتن.

درځه (darǰa) امر . برو ، امر رفتن ،

درځه (durcá) بنځ .م.(ج درځې) سوراخ ، روزن .

درځي (darǰí) ق. به طرف تومیاید.

درزي (darzi) ص.نب .خیاط .

درشل (doršál) نر.م. چهارچوب دروازه.

درغل (darğál) ص.نر . م.۱) قلب و ناسره ، مجازاً شخص خاین و غدار . ومنافق ۲)مضطرب ، ۳) بند محصور.

درغلنه (darğalәna) بنځ . م . (درغلني) خیانت ، منافقت.

درغلول (darğalawál) مص.مت . ۱)مضطرب ساختن ،۲) محصور نمودن.

درغلی (darğalí) بنځ . م . فریب ، چال ، خیانت.

درغلېدل (darğaledəl) مص.ل . مضطرب شدن ، محصورشدن .

درغن (d rağán) نر.م. تخته سنګ (مخصوص که بران مرچ ومساله میده میکند).

درګه (dárga) بنځ.م.(ج درګې)

۱)نیزار ، ۲)نی قلم میان پر.

درلودل (darlodə́l) مص. مت .
داشتن.

درمل (dermál) نر.م.۱) دوا ودارو،
۲)جوان نوخط که به اصطلاح بعضی
شکر پشم میگویند.

درملتون (darmaltū́n) نـــــر.م.
دواخانه، دوافروشی.

درمند(dármənd) نـــــــــر.م.
(ج درمندونه) خرمن .

درمه (dormá) ښځ.م .۱) نی ،
۲)میل تفنگ .

درناوی (darnāwáy) نـــــر.م .
۱) سنگینی ،۲) وقار احترام ، تمکین .

درنښت (d ranə́ṣt) نر.م ۱)وقار
۲) سنگینی .

درنگ (dráng) نر.م ۱)معطلی،
مکث ، ۲)کان ، معدن .

درنگول (drangawə́l) مـــص.
مت.به اواز اوردن رباب وغیره .

درنول (dranawə́l) مص.مت.
۱)سنگین ساختن ،۲) باوقار نمودن.

درنه (draná) ښځ .م ۱)سنگین ،
۲)بلا، مریض شدید .

درنېدل (dranedə́l) مص.ل .
۱)سنگین شدن ، ۲)محقرشدن .

درواغ(darwāğ) نر.م. دروغ .

درواغجن (darwāğ án) ص
.نر.م.دروغگوی،و عده خلاف ،منافق .

دروږ(darwáẓ) نر.م. علامهٔ عقیدت،
، بریدگی گوش حیوان، حیوان نذری که
گوش ان کمی ببرند .

دروستل (darwastə́l) مص.مت .
بردن .

درول (darawə́l) مـــــص.مت .
استاده کردن ، نصب کردن .

دروند (drūnd) ص.نر.م. سنگین ،
مجازاً شخص باوقار .

دروه (droh) ښځ .م.۱)خـــدعه ،
فریب ، حیله ، دغا،۲) بیم ، اندیشه..

دروهل (drohə́l) مص.ل .بازی
دادن، فریب دادن.

دروی (də́ rway) نـــــــر.م .
(ج دروي) نی.

دروېزگر (darwezgár) نر.م .
خیر جمع کننده ، سوالگر ، گدایی گر .

درویزه (darwezá) ښـــــځ .م.
(ج.درویزې)خیر .

درویش (darwéš) نر.م. فقیر ،
ملنګ .

درویشته (darwištá) ښځ .م .
علف جوجوشده ، علف میده با کاه .

دری۱) (daráy) ښځ .م. سطرنجی.

درې۲) (dre) عد .سه ، ۳ .

دریځ (daríǰ) نر.م. منبر.

درېدل (daredə́l) مص .ل. استادن.

درېش (dreš) نر.م . استادشو.

دریم (dreyə́m) نر.م . سوم ،
عدد سوم .

دریم ګړی (dreyəmgə́ṛay)
ص.نر.م. ثالث بالخیر ، حکم ، منصف .

دریمه خور (drayə́maxór) ښځ .
م .ماه جمادی الاول.

دړدنګ (daṛdə́ng) نـــــر.م.
۱)جست وخیز مسرورانه ،۲) سرعت ،
دویدن تیز ،۳) لحظه .

دړکه (daṛaká) ښځ .م.(ج. دړکې)
تهدیدبه سلاح .

دړوکې (daṛū́ke) ښـــــځ . م
۱)تخته وپراخچه خورد ،۲) چراغ چوب.

دړوایي (daṛwāyí) ص.قپانچی.

دړه (dáṛa) ښځ .م(ج.دړې)
۱)تخته ، پارچه چوب ،۲) تنه وقامت
انسان ،۳)دروازه ۴)پانګ ترازو ،
۵)درزوشګاف چوب ،۶) قاش
خربوزه .

دستي (dastí) ق..بالفور، فوری ،
فعلاً.

دښمن (duṣmə́n) نر.م.(ج دښمنان)
دشمن، خصم .

دښمني (duṣmaní) ښـــــځ .م.
(ج.دښمنۍ) دشمنی، عداوت.

دښمنېدل (duṣmanedə́l)
مص.ل .دشمن شدن.

دښن (duṣán) نر.م . دشمن ، خصم ،
عدو.

دغسې (dağase) ص.نب.این چنین .

دغلته (dáğalta) ض. اینجا .

دغو (dáğū) ض.ا.اشاره جمع قریب
است .

دغومره (dağū́mra) ق. اینقدر.

دغه (dağá) ض.ا.این (اشاره قریب).

دل (dal) نر.م .ا) هد ر، ۲)غله دلده
شده ،۳) نواله شاخل .

دلاسا(dilāsā́) ص.نب.خوشنود .

دلته (dálta) ق.اینجا .

دلده (daldá) بنئ.م. گندم میده شده

دردستاس .

دلوه (dálwa) بنئ .م. ماه یازدهم

سال شمسی .

دلیدل (daledə́l) مص .ل . دلده

شدن.

دم(dəm) نر.م.۱)افسون ،

نفس۲) چُپ، خاموش .

دمول (damawə́l) مص.مت.۱)دم

کردن (افسون برچیزی چف کردن)

۲)دم کردن (برنج دیگ شوربا وغیره)

دمه(dáma) بنئ .م. آرام ، توقف

برای استراحت.

دمه ځای (damaǰāý) نر.م.جای

دم راست کردن .

دمبدل (damedə́l) مص.ل .دم

شدن، چَپ شدن ، خاموش شدن .

دنده (dandá) بنئ .م (ج. دندې)

۱)وظیفه ، شغل ، ۲)خوش گزرانی .

دنګ (dang) نر.م .۱)پای کوب

شالی و غیره ، ۲)سهی ،قدبلند .

دنګل (dangə́l) مص.ل .جهیدن ،

خیز زدن .

دنګله (dangalá́) بنـــــئ .م .

(ج. دنګلې) نزاع .

دننه (dənána) ق..درون ، داخل ،

اندرون .

دنیا (daṇyā́) بنئ .م.ج . گشنیز.

دواړه (dwāṛá) ص.ض.هردو .

دوپټه (dopaṭá́) بنئ.م .چادر ،

قدیفه زنانه ، چادرشانه .

دود (dod) نر.م.(ج.دودونه) رسم و

رواج ، عادات ، دستور، آئین ، طور .

دودول (dodawə́l) مص.مت.

رواج کردن ، مروج ساختن.

دودبدل (dodedə́l) مص.ل.

رواج شدن.

دوړ (dūṛ) نر.م ۱) بافنده ، گلیم باف ،

۲)دروغگو .

دوړول (dūṛawə́l) مص.مت .

پاشیدن ، باغبار اوردن آرد وامثال آن .

دوړه(dūṛá) بنئ.م . ۱)گردوغبار ،

۲)اردگندم ،۳)مج.دروغ،کذب، سنون

دندان و گلون.

دوړه مار (dūṛamā́r) ص.نر.م.

((ج دوړه ماران)مسخره باز.

دورېدل (dūṛedə́l) مص.ل.پاش شدن آردوامثال ان .

دوک (dūk) نر.م .۱)دق ، سل ، ۲)بغض حسد ، عناد۳) سیخ اهنئ چرخه نختابی.

دوکړه (dukṛá) بنځ.م.(ج دوکړې) طبله ، نقاره ،۲) دوک نختابی شکسته ، ۳) موضع پای ماندن درماشین ...

۴)بازی بیجا.

دومره (dūmra) ق اینقدر .

دوولس (dwolás) عد.دوازده۱۲

دوولسم (dwolasám) ص.عد. دوازدهم.

دوه اړخیز (dwaaṛxíz) نر.م. دوجانبه .

دوه ژبی (dwažə́bay) ص.نر.م دوزبانه .

دوه سوه(dwasáwa)عد.دوصد ۲۰۰.

دوه غاښی (dwağāṣay) ص.نر.م. دودندان، گاوچهارساله.

دوه کسیز(dwakasíz) ص.نر.م. دونفری.

دوه ګون (dwagūn) نر.م. دویی ،نوټ دوافغانیګی .

دوهم (dwahám) ص.عد.دوم .

دوهمه خور (dwahamxór) بنځ .م. ربیع الثانی ، ماه چهارم هجری قمری.

دوه مخی (dwamáxay) ص.نر.م. دورویه.

دوهی(duhə́y) بنځ .م دوده ، جای استعمال دخانیات ملنګ ها .

دوی (dūy) ض.ج .انها .

دی۱)(day) ض.نر.م آن .

دی ۲)(day) ق . است .

دېرش (derš) عد . سی (۳۰)

دېرشم (deršə́m) ص.عد . سی وم

دېره (derá) بنځ .م.(ج دیرې) اقامت ، اقامتګاه ، مهمانخانه ، جایګاه.

دینګ (ding) نر.م.(ج .دینګونه) شخ استاده ، اله پنبه کوبی.

دېو(dew) نر.م. دیب .

دېوال (dewāl) نر.م .دیوار .

دېوان (dewān) نر.م. دفتر ، مجموعه اشعار یک شاعر.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډ

حرف پانزدهم زبان پشتواست.

ډاډ(ḍāḍ) نر.م .تسکین ، اطمینان ، تسلی .

ډاډګیرنه (ḍāḍgerə́na) بنځ.م .تسلی ، خاطر جمعی .

ډاډه ۱) (ḍāḍə́) ص.نسبی خاطر جمعی .

ډاډه ۲)(ḍāḍa) ص.نسب .۱) خوشه دلل شده ونیم رس ، خوشه ایکه شیره ګرفته باشد، ۲) یلمه کردن های خوشه های دلل .

ډاډینه (ḍāḍyə́na) بنځ .م ، (ج ډاډینې) تسلیت .

ډار(ḍār) نر.م .ترس ، خوف ، بیم ، رعب .

ډارن (ḍārə́n) نر.م. بی دل ، ترسو.

ډارندوکی(ḍārandū́kay) نر.م.(ج.ډارندوکي) ترسوک ، بزدل.

ډارول (ḍārawə́l) مص .مت. ترساندن .

ډاربدل(ḍāredə́l) مص. ل .

ترسنیدن.

ډارېدونکی (ḍāredū́nkay)

ص.نر.م. ترسنده.

ډاکه (ḍāká) ښځ.م. (ج. ډاکې) ۱) شبخون، ۲) قسمی از ململ.

ډاکه مار (ḍākamā́r) نر.م.

(ج. ډاکه ماران) یلغار کننده.

ډاګ (ḍāg) نر.م. (ج ډاګونه)

۱) جاي پاك کردن و میده کردن خرمن، ۲) میدان و بیابان، ۳) پوسته.

ډاګه (ḍā́ga) ښځ.م.

(ج ډاګې) ۱) پایه تیلفون، خاده آویزان نمودن بودنه ها ۲) چوب پوشش سقف ۳) نوع ململ.

ډاګي (ḍāgí) نر.م.

(ج ډاګیان) پوسته رسان.

ډال (ḍāl) نر.م. (ج. ډالونه) سپر.

ډالۍ (ḍālə́y) ښځ.م.

۱) محل ترصد ۲) حاشیه گلیم، ۳) گاز مدور اطفال.

ډامبر (ḍāmbár) نر.م. انبار.

ډاندس (ḍānḍás) نر.م.

(ج. ډانډسونه) کمان نداف، آله کمان مانند ندافی پنبه.

ډانډوکۍ (ḍānḍūkə́y)

ښځ.م. حوضچهٔ شناوری.

ډانډۍ (ḍānḍə́y) ښځ.م.

۱) شاتیر، ۲) شاهین، ۳) شعله آتش که توام با دود باشد. ٤) چله، حلقهء گوش.

ډانګ (ḍāng) نر.م.

(ج. ډانګونه) ۱) چوب ضخیم که قریباً یک گز باشد و از (سوتي) کوتاه مي باشد. ؛ ۲) ګرُز.

ډانګه (ḍā́nga) ښځ.م.

(ج. ډانګې ۱) لنگ، ۲) پایه تیلفون.

ډانګه یي (ḍāngayí) ص.نب.

(ج. ډانګیان) شخص جنگره و اوباش.

ډب (ḍab)نر.م. ۱) آواز زدن و افتادن چیزې، ۲)ګودال، چقوري، ۳) عظمت، ۴) معطل و استاده؛ ۵) تاوان.

ډبر (ḍabár)نر.م. ۱) خاندان، قبیله، عشیره؛ ۲) تباه.

ډبره (ḍabára) ښـــــــځ.م. (ج. ډبرې) سنگ.

ډبرېدل (ḍabaredə́l)مص.ل. تباه شدن.

ډبرین (ḍabarín) ص. نر.م. ج. سنگی، سنگستان.

ډبلۍ (ḍabaláy)ښځ.م. کلوخ کوب.

ډبول(ḍabawə́l) مص.مت. زدن به زور که صدایش بلند شود.

ډپ (ḍab)نر.م. ۱) آب استاده، ۲) تاوان، تکبروغرور، کلا نکاری.

ډډ (ḍaḍ)نر.م. ۱) اماس، ۲) آواز لُک و درشت، ۳) مجوف، تنه خالی درخت که آنرا (گوگ) نیز گویند.

ډډوزه (ḍaḍū́za) ښـــــــځ.م. ۱) بوی تیز، تعفن؛ ۲) دود تفنگ و دود غلیظ.

ډډول (ḍaḍawə́l)مـــــص.مت. ۱) مجوف کردن، کاواک ساختن، میانه تهی کردن، ۲) ازراه گشتاندن، گمراه و بی راه کردن.

ډډه(ḍáḍa) ښځ.م. پهلو، بغـــــل، جانب.

ډډی ۱) (ḍaḍáy) نر.م. (ج ډډي) ۱) بالش، متکا،۲)پوست گوساله مرده را کشیده از کاه انباشته و پیش روی مادرش میگذارند تا اورا دوشیده و شیر بدهد.

ډډۍ ۲) (ḍaḍáy) ښځ.م. باروت دانی.

ډډېدل (ḍaḍedə́l) مص.ل. ۱) اماسیدن؛ ۲) درشت شدن آواز ، ۳) کاواک و مجوف شدن.

ډز(ḍaz)نر.م. آواز فیر تفنـــگ و غیره.

ډزو ډوز (ḍazoḍū́z)نر.م. صدای پیهم تفنگ ها و تو پ ها ،

انفلاق های پیهم.

ډزول (ḍazawál)مـــــص.مت.

۱) زدن، ۲) کوبیدن،

ډغره (ḍağára) بنخ.م. تصادم،

ډکهٔ زدن با چیزي.

ډک (ḍak)ص.نر.م. ج..پر و مملو؛ انبا شته.

ډکول (ḍakawə́l) مـــص.مت.

۱) پر کردن، آگندن، انباشتن، مجازاً حامله کردن؛ ۲) تمباکو در سرخانهء چلم انداختن.

ډکېدل (ḍakedə́l) مص.ل.

۱) پر شدن؛ ۲) حامله شدن سگ ماده.

ډ ګر (ḍagə́r) نر.م. (ج. ډګرونه) میدان، دشت خالی.

ډګره (ḍagə́ra) بنـــــخ.م.

(ج. ډګرې) زمینی که گیاه و بته نداشته باشد.

ډګه (ḍə́ga) بنخ.م. آله تناسلي، ذکر.

ډلګی (ḍalgə́y)بنخ.م. جماعته از سه تا ده نفر.

ډلګی مشر (ḍalgəymašə́r)

نر.م. حواله دار، منصب دار ډ لګی .

ډله (ḍə́la)بنخ.م. جماعت، گروه

ډله ییز (ḍalayíz)ص.نب. گروپی. دسته جمعی.

ډم (ḍəm)نر.م. (ج. ډمان) مطرب، حجام، دلاک، سلمانی.

ډمامه (ḍamāmə́) بنـــــخ.م. (ج. ډمامې) نقاره.

ډمبره (ḍambə́ra) بنخ.م. گاوزنبور، گاوزنبور سرخ.

ډمول (ḍamawə́l)مص. مت. آب را ایستاده کردن.

ډمه (ḍəma) بنخ .م. (ج. ډمې) مشاطه، سازنده.

ډمېدل (ḍamedə́l)مص.ل. ایستاده شدن آب.

ډنډ (ḍanḍ)نر.م. ۱) آبگیر، حوض طبیعی، تالاب، کول، آب

ایستاده؛ ۲) وادی سر سبز و شاداب و اغلباً همره شین استعمال میشود؛ ۲) روی آیینه. جیوه آئینه.

ډنډار (ḍandḍár) نر.م. ۱) نار و ساق نبات، شاخهء حبوبات؛ ۲) حلقهء پیزوان زنان.

ډنډکی (ḍandḍakáy)نرم. کچری قروت.

ډنډوره (ḍandḍorá)بنځ.م. جار، نقارهٔ تشهیر و جار

ډونډورچی(ḍandḍorčhí)

ص.نر.م. جارچی.

ډنډوکار (ḍandḍokār) نر.م.

شور و غالمغال.

ډنډوکی (ḍandḍākay)نر.م. ج.

کول خورد، تالاب خورد.

ډنډول (ḍandḍawál) مص.

ل. آ ب را در کول جمع و استاده کردن.

ډنډه ۱) (ḍándḍa)بنځ.م.

(ج. ډنډې) کرد مستطیل پر آب شا لی کاري، پلوان کلان براي ایستاد کردن آب.

ډنډه ۲) (ḍandḍá) بنځ.م. (ج. ډنډې) ۱) چوگان، ۲) شاهین ترازو، ۳) ساقه نبات، ٤) میل نی مانند و مجوف.

ډنډېدل (ḍandḍedál) مص.ل.

ایستاده شدن آب و یک کول را تشکیل کردن.

ډنګا (ḍangā) بنځ.م. آواز مکرر دایره و نقاره و غیره .

ډنګر (ḍangár)ص. نر. م.

۱) لاغر، ۲) گاو .

ډنګ وډونګ(ḍangoḍūng)

نر.م. ساز و سرود، ساز و آواز.

ډنګول (ḍangawál) مص.مت.

نقاره زدن، ډول زدن، رباب و غیره آلات سرود زدن.

ډنګېدل (ḍangedál) مص.ل.

زده شدن نقاره و امثال آ ن.

ډوب (ḍūb)ص. نر.م. ج.

۱) غرق، مستغرق، ۲) گم شدن،

ډوبول (ḍūbawə́l)مص.مت.

غرق کردن.

ډوبېدل (ḍūbedə́l) مص.ل.

۱) غرق شدن، مستغرق شـــــدن؛
۲) بیهوش شدن.

ډوډه (ḍūḍa) ښځ.م. (ج. ډوډې)

۱) بوته کله خار؛ ۲) غوزهء کوکنار؛ ۳) نان جواری.

ډوډی۱) (ḍūḍay) نر.م.

۱)سوجی، استخوان سر سرین،
۲) بازی اطفال است که ذریعه چار مغز اجرا میکنند.

ډوډۍ۲) (ḍoḍə́y) ښځ.م. نان ، طعام، دعوت، مهماني.

ډوډۍ غپ (ḍoḍəyğáp)ص.

نر.م. ۱) شکمبو، بخیل، حریص.

ډوډوۍ مار (ḍoḍəymā́r)

ص. نر. م. نان ده، سخی، سخاوت مند.

ډوګره (ḍográ)ص.نب.

۱) شخص مفلس و بیباک و بي اعتبار؛ ۲) رفیق راه بد.

ډوګل (ḍogál)نر.م. خفقان، دقیت.

ډول۱) (ḍol)نر.م. (ج. ډولونه)

۱) دهل، ۲) دلوه، ۳) غله دان آسیا.

ډول۲) (ḍawl)نر.م. ۱) قسم، طور، ۲) آرایش، فیشن.

ډولچه (ḍolča)ښـــــــــځ.م.

(ج. ډولچې) تاس حمام، دلوه چاه .

ډولچي (ḍolčí)نـــــــر.م.

(ج. ډولچیان) دهل زن، دهل نواز.

ډولک (ḍolák)نر.م. ۱) دهلک، دهل خورد؛ ۲) قطی؛ ۳) چیزي که به ذریعه حرارت آفتاب سخت شود.

ډولي۱) (ḍawlí)ص.نب. فیشنی، آراسته ، مزین.

ډولۍ۲) (ḍolə́y)ښځ.م.حجله عروس.

ډومبکی (ḍūmbakə́y) نر.م.

دهلک خورد بازی کودکان که یک دسته دارد و از هر دو طرف چوبک های خورد داشته، بسته حرکت میکند که بذریعه همان دو چوبک زده میشود؛
۲) ماده سیاه و تلخ که در لانهء زنبور بی عسل باشد.

ډومبوری (ḍumboráy)نر.م.

(ج. ډومبوري) **تودهء سرگین.**

ډونگ (ḍong)نر.م. چپاؤل ، چور، به چپاؤل بردن حیوانات؟ ۲) غرور، ۳) تمسخر و استهزاء.

ډونگه (ḍūnga) بنخ . م.

(ج.ډونگې) ۱) چاربند انسان ، کمرباریک انسان۲) مسخره ومذاق.

ډیبک(ḍíbak) نر.م. ۱) بلندی ساحل دریا ؛۲) یک نوع پرنده دشتی خورد که دراوایل بهار میاید ورنگ ان ابلق میباشد. ۳) مج. ادم چالاک ولاغر.

ډیچه (ḍíča) بنخ .م. (ج. ډیچې) جست وخیز وحشیانه ومستانه وار.

ډیډه (ḍiḍá)بنخ .م. ۱) پارچه و اغاز یکه ذریعه آن میخ مرکز آسیا محکم میکنند؛ ۲) چرمیکه سوراخ کوزه و غیره به آن بسته میکنند؛ ۳) انداخت و فیر بصورت اجتماعي، ٤) دهن بند بوتل و غیره مانند کاک و امثال آن؛ ٥) گره کلوله لته یی نی چلم، ٦) آهن دو شاخهء میخ مانند که سپار با کنده محکم میکنند و آنرا(پولکی و کپړه) نیز میکوینند.

ډیر (ḍer)ق. زیاد، بسیار، خیلی، افزون.

ډیران (ḍerān)نر.م. پارودان، محل انبار و پارو.

ډیرول (ḍerawál) مص. مت. افزودن، زیاد کردن.

ډیری (ḍeráy)بنخ.م. کود، تودهء پارو و غیره ، مخزن، گدام غله و غیره.

ډیریدل (ḍeredál) مص.ل. بسیار شدن، زیاد شدن.

ډیل (ḍil)نر.م. ۱) تأخیر، تعطیل، درنگ، مکث؛ ۲) شکوه. حشمت.

ډیلول(ḍilawál)مص.مت. تعطیل کردن.

چیله (ḍilá) بنخ.م. سعد کوفی. (نباتی است خیلی نازک و لطیف که میوه هارا در بین آن حمل و نقل میدهند.)

ډیلېدل(ḍiledə́l) مص.ل.

معطل شدن.

ډینډاپ(ḍinḍā́p)نر.م. نداف

ډینګ(ḍing) نر.م.۱) ګزلینګ، پرندهء است آبي بقدر بودنه و یا کلانتر ازان که پای و نول دراز دارد، ۲) بلند، مرتفع؛ ۳) مج. آدم قد بلند.

ډینګری(ḍıngray) ښـــــځ.م. ۱) سمارق؛ ۲)یك لنگ آبکشی چاه، ۳) چوب جپهء جاله که آنرا (پر) نیز گویند؛ ٤) چوب لخ کوبی ؛٥) کوبه نداف .

ډېوټ(ḍewáṭ) نر.م. چراغ دان، پا یهء چراغ .

ډیوډی(ḍiwḍə́y) ښځ.م. ۱) راهرو سر پوشیده، دهلیز، سوپ، ۲) آهن کلوله خرادی مانند که در کټارههای آههنین بر نوک آهن هاي عمودی کټاره نصب میکنند.

ډېولا(ḍew|ā) نر. م. سګ ماهی.

ډیوه(ḍewá) ښځ.م. چراغ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذ

حرف نهم زبان عربي است كه در زبان پښتو بطور مستعار استعمال ميشود. ارزش ابجدي آن (٧٠٠) است.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ر

حرف هفدهم زبان پشتو است که ارزش ابجدی آن (۲۰۰) است.

را بر سېره (rābarsére) ص.نب. افشا، اشکارا، ظاهر.

رابلل (rābalál) مص.ل. به طرف خود طلبیدن، دعوت کردن .

راپورې (rāpóre) ق. ۱) اینطرف و به طرف متکلم چسپیدن ۲) بستن دروازه.

راپورې کول (rāporekawál) مص.مت. بسته کردن دروازه، ۲) از دریاودیگرجاها گذشتاندن.

راتګ (.rātág) نر.م. آمدن .

را تلل (rātlál) مص.ل. آمدن، وارد شدن . چون این مصدر خلاف القیاس و بی قانون ا ست، لذا تمام افعال و مشتقات بصورت مستقل نوشته شده است.

راتلونکی (rātlūnkay) نـــر.م. (ج. راتلونکي) ۱) مستقبل ، آینده. ۲) وارد شدنی،آمدنی .

راته (rāta) ق. برای من، به من.

راټولول (rāṭolawə́l) مص.مت.
فراهم کردن، جمع کردن.

راټولېدل (rāṭoledə́l) مص.ل.
فراهم شدن ، گرد آمدن، با هم جمع شدن.

راشه۱) (rā š á) ښځ.م.(ج. راشې)
خرمن پاک شده غله.

راشه۲) (rā š a) امر
است از مصدر راتلل، به معنای بیا .

راشه درشه (rā š ádar š á).
ښځ.م. دارومدار، رفت و آمد.

راښکول (rāṣ kól) نر.م.
گاوزنبیل.

راغه (rāǧa) نر.م. (ج. رغونه)
دامنهء کوه.

راغی (rā́ǧay) نر.م. مخفف از (راغلی) به معنی آمد.

راکړه ورکړه rākṛawárkṛa
ښځ.م. داد وستد، داد و گرفت.

رانجه (rānjə́) نر.ج. سرمه .

رانځړه (rānǰṛə́) نر.ج. تیل ناچ.

رانۍ (rāṇə́y) ښځ.م.(ج.رانۍ گانې)
۱) هندوزن ۲) زن راجا، ملکه.

راهیسې (rāhíse) ق. به اینطرف

ربړ (rabṛ). نر.م.مشقت، زحمت .

ربړول (rabṛawə́l). مص.مت.
تعذیب، رنجانیدن، تکلیف دادن.

ربړه (rabṛá). ښځ.م.(ج. ربړې)
زحمت، تکلیف ،دعوه.

ربړېدل (rabṛedə́l) مص.ل.
پریشان شدن ، رنجیدن .

رپ (rap) نـــــر.م.۱) تپش، لرزه، ۲) لمحه، ثانیه؛ ۳) رف خانه که بر آن.ظروف میمانند.

رپا (rapā́) ښځ.م. تپش، لرزه.

رپول (rapawə́l). مص.مت.
لرزاندن، پلک زدن.

ریپدل(rapedál) مص. ل. لرزیدن، اهتزاز، تپیدن، پلک زده شدن.

رتل (rtal)مص.مـــــت. توبیخ، سرزنش ، راندن، طرد کردن‌که آ نرا (ترتل) نیز گویند.

رجړومه(rajṛūma) بنخ.م. سرمه دانی.

رخه (raxá) بنخ.م. (ج. رخې) کینه، حسد.

رډ(raḍ) ص.نر.م.ج. ۱) چشم بر آمده، شوخ چشم، ۲) علانیه،صاف، برا لا ، ۳) سر تمبه، عمل نه کننده.

رډبډ(raḍbáḍ) نر.م. اشـــــکارا صراحتاً.

رډی (raḍáy)ص.نر.م. چشم لق، چشم بر آمده.

رژول(ražawál) مص.مت. ریختاندن .

رژبدل (ražedál) مص.ل. ریختن.

رسی (rasáy)بنخ.م. ج. ریسمان.

رسپدل (rasedál) مـــص.ل. ۱) رسیدن. ۲) مج پخته شدن میوه؛ ۳) بالغ شدن.

رشه(raš á) بنخ.م. ۱) خوی، عادت، طبیعت، دســـــــتور ، دود، ۲) آذوقه ۳) قیماق.

رښتیا(raṣtyā) بنخ.م. صداقت وراستی، راست، ضد دروغ.

رښتین(raṣtín) ص. نر.م. صادق، راستکار.

رښتینوالە (raṣtinwāla بنخ.م، اخلاص، صداقت.

رغړول(rğaṛawál) مص.مت. لول دادن ۲) اب در دهن‌کنگال کردن.

رغښت (rğaṣt) نر.م. لول.

رغښتل(rğaṣtál) مص.ل. لول خوردن.

رغول (rağawál)مص.مـــــت ، ۱) درست کردن. ۲)دوختن۳) منقش

کردن.۴) قطع رابط دوستی ، قطع تعلق ومراوده.

رغبدل (raǧedál) مـــــص.ل.

۱)دوخته شدن۲)درست شدن،

۳) قطع رابطه شدن.

رمباړه (rambāṛa) بنـــــځ.م.

(ج رمباړې) اواز ګاو وګوسفند و غیره.

رنځ (ranǰ) نر.م. (ج. رنځونه)

مرض وزحمت.

رنځور(ranǰūr) ص.نر .م. (ج

رنځوران) مریض.

رنځوری (ranǰūrí) بنـــــځ.م.

مریضی.

رنځوربدل (ranǰūredál) مص

.ل. مریض شدن.

رند (rand) نر.م. اصـــــــرار،

تقاضای مکرر.

رنګړی (rangṛáy) نـــــر.م.

(ج رنګړي) یکه یکه، پراګنده و ازهم جدا.

رنا (raṇā́) بنځ.م.(ج. رنا ګاني)

روشنی.

رنه (rṇa) بنځ.م. رشک ، تخم شپش

روټه (rúṭa) بنځ.م. (ج. روټې) نان جوی .

رودل(rawdə́l) مص.مت. مکیدن.

روزل(rozə́l) مص.مت. پروراندن.

روزنتون (rozantūn) نر.م. تربیه خانه .

روزنه (rozə́na) بنـــــځ.م. تربیه، پرورش .

روژه تی (rožatáy) ص.نر.م.

روزه دار.

روژه (rožə́) بنځ.م. روزه رمضان

روژه ماتی(rožamā́tay) نر.م.

افطار.

روږدول(ruẓdawə́l) مص.مت.

اموختته کردن، بلد کردن.

روږدېدل(rūẓdedə́l) مص.ل.
اموخته شدن، بلد شدن .

روستاړی(rūstā́ṛay) نـــر.م.
پسینه، پساوند.

روښان (roṣhā́n) ص.نر.م. روشن

روښانول (roṣhānwə́l) مص.
مت. روشن کردن.

روښانیان(roṣ ānıyān) نر.ج.
پیروان و مریدان پیر روشان.

روښنایی(roṣ nāyí) ښځ.م.
روشنی.

روغبړ(roğbáṛ) نر.م. مصافحه.

روغتون (roğtū́n) نـــــر.م.
(ج روغتونونه)شفاخانه.

روغتیا (roğtyā́) ښځ.م. تندرستی،
صحت .

روغتیا پال (roğtyā pā́l) ص.
نر. م. نرس .

روغ رمټ(roğramáṭ) ص.
نر.م. صحیح و سالم .

روغول(roğawə́l) مص.مـــت.
۱) درست کردن، ۲) شفا دادن.
۳) باهم اشتی کردن .

روغه(róğa) ښځ.م. (ج. روغې)
صلح، ساز گاری، آ شتی .

روغه وال (roğawā́l) نر.م.
میانجی، شخص مصلح.

روغېدل (roğedə́l) مـــص.ل.
۱) صحت یاب شدن، ۲) اشتی شدن،
۳) درست شدن.

روکی(rokáy) نر.م. (ج.روکې)
مخفف از ورورکی به معنای برادرک.

روڼ(rūṇ) ص.نرم. روشن، جلادار،
مشعشع، ملمع، درخشان.

روڼ(rawṇ) نر.م. ۱) نوبـــــت
۲) مرتب، منظم، ۳) قسمي از گلوله
توپ است .

روه(roh) نر.م. ۱) نام علاقه پښتونها.

(افغانستان)؛ ۲) نام کوهی است در افغانستان.

روهي(rohí)ص.نب. باشنده سر زمین روه.

روهیلی(rohiláy) ص.نب .باشنده افغانستان.

روی۱) (rawé) ښځ.م. ۱) مادر ال شیشک ؛ بلا .

روی۲) (ráway) نر.م. شخص چالاک و گستاخ، حریص.

ریبز(rebáz) نر.م. جارو.

رېبل(rebál) مص .مت .درو کردن.

ریتاړه(ritā́ṛa) ښځ.م. توته کالا، تریشه جامه.

ریچن (ričhán) ص.نر.م. رشکی، چیزی که تخم شپش در ان باشد.

ریچه (richa) ښځ.م. تخم شپش

ریچی ریچی(riče ričé)

ص . نب . میدۂ میدۂ .

ریخ (rix) نر.م. ۱) فضله رقیق ، ،فضله اسهال ۲) بازی پنجاق که به سنگ های خورد،خورد اجرا میشود.

رېږ(reẓ)نر.م. لرزه، رعشه ، تپش.

رېږدول (reẓdawál)مص.مت. لرزاندن.

رېږدېدل (reẓdedál)مص.مت. لرزیدن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ړ

حرف هژدهم زبان پشتو است.

ړپ(ṛap) نر.م. ۱خاک نـــــرم، ۲) ماده لزج، اَوَاز اتصال زبان به کام.

ړپول(ṛapawál) مص.مت. جنبش دادن اب، ۲) حرکت وزدن زبان به کام .

ړپیدل(ṛapedál) مص.ل. چپه و جنبش خوردن اب.

ړچ(ṛəč) نر.م.لق، لرزان .

ړچند(ṛač ánd) ص.نر م. ج. بسیار لق .

ړچول (ṛač awál) مص.مت. لق دادن، شور دادن.

ړچیدل (ṛač edál) مص.ل. لق شدن، لرزیدن .

ړخبنی (ṛaxbanáy) نـــــر. م. بازوی چار پایی.

ړک (ṛak) نر.م. مففن لق به معنای متحرک و لرزنده.

ړکول(ṛakawál) مص.مت. لق کردن، تکان دادن.

ړکیدل(ṛakedəl) مص.ل.لق شدن، تکان خوردن.

ړندول(ṛandawál) مص.مت

کور کردن، نا بینا ساختن.

ړنګ(ṛang) نر.م. خراب، ویران.

ړنګ بنګ(ṛangbáng) نر.م.

مست و پریشان و نپښه۲) رفتار خرامان

و نازدانه.

ړنګول (ṛangawál) مص.مت.

ویران کردن.

ړنګېدل .(rangedál) مص.ل.

خراب شدن، ویران شدن.

ړومبی(ṛombánay) ص.نـــر.م.

(ج. ړومبي) اولین، پیشینه، سابقه.

ړومبی خور(ṛombay خور) بنځ

م. ربیع الاول ،ماه سوم هجری قمری.

ړوند(ṛūnd) نر.م. (ج.ړانده) کور

،نابینا.

ړوندچرګ (ṛūndčarg) نر.م.

مرغ کور ،نوع از بازی اطفال است که یک بچه را چشم بسته دریک دایره میشانند ودیگر اطفال انرا خارج از دایره به کلاه می زنند وبچه چشم بسته کلاه را پالیده میگیرد.

ړوندول(ṛūndawal) مص.

مت. کور کردن.

ړوندېدل .(ṛūndedál) مص.

ل. کور شدن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ز

حرف نوزدهم الفبای پشتو است که ارزش ابجدی آ ن ۷ است.

زار (zār)نر.م. جار، قربان، فدا .

زار(zār zār) نر.م. جارجار، قربان قربان..

زارول (zārawə́l) مص.مـــت. فدا کردن.

زاره ترکی(zāratrə́kay) نر.م. ۱) مرده، ۲) غم، زحمت، حزن .

زاره چاودی(zāračə́wday) نر.م. زحمت کش ومغموم.

زاربدل(zāredə́l) مص.ل. فدا شدن، قربان شدن

زاربده(zāredə) نر.ج. فداشدن .

زاوله (zə́wla)بنح.م. ساجق.

زامه (zāma) بنځ.م (ج زامی) الاشه.

زانگو(zāngó)بنځ.م. ګهواره.

زانه(zə́ṇa)بنځ.م. (ج زانې) کلنګ.

زبیښاک(zbe ṣ āk) نـــر.م. استثمار.

زبیښل(zbeṣ ə́l) مص.مـــت. چوشیدن،شپلیدن.

زپل (zapə́l) مص، مت. ازیت رسانیدن، مضمحل کردن.

زخه (zə́xa) بنځ.م . (ج. زخې) ۱)ګره، ۲)زخ، زګپل،۳) جوک تفنګ ، ۴) دانهٔ سخت که بر بدن ظاهر شود.

زده کړه (zdákṛa) ښـــځ .م. آموزش، تعلیم.

زر (zər) نر.م. ۱) زود؛۲) هزار، ۱۰۰۰.

زرځې (zarǰe) ص.ښځ.ج. رنگ سرخ مایل به کبودی.

زرځې سترګې (zarjestə́rge) ښځ.ج .چشم میش، چشمیکه سرخ و مایل به کبودی باشد.

زرغون(zarğū́n) ص.نر.م. رنگ سبز مایل به زردی؛ ۲) روییده.

زرغونول(zarğū́nawə́l)مص. مت. ۱) سبز کردن، رنگ سبز دادن؛ ۲) رویانید. ۳) مج. بختیار و صاحب اقبال کردن .

زرغونېدل(zarğūnedə́l) مص. ل. ۱)سر سبز شدن، رنگ سبز به خود گرفتن؛ ۲) روئیدن؛۳) صاحب اقبال شدن .

زرکه (zə́rka) ښځ.م. (ج. زرکې) کبک ماده.

زرګون(zargū́n) نر.م. نوټ هزار افغانی.

زړښت(zaṛə́ṣt)نر.م. پېری

زړګی(zaṛgáy) نر.م. دلک ،بطور محبت لقبی است از طرف پدر به پسر.

زړوکی(zaṛū́kay) نر.م. پارچه کهنه .

زړول (zaṛawə́l) مـــص.مت. کهنه کردن، پیر ساختن.

زړه (zṛə) نر.م. (ج. زړونه) دل. خاطر، ضمیر.

زړه بدی(zṛabadáy) ص.نر.م. خپگان . .

زړه خوږی(zṛəxū́ẓay) ص .نر.م. همدرد، غمشریک.

زړه سواندی(zṛəswā́nday). نر.م. دل سوز.

زړه سول(zṛəswə́l) مص.مت. دل سوزی کردن، ترحم .

زړه سوی(z ṛəswáy) ص.نر .م. دل سوخته، غم دیده، مصیبت زده.

زړه شین.(z ṛə š ín) نر.م. قهر آلود، خشمناك، دل ارزده.

زړه کول(zṛəkawə́l) مص.ل. جسارت کردن، دلېری و جرئت کردن.

زړه کېدل (zṛəkedə́l)مص . ل. دل خواستن، به دادن چیزی رضامند شدن.

زړه لوغې (zaṛalwáǧe) ښځ.م. ګاو کهنه دوش.

زړه نا زړه (zṛənāzrə́) ق. دل نادل.

زړه ور (zṛəwár) ص.نـــــر.م. دلاور، شجاع، بهادر، پردل.

زړورتیا (zṛəwartyā́) ښځ.م. شجاعت، مردانګی، بهادری، دلېری

زړی (zə́ṛay) نر.م.۱) مغز خسته، ۲) تخم خربوز و تر بوز و امـــثال آن.

زړېدل (zaṛedə́l) مص. ل. کهنه شدن، پیر شدن، سالخورده شدن.

زښت (zəṣ t) ق.۱) بسا، بسیار، ۲) منفور.

زغره (zǧə́ra) ښځ.م. (ج زغری) زره، جوشن.

زغم (zǧam) نر.م. ۱) برداشت، صابر، تحمل. فروخوردن. قهر و غضب ۲) جذب، هضم.

زغمل (zǧamə́l) مـــــص.ل. ۱)حوصله کردن، برداشـــــــت کردن؛ ۲) جذب کردن، هضم کردن.

زګېروی (zgerwáy) نـــــر.م. (ج. زګېروي) ، نالش و فریاد مریض.

زګېړل (zgeṛə́l) مص.مت. کته کوک کردن.

زلمی (zalmáy) نـــــــــر.م. (ج. زلمیان، زلمي).جوان.

زلمیتوب (zalmitób) نـــــر.م. جوانی.

زمری (zmaráy) نر.م(ج. زمریان) اسد، شیر .

زمریالی (zmaryāláy) نـــــر.م. شجاع، بهادر، عسکربهادر.

زموږ (zmūẓ) ص.ج. ازما.

زمولول (zmolawə́l) مص.مت پژمرده کردن، پریشان کردن، ناتوان ساختن.

زمولېدل (zmoledə́l) مص.ل. پژمرده شدن، ناتوان و ضعیف شدن. پریشان شدن.

زنځ (zanǰ) نر.ج. زمج.

زنځه (zánǰa) ښځ.م. (ج زنځې) هزار پا.

زندۍ (zandə́y). ښځ.م .حلقه، منع تنفس، غرغره، حلقه دوانک.

زنګول (zangawə́l) مص.مت. ګاز دادن.

زنګون(zangū́n) نـــــر.م.
(ج.. زنګـنونه) زانو..

زنه(zəná) ښځ.م.(ج.زنې)ذقن،زنخ..

زڼغوزی(zanğuzáy)نـــــر.م.
(ج.زنغوزی) جلغوزه .

زڼکی(zankə́y) ښځ.م زیره.

زورکی(zwarakáy) نر.م. فتحه، فتحهء مخصوص زبان پشتواست،حرکت بین بین است .

زورل(zorə́l) مص.مت .دشنام دادن، رنجانیدن.

زورور(zorawár)ص.نر.م .ج. طاقت مند، قوی .

زوړ(zoṛ) ص.نر.م. (ج.زاړه) پیر، کهنه، معمر، دېرینه، باستان.

زوږ(zwaẓ) نرم. ۱) شور، غوغا،۲) قحط، نیست.

زوښا.(zoṣā́) ښځ.م.(ج.زوښاوې) دوشاب، شیره چیز شیرین.

زوښول(zoṣawə́l) مص.مت. جوش دادن.

زوکړه(zokṛa) ښځ.م(ج زوکړې) زایش، تولد.

زول۱)(zawál) نر.م. بوته بوی مادران.

زول۲) (zūl) نر.م.۱) هفته بارانك. بارش دوامدار،۲)خنك و باد سرد.

زولن.(zawlán) نر.م. زخم ریمدار

زوم(zūm) نر.م. (ج.زومان) داماد .

زومبک(zombák) نر.م .ج (زومبکان)۱) پوپك؛۲) حصهء انبوه نباتات، پوپك جواری.

زوول(zowə́l) مص.مت. زایانیدن، تولد کردن.

زوه(záwa) ښځ.م. (ج. زوې) ریم، زرداب دانه.

زوی(zūy) نر.م. (ج. زامن) پسر، بچه.

زوی مړی (zūymaṛáy) ص.نر.م. پسر مرده، بچه مرده.

زوی نیو(zūyníw) ص.نر.م. بچه خوانده.

زه(zə) ض.م.(ج.موږ) من .

زیات (zyāt)ق. بسیار ، زیاد.

زیاتره(zyātára) ق. اکثر، زیاده .

زیاتول(zyatāwə́l) مص.مت. زیاد کردن، افزودن.

زیاتی(zyātáy) نر.م. ۱)زیاده، اضافه؛ ۲) تجاوز.

زیاتیدل(zyātedál) مص.ل. زیاد شدن، بسیار شدن.

زیار (zyār) نر.م. کوشش، سعی، جدوجهد. ۲) افسوس، ارمان.

زیارکښ(zyārkáṣ) ص.نر.م. ج. زحمت کش، ساعی، کوشنده، کوششی.

زیارن (zyārán)ص.نر. م. وګ. زیار کش.

زیاړه(zuáṛa) بنځ.م. (ج.زیاړې) دشنام.

زیرمه(zérma) بنځ.م.(ج.زیرنی) ۱) سفارش،۲) ذخیره، ۳)خبرګیری.

زیرمه تون(zermatūn). نر.م. ذخیره ګاه.

زیرموال(zermawāl) ص.نر.م. ذخیره کننده، پاسره ګر.

زیری(zéray) نر.م. مژده، خبر خوش، نوید، بشارت..

زیړ (zeṛ)نر.م. زرد، صفرا .

زیړانکه(zeṛānáka) بنځ.م. نوعی از پرنده دهقانک ۲) پرنده معروف که آنرا دختر صوفي مینامند.

زیړی(zeṛáy) نر.م. یرقان، مرض زردی.

زیړیدل(zeṛedál) مص.ل..زرد شدن.

زیز(ziz) ص.نر.م.درشت .

زیزنتون (zeẓantūn) نر.م. زایشګاه.

زیزنده(zeẓánda) بنځ.م. چشمه.

زیزول۱)(zeẓawál) مص.مت. زایاندن، تولد کردن.

زیزول۲)(ziẓawál) مص.مت. درشت کردن.

زیزیدل۱)(zeẓedál) مص.ل. زائیدن ،تولدشدن .

زیزیدل۲)(ziẓedál) مص.ل. درشت شدن.

زیل (zel) نر.م.. غل، طنابو یازنجیریکه ګردن محبوسین را بسته میکنند. ۲) اسرار و سر تمبګی.

زیم(zyam) نر.م. نم.

زیمنه (zemna) بنځ.م. (ج.زیمنې) ۱) شورما۲) خجل و شرمنده.

زیمناک(zemnāk) ص.نر.م. زمین نمناک.

زینډی(zendáy) بنځ.م. حلقه منع تنفس، غرغره..

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژ

حرف بیستم (۲۰) الفبای زبان پشتو است.

ژارغالی(žārğālay) نر.م. چقوریکه مردم صحرا و کوچی‌ها در زمین کنده و در آن زیست مینمایند.

ژاوله (žāwla) بنـــــــــخ.م. (ج. ژاولي) ساجق .

ژبارن (žbāṛan)ص.نرم. ترجمان، مترجم .

ژبارنه (žbāṛána)بنخ.م. ترجمه .

ژبارونکی(Žbāṛūkay) ص.نر. م. وګ. ژبارن .

ژبوهان(žəbohān) ص.نر.م. زبانشناس.

ژبوهنه(žəbohána) بنخ.م. زبانشناسی.

ژبغرند (zəbğaṛānd) طفل نَو به سخن آمده.

ژبور(žəbawár) نر.م. ج. ۱) زبان آور، زبان دراز، ۲) شخص فصیح.

ژبه (žə́ba) بنخ.م ج. ژبې) زبان، لسان .

ژبی(žabə́y) بنخ.م. ۱) زبانچه،

کوچلک ۲) تریز جامه.

ژر(žar) ق. زود.

ژرتژره(žártəržára) ق. فوراً، بلا تأمل .

ژرنده(žránda) بنـــــــئ.م (ج. ژرندې) آسیا.

ژرنده کړی (žrandagaṛay) ص.نر.م. آسیاوان.

ژړا (zaṛā) بنئ.م. (ج.ژړاوې) کریه. .

ژړاند(žaṛānd) ص.نر.م. ج. کریه کنان.

ژړبخون (žaṛbaxūn) ص.نر.م. ج. زرد مانند.

ژړل(žaṛál)مص.ل. کریه کردن .

ژړول (zarawál) مـــــص.مت کریاندن

ژړغونی(žaṛağūnay) ص.نر.م. کریه آلود.

ژړبدل(žaṛedál) مص.ل. کریه کردن.

ژغ۱) (žağ) نر.م. آواز، صد ا.

ژغ ۲)(žağ) نر.م. ۱) یوغ؛ ۲) یک پره ببل کل.

ژغورل(žğorál) مص.مت.نجات دادن، نگاه داشتن، حفاظت کردن.

ژغورنه (žğoraána) بنئ.م. نجات دادن، حفاظت کردن.

ژغی(žağáy) نر.م. زنبیل که در آن زخمی های حیوانات و دیگر انتقال مبدهند .

ژمنه (žmána) بنئ.م. وعده، قول، لوظ.

ژمی (žámay) نر.م. (ج. ژمي) زمستان.

ژنکی(žaṇkáy) نر.م .پسر نو بالغ شده.

ژنی(žaṇáy)نر.م. وک. ژنکی.

ژواک(žwák) نر.م. زندکی، حیات.

ژوبل(žobál) ص.نر.م. زخمی، افکار، خسته. مضمحل.

ژوبلور(žoblawár) ص.نرم. عسکر.

ژوبلول(žoblawál) مص.مت افکار کردن، مضمحل کردن.

ژوبله(žóbla) بنئ.م (ج ژوبلې) مجروحیت، خستکی.

ژوبلبدل(žobledál) مص.ل.

افکار و زخمی شدن، مضمحل شدن.

ژوبن(žobáṇ) نر.م. باغ وحش ،باغ حیوانات.

ژور(žawár) ص.نر.م. ج. عمیق، چقور.

ژورول(žawrawál) مص.مت. چقور .کردن.

ژوره(žawára)بنخ.م.(ج ژورې) ۱) زلو ۲) نشیب.

ژوربدل (žawaredál) مص.ل. چقور و عمیق شدن .

ژوند (žwand) نر.م. حیات، زندگی.

ژوندون (žwandūn)ص.نر.م. زیست، زنده گانی.

ژوندی (žwandáy) ص.نر.م. حیات، زنده.

ژوول.(žowál) مص.مت. خائیدن، جویدن .

ژوی(žáway) نرم. جاندار، حیوان، زیروح .

ژی (žay) نر.م. (ج ژي) مشک آ ب.

ژی (žay) بنخ.م. ۱) زه کمان ، ۲) کناره حا شیه.

ژیر (žir) نر.م.ج. زرد .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ز

حرف)۲۱(زبان پشتو است.

زدن(zdan)نر.ج. ارزن .

زلی (zalay) بنځ.م. ج. ژاله.

زمنځ(zmanǰ) بنـــــــځ.م

(ج.زمنځي) شانه.

زمنځول(zmanǰawál)

مص.مت. شانه کردن ریش و سر.

زمنځیدل.(zmanǰedál)

مص.ل. شانه شدن

زنګوری. (zangūray)

نر.م. خوشه انګور .

زو(zo) ا د. کلمهء قسمیه

است. که (ګو) هم تلفظ میشود.

زیره(zíra) بنځ.م.(ج. زیرې)

ریش.

زیره ور(zirawár) ص.نر.م.

ریش دار.

(c) ketabton.com: The Digital Library

س

حرف بيست و دوهم الفباي زبان پشتو
است.

سا (sā) بنځ.م (ج. ساوې ۱) دم، نفس ۲) روح، جان۳) هواء باد ۴) بوی بد.

سابه(sābə́) نر.ج. سبز یجات ، ترکاری ،سابک.

سابه والا(Sābawā́la) ص.نر.م. سبزي فروش.

ساتل (sātə́l) مص.مت. نگاه داشتن، حفاظت کردن.

ساتندوی(sātandū́y) نـــــر.م. (ج. ساتندویان) نگاه بان، حامی.

ساتنه(sātə́na) بنځ.م. نگاه باني، محافظت، نگاه داشت .

سادو (sādū́) نر.م. شیاد، طوار، مداح.

ساده (sādə́) ص.نـــــــــب

۱) بی تکلف، بسیط، ۲) بی نقش.

سادتوب (sādatób) نر.م. بی آلایشی . ساده گی .

سادین (sādín) نر.م. زمین شدیار شده.

ساډو (sāḍū́) ص.نر.م. لافوک.

ساډۍ (sāḍáy) ښځ.م. زن احمق و تنبل.

ساروان (sār wā́n) فا. نر. م. شتربان .

ساری (sā́ray) نر.م. عدیل، همسر، همتا، مانند.

ساړه (sāṛə́) نر.ج. سرما، خنکی، سردی.

ساړه تاوده (sāṛətāwdə́) نرج. پیاوه.

سازښت (sā́zəṣt) نـــــــر.م. ۱) موافقت، سازش، ۲) درستی.

سازول (sāzawə́l) مص.مت. ساختن، ایجاد کردن.

سازېدل (sāzedə́l) مص.ل. ۱) ساخته شدن، ۲) موافق شدن.

ساک (sāk) نر.ج. وګ. سابه.

ساکښ (sākáṣ) نر.م. ذیروح.

ساکښل (sākṣ ə́l) مص.ل. نفس کشیدن، تنفس کردن.

سالنډۍ (sālanḍáy) ښځ.م. نفس تنگی، مرض ضیق النفس.

سالو (sālū́) نر.م. (ج سا لوګان) نوعي از چادر زنانه است که عموماً سرخ میباشد.

سانډو (sānḍū́) نـــــــر.م. (ج سانډوګان) ۱) باجه، شوهر خواهرها.

سانډه (sānḍá) ښځ.م. ګاو مېش نر طلب.

سبا (sabā́) ق.فردا.

سبات (sabā́t) نر.م. چت بام خانه.

سبا ناری (sabānāráy) نر.م. ناشتا صبح.

سباوون (sabāwū́n) نر.م. وقت صبح صادق.

سبایی (sabāyí) ق.وقت صبح، سحری.

سپارښت (spārə́ṣt) نر.م. ۱) سفارش، سپردن ۲) کشیدن ګل و خاک.جویه انګور و به طور مخصوص انداختن آن طرف تاک هاي انګور.

سپارل(spārā́l) مص‌ت. سپردن، تسلیم کردن، ۲) کشیدن کل جویه انگور. و انداختن آن به طرف تاک انگور.

سپاره (spārа)بنخ.م. (ج. سپاړي) سپار .

سپخول(spəxawā́l) مص.مت. کره باز کردن، از هم کندن وگسختاندن چیز دوخته.

سپخپدل (spəxedā́l) مص.ل. گسختانده شدن و باز شـــــــدن چیزدوخته.

سپرغه (sparğā́) بنـــــــخ.م. (ج. سپرغې) ۱) چاه کاریز؛ ۲) نقش کل،۳) جای خشک در بین آ ب.

سپرغی(sparğā́y) بنخ.م. شراره آتش، قـــوغ آتش.

سپر لی (sparlā́y) بنـــــخ.ج. سواري .

سپرول(sparawā́l) مص.مت. سوارکردن.

سپږپدل (sparedā́l). مص.ل. سوار شدن .

سپړل(spaṛā́l) مص.مت. به دقت جدا کردن، مدققانه مجزا ساختن.

سپږمه(spaẓmā́) بنخ.م. سوراخ بيني

سپږن(spaẓā́n)ص. نر. م. شپشدار. شپشو.

سپږه(spaẓā́) بنخ.م. شپش.

سپږی(spaẓā́y) بنخ.م. شبشک غله.

سپښته(spā́ṣta) بنخ.م. بجل.

سپک(spak) نر.م. ج. ۱) سبک، ۲) بی عزت، دني، رذیل.

سپکاوی(spakāwā́y) نر.م. سبکی، استخفاف، اهانت، خفت، بی عزتی.

سپکول (spakawā́l) مـــص.مت ۱) سبک کردن،۲) بی عزت ساختن ، تحقیر کردن.

سپکه خوله (spā́kaxwalā́) بنخ.م. دهن، بیباک وبیهوده گو، سخن بد.

سپکه خبره (spā́kaxabā́ra) بنخ.م. سخن سبک و تحقیر آ میز، سخن نا مناسب.

سپکه سپوره(spā́kspā́ra)

بنځ.م. سخن بيهوده.

سپکه سترګه(spəkastárga) بنځ.م. چشم سبک، چشم و نظر حقارت.

سپکېدل(spakedál) مص.ل. ۱)سبک شدن، ۲) توهين شدن.

سپلنګه(spálga) بنځ.م (ج سپلنګې)ابرک.

سپلنی (spalanáy) نر.م. (ج.سپلني) بوته سپند، دانه سپند.

سپم (spam) نر.م. سوراخ سوزن، دفهء سوزن.

سپما(spamā́) بنځ.م. (ج سپماوې) اقتصاد، صرفه جويی.

سپموول (spamawál) مص.مت. صرفه جويي کردن.

سپمېدل(spamedál) مص.ل. صرفه جويي شدن. پس انداز شدن.

سپنسی (spaṇsáy) نر.م. تار، نخ، رشته.

سپنسين(spaṇsín) ص.نر.م. ج. تاری، نخی.

سپنهل(spaṇál) مص.مت. تارکشی.

سپنېدل(spaṇedál) مص.ل. ۱) شگفتن غنچه و پندوک و امثال آن ؛ ۲) باز شدن درز جامه و يا کمی پاره شدن.

سپوخته (spóxta) بنځ.م. عانه زير ناف.

سپور(spor) ص.نر.م. (ج سپاره)سوار.

سپورچلم (sporč elám) نر.م. چلم چرس.

سپوره.(spóra) ص.بنځ.م: نان قاق وخشک،۲) بيهوده و فحش.

سپوزمی(spozmáy) بنځ.م. ماهتاب، قمر.

سپونی (spūṇay) نر.م. مرض خشکی که آثارش به روی و به جلد پيدا ميشود.

سپی.(spay) نر.م. سگ. ۲) مج. شخص بي همت و بخيل و بزدل .

سپيازول(spyāzawál) مص.مت. اسقاط حمل، ضايع شدن حمل زن.

سپيتانه(spitā́na) بنځ. سگی، رذالت، دنائت.

سپېته (spéta) بنځ.م. ۱) فانه،

۲) سیخک بافت چپلي و
غـــــــیره،۳) چوب نوک تیز
سنچل پرا ني اطفا ل.

سپیخلی (spec ála‌y) نـــــر.م
(ج.سپیخلي) پاک ،بی غش، خالص.
آدم صاف، راست و صاد ق

سپیده داغ(spedadā́ğ) نر.م.
وقت اول صبح، سپیده دم.

سپیدي(spede) سغ.ج. سپیده
روشني صبح.

سپیدي چاود(spedeč ā́wd)
نر.م. روشنی صبح، وقت صبح صادق.

سپیرکی(sperkáy) سـغ.م.
۱) جوانی، نانخواه، ۲) نوعی از
درخت ریگي است.

سپیره (sperá) ص.نب ۱) خاک
آلود، ۲) خاکی و خاکي رنگ،
۳) خانه تباه.

سپیغول(speğól) نر.م. اسفرزه.

سپیلنی(spelanáy) نر.م. سپند.

سپیمه(spayamá) سغ.م.
(ج سپییمي) ماده سگ نر طلب.

سپین (spin) ص.نر.م. ۱) سفید،
ابیض، ۲) مقشر، پوست کنده.

سپین روبی(spinróbay)
ص.نر.م. شخص سفید پوش و معزز

سپین ریری(spinźíray)
نر.م. ۱) ریش سفید، ۲) مج. سرکرده
و کلان قوم.

سپین سترکي(spinstárgay)
نر.م. ۱)چشم سفید، ۲) مج.بیحیا،
شوخ، گستاخ.

سپین سترکی(spinstargí)
سغ.م. بیحیایی، گستاخی.

سپینول (spinawál)مص.مت.
۱) نقشر یعني از پوست کندن.
۲) سفید کردن ظرف و غـــیره؛
۳) تصفیه.

سپینپدل(spinedál) مص. ل.
۱)سفید شدن؛ ۲) از پوست بر آمدن.
پوست شدن، ۳) فیصله شدن.

ستت (sat) نر.م. ۱) صلا
،دعوت ۲) ناموس ، عزت، شرف.

ستا(stā) ض. ازتو.

ستاسو(stāsó) ض. از شما .

ستانه (stāná) ص.نب.شخص
روحانی.

ستایل(stāyál) مص.مت. ستودن،

تعریف کردن، مدح کردن.

ستایوال (stāyawā́l) ص.نر.م.

مداح ، خطیب.

ستخ (stax) ص.نـــــــــر.م. ج.

۱) زمخت، ناگوار، ۲) شخ وراست.

ستر (star) ص.نرم. ج. بزرګ، عظیم.

سترتوب (startób) نر.م بزرګي عظمت .

ستر درستیز (stərdarastíz) نر.م. رئیس بزرګ قوای سه ګانه.

ستر ګک (stərgák) نر.م.

چشمک

ستر ګور (stərgawár) ص.نرم. بینا، بصیر، شخصیکه چشم کلان داشته باشد.

ستر ګه (stárga) بنـــــــځ.م.

(ج ستر ګي) چشم.

ستر ګی (stərgáy) بنـــــــځ.م.

۱) عینک، ۲) لخک چرخ آسیا، ۳) لخک دروازه ٤) سوراخ چشمه آب ٥) پرده مخصوص چشم حیوان که ازان سبب از هر چیز تورم می خورد ، اگر همان پرده زایل شود بعد ازان رم خوردګی همان حیوان از بین میرود.

ستروالی (starwālay) نـــــر.م.

عظمت،بزرګی .

ستره محکمه (stárəmahkamá) بنځ.م. محکمه عالی.

ستری (satráy) بنځ.م. ۱) دسته، ګندم و ګاه و امثال ان۲) پوست شاریدهء انسان یا حیوان.

ستړبدل (stṛedə́l) مص.ل. مانده شدن.

ستړی مه شی (staṛaymáše) خوش امدید، مرحبا.

ستغ (staǧ) ص.نر.م. (ج ستغونه) ۱) راه بلند بالاي تپه، ۲) کرم پوست حیوان و همچنان زخمیکه به ذریعه همان کرم که در پوست حیوان شده باشد ستغ میګویند؛۳) نبات بسیار خوبي که به رنګ بته هنګ میباشد که نره هایش مردم صحرا در دیګ پخته کرده مي خورند، غذای خوبی است.

ستغه (stáǧa) ص. ښځ .م. سخن زشت.

ستن (stən) ښځ .م. سوزن.

ستنول(stanawə́l)مص.مت . باز داشتن ، منع کردن.

ستنېدل (stanedə́l) مص.ل.ازرا ه واپس گشتن.

ستوری(stóray) نر.م. ۱) ستاره، ۲) قسم از سمارق کوهی.

ستوغ(stoǧ) نر.م. زمخت، سخن زشت.

ستومان(stumā́n) ص.نر.م. مانده وخسته.

ستومانول(stumānawə́l)مص .مت.مانده وخسته کردن

ستوماني (stumaní)ښځ .م. مانده گی ، خسته گی.

ستومانېدل(stomānedə́l) مص .ل. مانده شدن ،خسته شدن.

ستون(stūn) نر.م. (ج. بازگشته . معطل.

ستونزه.(stū́nza) ښځ.م. تکلیف

ستونی(stū́nay) نر.م. حلق، گلو.

ستونی ستغ (stūnay stáǧ) نر.م. تخته بر پشت ، پشت بر زمین .

ستوی(stáway) نر.م. (ج ستوي) تنها، یک .

ستي (satí) ص.نب. سوخته.

ستېدل (satedə́l) مص.ل. از قهر فرو نشستن، راضي شدن، صلا شدن.

سټ(saṭ) ص. نر.م. ج. ۱) تباه و برباد،۲)سندان آهنگر، ۳) ماش پخته، ٤) کنده چوبیکه سندان در ان نصب میکند.

سټکوری(saṭkū́ray) نر.م. (ج سټکوري) ۱) چکیده گی نان در تنور، ۲) غولک چوب، ۳) بیخ و بنیاد، ٤) خانه خراب، ٥) پژمرده و خشک شده، ٦) چوب نیم سوخته.

سټول(saṭawə́l) مص.مت. تباه کردن، از بیخ کشیدن.

سټه(sáṭa) ٤) ښځ.م. (ج. سټې) ۱) اساس، بن، بیخ، ۲) عماد، ستون، ۳) کنده درخت، ٤)قاعده .

سټېدل(saṭedə́l) مص.ل. تباه شدن.

سڅه (sac ə́) ص.نب. سوچه .

سخ (sax) اد. خوشا ، بخت، زهی

سعادت.

سخا (sxā) ص.نب خراب، گنده، پوده.

سخات(sxāt) نر.م. اسقاط مرده.

سخت(saxt). ص.نر.م .۱) محکم و متین، ۲) کار مشکل، ۳) بخیل و ممسک .

سختول(saxtawə́l) مص.مت. مشکل کردن .

سختېدل (saxtedə́l) مص.ل. مشکل شدن .

سخر(sxər)نر.م.(ج سخران) خسر.

سخرګنۍ(sxərganə́y) ښځ.م.

سخره (sxə́ra) خسرخیل. ښځ.م. (ج .سخرې) ۱) سخت شده ۲) ریسمان پلکش.

سخره غوټه(sxərağū́ṭa)ښځ.م. (ج سخرې غوټې) کورگره.

سخکی(sxakáy) نر.م. (ج.سخکي) چوچه گاو،گوساله خورد.

سخوندر(sxwandár) نر.م. (سخونداران) گوساله کلان.

سخوندرکۍ(sxwandarkáy) نر.م. گوساله خورد.

سخه (səxa) ښځ.م. کینه ،انتقام.

سدوزي (sadozí) نر.م. نام طایفهء مشهور ابدال و درانی است که احمد شاه بابا.نیز طایفهء سدوزی بود.

سربانډه(sarbā́nḍa) ښځ.م. (ج سربانډې) چرمینه قلبه کشی.

سربېره (sarbéra) ښځ.م. ۱) بالا، بالاي چیز، ۲) علاوه.

سرپټه (sarpə́ṭa) ښځ.م. (ج سر پټې) زن باکره و مستوره.

سرپرېکړی(sarprekə́ṛay) ص.نر.م. سربریده.

سر په سر(sarpəsár) ق. ۱) مساوی در مقدار، برابر، ۲) مقابله.

سرپښتۍ(sarpəṣtə́y) ښځ.م. سرسینه.

سرپوښ(sarpúṣ) نر.م. (ج سرپوښونه). سرپوش.

سر تر پایه (sartərpā́ya)ق. از اول تا آخر، تا آخر.

سر تړونی (sartaṛū́nay) نر.م.
سر بند، عصبه، دسما لېکه به آن سر مي بندند.

ستریدل (staredə́l) ۲مص.ل.
بزرګ شدن.

ستړی (stəṛáy) ص.نـــــــر.م.
(ج. ستړی) مانده .

ستړیا (stəṛyā́) ښـــــــځ.م.
(ج. ستړیاوې) مانده گی.
خسرخیل ها .

سر تمبه (sartambá) ص.نب.
ضدی.

سر تمبګي (sartambagí)
ښځ. م. ضدیت.

سرتېر (sartér) ص. نر.م. شخص شجاع، سر باز.

سرتېری (sartéray) ص.نر.م.
شجاعت، سربازی.

سر تېټی (sarṭíṭay) ص.نر.م. سر خمیده، خجل و شرمنده، بي همت.

سر چینه (sarč iná) ښـــځ.م.
۱) سرچشمه. ۲) کارېز.

سرخوړلی (sarxwaṛə́lay)
نر.م.سر خورده، هلاک شده.

سرخوږی (sarxūẓáy) نر.م.
سر دردی.

سر خېل (sarxél) نـــــــر.م.
سرکردهء قوم.

سرزوری (sarzóray) ص.نر.م.
(ج. سرزوری) سرکش، نا فرمان.

سرغړول (sarğaṛawə́l)
مص.ل. بغاوت کردن، باغی شدن.

سرغندی (sarğandáy) نر.م.
(ج. سرغندیان) شخص بزرګ خانواده ، کلان قوم، کلان فامیل، خان.

سرکښ (sarkáṣ) ص. نـــــر.م.
۱) باغی، سرزور، ۲) شاز.

سرکښی (sarkáṣ ay) ص، نر، م. سر زور، باغی.

سرکوزی (sarkū́zay) نر.م.
۱) خنزیر.

سرکول (sarkól) نر.م. سرخانهٔ چلم .

سرکونډی (sarkonḍáy)
نر.م. سر ملاق.

سرګړی (sərgə́ṛay) نر.م. اذخر،

یک نوع گیاه خوشبو است، که در کوهها میروید و خوراکه حیوانات میباشد.

سرلوړی (sarlwáṛay) ص.نر.
م. سر بلند.

سرویږدی (sarwézday)نر.م.
بالبنت.

سرویل (sroyál) مص.مـــــت.
سائیدن، مالیدن کیک و امثال آن.

سړه(sára) بنځ.م. پارو، کود.

سړه (sará) اد. با هم یکجا، همراه، ازهم، با یکدیگر.

سړه (sará)ص.نب. ۱) اعلا، نمبر اول. ۲) گاویکه در قلبه آموخته شده باشد.

سړه زر (srázar) نر.ج. طلا، زر سرخ.

سړه بونې (srabúṇe) بنځ.م. چرمینهء قلبه.

سړه غاړه (sraǧáṛa) بنـــــځ.م. مری.

سړبن (saṛbán)نر.م. نام طایفهء از افغانها است.

سړوبی(saṛobáy)نـــــــــر.م.
(ج. سړوبی) سرد آبه، آنجوری گلی.

سړول (saṛawál)مص.مت .
خنک کردن ، سردکردن.

سړی (sáṛay) نـــــر.م.(ج سړي)
آدم، ا نسان۲) مجازاً نوکر، ملازم شخص اخلاقی.

سړیتوب (saṛitób) نر.م.
آدمیت، انسانیت

سړیچن (saṛeč án) ص.نر.م.
خنک خور.

سړیخور (saṛixór)ص.نر.م. آدم خوار مجازاً بسیار حارص، و ممسک.

سړبدل (saṛedál)مص.ل. سرد شدن، خنک شدن.

سړ(sa ẓ) ق. امسال .

سړکال(saẓkál)نر.م. امسال .

سړمه (saẓmá)بنـــــــــځ . م.
(ج. سړمې) سوراخ بینی .

سږنی (saẓanáy) ص.نـــــــر.م. (ج سږني) امسال.

سسکوره (soskóra) ښځ.م. سنګلاخ.

سکاره (skā́rə) نر.ج. ذغال.

سکروټه (skarwáṭa) ښځ.م. (ج. سکروټي) قوغ ، اخګر.

سکړک (səkṛə́k) مص.مت. نان جواری.

سکښتل (skaṣtə́l) مص. مت . برش کردن ، قیچی کردن تکه وغیره.

سکنی (sakanáy) ص.نر.م. اعیاني.

سکڼل (skaṇə́l) مص.مت. برش کردن، قیچی کردن.

سکو (sko) ښځ.م. شاخی خرمن بادی.

سکور (s kor) نر.م. ذغال.

سګه (segá) ښځ.م. (. سګې) نوعی از آهوی کوهی.

سل (səl) عد. صد.

سلایي (salāyí) ښځ.م. ۱) میل سرمه، چوب سرمه. ۲) نوعي از حشره.

سلګون (səlgū́n) نر.م. نوټ (۱۰۰).

سلګی (səlgə́y) ښځ.م. فواق، هکهک.

سلم (səlám) ص.عد .صدم

سلواغه (salwāǧá) ښـــځ.م. (ج. سلواغې) دلو.

سلیز (səlíz) نر.م. صدی (۱۰۰)

سلیمانخېل (salaymānxél) نر.ج.یکی از طایفه افغانها.

سمڅ (smoc) ښځ.م. (ج. سمڅې) سمچ، غار کوه.

سمدستي (samdastí) ق.بلا تأمل فوراً..

سمدلاسه (samdalā́sa) ق. ۱) بلا تأمل، ۲) سردســـــــت ، ۳) پیـــاپی، مسلسل .

سمسور (samsór) ص.نر.م. ج. تروتازه، بهار و خرم.

سمسورول (samsorawə́l) مص.مت تر و تازه کردن ګل ها و باغ

سمسورېدل (samsoredə́l) مص. ل. سر سبز و خرم و تر و تازه شدن باغ و ګل ها.

سمښت (samə́ṣt) نر.م.برابری، تنظیم.

سمول (samawʾ) مص.مت.
درست کردن ، راست کردن.

سمون (samūn) نر.م. انتظام، تصحیح، برابری.

سمبدل (samedál) مص.ل.
راست شدن ، درست شدن ، برابر شدن

سنئله (sənzála) بنخ.م. سنجد.

سندرغاړی (sandarğāṛay) نر.م. خواننده، ترانه گوی، آواز خوان .

سندره (sandára) بنخ.م. (ج. سندړي) ترانه، نغمه .

سنډا (sanda) نر.م. (ج.سنډاګان) گاومیش نر،۲) مجازاً شخص فربه و تنبل .

سنی (snəy) بنخ.م. ج. سر دوز .

سوب (sob) نر.م. حاضر، منتظر.

سوبتیا (sobtyā) بنخ.م. کتاب حاضری.

سوبمن (sobmán) ص.نر.م. ج. فاتح، مظفر.

سوبه (sóba) بنخ. م. ۱) فتح، ظفر ۲) ارام، راحت.

سوپړه (supŕa) بنخ.م. (ج سوپړي) مقعد.

سوتړه (sutŕa) ص.نب. پاکیزه، پاک .

سوتی (soṭáy) نر.م. (ج.سوتي)
۱) چقماق،۲) چوب ضخیم نیم گز، ۳) کنایه از عضو تناسل.

سوچه (suč á) ص.نب.
بي غش، خالص.

سوځند (swaǰánd) ص. نر. م.
سوزنده.

سوځول (swaǰawál) مص.مت.
سوختانده .

سودمن (sūdmán) ص.نر. م.
فایده من .

سوده (sóda) بنخ. م. تسلي، اطمینان.

سودړ (soḍár) نر.م. خنزیر مجازاً گاو کاهل، انسان غیر مهذب.

سور (sūr) ص.نر.م. (ج.سره) ۱) سرخ، قرمزي،۲) گرم وداغ و سوزان،۳) راز و کیفیت مخفی، ٤) مجازاً شخصیکه به غضب آمده باشد.

سوراړ (sūráṛ) نر.م. دشت خشک و سوزان.

سوراغزی (sūraǧzáy) ص .نر.م. نوعی است از خار.

سوربخن (sūrbaxán) ص.نر.م.
ج. سرخ مانند، مایل به سرخي.

سور بوڼی (sūrbū́ṇay)نر.م.
سرخینه، سرخ رنگ.

سورلنډی (sūrlanḍáy) نر.م.
(ج. سور لنډې) شغال.

سورلی (swarláy) نر.م. سواری.

سورمل(sūrmál) نر.م. گیاه آتشک که در ریگستان مي روید و خار کلوله دارد.

سورڼی (surṇáy) نر.م. ۱) چلم خوردیکه از چوت بسازند؛ ۲) سورنا.

سوری (súray) نر.م.
۱) سوراخ، شگاف؛ ۲) حریص.

سوړ (soṛ)ص.م. (ج. ساړه) سرد، مجازاً انسان یا حیوان کاهل.

سوړ باد(soṛbā́d) نر.م. ۱) باد سرد، ۲) کنایه از غم و مصیبت.

سوړسک (soṛsə́k)نر.م. نان جواری، ډوډ ه.

سوړه (sū́ṛa)ښځ.م. ۱) غار، ۲) مرض باد خورک.

سوزل (swazə́l)مص. مت
سوختاندن.

سوزول (swazawə́l)مص. مت.
سوختاندن.

سوزېدل (swazedə́l)مص.ل.
سوختن.

سوغات (sawğā́t) نر.م.
(ج. سوغاتونه) تحفه، ارمغان.

سوک (suk)نر.م. (ج.سوکونه) مشت (درحال ضرب) .

سوګړ (sogáṛ) نر.م. بخیل، ممسک.

سوکړک (sokṛə́k)نر.م. نان جواري، وګ. سوړسک.

سوګړ (sogáṛ) نر.م. ممسک.

سولول (solawə́l) مص.مت.
زدودن، سائیدن.

سوله (sóla)ښځ.م. (ج سولې) صلح.

سولېدل (soledə́l) مص. ل.
سائیدن، زدوده شدن.

سونګېدل (songedə́l)مص. ل. در بیني گریه کردن،و غون غون کردن

سوڼول (suṇawə́l) مص. مت .

۱) بيني افشاندن ۲) نسوار و غيره در بيني كشيدن.

سوی (sáway)ص.نر.م. سوخته شده.

سوی (suy)نر.م.(ج ســـــــويان) خرگوش.

سهار (sahār)نر.م. صبح، بامداد.

سهارنی (sahāranáy)ص. نر.م. صبح دم، صبح گاهی.

سهیل (sohávl)نر.م. ۱) جنوب، ۲) نام ستاره معروف .

سهیلي (sohaylí) ص.نـــــب . جنوبی.

سیال (syāl) نر.م. همسر، کفو.

سیاله (syāla) بنخ.م. ۱) دم‌راستی ۲) همسری .

سیپی (sipáy) بنخ.م. صدف.

سپت (seṭ) نر.م. دولتمند.

سپځل (seǰál)مص.مت. سوختن.

سیخ (six)نر.م. ۱) راســـــت، مستقیم ، ۲) گنده، پر.

سیخول (sixawál) مص.مت. ۱) نباشتن، ۲) برابر و مستقیم کردن.

سخپدل (sixedál) مص. ل. ۱) پر شدن ۲) راست شدن، مستقیم گردیدن.

سپرلی (serláy)نر.م. (ج سپر لي) بزغاله .

سیسی (sisáy)بنخ.م. پرنده معروف که پرنده دشتي و کوهي خاکي رنگ است که از کبک خورد تر است.

سپلانی (selānáy) نر.م. (ج . سیلاني) سیل بین، تماشا گیر، تماشا چي .

سپلی (seláy) بنخ.م. طوفان باد، باد صر صر.

سیمه (síma)بنـــــخ .م. طرف، منطقه، ناحیه .

سین (sin) نر.م. (ج سینونه)وک سینه

سیمه ییز (simayíz)ص. نر. م. ج. منطقوی، ناحیوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ش

ش(šin) نر .م . حرف بیست سوم الفبای پشتو است (ج . شینونه)

شا(Šā) بنځ.م.(ج . شاوې) عقب ، پشت سر.

شاباز (Šābāz) نـــــــــرم ، (ج شابازونه)[1] زلف بافته ، دوطرفه رخسار زن که بعضی بر آن طلا و غیره نیز دوخته باشد ؛[2] چوب مخصوص.با آن رباب مي زنند.

شاپه شا(Šāpəšā) ص. پشت به پشت.

شاپیانګه(Šāpyáṅga) بنځ . م . پنیر مایه. (نبات).

شات (Šāt) نر . ج . عسل .

شاتره Šātará) بنځ . م . ګیاهی معروف است که برای دفع بخار بکار میبرند و آنرا (پاپړه) نیز میګویند.

شاتنی (šātanáy) نر . م . عقبي .

شاتوری (Šātór ay)ص . نر . م . (ج شاتوري) حیوان بی جل و لچ .

شاخل(Šāxál) نر.م. حبوبات وعلف معروف خوراک ګاو ها است.

شاربل(Šār bál) مص . مت . دوغ زدن ، حرکت دادن مایع در چیزی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

شارو (šāró). بنځ . م . میـــــنا (پرنده)

شار یکر (šārigár) نر . م . شاعر یا غزل خوان مخصوصیکه در جمعیت غزل میخواند .

شارړ (šāṛ) ص . نر.م.بي حاصل ، ناتراش، تنبل.

شاړه (Šāṛa) ص . بنـــــځ . م . ۱)، زمین با یر وبنجر ، (ج) شـــاړې).

۲) بلندی لب بام .

شاړي واړي (sāṛ ı wāṛi) ص . نب . سست و کشال ، بی نظم و بی حاصل .

شازه (Šāzá) بنځ . م . تحته سنک (ج) شازې).

شاکاسه .(Šākāsá) بنځ. م . کاسه کلان ، (ج.شا کاسی).

شاکړوپ(Šākṛóp) ص . نر . م. کوز پشت (بنځ. شا کړوپه)

شاکوم (Šāgūm) نر . م . تفاول ، نیک فالی.

شاکی (šāgáy) بنځ . م ۱۰) تپه کوه ، دامان کوه ؛ ۲) مقبره .

شال(.Šāl) نر . م . چا در پشمی زنانه.

شالی (šāl máy) بنـــــځ . م . ۱)) مهره های که زنها به دور استین میدوزند ۲) نوعی از چین دوزی.

شالوری(šālóray)نـــــر . م . طرف پشت ،عقب .

شامت (šāmát) نر . م . بخت طالع .

شامتوره (šāmatóra)بنځ . م ، قره قوش . (ج شا متورې) .

شامی(šāmáy)بنځ . م . قبر ، تابوت مرده .

شان (šān) نر . م . طور ، آسا ، مانند .

شانتی (šānṭáy)بنځ . م .سد آب ، پایه که در بند آب میا ندازد تاآب بسته شود وبالاتر اید .

شانه وانه (šānawāná)ص . نب . خرامان ، چمیده .

شاوخوا .(šāwuxwā) ق . کردا کرد.

شبری(šabaráy)نر . م . شبکور . (بنځ . شبرۍ)

شپارس (špāṛás) ش . شانزده .

۱۶.

شپږ (špaz)نر . م . شش ، عدد (۶).

شپږه زی.(špazdázay) نر . م . تفنگ . شش تیره . تفنگ شش تکه .

شپنکی (špankáy) نـــر . م . چو پان بچه .

شپول .(špol) نـــــر . م . ۱) هاله ؛ ۲) نغول ، اغل ، احاطه.

شپول غالی (špolğálay)نر . م . جای ارام گوسفـــند ان که انـــرا (گاچ ، گاش) نیز میگویند .

شپون .(špūn). نـــر . م . شبان (ج) شپانه.

شپه (špa) بنځ . م . شب .

شپیته (špetá) ش . شصت . ۶۰ .

شپیلی(špeláy) بنځ . م .توله . نی زبانه دار.

شتمن(štamán) ص . نر . م . ج . دارنده ٔدولتمند ، سر مایدار .

شته ۱)(Šta) نر.ج . هستی ، جایداد ،

شته۲) (Šta) ق . هست .

شته۳) (Šaṭa) بنځ . م . غوزه جواری پوست ناشده (ج شتی).

شخړه (Šxáṛa)بنځ . م. جنجال . کشاله ، دعوٰی.

شخوند .(Šxwand) نر .م. نشخوار.

شدیاره (šidyāára) بنـــځ .م. (شودیاره) شدیار.

شدل(Šadál) ص . نـــــر .م. . ۱) خوشه بي بارۍ ۲) ناتراش و نا خراش ، ۳) مج . بي تهذیب.

شربل(Šarbál) مـــــص . مت ۱)جک زدن، ۲) جنبانیدن بیضه به غرض چوچه کشی.

شرپهار.(Šrapahār) نر . م. آواز مسلسل خوب ،خمچه ها ، قمچین وغیره.

شرمښ(šarmáṣ) نر . م .گر گ کلان.

شرمښکی(šarmaṣkáy) بنځ . م. چلپاسه.

شرناک (šarmnāk)ص . نر . م . حیاناک.

شرمول(Šarmawál) ص .مت. خجالت دادن.

شرمېدل (šarmedál) ص، ل.

خجل شدن.

شرنگ (Šṛang) نر . م .آواز زنگ و رباب،آواز با هم خوردن فلزات.

شرهار(.šarahār) نر .م.صدای اب جاری.

شری (šáray) نر.م. سرخکان.

شرعیت (šariát) نر.م. شرع ، قانون دین اسلام.

شړ(Šaṛ) نر .م.ا) نا تـــــراش ، بی استفاده،۲) قسمی از نی جنگلی پر مغز، ۳) بی حاصل، بی اثر.

شړپ (Šṛap) نر . م . آواز ریختن آب.

شړپول (srapawál) مص ، مت شور دادن آب، چپه دادن آب درظرف.

شړشم (Šaṛšám) نر . ج.

۱)شرشم ، شرشف،۲) تیل شر شم.

شړک(šṛak) نر.م. اوازدن باقمچین ،قفاق وغیره.

شړل (saṛál) مص . مت . راندن .

شړومبی (šṛombé) بنځ . م . دوغ .

شړه (šáṛa). بنځ . م . زمین با بر ولامزروع . ج شړې .

شړی(šaṛáy) بنـــــځ . م .

۱) شا لکی ؛ ۲) چپن پشمی محلی.

شړبدل (šaṛedál) مـــص .ل . ۱) څاره شدن ؛ ۲) پوسیده شدن، ۲) بایر شدن.

شستی(šastí). نـــــر . م . کل داودی.

ششنا (šišnā́) نر . م . شاهین اسپ، آواز اسپ .

شغ (šəǧ) نر . م . صدای مر می تفنگ، واواز پرش مرغ تیزپرو امثال ان.

شغالي (šaǧālí) ص . چیزی کم اصل وبدل وزر دالوی خسکی.

شکارل(skārál)مص . مت . برغلا نیدن ،تحریص .

شکاونه(škāwáṇa)بنـــځ . م ۱) دزدی ، بطور فریب از کسی چیزی کرفتن، ۲) بریدن .

شکرانه (šukrāná)بنـــځ . م . ۱) نذرانه (؟)

شکره (šakára) بنځ م . قند سیاه میده که مخصوص ساخته میشود .

شکری (škarə́y)بنخ.م.یک نوع سبد بوریا ئی .

شکمن (šakmán)ص . نر.م .ج . متردد ، شکی.

شکنه(škaná) بنخ . م . پیاوه . (ج.شکنې)

شکور (škor) نر.م .شکور .

شکون (škūn) نر . م . جیره .

شکول (škawə́l)مص . مت . کسیختا ندن ، کندن .

شکپل(škel.) نر . م . پای بند حیوان حالت وطرز حیوانیکه به دو پای بسته باشد.

شکلن (šəglán) ص . نر . م . ج.ریگدار.

شکون(šugə́n) نر . م . فال نیک ویا بد .

شکه .(šəgə́a) بنخ . م . ریگ .

شل (šəl)ش . ۱) بیست، ۲) (شل کول) کنایه از :کار را تا در جه اخیر رساندن : šal!شخص ویاحیوانیکه دست وپای آن بی حس واز کار مانده باشد،

۲) نردبان ، زینه؛ ۳) کوسفند یکه به خانه مرده ببرند .

شمکور(šamkór) نر . م . شب کور .

شمله (šamlá) بنخ . م . شف دستار وحاشیه چادر وغیره .

شمونکر(šamūṭgə́r) نر.م . غیبت کننده ؛ نمام .

شموخه (šamū́xa)بنخ . م . (ج شموخی) شاماق.

شمه ۱)(šə́ma) بنخ . م . شمع ، شم .

شمه۲)(šə́ma) بنخ . غژدی سیاه که از پشم سیا ه بزساخته شده باشد .

شمپر (šmér)نر . م . حساب .

شمپرل (šmerə́l) مص . مت شمردن ، شماریدن ، حساب کردن .

شناخته(šnā́xta) بنخ . م . لوحهٔ ایستاده شدهٔ قبر .

شناز (šnāz) نر . م . مشک آب بازی .

شنالغه (šnā́lğa) بنخ . م . خمیر نا رسیده .

شناوی (šnāwáy) بنځ . م .
دوغ ابکین .
شنبه (šanbá)بنځ .م .شنبه،روز بعد از جمعه .
شنتی (šanṭáy) بنځ . م . سنګ کاری لب زمین در ساحل دریا .
شندی (šandáy)نر . م .
نوع از ګل لاله .
شنډ .(Šand) نر . م . بی ثمر بی حاصل.
شنډول .(Šandawál) بنځ . م . عقیم ساختن ،بی ثمر ساختن.
شنقار .(Šanqár) نر . م . نوع از باز است.
شنکاړه .(Šankāṛa)ص .بنځ . م. زمین سنګلاخ.
شنګ(Šang) نـــــــــر . م.
۱) آواز خفیف ، ۲)چیز کم و اندک .
شنګرک(Šagrák) نـــــر . م.
عناب .
شنګړه(Šangáṛa) بنځ . م. زنی که بدون رضای اولیای باکس بګزیزد.
شنګوړی(Šangūray) نر . م .
بوته خاکی رنګ کوهی است که برای دفع اسهال به کار میبرند .
شنل (Šanál) مصـــــــت ، مت ؛ ۱) کاویدن ؛ ۲) تار تار کردن پشـــــم و غیره.
شنه.(Šna) نر . ج. علف ، ګیاه ، نباتات .
شنه توخله (Šnaṭūxála) بنځ . م . ق. (ج . شتی توخلی).سیاه سرفه.
شنه خړه .(šnaxáṛa) بنځ . م ق . وقت سفیده دم .
شل (šal) نر.م. شخص ویا حیوانیکه دست وپای ان بی حس واز کار مانده باشد.
شلت (šlat) ص.نر.م.سست وکاهل (بنځ) شلته (بنځ.ج) شلتې.
شلخی (šalxáy) ص.نر.م. تفنګ دیسی که درکارګاه دستی ساخته شده باشد.
شلخورکه(šalxoráka) بنځ .م. سوسمار ، (ج. شلخورکې) .
شلغټ(šalǧáṭ) نر.م. چیز بدقواره وبی نظم (بنځ) شلغته)(ج) شلختی).
شلول (šlawál) مص.مت پاره کردن.

شلګی (šalgáy) نر.م. (ج.شلګي) سرنیزه خورد.

شلم (šlam) نر.م. بارکشال وسست بسته شده.

شلم (šləm) نر.م. بیستم.

شلند (šland) نر . م . تنومند و فربه .

شلول (šlawál) مص.مت. کسیختاندن.

شلومبه (šlumbá) بنځ.م. ج. دوغ ودُرد مسکهٔ اب شده.

شله۱) (šalá) بنځ . م . پرده چرب زپرپوست ګوسپند وغیره .

شله۲) (šalá) ص. نب. چشم سفید.

شله۳) (šála) ص. نب . بیست ،بیستم.

شلېدل (šledál) مص .مت پاره شدن.

شلېدل (šaledál) مص .مت شل شدن، فلج شدن.

شلیل (š(a.ə)líl) نر.م. نوع از میوه که به شفتالووزرد الو مشابهت دارد.

شم (šam) معاون فعل ، صیغه مفرد متکلم .

شماخه (šamāxa) بنځ.م. شماق . (ج. شماخي)

شماخی (šamāxáy) بنځ.م. شمه چای .

شمار (šmār) نر.م. حساب. شمردن ،حساب کردن.

شمارل (šmārál) مص.مت.

شمال (šamál) نر.م. ۱) سمت مقابل جنوب ۲) باد.

شمپانزی (šompānzáy) بنځ .م. شادی ،انسان نما.

شمټه (šəmáṭa) بنځ.م. بازی اطفال

شمزی (šamzáy) بنځ.م. ج. ستون فقرات.

شمشاد (šamšād) نر.م. درخت بلند کوهی که برګهای ګرد دارد نام یک کوه بلند است که درتورخم موقعیت دارد.

شمشتی (šamšatáy) بنځ .م. سنګ پشت.

شنه زرغونه (Šnázarğūná) بنځ. م .قوس قزح.

شنه لوخره (Šnálūxaṛa)
بنگ . م . (ج.شني لوخړي) دود غليظ .
شنی (Šánay) نر . م . ۱) خسک و کنه مرغهای خانگی و غیره طیـــور ۲) خسمار (نام مرض است)
شنیلی (Š nelay) نر . م . سبزه ، زار سبزه.
شنړ (Šaṇ) ص . نر . م ۱) مست ، ۲) شاهین اسپ .
شنول (Šaṇawál) مص . مت . ۱) حرکت دادن و جنبانیدن شاخ درخت ۲) به شاهین آوردن است .
شواخون (Šawāxūn) نـــر . م. جگر خون ، جگر خونی .
شوبله (šóbla) بنـــــــگ . م. (ج.شوبلې) ۱ خزنده هزار پا ، گوش خزک ۲)تانگ جنگی .
شو تتی (šawtatáy) نر . م. سنگ پشت.
شوتله (Šawtála) جن . شفتل ، شبدر .
شوخون (šawxūn) نر . م. شبخون ، شبخون.
شوده (Šodá) ص .نر.م .کم عقل ، ساده لوح .
شودی (Šodé) جن . شـــــیر.
شودیاره (Šidyāra) بنـــگ . م. زمین قلبه شده.
شور (Šor) نـــــر . م . غوغا .
شورش (Šoráš) نر . م . اغتشاش .
شورکی (Šorakáy) بنـــگ . م. مینا .شارو .
شورماشور (Šormāšór) نر . م غالمغال .
شوربدل (Šoredál) مـــص . ل . فرسوده شدن . شیفته شدن ۲) ریختن آب و غیره .
شورپور (Šurpúṛ) ص. نـــر . م . ج .مردار ، نا جنس.
شورګی (Šorgáy) نر . م . اونګ هاونګ . هاوند .
شورول (Šurawál) مص . مت . ۱)شارانیدن ۲) شیفته کردن ، فرسوده کردن .
شوغه (Šūğa) بنگ . م . ۱) مو های درشت ، و راست ۲) چپن .
شوغبدل (Šūğedál) مص . ل . کج شدن ، منحنی شدن.

شوکاره (Šūkā́ra) ښـــخ . م .
(ج . شو کارې). خرا ش ناخون

شوک پوک (šūkpū́k)ص.
نر . م . تکه تکه وبریده .

شوکمار (šūk mā́r) ص . نر .
م . (ج.شوکماران) راهزن ، قطاالطریق.

شوکه (šū́k a) ښـــخ . م .
دزدی ، رهزنی.

شول۱) (šwal)مص . ل . شدن

شول۲) (šul) ص . نـــر . م .
سخت،چیزی درشت .

شولګره.(šolgára) ص . نب .
زمین شالیزار .

شوله(šóla) ښخ . م .(ج.شولې)
شالی.

شوم (šūm)ص . نر . ج . بخیل
ګرسنه مانده .

شومړی (šumṛé) جن. دوغ.

شومه (šū́ma) ښـــــخ . م .
۱) خیرات شب اول مرده، ۲) پاسي از
شپ، ۳) مقدار خوراکهٔ یک وقته .

شومه دم (šūmadám)نر . م.
نصف شب ؛ شب هنګام.

شونټی (šonṭáy) ښخ . م .
چراغ چوب .

شونډور(sunḍawár)ص . نر .
م . ج .شخصیـــــکه لب های کلفت
وضخیم داشته باشد .

شونډه (šúnḍa)ښـــــخ . م .
(ج.شونډې) لب .

شونی (šū́nay)مف . نر . م .
شدنی ، ممکن .

شهو(šahó) ښخ . م . محبوبا ،
معشوقه .

شیاځه (šyā́za)ښخ . م . تخته
سنګ ،سنګ پهن .

شېبه (šebá) ښخ . م . لحظه ، دم .

شیټه (šiṭá)ښخ . م . غوزه جواری
پوست ناشده .

شیدې (šidé) جن . شیر .

شیرازه (širā́za) ص . نب . تازه.

شیراک (širā́k) نر . م . لحاف .

شیشکه (šišáḳa) ښخ . م .بلای
مشهور.

شیشګی (šišgáy) نـــــر . م .
خارپشت .

شیشنی (šišnáy) نر . م . اواز اسپ .

شیکړه.(šigáṛa) بنځ . م . باران تند .

شیکړه.(šigáṛa) بنځ . م . زن شوهردار که از شوهر خود کریخته باشد.

شپله (šelá) بنـــځ . م . مجرای سیل ، شیله معروف آب و دریا.

شین.(šın) ص . نر . م .۱) رنگ آبی ، سبز ۲) رونیده ، سبز شده.

شین تاغ(Šinṭáğ) نر . م . ماهی خورک .

شین چغزی(Šinčağzáy) بنځ . م . پسته .

شیندل (šindál) مص . مت . پاشیدن ، افشاندن.

شیندی(Šindáy) نر . م. ۱) نوعی از کیاه کوهی اســـت که کل زرد دارد ۲) تخم حبوبات .

شین زیری (Šinẓíray) ص . نر . م .شخص که ریش ماش و برنج داشته باشد .

شین سترکی(.Šinstárgay)

ص . نر . م .کبود چشم.

شینشوبی(Šinšóbay) نر . م . پودینه .

شین غټ(šinğáṭ) نر . م.حبوبات نیم پخته.

شینکی(Šinkáy) نـــــــر . م . ۱) خربوزه خام و نازک ۲) سنگ مخصوص نرم که آنرا میده میکند و با خاک تابه سازي مخلوط می سازند ۳)چیز سبزرنگ ۴) کاسه کاشی.

شینکلی (šingwálay) نر . م . ۱) سبز کل ، بوته مخصوص است که در پا لیزها میروید وبراي بیاره وتمباکو سخت مضر است ، ۲) سوسنک (گل)

شینلی(šinaláy)نر . م . تازکی ، کیاه سبز وتازه .

شینواري (šinwāri)نر . ج . قبیله از پشتو نها است .

شین والی (šinwálay نر . م . سبز رنگ ، کبودی ، سبزی.

شینی (šínay)نـــــــر . م . (ج.شیني) شپشک ماکیان .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بنس

بنس (ṣin/ṣe) نر.م. / بنځ .م. حرف بیست وچهارم الفبای پشتو است.که درزبانهای فارسی وعربی نیست.

بناپرک (ṣaperák) نـــــر . م

شب ترک ، شوپرک .

بناپیری.(ṣāperáy) بنـــــځ . م

پری .

بناخ(ṣāx)نر م . (ج بناخونه) شاخ

بناخی(ṣāxáy)بنـــــځ . م . ح

شاخی خرمن بادی .

بناد (ṣād)ص . نر. م . ج. خوشنود ، کامیاب.

بنادي (ṣādí)بنځ .م. خوشی ،به مناسبت بعضی مراسم.

بنار (ṣār) نر . م . (ج.بنارونه) شهر ، شار .

ښارو (ṣāró) ښـــــــــخ . م .
(ج ښاروګانې) مینا .

ښاروال (šārwā́l) ص . نر . م .
۱) شهری ، شهروند ؛ ۲) رئیس بلدیه.

ښاغلی.(ṣāǧə́lay) ص . نر . م .
محترم بودن ، خوب ، اقا ، جناب ،ستوده صفات.

ښامار(ṣāmā́r) نر . م . اژدها .
شامار .

ښا نک .(ṣānák) نـــــر . م
(ج ښانکونه) طبق کلان چوبی.

ښا یست (ṣāyə́st)نر . م .
حسن ، زینت ، جمال .

ښا یسته(ṣāyəstá) ص . نـــب
مقبول ، حسین ، جمیل ، خوش منظر .

ښایی(ṣāyí) ق : مناسب ، لازم ،
شاید ، باید ، بایستی .

ښپه .(Ṣpa) ښځ . م . (ج.ښپې)
پای.

ښځنوک(ṣaǰunók)ص . نر .
م . ایزک . خنسا ، زنچه .

ښځه (Ṣə́ǰa) ښځ . م. (ج.ښځې)
زن ، خانم .

ښخ(Ṣax) ص .نر. م .ج . دفن .

ښخول(Ṣaxawə́l) مـــص .مت.
دفن.

ښخېدل.(Ṣaxedə́l) مص . ل .
دفن شدن.

ښیرا.(Ṣirā́) ښځ . م .(ج.ښیرا وې)
دعای بد.

ښکار (ṣkār) نر .م . شکار.

ښکارځن(Ṣkarǰán) ص . نر . م. ج
شکاري . صیاد .

ښکارندوی .(Ṣkārandóy) ص
نب . آشکار ، معروف ، معلوم.

ښکاره .(Ṣkārá) ص.نب . ظاهر ،
واضح، آشکارا .

ښکاري.(Ṣkārí) ص. نب .
شکاری ،صیاد.

ښکالو(Ṣkāló) ښځ م . ۱) آواز پای
شرفه ۲) سرگوشی.

ښکته (Ṣkáta) ق. پائین .

ښکر.(Ṣk(a.ə)r) نر .م.(ج.ښکرونه)
۱) شاخ گاو و غیره،۲) گلوگک ډول
آسیا.

ښکری(Ṣkaráy) ښځ .م . سبد .

ښکلا Ṣk(u l ā́) ي ښځ م .حسن ،
زیبائی .

ښکل.(Ṣk ə l) نر . م. بوسه.

ښکلی (ṣkwálay)ص.
نر. م .حسین ، خوبصورت .

ښکنځل (ṣk a n ǰə́l)
مص.مت /نر.ج . دشنام دادن ، دشنام.

ښکې(ṣke) ق . پایان ، زیر .

ښکېل (ṣkel) ق . پای بند .

ښکېلاک .(ṣkelā́k) نـر.م .
استعمار .

ښودل (ṣodə́l) مص . مت .
نشان دادن.

ښورښ(ṣorə́ṣ)نر . م . اغشاش
، بي نظمي ، انارشی .

ښورند(ṣorə́nd)ص . نر . م .
متحرک . جنبده .

ښوروا.(ṣorwā́) جن . / ښځ . م.
شوربا .

ښورول.(ṣor a wə́l)
مص . مت حرکت دادن، حرکت اوردن
جښانیدن .

ښون.(ṣow á n) نر.م .ج .
زیتون .

ښوول(ṣowə́l) مص.مت . تعلیم
دادن ،نشان دادن .

ښونګری(ṣungə́ray) نر . م .
بجلک.

ښوونځی (ṣowanǰ á y) نر.م. مکتب.

ښوونکی (ṣowū́nk á y) نر . م . معلم . استاد ، آموزگار .

ښوونه اوروز نه (ṣowana awrozə́n a) تعلیم وتربیه ، میتود درس دادن .

ښوی (ṣway) ص . نر م . ج.لشم .

ښوېدل (ṣw a yedə́l) مص ، ل . لغزیدن ، گمراه شدن.

ښه (ṣə) ص . نـــر . م . ج .خوب پسندیده، خوبی ، نیکی ۲) بلی.

ښه راغلی (ṣarāgláy) نر . م. پذیرائی .

ښی (ṣay) ص . نر . م . راست ، مقابل .

ښېځه (ṣeǰa) ښـــــــځ . م . (ج.ښېځې) سیچ .

شېراز (ṣerā́z) ص . نر . م . تروتازه ،اباد خوشوقت .

ښیښه (ṣiṣá) ښځ . م . شیشه .

ښی گرز (ṣaygə́rz) امر / ند (عس) بطرف راست دورخوردن.

ښېگړه .(Ṣegáṛa) ښځ . م . احسان، خوبی ، نیکی.

ښېگڼه (Ṣegáṇa) ښځ . م . (ج . ښېگڼې) احسان ، خوبي ، نیکی .

ښینه (ṣína) ښځ.م. خاشنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ص

ص(swāt)نر.م. حرف بیست وپنجم الفبای پشتو وحرف چهاردهم عربی‌است .

ص

ض(gdāt) (dwāt) نر.م. حرف بیست وششم الفبای پشتو وحرف پانزدهم عربی است .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ط

ط(twā) (twe) بنځ.م. حرف بیست وهفتم الفبای پشتو وحرف شانزدهم عربی‌است .

ظ

ظ(zwā – zwe)بنځ .م. حرف بیست وهشتم الفبای پشتو وحرف هفده هم عربی‌است .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ع (ʿayn) نر.م.حرف بیست و نهم الفبای پشتو و حرف هژدهم عربی است.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غ

غ (ğayn) نر.م حرف بیستوم الفبای پشتو و حرف نوزدهم عربی است.

غاتره (ğātára) ــــــــــ . م (ج . غاترې) قاطر، استر .

غاتول (ğāṭól) نر.م.ج . گل لاله.

غارمه (gārmá) نر . ج. گرمی آفتاب، آفتاب سوزان .

غارکی (ğāṛakáy) بنـــــخ . م. ۱) قطار وزنه گردنی، ۲) زیوریکه زنان و دختران به گردن آویزند.

غاړه (ğāṛa) بنـــــــخ . م. (ج غاړې) ۱) گردن ؛ ۲) گلو ؛ ۳) نغمه، ۴) یخن ، گریبان ؛ ۵) کنار و ساحل ؛ ۶) ذکام.

غاړه غړی (ğāṛağaṛáy) بنخ . م. بغل گیری ، معانقه.

غابښ (ğāṣ) نر . م. (ج .غابښونه)

دندان.

غاښور (ğāṣawár) نر. م. ج ۱) گاو زنبیل، ۲) چارشاخه خرمن بادی، ۳) راکول، ۴) اشکی.

غاښی (ğā́ṣay) نر. م. کوتل، ۲) قاش.

غالبوره (ğālbū́za) ښځ. م. (ج. غالبورې) زنبور.

غالۍ ۱) (ğāləy) ښځ. م. قالین.

غالې ۲) (ğālé) ښځ. م. ۱) فریب در بازی، ۲) دروغ.

غامبوری (ğāmbū́ray) نر. م. (ج غامبوري) کومه.

غبرګولی (ğbargólay) نر. م. ماه جوزا، ماه سوم هجری شمسی.

غبرګوني (ğbargū́ni) ص. نر. ج) دوګانګی.

غپ (ğap) نر. م. غو غو آواز سګ.

غپل (ğapə́l) مص. مت. عف عف کردن سګ. به عف عف آمدن سګ.

غپیدل (ğ(a,ə) pedə́l) مص. ل. به عف عف امدن سګ.

غټ (ğaṭ) ص. نر. م. کلان، بزرګ، ضخیم.

غچ (ğ (a.o)č) نر. م. انتقام، عناد.

غځیدل (ğ aǰedə́l) مص. ل. دراز کشیدن، دراز شدن.

غدۍ (ğadə́y) ښځ. م. ج. داړه و شبخونیکه از طرف یک ګروه بصورت آشکار بعمل آید.

غر (ğar) نر. م. (ج غرونه) کوه.

غرامت (ğarāmát) نر. م. (ج. غرامتونه، غرامات)؛ تاوان، ۲) قرض.

غرب (ğrab) نر. م. آواز دهل؛ ۲) صدا افتیدن یک شی یا یک چیز وزن دار.

غربین (ğərabín) نر. م. تفنګ دهن کشاده قدیم که ذریعه آن چند عدد ګلوله انداخت میشد.

غرځنی(ğ(a.ə)rcanáy) نـــر.

م.(ج . غرځني) ۱ حیـــــوان کوهی،
۲) بجل بز کوهی.

غرزی(ğarzáy) نر . م.کوهزاد ،
کسیکه در کوه تولد شده باشد.

غرشین(ğaršín) نر . م . ۱) کوه
نشین ۲) یکقبیله پشتونها است.

غرغښت(ğ(a،ə)rğáṣt) نر . م.
نام یکی از اجداد بزرگ افاغنه که برادر
سرِ بن بود .

غرمه.(ğarmá) بنځ . م.(ج.غرمې)
چاشت . نیم روز.

غربو(ğrew) نر . م . گریـــــه
گلو گیر . گریه مایوسی .

غراشه(ğuṛāša) بنـــــځ . م.
گرده.

غرانګه(ğaṛáṅga) بنځ .م. گردن
دراز ؛ ۲) صدای بلندودراز ؛ ۳) فریاد و
غوغا ۴) آواز شتر .

غړپ(ğṛap) نر . م. جرعه ، قرت.

غرغړه(ğaṛá)ğaṛ بنځ . م. غر غره،
آب کشی.

غرکه(ğaṛáka) بنځ . م. مشک
دوغ ، جک زدن .

غړل (ğ(a.ə)ṛál) مص . مت .
تاب دادن ، تابیدن.

غرند(ğaṛándə) ص . نـــــر. م
پژمرده ، سست .

غړوسکه(ğṛūska) بنځ . م. دود
غلیظ و تلخ .

غروول(ğaṛawál) مـــــص . مت.
۱) باز نمودن چشم ، ۲) دور دادن تخم
چشم در قالب چشم.

غړومبیدل(ğṛombedál) مص .
ل. صدا کشیدن شیرو توپ و رعد.

غرونډی(ğaṛwandáy) نـــر.م.
قلاده ،کردن بندحیوان ۲) جزم وعلامه
سکون.

غړی (ğaṛá y) نر.م . عضـــــله و

ماهی لک ۲) عضو،اندام ۳) نان روغنی تاوکی چندلای.

غړی (ğarṛáy) بنځ .م. ۱)حلـــــقه کردنَ ۲) دهن کوزه .

غز (ğaz) نر.م.(ج.غـــــــزونه) درخت کز.

غزا (ğazā́) بنځ .م (ج .غزاکاني) جهاد .

غزنی (ğaznáy) نـــر.م.یک ولایت افغانستان است .

غزول (ğazawál) مـــــص .مت. درازکردن .

غږ (ğaz) نر.م.(ج غږونه) اواز،صوت، صدا .

غږول (ğazawə́l) مـــــص. مت. بصدا اوردن ، نواختنَ ۲) به سخن اوردن .

غږیدل (gazedə́l) مـــص. مت. کپ زدن ، سخن کفتن .

غشی (ğə́šay) نر.م .(ج غشي) تیر.

غښتل (ğaṣtə́l) مص .مت .تاب دادن .

غښتلی (ğaṣtaláy) ص .نر.م. توانا ، قوی . ۴) تافته، ۳) چالاک، چابک.

غل (ğal) نر.م.(ج .غله) دزد ،سارق .

غلا (ğlā) بنځ .م. (ج.غلاوې) دزدی، سرقت.

غلانځه (ğ u,o)lā́nǰa) بنځ . م. پستان حیوان .

غلاوزه (ğlāwza) بنځ . م .زنبور عسل ۲) ماده کا و یکه شیر خود را در وقت دوشیدن در پستان خود نگاه میکند .

غلبیل (ğ(a.a)lbél) نـــــر . م. (غلبیلونه) غربال .

غلجي (ğalji) نر.ج.نام یک قبیله بزرک پشتونها است.

غلمینه (ğalmína) ص . بنځ . م. (ج ، غلمینې) نان کندمی.

غله (ğalá) ښځ .م .(ج .غلې) ۱) حبوباتیکه از آن نان میپزند ،مانند ګندم،جوار، ۲) طعام مطبوخ .

غلی (ğálay) ص.نر. م . ۱)خاموش ، ارام ۲)دزدانه .

غلیم (ğ(a)lím) نر.م .دشمن .

غماز (ğamāz) نر.م.(ج غمازان) شیطان .

غمبوری(ğambūray) نر.م.وګ. غومبوری .

غمجن(ğamj(áə)n) ص.نر.م.ج. غمګین ،اندوهناک .

غم ځپلی (ğamǰaṛəláy) ص . نر.م . بستوه اورده .غمزده .

غمزه (ğamzá) ښځ .م .۱)چشمک ، ۲) ناز، نخره .

غمی (ğaymáy) نر.م .(ج.غمي) نګین .

غندل (ğandə́ l) مص. مت. تقبیح کردن،به بدی یادکردن .

غنم (ğanə́m) نر.م. ج. ګند م .

غنم رنګی(ğan(a)mrárgay) ص .نر.م.(ښځ .غنم رنګه) ګندم ګون، ګندمی.

غنه (ğána) ښځ.م .بته انبوه خاردار .

غنه (ğáṇa) ښځ.م .عنکبوت.

غوا ر ه(ğwə)ښځ .م .(ج.غواګاني) ماده ګاو .

غوابسکی (ğwāṣkay) نر.م.دفه سوزن.

غوایی (ğwāyáy) نر.م.(ج غوايي) نر ګاو .

غوباړی (ğobāṛay) نر.م.خرمګس، مګس ګاو .

غوبل (ğobál) نر.م ۱)جغل ۲) پایمال .

غوبون (ğobūn) ص . نر. م .و ګ . (غوبه)

غوبه (ğobá) ص نر.م. پاده وان، گاو چران.

غوپه (ğupa) ص نب/نر.م.بنځ .ج غوطه.

غوټه (ğūṭa) بنځ . م. گره.

غوټه (ğuṭá) بنځ . م. غوټې) حمله.

غوټی(ğuṭáy)بنځ .م. شگوفه ، غنچه ، پنډک ۲) گلوبند.

غوجل(ğojál) نر. م. گاو خانه.

غوچ(ğowč)ص. نر. م .ج .چقور ، ژرف.

غوځ(ğ(o.wa)c) ص .نر . م. ج بریدهٔ قطع.

غوځېدل(ğ(o.wa)cedə́l)مص. ل. قطع شدن.

غورچان(ğwarčáṇ)ص . نر. م.ج. انتخاب شده.

غورځنګ (ğorǰáng) نـــــر.م. (ج غورځنګونه) ۱)جوش وخروش ، جست وخیز،۲) طغیان آب ،۳) نهضت، جنبش .

غورځول (ğorǰawə́l) مص .مت. پرتاب کردن ،انداختن.

غورځې پرځې

(ğwarǰepə́rǰe) بنځ .م.، غیرارادی دست زدن،تپ وتلاش .

غورنیکه (ğo rnə́kə) نر.م. پدرپدرکلان .

غوره (ğwə́ra) ص .نب.برګزیده ، پسندیده ، منتخب.

غوره (ğ óra) بنځ .م.(ج غورې) لاف وګزاف ، ګپ وسخن .

غوریاخیل (ğoryāxél) نر.م .ج . قبیله از پشتونهااست که منسوب به سړبن است .

غوړ ۱) (ğwaṛ) جن.روغن ، چرب ۲)تیل.

غوړ ۲) (ğwaṛ) ص.نر.م .حسین و

غولانځه (ğolā́nǰa) ښـــــخ .م .
(ج.غولانځې) و ... غلا نځه .

غولکه (ğoláka) ښـــــخ .م.
(ج. غولکې) کمان سنګچل زدن.

غولن (ğolán) ص.نـــــــر.م.ج.
ترسوٴبزدل.

غولول (ğolawə́l) مص .مت .فریب
دادن .

غولی (ğólay) نر.م.(ج غولي)
صحن حویلی و خانه .

غولېدل (ğoledə́l) مص .ل .فریب
خوردن .

غوماشه (ğūmā́ša) ښـــــخ.م.
(ج غوماشې) پشه .

غومبر (ğūmbə́r) نر.م.اوازکبوتر
دروقت مستی.

غومبسه (ğūmbə́sa) ښـــــخ.
م(ج.غومبسې)زنبور.

غومبوری (ğūbū́ray) نـــــر.م.
کومه ،رخسار .

غونج (ğ wənj) ق.چـــــملوک
وکلوله .

غونج منج (ğ wə́njmənj)
ق.چملوک وپیچیده وکلوله .

غونځول (ğunǰawə́l) مص. مت
پهلوبه پهلو ګشتاندن به حرکت اوردن .

غونځیدل (ğunǰedə́l) مص.ل .
حرکت کردن ، پهلوبه پهلوګشتن .

غوندی (ğū́nday) نر.م.جـــــوال
دوخانه ئی.

غوندې (ğunde) ق.طور،ما نند .

غونډ (ğwanḍ) نر.م .۱)جماعت ،
با صطلاح عسکری نام یک قطعه معین
است ، ۲)جمع وفراهم ،۳) کلوله
ومدور، پوره کامل.

غونډاری (ğ u nḍā́ray) نر.م.
کلوله، جسم مدور.

غونډ سکه (ğunḍə́ska) ښخ .م .

مقبول ، قشنګ وترتازه ، سرمایه دار و پول دار.

غوړپ (ğuṛáp) نر.م.قرت ، جرعه، شوپ.

غوړول (ğwaṛawál) مص.مت. چرب کردن .

غوړه‌مال (ğwaṛ a māl) ص. نر.م.(ج.غوړه مالان) شخص چاپلوس ، متملق .

غوړي (ğwaṛí) جن .روغن .

غوړيدل (ğwaṛedál) مص. ل. هموارشدن ، کستردن ، شکفتن .

غوز (ğoz) نـــــر.م. (ج.غوزان) چارمغز .

غوزار (ğūzār) نر.م. افکنده ،افتاده برزمین .

غوزارول (ğūzārawál) مص .مت. افتیدن.

غوزه (ğozá) بنځ .م . پله ، ګل پنبه، دانه دان مدورهرنبات 3) نوعی اززیر ګوشی زنانه است .

غوږ (ğwaz) نر.م. (ج غوږونه) ګوش .

غوږی (ğw a zəy) بنځ .م . ګوشی تیلیفون ،چهره شکار ، سرګوشی.

غوشايه (ğošāyə́) جن /بنځ .م سرګین ګاوو ګاومیش .

غوښتل (ğūṣtál) مـــــص. مت. خواستن .

غوښتن ليک (ğūṣtanlík) نر. م. (ج ، غوښتنليکونه)درخواست ، ورقه عرض .

غوښلن (ğwaṣlárn) ص.نـــــر.م . ج.ګوشتی ، فربه .

غوښه (ğwaṣa) بنځ .م.(ج .غوښې) ګوشت .

غوغا (ğawğá) بنـــــــــځ . م.(ج .غوغاوې) شور وغالمغال .

غوغو (ğáwğaw) نر.م .غوغوسګ .

گوی ، توپ .

غوندک (ğ u ndák) نـــــر.م.

عنکبوت زهردارکه انرا (غوندل) نیز میگویند.

غوندمشر (ğwandmašár) نر.م

ع.رتبه بالا تراز جگړن.

غوندمند (gwandmánd) ص.

نر.م.۱)مدور، کلوله، ۲)مجازا فربه،چاغ .

غوندوسکی (ğundūskay)

نر.م. توپ توپ بازی، کلوله .

غوندول (ğ u ndawál) مص.

مت .ا)جمع کردن ، کلوله کـــــردن، ۲) اندوختن.

غوندونه (ğwándna) بنخ .م. جلسه اجتماع ، ۲) سنگ ویا کلوخ که به دست زده می شود.

غوندی (ğ ū ndáy) بنخ .م .تپه خاکی.

غوندیدل (ğūndedál)

مص.ل . جمع شدن ــ اجتماع کردن.

غونه (ğūna) بنخ.م .رنگ وچهره.

غونی (ğūnoy) نـــــر.م.موی بدن، پوست بدن .

غویمینه (ğwaymánd) نر . م .

۱)جغل کردن گندم به ذریعه گاو۲) ازدحام غیر منظم بر پا نمودن .

غویمه (ğway a má)ص. بنخ .

م.ماده گاو نرطلب .

غویی(ğw a yáy)نـــــر.م.

(ج. غوایان) نرگاو.

غه (ğa)ض. مخفف (هغه).

غیرتمن (ğayratmán) ص.نر.م.ج

با غیرت ، غیرتی .

غیږ (ğez) بنخ.م. ۱) کنار ، آغوش ؛ کشتی گیری.

غیور (ğayūr) ص.نر.م.ج. بسیار دلاور ، ۲) با ناموس، ۳)سالک.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ف

ف(fe) بنځ .م.(ج .فی کانې)حرف سی و یکم الفبای پشتوو حرف بیستم الفبای عربی است.

فارغول (fārigawál) مص .مت .خلاص کردن .

فکاهي (fakāhí) بنځ . م . مسخره ،مزاح .

فوځ (fawj) نر.م.(ج فوځونه) فوج ، لشکر .

ق

ق (qāf) نر.م. حر ف سی ودوم الفبای پشتو و حرف بیست ویکم الفبای عری است .

قلار (qalār) ص.نر.م.ج.قرار،ارام.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ک

ک (kā(f,p))نر.م.حرف سی وسوم الفبای پشتو وحرف بیست دوم الفبای عربی است .

کابو (kāb̆ū) ق .نزدیک ، پهلو، تقریبا .

کارغه (kārğə́) نر.م (ج . کارغان) زاغ سیاه .

کارګه (kārgə́) نـــــــــر.م. (ج‌کارګان)و ګ .کارغه .

کاروان (kārwā́n) نـــــر . م . (ج . کاروانون) قافله .

کارول۱)(kārawə́l) مـــــص . مت. ۱) استـــــعمال کردن، ۲) به کار انداختن ؛ ۳) مصرف کردن.

کارول۲)(kārawə́l) مص. مت . پاک کردن و یا کندن جوی.

کاری (kārə́y) بنځ.م. کجـــاوه ، سبدکلان که از خمچه ساخته میشود .

کاږل (kāẓə́l) مص .مت .کشیدن .

کاږه (kāẓə́) نر.ج .کج .

کاسه (kāsə́) بنځ .م .ظرف نان خوری.

کاسه ګرب(kāsagṛáb) نر.م. سنګ پشت .

کاسی(kāsə́y) بنځ .م. چرم سنګچل پرانی غوله کمان ، کاسه فلاخن .

کاسیر (kāsír) ص.نر.م .ج.زانی ، بدکار.

کاش (kāš) نر.م.(ج کاشونه) پوش تمانچه ، کمان زین .

کاشکې (kāške) ارمان، افسوس .

کاکا (kākā́) نر.م.برادرپدر ، عم .

کاکړ(kākáṛ) نر.م. ج.نام طایفه ازپشتونها .

کال (kāl) نر.م(ج .کلونه)سال .

کالنی(kālanə́y) بنځ .م .ج سالنامه .

کالي (kālí) نر.ج.۱)اسلحه ۲)لباس ، پوشاک ، زیور .

کالیزه (kālĭza) بنځ .م .سالګره .

کام (kām) نر.م. (ج کامونه) قوم .

کان(kān) نر.م.(ج کانونه) معدن.

کانټه (kānṭá) بنځ.م. جاروب کلان.

کانګه(kā́nga) بنځ.م.قی .استغراق

کانه (kāná) بنځ.م.واقعه غیر مترقب،آزمایش شوم و بد.

کانه (kāṇə́) نر.ج. جمع مذکر کوڼ به معنی کر.

کانی(kāṇaý) نر.م.(ج کانې)سنګ لشم دریائی ، سنګ کلوله خورد ، ۲) سنګ ترازو،۳)نګین قیمتی .

کاواک (kāwāk) ص.نر.م.ج .۱) سست و چیزیکه در معرض سقوط باشد ، ۲) مجوف.

کاوون(kāwūn) نر . م. نام کوه است در غرب دره الیشنګ و در شرق ولسوالی تګاب موقعیت دارد.

کب(kab) نر.م.(ج، کبان) ماهی ، حوت.

کبا(kabā́) بنځ . م . تحفه که از طرف داماد برای مامای عروس داده میشود.

کبډي(kabaḍí) بنځ . م.(ج . کبډی) بازی معروف است.

کبرجن(kəbarján) ص.نر.م.ج .

۱) متکبر ، مغرور ؛ ۲) نا شکر.

کبړ (kabáṛ) نر.م. کمند اسپ ، ریسمان لک و ضخیم که به آن اسپها را بسته میکنند.

کبل (kabál) نر.م. گیاه معروف است.

کبله (kabála) ا د. ازین سبب ، ازین لحاظ.

کبلی (kabláy) نر.م. ۱) بچه آهو ، ۲) یک نوع مرض کشنده اطفال (تیتانوس).

کپر (kapár) ص. نر.م. بلندی و چقوری ، نا هموار.

کپری (kaparə́y) ښځ . م . استخوان سر، جمجمه.

کپړه (kapṛá) ښځ.م. لباس. رخت.

کپه (káp a) ښځ . م. گوله ، لقمه کلان.

کپۍ (kapə́y) ښځ . م . پایزار ، کفش که آنرا پنی نیز گویند.

کپیدل (kapedə́l) مص . ل. لرزیدن از جهت ترس و بیم و یا از خنک و غیره.

کتاب پلورنځی (kitābplo-ranǰə́y) ښځ .م. کتاب فروشی.

کتار (katā́r) نر . م (ج . کتارونه) قطار ، لین مسلسل.

کت بوزی (katbózay) نر.م. پوزبند حیوان.

کتره (katrá) ښځ.م. ۱) پارچه گوشت و نان ، ۲) طنز با اشاره و ناز سخن گفتن.

کتغ (katə́ǧ) نر.م . سالن.

کتل (k a tə́l) مص . ل .دیدن نگریستن، ۲) انتظار.

کتنځی (katə́nǰay) نر.م. معاینه خانه.

کته ۱) (káta) ښځ .م. . پالان خرواشتر.

کته ۲) (kə́ta) ق . پائین ، زیر.

کټ (kaṭ) نر.م(ج ،کټونه) چارپائی.

کټاره (kaṭā́ra) ص. ښځ ، م. لغتی ، گاویکه در وقت دوشیدن لغتک میزند.

کت بان(kaṭbā́n) نر.م.بافنده چارپائی.

کتبون(kaṭbūn)نر.م.مُنج چارپائی.

کتپوز(kaṭpūz) نر.م.پوزبند حیوان.

کت کت(kəṭkəṭ) نـــر.م.آواز خنده قهقه.

کت مت (kə́ṭməṭ) ق. عیـــناً، بعینه.

کتمل(kaṭmál) نر.م. خسک.

کتو (kaṭáw) بنځ.م. دیګ ګلی.

کتوری (kaṭoráy) نر.م. ایاغ ، جام.

کته(kaṭá) ص.نب. کلان ، جسیم.

کته ګوته (kaṭagóta) بنځ . م. شصت کته ، انګشت کلان.

کتی (kaṭáy)نر.م۱) چوچه ګاومیش ۲)کاه ماش،۳) چوب ا ندازه کردن شیر.

کتی(kaṭə́y)بنځ . م. دیګ متوسط ګلی.

کتیدل (kaṭedə́l) مص .ل. حرکت دادن ، کوچیدن ۲) تورخوردن.

کتییل (k a ṭeyə́l) مص.مت . ۱) کورپه کردن موی بصورت غـــیر منظم، ۲) قطع کردن شاخچه های درخت و غیره.

کجاوه (kajāwá) بنځ . م. سبد که از شاخچه های نازک ساخته میشود.

کجل(kajál) جن . سرمه که در مسکه حل شده باشد ، دوده چراغ که با سرمه مخلوط میکنند .

کجی (kajáy) ص .نر.م ۱)کج پای، ۲) شخص مخل.

کجیر(kajír) نر . م . ۱) کرګس ، پرنده کلان کوهی۲) دانه که زیر ګلون پیدا میشود.

کچ(kač) نر .م. اندازه.

کچر (kač (ə.á)r) نر.م. قاطر.

کچکول(kačkól) نـــــر.م. (ج . کچکولونه) کیسه ګدایان به شکل بیضوی ساخته شده باشد که ګدایان در آن چیز های ګدایی جمع میکنند.

کچ ګر (kačgár) نر.م.ج.پیمایشی، نقشه کش.

کچنی(kačnáy) ص. بنځ . م زن فاحشه ، زن بدکار.

کچول(kačawál) مص.مت.

اندازه کردن،گز کردن، پیمایش نمودن.

کچه۱) (káča) بنځ . م. اندازه.

کچه۲) (kačá) ص . نب ؛ ۱) خام، ۲) اصل کم رنگ،۳) منفعل و خجالت کشیده.

کچه (káča) بنځ . م. ۱) انگشت کوچک ؛ ۲) صدای دفع بز.

کڅ(kac) نر.م. زمینکه به ساحل دریا شیله و مجرای سیل نزدیک به دامنه های کوه و یا بین دره کوه بچه و یا دو غندی واقع باشد .

کڅوړه(ṛa kac ú بنځ . م. خریطه .

کدو سری(kadūsáray) ص. نر.م.(ج کدو سري) بی عقل آدم بی معنی ، ۲) خالی مغز.

کډبه(kaḍbá) ص.نب. خانه بدوش.

کډله (kuḍála)بنځ .م.خس پوشک.

کډن(kaḍán) ق . با عـــایله معه، فامیل .

کډو (تَ kaḍ) نر.م.(ج. کډوان) کدو.

کډوال(kaḍwā́l) ص. نر. ج .

۱) عایله دار ؛ ۲) خانه بدوش.

کډو سری (kaḍūsáray) ص.

نر. م .و ک .کدوسری.

کډه(káḍa) بنځ . م.(ج .کډې) عایله ، زن منکوحه،۲) کوچ.

کر(kar) نر.م. کشت ، زراعت .

کرار(krāṛ)ص. نر . م . ج . محکم سخت .

کراسته (krā́sta) بنځ . م. نمد.

کراکښ (krā́kaṣ) ص.نر.م.ج. کرایه کش.کسیکه اموال دیگران را در بدل مزد انتقال میدهد.

کربوړی(karbóṛay) نر.م .شلند کوهی.

کربوسکه(karbūska)بنځ . م. پنبه .

کرچ(krač) نر .م. شودیار بیل ، پاي بیل زمین.

کرده(kardá)بنځ .م.۱) قواره ء شکل،چهره ، ۲) کار ، عمل،کار و بار.

کړه(kárṛa) بنځ . م. ۱) سلا لهٔ

نسب۲) نام جمعیت بزرک پښتون که برچند طایفه مشتمل است.

کرل (karál) مص . مت . کشت کردن ، کاشتن .

کرمن (karmán) نر.م.۱) بیخواب شخصیکه از بیخوابی کنکس شده باشد۲) کرمی ، کرم خورده.

کرن (kran) ص . نر.م.ج. لاغر ، نحیف ، ضعیف .

کرندوی (karandóy) ص . نر . م. ج .دهقان ، زارع.

کرندی (krandáy) نر.م. کلندیک سره که نوک آن تیز باشد.

کرنډ (krand) نر .م. منجمد، ریم سخت شده و بسته شده روی زخم و دانه.

کرنه (karana) بنځ . م. زراعت.

کرور۱)(kr(o.u)ṛ) عد (ج.کرورونه) ۱۰۰۰۰۰۰ ،ده ملیون .

کرور۲)(kroṛ) ص.نر.م. ج. سخت، آهنین، محکم .

کرونده (karwandá) بنځ. م(ج کروندې) ۱)کشت ، زراعت۲) زمین زراعتی ،مزرعه .

کروږه (karwezá) ص.نب.سست و بی مغز ، بی فکر۲)کاواک.

کړه۱) (kara) ص .نب . مرادف کور به معنی خانه .

کړه۲) (kəra) بنځ .م. بیل .

کړه۳) (karə́) ص.نب. خالص صاف.

کړه۴) (kara) بنځ . م.(ج کړې) چوری ، نوع از زیورات است.

کړه کتنه (karakatə́na) بنځ . م نقد ، انتقاد ، نقد ادبی.

کرهنه (karhə́ṇa) بنځ . م. زراعت کشت کردن.

کریاب (karyə́b) ص.نر.م.ج.معطل ، محتاج ، بیکارودرمانده .

کریب (kreb) نر.م.رکاب اسپ .

کریچ (krič) نر.م.کرچ ، نوع ازشمشیر.

کریځ (karíǰ) ص.نر.م.دهقان ، بزرگر.

کریړ (karéṛ) ص.نر.م.ج.سنګ جغله، نوع ازسنګ سفید خیلي سخت ، سنګلاخ .

کریز (kuréz) نر.م.پرریختاندن طیور، استراحت دادن طیور.

کړ (kaṛ) ف.ریشه فعل است .

کړاسو (kṛāsū) ص.نب.۱)چملک، ۲)پوده .

کړاغ (krāǧ) ص.نر.م .ضعیف وناتوان ،۲)زاغ.

کړاو (ka ṛāw) نر.م(ج.کړاوونه) غم واندوه ،زحمت .

کړایي (kaṛāyí) بنځ .م کراهی ، ظرف معروفیکه دران جلبی وغیره میپزند.

کړپ۱) (kṛap) نر.م.اواز افتادن و بهم خوردن ظروف و غیره .

کړپ۲) (kṛap) ق.ناگهان ،فوری، دفعتا.

کړپندوکی (krapandūkay) نر.م ۱)غضروف، ۲)شخص پرگوی.

کړپوز (kṛapūz) نر.م.پوزبند شتر

کړپ وکړوپ (kṛapukṛūp) نر.م.شوروغوغا،صدا حرکت دادن و بهم خوردن ظـــروف وغیره.

کړپول۱) (krapawál) مص.مت. باهم زدن و حرکت دادن ظروف وسنگها وغیره.

کړپول۲) (kṛapawal) مص.ل. کپ زدن چتی و بی اراده .

کړپه (krapa) بنـــــــئ .م.راه لشم ناهموارکوهی .

کړپهار (kṛapahār) نر.م.صوت. ۱)اوازباهم خوردن ظروف و غیره، ۲)اوازمستقل پای انسان و حیوان که درانثنای رفتارکوه وسنگ پیدامیشود.

کړتن (kṛatán) ص.نـــــر.م.ج. پرگوی.

کړس (kṛas) نـــر.م /صـــوت ۱)اواز شکستن چوب ،۲)گفتـــگوی جنگ امیز .

کړسول (kṛasawál) مص .مـــت. لت و توب باسیلی زدن.

کړشب (kaṛšáb) نـــر.م .جای عمیق بین دوتپه .

کړشوپ (kaṛšūp) ص.نر.م.ج. بي دندان.

کړکچو (kaṛkačó) نر.م. شور، غالمغال.

کړکی[۱] (kaṛkáy) بنځ .م. دریچه، کلکین، روز نه.

کړکی[۲] (káṛkay) نر.م.نی قلم، نی چلم.

کړکیچ (kaṛkéč) نر.م. جنجال، لجاجت.

کړکیچن (kaṛkečán) ص.نر .م.ج. ۱) لجوج، ادم لجوج، کج بحث، ۲) مغلق

کړل (kṛal) مص.مت .کردن .

کړنګیدل (kṛangedál) مص .ل اواز با هم خورندن چیزهای فلزی وشیشه ای.

کړنلاړه (kṛ(a.a)nlā́ra) بنځ. م.پروګرام، دستورالعمل، خط مشی .

کړنه (kṛána) بنځ م. کردار، عمل .

کړوپ (kṛūp) ص .نر.م.ج .منحنی، خمیده.

کړویول (kṛūp a wál) مص.مت.خم کردن، منحنی ساختن.

کړول (kaṛawál) مص.مت. ۱) آزار دادن، جور دادن؛ ۲) کباب کردن، بریان کردن.

کړه وړه (kṛa wṛá) نر . ج. ۱) شکل و شباهت، ۲) افعال و اطوار، کردار .

کړی (kaṛáy) بنځ . م. ۱) حلقه، ۲) کلاوه تار؛ ۳) سلسله.

کړیچی (kaṛecáy) بنځ . م . کرم جگر حیوانات.

کړیدل (kaṛedál) مص.ل. ۱) پریشان و اندوهگین شدن؛ ۲) سرخ و برشته شدن کباب، ۳) دور خوردن چیز بروی آتش.

کریغه (kríğa) بنځ .م. صدای مهیب و مخوف.

کریکه (kṛíka) بنځ . م . و ګ کریغه .

کزلاخ (kazalā́x) قزه لاق، جل.

کزدی (kazdáy) بنځ.م. غژدی خیمه سیاه کوچیها.

کزل (kazál) مص.مت.بدشګون دانستن .

کږلېچ (kaẓléč) نر.م. کج گردیشی ، گولای.

کږول (kazawə́l) مص.مت.کج کردن.

کږیدل (kaẓedə́l) مص.ل. کج شدن.

کسات (kasā́t) نر.م انتقام .

کست (kast) نر.م (ج کستونه) بغض، عناد.

کسرمن (kasə́rmán) ص.نر.م.ج.معیوب ، نقصانی.

کسی (kə́say) نر.م.مردمک چشم .

کشاله (kašālá) نر.م.لانجه، جنجال، مسلهٔ پیچیده وحل طلب .

کشر (kašə́r) ص.نر.م. (ج کشران) خوردسال ،این صفت برای ذوی الغقول استعمال میشود .

کشړوپ (kašṛū́p) ص.نر.م.ج. بی دندان .

کشکارل (kaškārə́l) مص .مت. تحفیض سگ برای حمله .

کشکودل (kaškodə́l) مص.مت. کش کردن .

کشکی (káške) ند.افسوس و ارمان .

کشمالی (kašmāláy) نر.م.(ج کشمالي) گل ریحان ن،نازبو.

کش و کړپ (kašokṛáp) نر.م .۱) کشمکش ، جنجال ،۲) اواز حرکت پای .

کشول (kašawə́l) مص.مت . کش کردن ، تمدیدکردن .

کښ (kaṣ) نر.م . ست و سلا .

کښت (kəṣt) زراعت ، کشت ، مزارع۲) قسط.

کښتګر (kəṣtgar) ص.نر.م بزرگر ، دهقان .

کښتنی (kṣatanáy) ص.نر.م زیرین، پائین .

کښته (kaṣtá) ښځ.م.اشتق زردالو ، زردالوخشک.

کښل (ksə́l) مص.مت.۱)کشیدن ، خارج کردن ،۲)نوشتن ،نقاشی کردن ، رسم کشیدن .

کښندی (kṣəndáy) نر.م. یخمالک.

کښیباسل (ksebāsə́l) مص.مت. گرفتار کردن.

کښنول (kṣenawə́l) مص.مت. نشاندن ، نصب کردن ،توقیف کردن .

کښیوتل (kṣewatə́l) مص .ل. گرفتارشدن ، به مصیبت دچارشدن .

کک (kak) نر.م۱) ذرهٔ خس، ۲)ساجق،قند سیاه ،۳)نوعی از چوچلی (پرنده) .

ککاو (kakā́w) ښځ.م.درخت مناطق کرم سیر است که تا ۶متر بلندی داشته برگ های ان بیضوی و کلان میباشد رنگ چوب سرخ ان .

ککره (kákara) ښځ.م (ج.ککرې) جمجمهٔ تالاق سر .

ککری (kakorə́y) ښځ.م چوب ضخیمی که بغرض عبوربالای جوی انداخته شود .

ککری (kakrə́y) ښځ .م.سنگ سانه .

ککړ (ka kə́ṛ) ص.نر.م.ج ۱)اغشته الوده ،۲)فساد پیشه فتنه انگیز

ککوی (kakoy) نر.م. هدهد.

ککوی (kakə́way) نر.م. مرغ باران طلبک.

کلپ (kalp) ص.نر.م.ج ۱) زرناسره وسکه ناچل، ۲) منافق، ۳) درموقع مبالغه بمعنی سخت وغیره.

کلکل (kalkə́l) نر.م. شور،غالمغال ، گفتگو.

کلکول (klakawə́l) مص. مت سخت کردن ،محکم کردن ،قوی کردن.

کلل(kələ́l) مص.مت. اندازه کردن، پیمایش کردن ،تعین نمودن مسافه بین چند چیز.

کلمه (kulmá) ښځ .م. روده.

کلن (kalán) و ر . ساله . لفظ منسوب به سال که با عدد استعمال میشود مثلاً اته کلن – هشت ساله .

کلنگ(kaláng) نر.م.(ج.کلنگونه) ۱) نذر نغدی و جنس ایکه در اوقات معین سال از طرف اشخاص و اغنیا به مستحقین آن داده میشود ؛ ۲) چیزیکه عروس از خانه پدر به خانه شوهر با خود

آورده و به اقربای شوهر خود تقسیم میکنند.

کلوښته (klóṣta) ښـــځ . م. ۱) موی غنچه، ۲) بیده علف، ۳) نوعی از تازیانه .

کله (kə́l a) ق. ۱) کی ، چه وقت، ۲) گاهی.

کلی(kálay) نر.م. قریه ، ده .

کلیچ (kleč) ص.نر.م. ج. سر دوز یا تار سخت تابیده و شخ.

کلیز(kalíz) ور. سالگرد ، جنتری.

کلیوال (kaliwā́l) ص.نر.م.ج. ۱) هم قریه، ۲) دهاتی .

کمپار (kampā́r) ص .نر.م. کلال.

کمرغوږی (kamarğwáẓay) ص . نر. م. شخص متوسط العقل .

کم کاڼی (ka,kanay) ص.نر.م. سنگ مثانه.

کمکی (kamkáy) ص.نر.م.خورد و ریزه.

کملی (kamláy) ص.ښځ.م. زن دعوایی که از بین دو نفر مدعی و مدعی علیه جهت رفع نزاع شان به ثالث داده شود.

کمندری(kamandráy) ص.نر . م. قد پست .

کمیس (kamís)نر.م(ج .کمیسونه) پیراهن .

کنجوس(kanjū́s)ص.نـــر.م.ج . بخیل ، ممسک.

کنځا(kanǰā́) ښځ.م(ج. کنځاوې) دشنام.

کنځړ(kanǰaṛ)نـــر.م .لحاف.

کنځل (kanǰə́l)نر.ج.دشنام دادن.

کند(kand)نر.م.ژند درویش.

کندغالی(kandğā́lay) نر.م . (ج کندغالي)چقوری.

کندل (kandə́l) مص.مـــت. چقور کردن.

کنده (kánda) ښځ .م(ج .کندې) چقوری طویل کم عرض .

کنډ (kanḍ) جن.(ج.کنـــډونه/ ۱) گند ،صمغ عربی، ۲)پله خام .

کنډاس (kanḍā́s) ص.نر.م .ج. شخص دندان افتاده، شخصیکه چند

دندان ان افتیده باشد.

کندک (kandák) نـــــــر.م.

(ج .کندکونه)۱) یک قســـــــمت از رمه گوسفندان ۲) دراصطلاع عسکری جماعت ۳۰ نفری عسکر ۳) پارچه ویا حصه ایکه از کدام چیز جدا شود.

کندکپر (kandkapár) ص .نر.

م. ج . ناهموار.

کندک مشر

(kandakmášar) ص.نـــــــر.م.

به اصطلاح عسکری کرنیل .

کنگل (kangal) نر.م. (کنگلونه)

یخ ، منجمد.

کنگو (kangū) جن ، زعفران.

کنگوله (kangolá)بنځ .م. کنگینه انگور ، ظرف خاکی که در آن انگور نگاه میکنند.

کنگی (kangáy) بنـــځ.م. لوحه سنگ قبور که آنرا شنخته نیز سنگ گویند .

کنل (kanál) مص.مت. کندن ، حفر نمودن ،حک نمودن .

کنوبی (kanóbay) نـــــــر.م.

شوربائیکه در تهٔ دیگ باقی می ماند.

کنه (kána) اد.حرفسیت که بصورت تاکید و تصدیق موضوع استعمال میشود مثلاً کښینه کنه (بشین نې).

کنه (kaná) بنځ.م. شبش حیوانات .

کنی (kanáy) بنځ.م. ۱) جال گرفتن ماهی ۲) گوشهٔ کرد زمین.

کناوه (kaṇāwá) بنـــــــځ.م.

(ج ، کناوې) نعلین چوبی.

کنیدل (kaṇedál) مـــــص.

ل.کر شدن.

کوپ (kūp) ص.نر.م.خمیده پشت.

کوپری (kopr áy) بنـــــځ .م.ج .

جمجمعه کاسه سر.

کوپول (kūp a wál) مـــــص

مت.خم و منحنی ساختن.

کوت (kwat) ص.نر.م (ج کوتونه)

چین ، چملوک .

کوتر (kawtár) نر .م.(ج. کوترې)

کبوتر نر.

کوتره (kawtára) بنځ .م.(کوترې)

کبوتر ماده.

کوتری (kutráy) نر.م.ج.قسمی از بوته ایست که دانه های سرخ دارد.

کوټ (koṭ) نـــر.م.(ج.کوټونه) ۱) قلعه ، حصار، ۲) انبار، ۳) قلعه مستحکم ، قلعه کلان جنګی.

کوټخه (koṭa xa) بنـــځ .م.(ج. کوټخي)اطاق خورد.

کوټګی (koṭgáy) نر.م(ج کوټکي) قلعه خورد.

کوټنی (koṭanə́y) بنـــځ .م .ج حجره خورد ،اطاق خورد.

کوټوال (koṭwā́l) نـــــــر.م. (ج.کو ټوالان)قلعه دار ، عسس.

کوټه۱) (koṭá) بنـــــــځ .م . (ج کوټي) اطاق .

کوټه۲) (kwə́ṭa) ص.نب . توده،انبار.

کوټه۳) (k oṭá) ص. نب . ناچل، نابکار ، قلب ،ناسره.

کوټی (kū́ṭay) نـــــــر.م. (ج. کوټي)کره خر .

کوټی (koṭə́y) بنځ .م .قصر .

کوچ (k wač) جن . مسکه .

کوچنی (k u čnáy) نـــــر.م. (ج کوچنیان)طفل خورد .

کوچی (kočáy).نـــــــر.م (ج.کوچیان) خانه بدوش .

کوچیدل (kočedā́l) مص.ل. کوچ کردن .

کوڅه (kūcá) بنځ .م.(ج.کوڅې) کوچه .

کوڅه درب(kocadráb) نر. م.یله ګرد،کوچه ګشت .

کوڅه ډب(kocaḍáb)نز.م. وګ. کوڅه درب.

کوڅی (kawcə́y) بنځ .م .ج. ګیسو .

کودوړی (kawdū́ṛay) نر.م. (ج کودوړي) تیکر، سفال .

کوده (kawdá) بنځ .م (ج.کودې) قوده ، دسته ګیاه یا ګندم وغیره .

کودی (kawdáy) نر.م. تیکر، سفال، ظرف ګلی شکسته.

وګ. کودوړی.

کودی (ka wdáy) نـــر.م .پسر کواسه .

کودخه (kūdə́xa) بنځ .م. خس

پوټک ،برجک .

کوډګر (koḍgár) ص.نر. م.

ساحر، جادوګر.

کوډله (kūḍ á la) ښـــــځ .م .

وګړ. کوډخه .

کور ۱) (kor) نـــــر.م .(کورونه)

خانه،حویلی،۲) جهیز عروس،۳) صفه

چوبی که بران کالاورخت خوابهای خانه

چینند.

کور ۲) (kwa r) نر.م .ج . انګور.

کوراړی (kurā́ṛay) نـــــر.م.

(ج.کوراړي)کردکوچک زمین زراعتی.

کوربه (korbá) ص.نر.م. صاحب

خانه ، مهماندار.

کورت (k orə́t) جن .قروت .

کورټ (kurəṭ) ق.۱)صاف و واضح،

۲) هرګز ، قطعاً.

کورخه (kwárxa) ښـــــځ .م

(ج.کورخې) لوبیا .

کورداري (kordārí) ښـــــځ .م.

روابط جنسی بین زن و شوهر.

کورکمن (kurkamán) جن .

زرچوبه.

کورکورکه (kūrkūráka) ښځ .

م .نوعی از فاخته که رنګ سرخ مانند

دارد.

کورګډی (korgáḍa y) ص.نر.

م . خانه خراب .

کورګی (korgáy) نر..م

.(ج.کورګي)خانه خورد .

کور نی (koranáy) ص.نر .م.

خانګی ،داخلی ، مربوط خانه .

کورنۍ (koranə́y) ښـــــځ .م.ج .

خاندان اهل بیت ، فامیل .

کورواکی (korwā́kay) ص.نر.

م . اختیار دارخانه .

کوروالا (korwā́lā) نر.ښځ .م.ج .

۱)متاهل، ۲)صاحب خانه ،۳) عیال دار.

کورودانی (korwadāní) ښځ.م .

خانه ابادی ، تشکر .

کورورانی (korwrā́nay) ص .

نر.م.خانه خراب .

کوروکهول (kor ukahól)نر

م.خانه و دودمان ، کنایه از موافقه و

محبت با همی.

کوری (kwaráy) نر.م.۱) ترنګن ،

کاه کش ۲) پوزبند لخی حیوانات .

کوریځ (kurí̆) نر.م. کریز. پروبال کهنه ریختاندن.

کوړکه (kuṛáka) ص. بنځ . م. ماکیان کرک .

کوړمه (koṛmá) بنځ .م. (ج . کوړې) خاندان ، اهل بیت.

کوړنج (kwṛanj) نر.م. ناله سګ در وقت زدن و افګار شدن.

کوړی(kawṛáy) نر.م. (ج . کوړي) آونګ چوبی (هاوند چوبی).

کوړوی (kūṛwáy) نر.م. (ج . کوړوي) ۱) ظرفی است که با آن ګندم پیمانه میکنند که تقریباً یک چارک کندهار یا دو نیم پاو کابل ظرفیت دارد، ۲) سبد خورد لخی.

کوز(kūz) ق. پائین ، زیر.

کوزده (kazda) بنځ.م. (ج.کوزدې) نامزادی.

کوزول (Kūzawál) مص.مت. پائین کردن.

کوزه (kūzá) بنځ.م.(ج . کوزې) آفتابه ګلی و مسی .

کوزیدل (kūzedə́l) مص .ل. پائین شدن.

کوږ (Koẓ) ص.نر.م.۱)کج ، خم، ۲) منحرف ، دو روی.

کوږ (Koẓ) نر.م. کفتار، یکنوع حیوان درنده است .

کوږ ل (Koẓə́l) مص. مت . ۱) پوست کردن حیوانات، ۲) لباس کشیدن، ۳) بیرون کردن .

کوږل (Kūẓə́l) مص . ل . کوشش کردن ، زحمت و محنت کشیدن.

کونبسه(káwṣa) بنځ .م . (ج. کونبسې) کفش مخصوص زنانه .

کوغ (kwaǧ) نر.م .بقه کلان .

کوغ(kūǧ) ص.نر.م .خمیده.

کوغالی(koǧálay) نر.م. (ج.کوغالي)۱) چقوری ، ۲)خانه محقر، ۳) جای چقوری که دربین برنج برای قروت وروغن میسازند.

کوک (kūk) نر.م. پیاز، پیاز کوهی .

کوک (kūk) نر.م . کوسفندی

که اصلا گوشها نداشته باشد .

کوکاره (kūkā́ra) ښـــځ .م

(ج کوکارې)فریاد ، غوغا .

کوکرې (kokré) ښـــــځ .

ج . تراخم چشم .

کوکری (kukráy) نـــــر.م .

(ج. کوکري)چوچه سگ .

کوکنار (koknā́r) نـــــر.م .ج .

خاشخاش .

کوکو (kuku) ص.نب . چیزی

مقبول و پسندیده (اصطلاح اطفال).

کول (ka wə́l) مص .مت. کردن.

کولمه (kūlmá) ښځ .م.(ج.کولمې)

روده.

کنډواله (kanḍwā|á) ښـــځ .م.

(ج .کنډوالې) ویرانهٔ خـــــرابه ،اثار یا

ابادیهای قدیم .

کنډول (kanḍól) نر.م، ظرف

اب خوری گلی ، ظرف نان خوری گلی .

کنډه (kanḍá) ښځ .م .ترازوخورد

زرگرودوافروشی.

کنستل (kanastə́l) مص.مت.کندن ،

چقور کردن.

کنکرک (kankarák) نر.م . یخ

منجمدشده .

کنگاش (kangā́ š) نر.م.ملا،

مشوره ،مصلحت.

کنگال (kangā́ l) نر.م. ظرف

ابکش شده .

کنکخر (kangxár) نر.م.ج.خس

وخاشاک که‌سیلاب اورده باشد .

کنگس (kangə́s) نر.م.افتادن ،

بدری خودن.

کولنډ (kolánḍ) نر.م . قلاده

چوبی که بگردن گاو یا سگ جهت

جلوگیری از گریز میاندازند.

کولول (kūl a wə́l) مص .

مت. ۱) چیـــــزی مدور را لول دادن ،

۲) چیزی را به سبب ریختن تیزاب

سست کردن و جوشاندن.

کوم (kaw(á.ə)m) ف.میکنم.

کوم (kūm) ض. کدام .

کومباړ (kūmbā́ṛ) نر.م. کلال.

کومڼ (kūmáṇ) نـــــر.م. پژمره و

گندیده.

کوناټ (kūnā́ṭ) نر.م. پیچ بیضه، بیخ بیضه و کوزه و غیره.

کوناټي (kūnāṭí) نر.م.ج .سرین.

کونج (kw á nj) نـــــــر.م. (کونجونه) گوشه .

کونجکه (kūnjáka) ښـــځ.م. (ج .کونجکې) خرمهره.

کونجي (konjí) ښـــــــځ.م. (ج . کونجۍ، کونجیانې) کلید.

کوندری (kundráy) نـــــر.م. (ج . کوندري) ۱) دستر خوان ؛ ۲) روی لحاف ۳) چقوری.

کونډ (kw a nḍ) ص. ښځ ، م. ۱)شخص زن مرده، ۲) سر کوه .

کونډه (kw á nḍa) ص. ښځ.م.(ج . کونډې) بیوه.

کونډیدل (k wan ḍedə́l) مص . ل. بیوه شدن.

کونسټ (kwansə́ṭ) ص.نر .م. ۱) بیخ درخت ، ۲ شل و شوټ.

کونګ (k ung) نـــــــر.م. (ج ، کونګان) بوم ، جغد.

کونه سوی (kwanasóway) ص.نر.م. ته دیګی سوخته .

کونیکبر (kūnikábar) نر.م.ج خرچنګ ، چار پا یک ، سرطان.

کوڼ (kūṇ) ص.نر.م . (ج (کاڼه) کر.

کوهړ (kūhár) نر.م. تازیانه سخت و محکم.

کوهی (k(ū.o)háy) نـــــر.م. (ج. کوهیان) چاه.

کوی (káw a y) نر.م. چیچک یک مرض ساری است.

کویلی (kweláy)نـــــــر.م. (ج ، کویلي) ته دیګی.

کوین (kawyín) نر.م. در بعضی مناطق پښتون نشین نکاح را میګویند.

کهول (kahə́l) نر.م. خـــاندان ، اهل بیت.

کیازه (kayā́za) ښځ.م.لعاب دهن.

کیدل (kedə́l) مص.ل. شـــدن، پیدا شدن .

کیر (kīr) جن ، شـــــیر برنج.

کیړی (keṛáy) بښځ.م.ج. چپلی مخصوصی است که از چرم و منج میسازند.

کیړدی (kizḍáy) بښځ.م.ج. غژدی ، خیمه ، د پسرلی په وخت کی راشه+چی تور اوربل درته کیړدی و درومه (لنډی)

کیسه (kisá) بښځ.م.(ج.کیسې) قصه .

کیسی (kisáy) بښځ.م.ج. چیستان ،

کیمندل (kemanḍál) مص.مت. ۱)مشتمالی کردن ، تخته کردن ۲) چاپی کردن.

کیندل (kinḍál) مص.مت. کندن.

کیڼ (kīṇ) ص.نر.م. ج. چپ.

کیڼ ګړځ (kīṇgáṛǰ) نر.م. قوماندہ عسکری است بمعنی طرف چپ دور بخور.

کیوتل (kewatál) مص .مت .مبتلا شدن ، ګرفتار شدن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګ

ګ(gāf) نر.م .حرف سی و چهارم الفبای پشتو است.

ګاټه (gāṭá) ص.نب. ؛ ۱) مایع غلیظ، ۲) قطع خشک شدن آب جوی و غیره.

ګاتی (gāṭáy) نـــــر.م. (ج.ګاتي) ۱)تخم چشم ، کره چشم ۲) سنګچل غولک.

ګاډی (gāḍáy) بنځ . م. عراده ، بګی ، ټانګه.

ګډون(gaḍūn)نر.م. اشتراک ، اجتماع.

ګارګوټي (gārgūṭi) ص.نب.موی مجعد و به هم پیچیده.

ګازره(gāzára) بنځ.م(ج.ګازرې) زردک.

ګالل (gālál) مص.مت. برداشت کردن ، تحمل کردن ، غمشریکی کردن.

ګام (gām) نر.م.(ج.ګامونه) مسافه بین دو قدم.

ګانده(gánda) بنـــــځ.م.آینده ، مستقبل فردا ، عاقبت .

ګانه (gāṇá) بنـــــځ. م.(ج.ګانې)

۱) زیور، ۲) گرو ، رهن.

گاوندی (gāwandáy) نـــــر.م. (ج.گاوندي،گاوندیان)همسایه ،همجوار.

گب(gab) نـــــــــر.م.جنین .

گبین (gabín) نر.م.ج.عسل ، شهد.

گپاوو(gapāwū́) ص.نب. شخص پرگوی .

گتل (gaṭəl)مص .مت.کمایی کردن.

گتندوی (gaṭəndóyنر.م.کمایی کننده.

گتور(gaṭawár) ص.نـــــر.م.ج. فایده مند.

گته (gáṭa) بنځ.م.(ج گتې) کمایی ، نفع ، فایده،۲) سنګ،۳) انګـــــشت نرو ابهامه.

گجری(gajráy) بنځ .م.ج.نوعی از کره است که از طلا و نقره میسازند.

گڅ(gəc) ص .نـــــر.م.ج.چپ.

گدله(gad(á.ə)la) بنـــــځ .م. (ج.گدلې) ژند ، خرقه دوخته کهنه وپاره.

گدی(gaday) بنځ . م.ج .زن هر جائی.

گدیٔ (gadə́y) بنځ .م.۱) مجلس ۲) تخت، اریکه، مسند ، سجاده؛ ۳) بالشتک سپر و زخم ۴) توشکچه که بر روی زین اسپ به غرض استراحت می اندازند.

گډ (gaḍ) ص .نر.م. ج . مخلوط با هم آمیخته.

گډ (gəḍ) نر.م. (ج . گډان) گوسفند نر ، قوچ نر .

گډا(gaḍā́) بنـــخ.م.(ج ، گډاګاني) رقص.کننده.

گډلی(gaḍlay)نر.م.(ج .گډلي) نان جواری.

گډوډ(gaḍwaḍ)ص.نـــــــر.م. ج.مخلوط آمیخته ، بی ترتیب و بی نظم.

گډوډي (gaḍwaḍí) بنـــځ . م. (ج . گډوډی) بی نظمیٔ هرج و مرج.

گډول(gadeḍə́l) مـــــــص.ل. ۱)امیختنٔ،مخلوط کردن ،۲)رقصاندن .

گډوله(gaḍolá) بنـــــځ .م. نان مخلوط از هرقسم غله.

گډېدل (gaḍedə́l) مص.ل.
۱) مخلوط شدن ۲) دراب درامدن، ۳) رقصیدن ۴) درسخن وارد شدن.

گران (grān) ص.نر.م.
ج. ۱) مشکل ؛ ۲) عزیز ؛ ۳) قیمتدار.

گرانښت (grānə́ṣt) نر.م. عزیز بودن ؛ ۲) قیمتی ، اشکال.

گرانیدل (grānedə́l) مص . ل.
۱) عزیز و محبوب شدن ؛ ۲ قیمتی شدن، ۳)مشکل شدن.

گربت (gūrbə́t) نر.م.عقاب.

گرت (gurə́t) نر.م ۱) فاصله میان انگشت سبابه و ابهامه ؛ ۲) زاویه بین شاخ و تنه درخت ؛ ۳) و بصورت عموم تمام فاصله های بین انگشتهای دست و پای را (گرت) گویند.

گرځ (gərǰ) نر.م.(ج.گرځونه) گشت ، دور ، گردش.

گرځند (gərǰand) ص.نر.م.گردنده دور خورنده.

گرځندوی (gərǰandóy) نر.م. سیار. سیاح.

گرځنی (gərǰənáy) نر.م.
(ج.گرځنې) ۱)گردش ؛ ۱) چقوری که در بین قچری قروت میسازند.

گرځول (gərǰawə́l) مص.مت.
گردانیدن ، دور دادن.

گرځیدل (gərǰedə́l) مص.ل.
گشتن ، دورخوردن.

گرد (gard) ص.نر.م.ج.
۱)همسر، کل ،تماماً، ۲) مدور، کلوله.

گرد سره (gə́rdsarə́) ق. بالکل، هرگز ، تماماً.

گردنی (gardanə́y) ښځ.م.ج.
۱) قطار کارطوس، ۲) مشت زدن در قفا.

گردومه (gardū́ma) ښځ. م.هاله

گرده (gə́rda) ص.نب. تماماً ، همگی.

گردی (gərdáy) نر.م.کلوله ، مدور.

گرړول (gərṛawə́l) مص .مت.
لول دادن ، غلطاندن .

گرز (garz) نر.م. (ج. گرزونه) گرد، غبار، دمه.

گرږل (gərẓə́l) مص .مت.

خراشیدن .

گرگه (gárga) ښځ .م.(ج.گرگې) کنده چوب،کنده تا ک .

گرلاڅه (garlācá) ښـــــځ .م. (ج گرلا ځې) کاه کش ، ترنگن .

گر (gram) ص.نر.م. ج . ملامت.

گرمکه (garmák.a) ښـــځ .م. (ج.گر مکې) گرم دانه ، دانه های خورد بخار.

گرمول (gramawə́l) مص.مت. ملامت ساختن ، ملزم کردن.

گرول (garawə́l)مص.مت . ۱)خاریدن،۲) حک کردن.

گروهول (grohawə́l) مص. مت.معتقد ساختن .

گروهیدل (grohedə́ l) مص. ل.گرویدن ، اعتقاد کردن .

گرو ېږنه (graweẓə́na) ښځ.م.ج.گرویږنې) پژوهش ، پرسان .

گړ (gaṛ) نر.م.(ج.گړونه) قلعـــه ، حصار،۲) بمعنی ظرف مکان می اید مثلاً یا غی گړ (یاغستان)،۳)زر ورق موی زنها،۴) gəṛ تلفظ .

گړاوو (gaṛāwū́) ص. نـــــر.م. پرگوی ، بسیارگو .

گړبړ (gəṛbə́ṛ) نر.م. ۱) هرج و مرج، ۲) گپ شپ .

گړد (gəṛd) نر.م. گرد .

گړد (gaṛd) نر.م .(ج گړدونه) غبار.

گړندی (gaṛandáy) ص . نر. .م . تیز ، چست و چالاک .

گړندی (g(ə،a)ṛandáy) ښځ .م. چلپاسه کوچک خانگی.

گړنگ (gaṛáng) نـــــر.م . (ج.گړنگونه) کمرکوه ، گودال بزرگ کوه ودریا .

گړول (gaṛawə́l)مص .مـــت. بسخن اوردن .

گړی (gaṛáy) نر.م .(ج گړي) کوزه گلی اب .

گړیال (gaṛyā́l) نر.م.(گړیالونه) ساعت دیواری کلان زنگ دار .

گړیدل (gaṛedə́l) مص .ل . سخن

گفتن تلفظ کردن .

گزول (gazawə́l) مص .مـــت .
گزکردن .

گږ (gaẓ) ند.م شخصیکه موی ریش وی سیاه و سفید باشد . ۲) میوه نیم پخته ، ۳) دورگ ۴) شخص پرموی.

گګړه (gagaṛa) ښـــځ . م .
(ج.گګړې) ۱) پشت حیوانات ۲) سنگ خاره .

گلالی (gulā́lay) ص .نـــر .م.
(ج.گلالي) قشنگ ، زیبا، گلرو ،مقبول، خوش خلق .

گمارل (gumārə́l) مص .مـــت.
گماشتن .

گنجی (ganjáy) نر.م (ج.گنجي)
کل ، اقدع .

گنډل (ganḍə́l) مص .مـــت.
دوختن .

گنډونکی (ganḍū́nkay) نر .م.
(ج.گنډونکي) خیاط .

گنډه (gánḍa) ښځ . م .(ج گنډې)
گره .

گنډیری (ganḍeráy) نـــر.م .
(ج.گنډیري) بوته است که گل سرخ میدهد اگر حیوان انرا بخورد میمیرد و بته های خورد ان برای سوخت بکار میبرند.

گڼ (gaṇ) ص . نر. م .ج . انبوه ، غلو .

گڼل (gaṇə́l) مـــص .مـــت .
۱) شمردن ۲) قیاس کردن یا پنداشتن .

گڼه (gáṇa) ښځ .م . (ج.گڼې)
شماره .

گڼه گوڼه (gaṇagū́ṇa) ښځ .م.
انبوه خلق ، ازدحام.

گڼیه (gaṇyá) ښـــخ .م.گرو.

گواښ (gwāṣ) نـــر.م.(گواښونه)
۱)اخطار،تهدید،۲) جداکردن ازجنگ .

گواکې (gwā́ki) اد. گـــویا ، مثلیکه.

گوتمی (gutmáy) ښځ.م.انگشتانه .

گوته (gwáta) ښځ. .م.(ج.گوتې)
انگشت، انگشتری رانیزگوته میگویند .

گوټ (g u ṭ) نر.م.۱)(ج گوټونه)
چهارراهی، ۲) کنج ، زاویه ، گوشه .

گوټ (gwaṭ) نـــر.م.جرعه .

گوټ (goṭ) نـــر.م .کشتی .

ګودر (gudár) نر.م .(ج ګودرونه) ګذردریا ، جای ګرفتن اب درلب جوی یادریا .

ګودا(gwaḍ)ص .نر.م. (ج ګودان) لنګ ، شل .

ګوډاګی (guḍāgáy) نـــر.م. (ج.ګوډاګي) دست نشانده ، غلام.

ګوډی (gūḍay) نر.م .(ج.ګوډي) ۱) انبان ۲) دسته مشک دوغ .

ګوډي (goḍí) نر .م . خیشاوه ګردن.

ګوډی (goḍáy) نر.م.(ج.ګوډان) لنګ .

ګوډبدل (guḍedál)مـــص .ل. لنګ شدن.

ګور(gor) نـــــــر.م . انبوه .

ګوربت (gurbát) نر.م.عـقاب.

ګوړه (gwáṛa) بنـــــخ .م. ګور، قندسیاه.

ګوزارول (guzārawál) مص . مت .انداختن .

ګوزمز(guzmúz) نر.م.شخص سخت خووترش رو که باکس کمترکپ میزند.

ګوزن (guzáṇ) نـــــر.م.فالج .

ګوښه (goṣá) بنـــــــخ .م. (ج.ګوښې)ګوشه،کناره .

ګوښی(gwáṣay)ص.نر.م.تنها،جدا .

ګوګ(gog) ص. نر.م .ج.میان تهي، مجوف.

ګوګړ (gugáṛ) نر.م.ج. ګوګرد.

ګوګل(gogál) نر.م (ج ګوګلونه) صندوق سینه .

ګولی (golə́y) بنـــــــخ . م. ج.۱) ګلوله تفنګ ، ۲) ګولی دوا ، تابلیټ .

ګومبته (gumbata) بنخ. م. ګنبد، ګومبزه نیز میګویند.

ګومنځ (gumúnǰ) بنـــــخ . م. (ج. ګومنځي) شانه موی.

ګونځه (gwánǰa) بنـــــخ . م. (ج. ګونځي) چملکی.

ګوند (gwand) نـــــــر.م. (ج ګوندونه) حزب ، جنبه .

ګوندي (gónde) اد . شاید،به احتمال.

گونډه (gonḍá) ښځ.م.(ج.گونډې) زانوقات کرده شتر و برزانوی انسان نیز در حالات قات کردن آن اطلاق میشود.

گونډی (gonḍáy) نـــــر.م. (ج.گونډي) خوشه های نیم جغل شده گندم .

گونډیمال (gonḍimā́l)نر.م.جغل کردن ثانوی خوشه های نیم جغل شده .

گونگ (gung) ص .نـــر.م .ج. گنگ .

گونگټ (gongáṭ) نـــــر.م. قانغوزک .

گونگوری(gongū́ray)نـــر.م (ج. گو نگوري) خوشه انگور وامثال انها .

گهیځ (gahíǰ) نر.م. صبح ،سحر .

گیبی (gébay) نـــــر.م (ج گیبي) تنبان چین دار پاچه تنگ .

گیدړ (gidáṛ) نر.م.(ج. گیدړان) روباه.

گیډه (géḍa) ښځ . م.(ج.گیډې) شکم .

گیډی (giḍáy)نر.م.(ج.گیډي) بارکوچک پشتاره .

گیډی (geḍáy) ښځ.م . ۱) دسته گل و گیاه،۲) یک ستری گندم .

گیرا(gerā́)ص.بلد،اموخته ، چالاک .

گیڼه(geṇá)ښځ . م.(ج گیڼې) زیور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ل

ل (lām) نزم حرف سی و پنجم زبان پښتو است.

لاچي (lāčí) نر.ج. هیل .

لار (lār) بنځ م. راه .

لاروهنه (lārwahə́na) بنځ . م

۱) راهزنی، ۲) راه پیمائي.

لاروهونکی (lārwahūnkay)

نر.م.(ج.لاروهونکي) راهزن.

لارښونه (lārṣowə́na) بنځ.م.

(ج لارښوني) راهنمائي.

لاروی(lāraway) نر.م.(ج.لاروي)

راهرو ، راه رونده ، مسافر راه .

لاس (lās) نر.م.(ج.لاسونه) دست.

لاس نیوی (lāsnīway) نر.م.

(ج لاس نیوي) دستگیری ، مرید شدن.

لاله‌انده (lālahə́nda) ص. نب .

سرگردان .

لالی (lālə́y) نـــر.م .(ج لالي)

۱) لقـــــــب طفلک ، طفل خورد ،

۲) محبوب ، معشوق .

لامبات (lāmbā́t) نر . م . ج .

قند ، نبات سفید .

لامبل (lāmbə́l)مـــــص. ل .

غسل کردن ، شناوری کردن .

لامبو (lāmbó) ښـــــځ . م.

(ج.لامبوګاني) شناوری ، اب بازی .

لامبوزن (lāmbozán) نر . م .

ابباز ، شناور .

لامل (lamə́l) نر. م.(ج لاملونه)

سبب ، علت ، باعث .

لانجه (lānjá)ښځ. م.(ج.لانجې)

جنجال .

لانجه مار (lānjamā́r) نر . م.

شخص بد معامله ، لجوج .

لاندی (lāndā́y) نـــــر . م .

(ج.لاندي) قدید ، ګوشت قاق ګوسفند یا ګاو .

لاندی (lāndé) ص . نب . ق.

زیر ، تحت .

لاندې باندې (lāndə́ bāndə́)

ص . نب . ق . سروزیر ، ته وبالا .

لاهم (lā́ham) ق . تاکنون ، تاهنوز .

لاهو (lāhū́) ص . نب . غرق ، دراب انداخته .

لپاره (ləpā́ra) اد. بـــــرای .

لپه (lápa) ښځ . م . (ج لاپې) پیمانه دودست .

لتاړ (latā́ṛ) ص . نر . م . ج .

اغشته .

لټ (laṭ) نر . م .پهلو۲) ګیټ تفنګ ، ۳) تلک اهنی .

لټکه (laṭə́ka)ښځ.م. (ج لټکې) کورمار.

لټول (laṭawə́l) مص . مـــت ،

۱) پالیدن ، تفتیش کردن ، شوردادن ،

۲) خیستاندن .

لټون (laṭū́n) نر. م. (لټونونه) تلاش ، تفتیش ، کشف .

لیچر (lačár) ص . نـــــر . م . ضعیف الا خلاق ، سرزور .

لډر (laḍár) نر . م . ۱) کهنه فروش، ۲) شخص بیـــباک ویله ګرد .

لر (lar) ص . نر . م . نشیب ، پایین ، سرازیر ، مغلوب .

لربر (lárbar) ص . نر . م . ج . ته وبالا .

لرغون (largū́n) ص . نر.م . پیش ، قبل ، قدیمی .

لرغون پیژندنه

(larǧū́npežandə́na)ښځ. م . (ج.لرغون پیژند نې) باستان شناسی

لرغون پیژونکی

(larǧūnpežandū́n kay)نر. م . (ج.لرغون پیژندونکي) باستان شناس.

لرغونتوب (larǧūntób) نر . م . باستانی .

لرغونی (larǧū́nay) ص . نر . م . قدیمی ، ازلی ، پیشینه .

لرګی (largáy) نـــــر . م . (ج.لرګي) چوب .

لرل (larə́l) مص . ل .داشتن .

لری (lə́ray) نر . م . (ج لري) شکمبه .

لرې (láre) ص . نب. دور .

لړ (laṛ) نـــــر . م . (ج لړونه) سلسله ، قطار ، هار .

لړزاند (laṛzā́nd) ص . نر . م . ج . متزلزل ، مرتعش .

لړزول (laṛzawə́l) مص. مت. لر زاندن .

لړل (laṛə́l) مص . مـــــت ؛ ۱) الودن،اغشتن، ۲) شوردادن ، کاویدن .

لړم (laṛám) نر . م . ۱) ګژدم، ۲) نام برج عقرب .

لړمون (laṛmūn) نر . م . دل جګړ .

لړمی (laṛamáy) ښځ . م . پت، بخار .

لړومی (laṛūmay) نـــر . م . (ج لړومي) مشتاق ؛ ۲) آتشکا و .

لړه (láṛa) ښځ . م . (ج.لړې) غبار .

لړی (laṛáy) ښځ . م . وګ. لړ .

لژند (lažánd) ص . نر . م . ج . الوده .

لږ (ləẓ) ص . نب . کم ، اندک ، قبل .

لږ تر لږه (laẓtarláẓa) ق . کم از کم .

لس (las) عد . ده ، (۱۰)

لستونی (lastūṇay) نـــر . م . (ج لستوني) آستین .

لشکه (lašáka) ښـــــځ . م . (ج. لشکې) نیش ، سوزنک خوشه .

لښته (láṣta) ښـــــځ . م. (ج.لښتې) خمچه .

لښتی (laṣtáy) نـــــر . م (ج.لښتي) جویچه .

لښتی (lastáy) ښځ . م . ج ۱) رقاصه ، بازیګر ؛ ۲) ګوشواره .

لښکر (laṣkár) نر . م . لشکر .

لغړ (laǧáṛ) ص . نـــــر . م . ۱) برهنه ، عریان ۲) خالص .

لغړول (laǧaṛarwál) مص . مت. برهنه کردن ، لچ کردن .

لغم (láǧam) نر. م .(ج.لغمونه) نقب .

لغوړن (laǧwaṛán) ص . نر . م. ج . چتل ، چرک ، چرب ودود الود .

لک (lak) ص . نـــــر . م . ج . ۱) شخ استاده ، نصب ؛ ۲) تعداد

معروف صدهزار .

لکړه (lakáṛa) بنـــــخ . م .
(ج.لکړې ۱) عصا ، چوب دســـت ؛
۲) چوب دراز وباریک .

لکول (lakawál) مص . مت .
شخ وعمود استاده کردن .

لکه (láka)ص . نب . مانند ، مثل.

لکی (lakáy) بنخ . م . ج . دم .

لګت (lagát) نـــــــر . م .
(ج.لګتي) لګد .

لګښت (lagáṣt) نـــــر . م.
(ج.لګښتونه) خرچ ، مصرف .

لګ لګ(laglag) نر.م.
پرنده معروف آبی که پاهای دراز دارد .

لګول (lagawál) مص . مت.
۱۰) دردادن ؛ ۲) بکار مقررنمودن ؛
۳) مصرف نمودن ، ۴) اتصال دادن،
تطبیق کردن ؛ ۵) به جنـــګ انداختن ؛
۶) تصادم نمودن .

لګیا (lagyā) ص . نب .مشغول ، مصروف .

للمه (lálma) بنـــــځ . م ، زمین بارانی ،کشت بارانی .

للو (laló) بنخ . م . کلمهٔ است که انرا زنان برای خواباندن طفل کوچک میګویند .

للون (lalūn) نر . م . خیشاوه شالی وغیره .

لم (lam) نر . م . (ج . لمونه) دَم ودُنبه .

لماست (lmāst) ص . نر . م .
خوابیده . درازکشیده .

لمانځل (lamānǰál) مص . مت .
تقدیر نمودن ، عزت دادن ، احـــترام وستایش کردن .

لمباځی (lambāǰáy) نر . م .
حوض آببازی .

لمبل (lambál) مص . ل . غسل

کردن ، اب بازی کردن .

لمبه (lambá) بنـــــــــخ . م .

(ج.لمبې) شعله آتش .

لمځی (ləmcáy) نـــــــر . م

(ج. لمځي) نمد .

لمدبل (lamdabál) نـــــر . م .

۱) رطوبت ، ۲) کتغ ، نان خورش .

لمر (lmar) نر . م . افتاب .

لمرځرک (lmar crák) نر . م

وقت طلوع افتاب ، افتاب برامد .

لمرځریکه (lmar críka) بنځ

م . (ج.لمرځریکې ۱) افتاب برامد ؛
۲) شعاع افتاب .

لمرخانه (lmarxāta) نر . م . ۱

).مشرق ؛ ۲) وقت طلوع .

لمرختیځ (lmarxatíz) نر . م .

مشرق یا افتاب بر امد .

لمرګلی (lmargwálay) نر . م .

(ج لمرګلي) افتاب پرست .

لمر لوبدل (lmarlwedál)

مص . ل .غروب افتاب .

لمرلوبدیځ (lmarlwedíz) نر

. م . غرب . افتاب نشست .

لمسول (lamsawál) مص . مت .

تحریک دادن ،برانګیختن .

لمسون (lamsún) نـــــــر . م .

(ج.لمسونونه) تحریک ، تحضیض .

لمسی (lmasáy) نـــــــر . م .

(ج.لمسیې،لمسیاً) نواسه .

لمن (lamán) بنځ . م .(ج لمنې)

دامن .

لمنځه (lmánǰa) بنـــــــځ . م .

(ج.لمنځې) درخت ارچه .

لنډ (land) ص . نر . م . ج .

کوتاه ، مختصر .

لنډغر (landǎgár) ص . نر . م

۱) یله ګرد ، اوباش ، ۲) دم بریده .

لنډی (landáy) بنځ . م . ج .

نوع از اشعار ملی پشتو است که مصرع اول ان ۹ سیلاب و مصرع دوم ان ۱۳ سیلاب است .

لنډیز (landḍíz) نـــــــر . م .

۱) خلاصه ، اختصار . ۲) کوتـــــاهی وفیصله .

لنګر (langár) نـــــــر . م .

.(ج. لنګرونه) خانقاه ، جای نان دهی شیخ وپیر .

لنګوټی (langoṭáy) نــر . م .

۱) دستار ، دستار خورد۲) لنګ خورد .

لنګون (langūn) نر . م . زایش ، زائیدن .

لنګه (lánga)ښځ .م . ج لنګې) پچاری چهارپایی .

لنګه (lánga) ښـــــــځ . م .

(ج . لنګې) زچه .

لو (law) نر . م . (ج . لوونه) درو . فصل پخته مانند درو کندم .

لوا (liwā́) ښځ . م . (ج لواویی) غوندې ، قطعه عسکری .

لوار (lwāṛ) ص . نر . م . ج . درشت .

لوباتل (lubātál) مص . مت . قسم دادن .

لوبغاړی (lobǧāṛay) نـــــر .

م (ج.لوبغاړي) ؛ ۱) ورزش کـــار ؛ ۲) بازیکر .

لوبغالی (lobǧālay) نــر . م .

(ج.لوبغالي) ستودیم ، جای ورزش

لوبول (lobawál) مص . مت . به بازی مصروف ساختن ، بازی دادن .

لوبه (lóba) ښځ . م . (ج.لوبې) بازی ، ورزش .

لوپټه (lopaṭá) ښـــــــځ . م.

(ج لوپټې) قسمی چادر زنانه .

لوټ (lūṭ) نر . م . ج. غارت ، وتاراج .

لوټمار (lūṭmā́r) نـــــر . م .

(ج.لوټماران) غارت کننده ؛ ۲) چوب کلوله که به ان کلوخ میده میکنند ، کلوخ کوب .

لوټول (lūṭawál) مص . مت . تاراج کردن .

لوټه ۱) (lūṭa) بنځ . م . (ج.لوټې) کلوخ .

لوټه ۲) (loṭá) بنځ . م . (ج.لوټې) دولچه اب .

لوځ (lūc) ص . نر . م . ج . برهنه

لوخړه (lūxá ṛa) بنځ . م (ج.لو خړې) دودکثیف باشعله اتش شعله دود امیز .

لوخه (lūxa) بنځ . م . (ج.لوخې) لُخ .

لور ۱) (lūr) بنځ . م . دختر . (ج لونه)

لور ۲) (lor) نر . م . (ج.لوری) طرف .

لور ۳) (lowr) نر . م . رواداری ، پیرزو .

لورونه (lowrawána) بنځ . م . (لوروني) رواداری .

لوری (lóray) نر . م . (ج.لوري) طرف، جانب .

لوړ ۱) (lwaṛ) نر . م . بلند . بالا .

لوړ ۲) (lawáṛ) نر . م . چوب ضخیم دستی که برای زدن وکو بیدن بکار میبرند .

لوړتیا (lwaṛtyā́) بنځ . م . ارتفاع ، بلندی ، ترقی واعتلا .

لوړه (lóṛa) بنځ . م (ج.لوړې) سوکند یاقسم .

لوړه (lwaṛa) بنځ . م ، بلندی ، ارتفاع ، جای بلند .

لوز (lawz) نر . م (ج.لوزونه) وعده ، قول .

لوږه (lwaẓa) بنـــــــخ . م .

(ج .لوږې) ګرسنه ګی .

لوست (lwast) نر . م . درس ، قرائت ، خواندن .

لوستل (lwastál) مص . مت .

درس خواندن .

لوشل (lwašál) مص . مت .

دوشیدن .

لوښی (lóṣay) نـــــــر . م .

(ج لوښتي) ظرف .

لوغړن (lūğaṛán) ص . نر . م .

ج . ۱)نیم ســــــــوز . دود الودګه ۲) . چرکین وچرب ، ۳) مجازاً روز ګشته .

لوغړول (lūğṛawál) مص .

. مت . در خاک وخاکستر غلطاندن .

لوکات (lūkáṭ) نر . م . ج .

نوعی ازمیوه زرد میخوش است که چند تاخسته سیا ؛ دربین دارد.

لوګری (lawgáray) نر . م .

(ج.لوګري) دروګننده .

لوګی (lūgáy) نـــــــر . م .

(ج.لوګي) دود.

لولپه (lūlapa) ص . نب . بالکل سوخته ، سوخته تر ۲) مجازاً غمګین ومخرون وبرباد .

لومړی (lomṛáy) ص . نر . م .

اول . نخست .

لومه (lūma) بنـــــــځ . م .

(ج.لومې) دام .

لوند (lūnd) ص . نر . م . تر ، نمناک .

لوند (lawánd) ص . نر . م . (ج.لوندان) مجرد و غیر متاهل وبي روز ګار .

لونګ (lawáng) نر . م . ج .

قرنقل . میخک .

لونګی (lūngáy) بنځ . م .

دستار ابریشمی ، دستار مخصوص نخی رنګه .

لونګی (lawangáy) بنځ . م .

ج .قسمی از برنج خوشبو .

لونګین (lawangín) نر . م .

حمایل قرنفل که زنها در ګردن می اندازند .

لونل (lunál ـlwanál) مص

مت افشاندن ؛ پاشیدن .

لوی (loy) ـ (lūy) ص . نر .

م . ج . کلان ، بزرګ ، عظیم .

لوېدل (lwedál) مص . ل .

افتادن ، درماندن .

لوېدیځ (lwedíǰ) نر . م .

مغرب .

لوېشت (lwešt) بنځ . م .

بلست ، بلیست .

لویول (loyawál) مص . مت .

کلان کردن ، بزرګ کردن .

له (lə) اد . از .

له دی کبله (lade kabála

ق.از اینجهت .

له دی املـه (ladeamála)

ق. از ین سبب .

له بنه مرغه (laṣamárğa)

ق .خوشبختانه .

له کومه (lakūma) ق . از کجا .

له مخی (lamáxe) ق .

بلااستثنا ، از یکسر .

له منځه (lamánǰa) ق .

خارج از قسمت ، از بین .

له واره (lawāra) ق .دفعتا ، بلاتأمل .

له ورایه (lawrāya) ق . از دور .

لیتاړه (litāṛa) بنـــــځ . م.

(ج.لیتاړې) پارچه کهنه وپاره جامه .

لیت پیت (let pét) ص . نر .

م . ج.اغشته . الوده، بالکل سائیـده .

لیتی (leṭáy) بنـــــخ . م . اش ، کاچی ، شیره آرد که قدری سختر باشد.

لیچ۱) (leč) نر . م . (ج.لیچي) ساعد .

لیچ۲) (leč) نـــــر . م . مر ض چشم ، چشم دردی.

لید (lid) نر . م . ۱) دید ، قوه باصره ، ۲) تماشه . نگاه .

لیدل (lidə́l) مص .مت . دیدن

لیري (líri) ص. نب. بعید، دور.

لیږد (leẓd)نر.م. رحلت ، کوچ.

لیږدول (leẓdawə́l) مص. ل کوچاندن از جای بجای حرکت دادن.

لیږل (leẓə́l) مص . مت. فرستادن.

لیک (lik) نر.م.(ج.لیکونه) نوشته، مکتوب.

لیک دود (likdə́d) نـــــر.م (ج.لیک دودونه) رسم الخط، املا .

لیکل ((likə́l)مص مت . نوشتن

لیکنه (likəna) بنـــــــــخ.م.

(ج.لیکنې) تحریر،نوشته

لیکوال (likwāl) نـــــر . م .

(ج.لیکوالان) نویسنده ، اهل قلم .

لیکه (líka) بنخ. م . (ج.لیکې) خط ، سطر ، قطار .

لیمځی (limcáy) نـــــر . م .

(ج.لیمځي) نمد .

لیمه (lemə́) نر . م . ج . چشم

لینځکه (linǰáka) بنځ . م .

(ج.لینځکې) کودی ، عروسک ،

لیندہ (lindá) بنـــــــخ . م .

(ج.لیندې) قوس ، کمان .

لیندی (linday) بنځ . م . ماه نهم سال هجری شمسی ، ماه قوس .

لیو (lew) نر . م . کاه گل بسیار نازک وصفا .

لېوال (lewāl) ص . نر . م .

مشتاق .

لېور (lewár) نـــــــر . م .

(ج.لیورونه) ایور ، برادر شوهر .

لېورزی (lewarzáy) نر.م.
پسر ایور .

لېونی (lewanáy) ص . نر . م .

(ج.لیوني) دیوانه ، مجنون .

لېوه (lewá) نر . م . (ج لیوان)
گرگ ،

لیه (layá) ص . نب . فارغ ،
بیکار.

(c) ketabton.com: The Digital Library

م

م (mim) نزم. حرف سی وششم زبان پښتو است .

ماپښین (māpaṣín) نر . م .

بعد از ظهر ، پشین .

مات (māt) ص . نر . م . ج .

شکسته ، مغلوب ، ریزه ومیده .

ماتول (matawə́l) مص . مت .

شکستاندن . مغلوب ساختن .

ماته (mā́ta) ښځ . م . (ج.ماتې)

شکسته ، شکست .

ماتېدل (mātedə́l) مص.ل .

شکستن .

ماخستن (māxūstán) نر . م .

خفتن ، عشاء .

ماز دیګر (māzdigár) نر .

م . عصر .

مازغه (mazğá) نر . ج . مغز

استخوان وکله .

ماشوم (māšūm) نـــــر . م

(ج.ماشومان) طفل .

مابنام (māṣām) نر . م . شام .

ماغزه (māğzə́) نر . ج . دماغ.

مالت (mālát) نـــــــر . م.

(ج.مالتونه) گذر ومحله .

مالڅر (mālcáṛ) نـــــر . م.

(مالڅرونه) چراگاه.

مالګه (mālga) بنځ . م . ج .

نمک .

مالوچ (mālūč) نر . م . ج .

پخته ، پنبهٔ حلاجی شده .

مالیار (mālyār) نـــــــر . م .

(ج.مالیاران) باغوان .

مانا (mānā́) بنـــــــئ . م .

(ج ماناوی) معنی.

ماندینه (māndiná) بنځ . م .

(ج.ماندینې) زن منکوحه .

مانډه (māndə́) بنـــئ . م .

(ج.مانډې) پل پای ، اثر ونقش قدم.

مانو (māṇū́) نر . م .(ج.مانوګان)

۱) ملاح ، کشتیبان ۲) نبات خوشبو است) مورم .

مانی (māṇáy) بنځ . م . قصر .

مانیجن(māṇeján) نر. م . ازرده خاطر ، شکر رنج .

مټره (mátra) بنځ . م . همت ، طاقت ، قوت .

متل (metál) نر . م . (ج متلونه) ضرب المثل .

متی (matáy) ص . نر . م .تیز .

متیازن (mityāzán) ص . نر .

م . شاشوک .

متیازې (mityāze) بنځ . ج .

شاش ، بول .

۱) **مټ** (məṭ) نـــــــر . م .

(ج.متونه) بازو ، قوت .

۲) مټ (maṭ) نـــــر . م .

۱) خاک نرم و خشک ، خاک تهنشین سیلاب وجوی، ۲) خُم گلی کلان .

متاک (maṭā́k) نر . م . چار مغز سنگکی وسخت .

متکور (maṭakór) نر . م .

۱) سخت، ۲) دانه های سخت نیم بریان جواری ، نخود وغیره .

متە (máṭa) بنځ م . (ج.متې) ستون . و تیریکه در بعضی خانهابر پوشش بصورت عمودی ایستاده کند .

متی (maṭáy) بنځ . م . ج . خَم کوچک که دران ماست را دوغ سازند .

متیزه (maṭíza) بنځ . م . ج زن دوشیزه که ازخانه خود بطلب شوهر برآید.

متینه (maṭína) بنـــــځ . م. (ج.متینې) زمینکه خاک نرم وخشک دارد .

متینگی (maṭingáy) نـــر . م (ج.متینګي) طفل حرامی .

مچ (mač) نر . م . (ج.مچان) مکس .

مچغنه (mačūǧna) بنځ . م . (ج.مچغني) فلاخن .

مچول (mačawál) مص مت . بوسیدن .

مچه (máča) بنـــــځ . م . (ج.مچې) بوســـه .

مچی (mačáy) بنځ . ج . زنبور.

مځکه (mǰáka) بنـــــځ . م . (ج.مځکې) زمین .

مخ (max) نر . م . (ج.مخونه) روی .

مخامخ (maxāmáx) ص .نب . ق .روبرو ، مقابل .

مخامخ کول (maxāmaxkawál) مص .مـــــت . روبرو کردن ، مقابل .

مخامخ کیدل (maxāmaxkedál)
مص ل . روبرو شدن ، مقابل شدن .

مختورن (maxtorán) ص . نر
. م . ج . روسیاه ، دروغ گو .

مخکښ (maxkáṣ) نر . م . ص .
پیشرو .

مخکې (máxke) ق . پیش ،
سابق ، قبل .

مخکینی (maxkináy) ص .
نر . م . سابق .

مخنیوی (maxniwáy) نر . م
۱) روی گیری ۲) جلوگیری .

مخور (maxawár) ص . نر . م .
معزز ، رویدار ، بالحاظ ، لحاظ دار .

مخه (máxa) بنـــــخ . م .
(ج.مخې) طرف پیش روی .

مخه ښه (maxaṣá) بنخ . م .
وداع ، خدا حافظی .

مخی (muxáy) نـــــر . م (
(ج مخې) مقابل ، ستایل ، مساوی .

مرانده (mrándа) بنـــخ . م .
(ج.مراندې) تناب باریک غږدی ، مجازا رګهای دل .

مرستون (mrastún) نـــر . م .
(ج مرستوانونه) دارالمساکین .

مرسته (mrásta) بنـــــخ . م .
(ج.مرستې) تعاون،امداد ، کومک .

مرستیال (mrastyál) نر . م .
(ج.مرستیالان) معاون .

مرغلره (marǧalára) بنخ .
م . (ج.مرغلرې) مروارید .

مرغومی (marǧúmay) نر . م
(ج.مرغومې)بزغاله ، ماه جدی.

مرکه(maraká)بنخ.م.(ج.مرکې)
مجلس ، مذاکره ، نماینده های خواستگاری دختر ، نمایند ه های عذرخواهی .

مرکوال (marakwál) نر . م.
نماینده ، شخصیکه به حیث عضو در

جرګه شامل میباشد .

مرګونی (margū́nay) ص . نر.م.
قریب الموت ، مردنی .

مرور (marawár) ص . نر . م
. ج . خفه ، رنجیده . ازرده .

مروړل (mroṛə́l) مص .مـــت
کف مال کردن ، توسط دست وانګشتان
چیزی را فشاردادن .

مری (marə́y) ښځ . م . ګلون .
حلقوم ۲) مهره .

مریی (mrəyáy) م. نـــر . م .
(ج.مریان) غلام .

مړ (məṛ) ص . نـــــــر . م .
(ج مریان) مرده .

مړاوی (mṛā́way) ص . نر .
م . (ج.مړاوي) . پژمرده ، افـــسرده.

مړتت (məṛ tə́t) ص . نر . م .
شخص سست وبیکار ه .

مړز (maṛáz) نـــــــر . م .
(ج.مړزان) بودنه.

مړستون (mṛasrtū́n) نر . م .
(ج.مړستونه) قبر ، مقبره.

مړښت (marə́ṣt) نر.م . سیری.

مړغونې (maṛağūné) ښځ . م .
ج . حنظل .

مړوند (maṛwánd) نـــر . م .
(ج.مړوندونه) بنددست .

مړی (maṛáy) نر . م . ۱) نان ،
۲) لقمه .

مړی (məṛáy) نـــــــر . م .
(ج.مړي) مرده .

مړیدل (maṛedə́l) مص .ل .
سیرشدن .

مړینه (mṛína) ښځ . م . مرګ .

مړیی (muṛyáy) ص . نر . م .
اجزای منسوب به ګوسفند مانند چربو و
ګوشت وپوست ودنبه ګوسفند .

مزدک (muzdák) نـــــر . م .
(ج.مزدکونه) مسجد.

مزری (mazáray) نـــر . م .

(مـزري) بوته بوریا .

مزل (mazál)نر . م . (ج .مزلونه)

منزل ، قطع مسافه .

مږ (maz) نـــــــــر . م .

(ج.مږکان،مږکونه) کوسفند نر.

مږک (muzák) نر . م . موش .

مږل (muzál)مص.مت. مالیدن.

مږوی(ma ʒ wáy) نـــــر.م.

(ج. مږوي) میخ چوبی .

مږه (má ʒ a) بنـــئ.م. (ج مږي)

کور موش.

مږیمه(ma ʒ emá) بنځ.م. میش نر

طلب.

مستي(masté)بنځ. ج.ماست.

مستېدل(mastedál) مص ل. نشه

شدن، مغرور شدن.

مسک (mask)ص.نر.م.ج.تبسم .

مسکا (maskā́) بنـــــئ.م.

(ج.مسکاکاني)تبسم.

مسکېدل(muskedál) مص ل. به

تبسم آمدن، تبسم کردن.

مشر(máš ar) ص.نـــــر. م.

(ج.مشران) رئیس، کلان سال، بزرگ.

مشرتوب(maš artób) نر.م

بزرگی، کلانی، ریاست.

مشغول(maš ğ ūl)ص.نر. م.

ج.مصروف.

مشغولېدل(maš ğūledál)

مص . ل.مصروف شد ن.

مشوانی(maš wāna)بنـــئ.

م.دوات.

مشوکه(maš ūka) بنځ.م. .(ج.

مشوکي)نول،منقار.

مښتل (maṣ tál)مـــــص.ل.

چسپیدن، اصابت کردن.

مښتی.(muṣátay) ص.نر.م .

چسپیده، مصروف، پیوسته،اصابت کرده.

مښل (muṣ ál)مص مت، مالیدن.

مښلول (maṣ lawál) مص مت.

۱) چسپاندن، اتصال دادن ۲) شروع کردن.

مکړک (makaṛák) نر.م. کردن بند مخصوص چوبی کوسفند وغیره، قید تفنگ.

مکړن(makṛán) نر.م. کوسفند مریض.

مکړی(makṛay) نر. م. (ج.مکړي) ۱) کوسفند خار (نوعی ازخار)، ۲) کرم سرخ آب.

مکوټ.(makwáṭ) ص.نر. م. ج. سوخته، بریان.

مکی.(makáy)بنځ.م.نان چپاتی.

مکیز)(makíz) نر. م.(ج.مکیزونه)

مګ (mag) نر.م. دود کشی که بالای دیګدان میباشد.

مګنی.(maganá) بنځ. م. (ج.مګني)دریچه .

مل (mal)نر.م. همراه، رفیق .

ملا(mlā) بنځ.م. (ج ملا ګاني) میان ، کمر .

ملا تړ(malātáṛ) نر.م.۱) کمر بند، ۲) معاون، مدد کار.

ملاست (mlāst) ص. نر.م. ج. دراز کشیده، خوابیده.

ملاستل(mlāstál) مص.ل.دراز کشیدن. خوابیدن .

ملګر توب(malgartób) نر. م.رفاقت، همراهی، اندیوالی.

ملګری(malgáray/ نر.م. (ج.ملګري)همراه،معاون، رفیق.

ملنډه(malánḍa) بنځ. م. (ج.ملنډې) استهزا، ریشخند،

منځ(manǰ) نر.م.ق.

(ج.منځونه). ۱) جوف ۲) میان .

منځکر توب (manǰgaṛtób)

نر.م. میانجیګری، منصفی.

منځنی (man ǰanáy) ص . نر . م.

میانه، وسطی، ما بینی.

مندا نو (man dāṇū) نـــر. م.

مندانو (ج مندانوان) چرخک دوغ زدن .

مندته (mandáta) بنـــــخ.م.

(ج.مندتې)۱) زردالو، ۲) خسته زردالو.

مندکه (mandáka) بنـــــخ.م.

(ج.مندکې) خسته بادام، زردالو و امثال آن .

منډ (mand) نر.م. (ج منډونه)قدم، اثـــــر پا، ۲) اســـــاس و تهداب ، ۳) راه ما بین برف.

منډل (mandál) مص.مت .درون کردن و داخل نمودن به زور و فشار.

منډه (mánda)بنخ. م. (ج.منډې)

تاخت، دوش.

منښت (manaṣ t) نر.م. قبول، پذیرفتن.

منګ (mang) نر.م. مقدار واندازه در عمر و جنس.

منګری (mangaráy) نر. م.

قسمی از مار مهلک.

منګوتی (mangoṭáy) نر . م.

کوزهء خورد ګلی، کوزه چه.

منګول (mangwál)بنـــــخ.م.

(ج.منګولې) پنجهء دست.

منګی (mangáy) نر.م. (ج.منګې)

کوزه ګلی آب.

منل (manál) مص.مت. پذیرفتن.

قبول کردن، ایجابت.

مننه (manána) بنخ.م. (ج.مننې)

تشکر.

منی (mánay) نـــــر.م.خزان

(ج . منې) تیرماه.

منه (maṇá) بنخ.م. (ج.منې)سیب .

منه غونې (maṇağūne) بنـــــخ.

م.حنظل .

موتی(mūṭay)نر.م.۱)(ج . مو تي) مشت؛ ۲) دستگیر قلبه؛ ۳) کرچ.

موچنه (močáṇa) بنـــــخ.م. (ج.موچني)پایزار.

موچي (moč í)نـــــــــر.م. (ج.موچیان)پایزار دوز.

موخه (mūxa) بنخ.م. (ج.موخې) هدف، نشانه.

موذي (mozí) ص.نب.مضر.

مور (mor) بنخ.م. (ج مېندې)مادر.

مورچل (murč ál) نـــــر.م. (ج.مورچلونه) سنگر، استحکام عسکری.

مورچه (murč á) بنـــــخ.م. (ج.مورچې) (وګ مورچل).

مورنی۱) (moranáy) ص.نـــــر.م. منسوب به مادر.

مورنی۲) (moranáy) بنـــــخ.م. مادری.

مور (moṛ) ص.نـــــر.م.(ج.مارړه) ۱)سیر؛ ۲)دولتمند.

موړه (moṛá) بنـــخ م.(ج.موړې) ۱) با لشتک پا لان؛ ۲) پلوان ګردانګرد غـــــژدی ؛ ۳) دیوار خـــــورد چوبی ګردانګرد دستک اسیا؛ ٤) نوعی از درخت ، ٥)بیده ؛ ٦) مهره دیوار ؛ ۷) بلندیها و بر آمدګی های دراز زمین.

موزی (mozí) ص. نـــــر . م. بی همت، ممسک.

موزیګی (mozigáy) نر.م.(ج . موزیګي)موزی

موږ (muz) ض.ج.ما، ضمیر جمع متکلم.

موږک (moṛák) نر. م. موش .

موږل (moṛál) مص.مـــــت. (وګ موښل) .

موږی (mowṛáy) نـــــر. م. (ج.موږي) میخ چوبی و آهنی.

موسکا (moskā́) بنخ. م. تبسم.

موښل (mūṣə́l) مص. مت. مالیدن.

مول (mol) نر. م. فش دستار که گوشها و زنخ با ان بسته میکنند.

مولۍ (mo | áy) ښځ.م. ترب.

مونجی (mūnjáy) نـــر . م .
۱) چملک ؛ ۲) بیني پچق.

مونځ (mūnǰ)نر. م.(ج .مو نځونه) نماز .

موندری (mondráy) ص.نر. م .
۱) قد پست ۲)گوش کوتاه.

موندل (mundə́l) مص. مـــت. پیدا کردن، یافتن .

مونډه (munḍə́) نـــــــر. م. (ج.مونډان) تنه کلوله، درخت که برگ و شاخ نداشته باشد. شاخ بزرگ درخت.

مهار (mahā́r) نر . م. (ج مهارونه) جلو شتر.

مهال (mahā́l) نر.م. (ج مهالونه) وقت .

مۍ (məy) ښـــــــځ.ج. ماش.

میاشت (myāšt) ښـــــــځ.م. (ج.میاشتې) ماه،ماهتاب ، هلال.

میا شه(myā́ša) ښځ.م. پشه .

مبتی (mitáy) نـــر.م.(ج میتي) کلڼک دو ســره .

مېچ (meč) نر.م. اندازه پیمایش .

مېچن (mič ə́n) ښـــــــځ.م. (ج میچنیی) اسیای دست.

مېچول (meč awə́l) مص. مت. اندازه کردن، پیمایش کردن، قد اندام گرفتن.

مېخول (mexawə́l)مص.مت. میخ کردن.

میرا ت (mirā́t) ص. نر. م. ج؛ ۱) میراث؛ ۲) تباه و برباد.

میر څمن (mercamán) نر.م. دشمن .

میرات (mirāt)ص.نر.م. ج.
میراث ۲) تباه وبرباد .

میرخمن(mercamán)نـــر.م.
دشمن.

میرمن(mermán)بنخ.م.(ج.میرمني)
خانم ،زن، صاحبخانه، کدبانوان، صاحب خانه .

میر۱) (mayrá) بنخ. م. (ج.میر ې)
مادراندر.

میر۲) (mayrá) بنخ. م. (ج.میر ې)
. دشت،بیابان.

میرانه (meṛāna بنـــخ.م. غیرت، شجاعت، بهادری.

میرنی (meṛanáy) ص.نـــر. م.
(ج.میرني)مرد، جوان مرد، بهادر، مردانه.

میرونبنه (meṛoṣ a بنـــخ. م.
(ج میرونبنی) شوهردار.

میره (meṛá) نر . م.(ج.میـــرونه)
۱) شوهر۲) مرد شجاع جوانمرد، بهادر.

مېرتون (mezatūn) نـــــر. م.
۱) لانهء مورچه ها، غار مورچـــــه ها.
۲) مورچه.

مېره (méẓa) بنـــــــــخ . م.
(ج.میږې) میش.

مېږی (mezáy) نر.م.(ج. میږي)
مورچه .

میشت (mišt) ص. نـــــر. م. ج؛
۱) مقیم، ساکن؛ ۲) طرز امیختن.

میشتول (mištawál) مص.مت.
مقیم کردن.

مېښ(meṣ) نر. م. (ج.میښان)
(بنخ.مېښه) ګاو میش .

مېښ کتی (meṣkaṭáy) نر. م.
(ج.میښ کتي) چوچه ګاو میش.

میلاوېدل(milāwidə́l) مص.ل.
بدست اوردن ،رسیدن.

مېلمانه(melmāná) نـــر.ج.

(ښخ میلمنې) مهمانان

مین(mayán) نر. م. عاشق. مفتون. شیدا.

مینځ(myanǰ) نر. م. میان.

مینځګړی(myanǰgáṛay) نر. م. (ج. مینځګړي) ثالث. میانجی. منصف

مینځل(minǰál) مص. مت. شستن.

مینځوی(myanǰway) نر. م. وسطی.

مینځه (mínǰa) ښخ. م. (ج. مینځې) کنیز

میندل (mindál) مص. مت. یافتن.

مینه۱(mína) ښخ. م. محبت. عشق.

مېنه۲(ména) ښخ. م. (ج. مېنې) مسکن. خانه. محل بود وباش.

مینېدل(mayanedál) مص. ل. عاشق شدن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ن

ن(**nūn**)نر.م. حرف سی وهفتم الفبای پشتو است .

نا ببره(**nābubára**) ق.ناگهان دفعتاً . غیرمترقبه.

نا پام(**nāpām**)نر. م. بي فکر، بی توجه .

نا پوه (**nāpóh**) ص. نر . بسخ. م. نادان، بی عقل، جاهل.

ناتار(**nātár**) نر. م. تاراج ،جبر، ستم.

نا جوړه(**nājóṛa**) ص، نب. بیمار، مریض .

ناڅواني (**nāǰwāní**)بسخ. م. نا جوانی، نا مردی.

ناڅاپه(**nācā́pa**) ق. نا گاه دفعتاً .

ناڅګر(**nācgár**) نر. م. رقاص، بازیگر .

ناخوالي (**nāxwā́li**)بسخ. ج. نا سزا، نا مناسب.

ناروغ(**nāróğ**)ص. نـــــر. م.

مریض، نا جور، بیمار.

ناره(**nārá**)) بنـــځ. م. (ج.ناړې)

صدا. نعره.

نارینتوب(**nārintób**) نر. م.

جوانمردی، مردانگی.

نارینه(**nārinā́**) ص. نر. م. ج.

۱) مرد،مذکر ۲) شجاع، دلاور، سخی.

ناست(**nāst**) ص.نـــر.م. ج.

نشسته، متقاعد.

ناسته(**nāsta**) بنـــــــځ.م.

۱) قعده،جلسه، نشست ۲) اسهال،

عمل جلاب.

نا سوب(**nasob**)ص. نر . م.

ج. غیر حاضر.

ناشونی(**nāš ūnay**)ص.نر.

م : نا ممکن .

ناغه(**nāğ á**) بنځ. م. (ج.ناغې)

۱)جرمانه ۲) تخم یا نهال غیر سبز شده، ۳)رگ های سرخ چشم که در وقت غضب و حزن پیدا می شود ۴) غیر حاضری.

نا لی(**nālay**) بنځ. م. توشک.

نا متو (**nāmtū**)ص. نـــــب.

نامدار، مشهور.

نا ندری (**nāndráy**)بنځ. م.

ج.۱) منازعه وگفتگوی، بحث وسوال جواب زنها،۲) سخن های مسخره.

ناورین(**nāwrín**)نـــــــر. م.

سوگ،غم ،مصیبت.

ناوړه (**nāwáṛa**)ص نب، بد،

خواب، نا مناسب.

نا وکی (**nāwakáy**)بنځ. م. .

گدی ، عروسک.

ناولی(**nāwálay**) ص نر. م.

(ج.ناولې) نا پاک، چرکین، نا شسته .

ناوې(**nāwe**)بنځ. م. عـــــروس.

نایي(**nāyí**) نر. م. دلاک،سلمانی.

نتکی(natkáy) بنځ. م. بلاق (زیور) .

نتل(natəl) مص مـــــت. زار و زبون ساختن.

نجلی(njiláy) بنـــــــــئ. م. (ج نجونی) دختر .

نځا (nac ā)بنـــــــــئ. م. (ج نځا وی) رقص .

نځل (na cál) مص. ل، رقصیدن.

نځول(nacasā)مص.ل، رقصاندن.

نخښه (náxṣa) بنـــــئ. م. (ج. نخښې) نشانی، هدف، اثر،علامه، داغ.

ندرور(ndror) بنـــــــئ. م. (ج. ندروراني،ندرورګاني)، همشـــــیره شوهر ء ننو .

نرخ(narx) نر. م. (ج. نرخونه) حکم و قضاوت مردمی .

نرخي(narxí)ص. نـــــــر. م. (ج.نرخیان) . حکم و قضاوت کننده، یقین کننده نرخ .

نرښځی(narṣaǰáy)نـــــر. م. (ج.نر ښځې) خنثی .

نروب (narób)ص، نـــــر. م. نرم، آبکین، رقیق.

نری (naráy)ص. نر.م. باریک ، نرم.

نری رنځ(naray ránǰ)نـــــر. م. مرض سل .

نری ملا (naráymlā) بنځ. م. (ج.نری ملاوې) کمر باریک ،

نړول (naṛawál) مص مـــــت ویران کردن، تخریب کردن .

نړی(naṛáy) بنـــــئ.م. دنیا، جهان، گیتی.

نړیدل (naṛedál)مصل. ویران شدن، تخریب شدن.

نړیوال (naṛaywál) ص.نر. م.

ج. جهانی، بین ا المللی.

نزدې(nizḍe) ص نسب. نزدیک، قریب .

نزور(nzor) بنخ.م. (ج.نزندې) سنو، زن پسر .

نس(nas)نر.م. (ج نسونه)شکم .

نس خوږی(nasxūzáy) نر.م. پیچش.

نسکورول(naskorawál) ص. نر.م.واژگون، سرنگون،سرچپه.

نسکوریدل(naskoredál)مص. ل.سرنگون شدن.

نس ناسته (nasnásta) بنخ.م اسهال.

نشت (našt) نر.م.عدم.نیست.

نښان(niṣ án) نر.م (ج.نښانونه) ۱)علامه،اثر ۲)برق، نشان،هدف.

نښتر(naṣtár) نر.م(نښترونه) درخت نوع از ارچه که قد بسیار بلند دارد.

نښتل(naṣ tál) مص.ل .چسیدن .

نښته(nṣá ta) بنخ.م(ج.نښتې) منازعه.

نښتیځل(nṣtejá́l) مص.مت. فشردن.

نښلول(nas ¦awá́l) مص.مت. چسپاندن.

نښلیدل(naṣ ¦edá́l) مص.ل چسپیدن.

نښه(náṣ a) بنخ.م. (ج.نښې)هدف، نشانی.

نغاړه(nağārá) بنخ.م(نغاریی) ، نقاره.

نغاړل (nğāṛá́l) مص.مت پیچانیدن، نور دیدن.

نغرل (nğará́l) مص.مت .بلعیدن. قرت کردن.

نغری(nğaráy) نر. م (ج.نغري)
دپګدان. سه پایه، اجاق.

نغښت(nğaṣt) نـــــــــر.م.
۱)عمل پیچاندن ۲) همه، تماماً.

نغښتل(nğaṣtál) مص.مـــــــت،
پیچاندن،نوردیدن.

نغلاند (naglánd) ص.نـــــر.م.
کرسنه چشم.

نغم (nágam) نر.م. (ج.نغمونه)
نقب،لغم نیز میگوئید.

نغن(n ğan) نر.م. نان ګندم که
بر تابه پزند.

نغوتل (nğūtál) مص.ل.مص.ل.
ګوش کردن، اشاره نمودن.

نغوته(nğūta) بنـــځ.م(ج.نغوتې)
ایما، اشاره.

نغوزل(nğozál) مص.ل.ګوش
دادن، شنیدن.

نکریزې(nakrízi)بنځ. ج. حنا.

نګولی(nogólay)نر.م(ج.نګولي)
نان خورش ، کتخ .

نګه (nagá) ص.نب. بیغش، صاف،
خالص.

نلی(naláy) بنځ.م. ج. ۱)پوچک
کارتوس ۲)نې چلم، نیمچهٔ کلان.

نمانځل(nmānǰál) مص.مت.
۱) پرستش و ستایش ۲)اعزازو تقدیر.

نمڅی (nimcáy)نـــــــر.م.
(ج.نمڅي) نمد .

نمر(nmar) نـــــــر.م. ا فتاب.

نمړل(nmaṛál) مص.ل. لقمه
کردن.

نمړی(nmaṛáy) بنځ.م. ج.
لقمه نان.

نمزدک(nmazdák) نـــــر.م.
(ج.نمزدکونه) مسجد.

نمسی(nmasáy) نـــــــر.م.
(ج.نمسي) نواسه.

نمنځل (nmanǰál) مص.مت، وګ. نمانځل.

نمونځ (nmūnǰ)نـــــــــر.م. (ج.نمونځونه)، نماز.

نن(nan) ق. امروز، اليوم.

ننځړه(nanǰṛá) نـــــر.ج. قطران ، نيل ناچ.

نندارتون(nandārtūn) نر.م. (نندارتونونه) نمايشگاه.

نندارچي(nandārčí) نـــــر.م (ج نندار چيان) تماشا كننده.

نندارچي(nandārči) نر.م. (نندارچيان) تماشاكننده .

نندارغالی(nandārǧál ay) نر.م. (ج.نندارغالي) ميدان تماشا.

نندارہ(nandārá) بنـــــــخ.م. (ج. نندارې) نمايش، تماشا.

نندرور(nandrór) بنځ.م .زن برادر.

ننزور(nanzór)بنځ.م .وګ.نزور.

ننګه (nanaǧá)بنځ.م. حمايت.

ننګ (nang) نر.م. (ج ننګونه) غيرت، حمايت.

ننګوړی(nangūṛay)نـــر.م. (ج.ننګوړي) انار.

ننګه (nangá)بنځ.م. (ج.ننګې) طرفداری، حمايت .

ننګیالی(nangyā láy) ص.نر.م. ج. ننګيالي). با غيرت، بلند همت.

نننی(nananáy)ص.نر. م. امروزه.

ننواتې(nanawā́te)بنځ.م. عذر خواهی، عفوه خواستن.

ننوتل (nanawatál) مص.ل. داخل شدن.

ننول(nanawál) مص.مـــــت. تقطير و قطره قطره چكاندن .

ننه ایستل(nanaistál) مص.

مت. داخل کردن .

ننه باسل(nanabāsə́l) مص.

مت.(و ک. ننه ایستل).

ننډل(nanedə́l) مص.ل. تقطیر

شدن، صاف شدن، چکیدن.

نو(naw) نر.م. (ج.نوونه) ۱) ریم؛

۲) نم.

نو (nū)نـــــــــــر.م. ناف.

نوجن(nawjə́n) ص.نـــــر.م.

ج. ۱) ریم دار؛۲) مرطوب.

نور ۱) (nor)نر.م.دیگر، اضافه،

نور ۲) (nwar)نر.م. ا فتاب.
نوم (nūm) نرم. نام، اسم.

نومورکی(nūmwrə́kay) ص.

نر.م. (ج.نومورکي) گمنام .

نوموړی (nūmwẓáy)ص.

نر. م. نامبرده، مذکور.

نومیالی(nūmyā|áy) ص.نر.

م. مشهور، نامدار.

نومیدل(nūmedə́l) مـــص.ل.

مسما شدن، نامیده شدن.

نونکی(nūnakáy) بنـــغ.م. ج .

دانه خورد. بخار.

نهار(nahār) نر.م. کرســـــــنه.

نه بدلیدونکی
(nabadlidūnkay)
ص.نر.م. تغیر نا پـــــــــزیر .

نیا(nyā) بنغ.م.(نیاګاني) مادر کلان.

نیاز (nyāz) نـــــر.م. (نیازونه)

۱)عذر۲)ناز.

نیاز من(nyāzmə́n) ص.نر.م.

محبوب، محترم.

نیالګی(niyālgáy) نـــــر.م.

(ج، نیالګي) نهال.

نیالي (niyāli) ص.نب(ج.نیا لی)

توشک.

نیاو(nyāw) نر.م (نیاوونه) عدالت،

انصاف.

نیټه (neṭə́)بنـــــغ.م.(ج.نیټې)

تاریخ ،وقت.

نېز(nez)نر.م (ج نیزونه) سیلاب .

نېزوړی (nezwáṛay) نـــر.م.

(ج.نېزوړی) خس و خاشـــــاک سیل اورده.

نېستمن(nestmán) ص.نـــر.م.

نادار، مفلس.

نېغ(neğ) ص نر.م.ج. لخت استاده، شاقولی، راست.

نېغکی(neğakay) نـــــر.م.

(ج.نېغکي) ۱)چنگ فرج زن۲)شخصی که قد بلندک میکند.

نېغول(neğawál) مص.مت.شخ

استاده کردن.

نېغېدل(neğedál) مص.ل .شخ

استادن .

نیکمرغه(nekmárğa) ص.نب

خوشبخت، نیک بخت.

نیکه(nikáَ) نر.م.(ج.نیکه ګان) پدر

کلان.

نیم (nim)ص.نـــــر.م.ق. نصف.

نیمځی(nimcáy) نر.م.(نیمځي)

نمد.

نیم سری(nimsaráy) نـــر.م.

(ج.نیم سر ي) درد شقیقه.

نیمګړتیا (nimgaṛtyā) بنځ.م.

(ج.نیمګړتیاوې) ۱)مناصفه۲)نقص و نا تمامی.

نیمګړی (nimgáṛay) ص.نر.م.

(ج.نیمګړي) ناقص، نیم کاره.

نیمول(nimawál) مص.مت. نیم کردن، نصف نمودن.

نیمه خوا(nimaxwā) ص.نب

۱)نیم طرف۲) جوانی مرګ، ناکام، به مطلب نه رسیده.

نیمېدل(nimedál) مص.ل.نیم شدن.نصف شدن.

نینک(ninák)نـــــر.م(ج.نینکونه)

مردمک چشم.

نینول(ninawál) مص.مت.و ک.

ننول.

نیني(niné) بنځ.ج. دانه های بریان.

نیو که(niwáka) بنځ.م. (ج نیوکې) انتقاد.

نیول(niwál) مص.مت. ګرفتن، فتح کردن، ګرفتار نمودن.

نیهام(nihā́m) ص.نر.م. غائب، پنهان، ماورای پرده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ن

ن(ṇūṇ)حرف ۲۸ زبان پشتو است. دغه توری د کلیمې یا ولیې(لغت) په پیل ، سر او شروع کې نه راځی.

و

و (wāw) نر.م. حرف ۲۹زبان پشتو است .

واټ(wāṭ) نر.م. (ج.واټونه) جاده، راه .

واټن (wāṭaṅ)نـــر.م. (ج واټنونه) فاصله،بعد، و مسافه.

واټی(wāṭay) نر.م .طاقت، قوت.

واخ (wāx) اد. اه و فریاد.

واده(wādá) نـــــر.م.(ج-ودونه) عروسی.

واده والا(wādawālá) ص.نر. م.شاه، جوانیکه عروسی میکند.

وار (wār) نـــــــــر.م(ج-وارونه)

۱)نوبت،دفعه،۲)ضربت،۳)صبر.

وار په وار(wārpəwār) ق.

نوبت به نوبت، درجه به درجه، تدریجاً.

وارتل(wārtál) مص.مت. پرتاب کردن، انداختن.

وارختا(wārxatā́)ص.نب مضطرب، سراسیمه، حواس باخته .

واردواره (wārdawā́ra) ق.

دفعتاً، اولاً، ابداً.

واروپار (wāropā́r) نر.م. حواس، معنویات، فرصت، موقع.

واری (wāráy) نر.م. جارو قربان.

واړه(wāṛə) ص.نب .ق. تماماً، همه، کل.

واړه(wāṛá) نر.ج. اطفال، چیز های خورد.

واز(wāz) ص.نر.م. ۱)کشاده؛ باز؛۲) شخص کلانکار.

وازګه (wāzga) بنځ.م (ج.وازګې) چربو.

وازول (wāzawál) مص.مت. کشادن، بازنمودن.

وازیدل (wāzedál) مص.ل. کشادن شدن، بازشدن.

وابس(wāṣ) نر.م. (ج. وابسونه) ریسمان موی و پشم.

وابنه(wāṣ ə́) نر.ج. علف، ګیاه، کاه سبز، کاه ګندم.

واک(wāk) نر.م. (ج واکونه) اختیار، قدرت، طاقت.

واکدار(wākdā́r) ص.نر.م. (ج.واکداران) اختیار دار، صاحب قدرت.

واکمن(wākmán) نر.م. (واکمنان) اختیار دار، پادشاه، زمامدار.

والګی(wālgáy) نر.م. ریزش، زکام.

واله(wālá)بنځ.م. (ج.والې) جوی.

والی(wālāy)بنخ.م. ج.گوشواره.

واوره(wāwra)بنخ.م. ۱) برف. ۲) بشنو.

واورین(wāwrín)ص.نسبی.م.ج.

برف دار، پر برف.

واویلا(wāwaylá) بنخ.م. چیع و فریاد، شکایت.

وایه (wāyá) بنخ.م. ۱) حیا،شرم، ۲)چیز کار آمد.

وایه (wāyá)بنخ.م.گفتار.

وبله(wabála) ق. ۱)باهم، با همدیگر، ۲)چاره، ۳)رقص.

وپار(wapār) نر.م.(ج وپارونه) ۱)اعتبار تجارتی،معامله، تجارت۲) اثاث البیت.

وپاري(wapāri) ص.ز.م. اعتباری، معامله دار. سود(گر).

وت(wat) نر.م. شگاف، فرجه،وقف،فاصلهء کم.

وتره(wátra)بنخ.م. زمین نمناک کشتی. زمینیکه بعد از آبیاري قابل کشت گردد.

وتره(watrá) بنخ.م. (ج.وترې) دهنهء آب، (ورخ نیز گویند).

وتل(watál) مص.ل. بر آمدن، خارج شدن.

وته (wáṭa) بنخ.م. (ج.وتې) اندازه،تفاوت،فرق،تبادله.

وتی(waṭáy) نر.م. (وتي)حصهء بلندی جوی که زیر آن ناوه آسیا نصب میباشد.

وچ (wač) نر.م.۱)خشک، ۲) عقیم.

وچت (wuč át)ص.نر.م. بلند.

وچکالي(wač kāli) بنخ.م. خشک سالی.

وچ کلک(wačkilák) ص.نر م.۱) خیلی خشک۲) کم جان ولاغر.

وچموری(wač móray) ص. نر.م.(ج.وچموري) طفل شیر سوخته.

وچول(wəč awál) مص.مت.

خشک کردن.

وچولی(wəč wúlay) نـــــر.م.

(ج.وچولي) پیشانی.

وچه (wáč a) ص.بنخ.م. ۱)خشک

۲) زن عقیم.

وچیدل(wəč edál) مـــــص.ل.

خشک شدن.

وخکه(wác ka) بنـــــــــخ.م

(ج.وخکي) مویز، کشمش .

وخت (waxt) نر.م. (ج.وختونه)

وقت .

وخت ناوخته(waxt nā wáxta)

ق.گاه گاه، وقت نا وقت.

وختي(waxtí) ص.نب. بسیار وقتی.

وختینی(waxtináy) ص.نـــر.م.

قدیمی، سابقه .

ودانه(wadánə) ص.نر.م ج. آباد.

معمور، مجازًا ثروتمند.

ودانول(wadānawál) مص.مت.

آباد کردن.

ودانی(wadāni) بنخ.م. آبادی.

تعمیر .

ودول(wadawál) مص.مـــــت.

عروسی کردن.

وده (wáda) بنخ.م.(ج.ودې) نشو

نما.

ودیدل (wadedál) مـــــص.ل.

عروسی شدن.

ود(wad) نر.م.(ج.ودونه) زمینیکه

کشت آن تازه درو شده باشد.

ور (war)نر.م. (ج.ورونه) دروازه،

در .

ورا (wrā) بنخ.م. (ج وراوي ،

وراګاني)جمعیتیکه عروس رامیآورند.

ورابانی (wrābāṇay) نـــــــر.م.

(ج.ورابانې) یک تن از جمعتیکه عروس

را میآورند.

وراره (wrārá)نر.م.(ج.وريرونه)

برادرزاده .

وراسته (wrāstá) ص.نـــــر.م.ج.

کنده. بوسیده.

ورانول(wrānawál) ص نر.م. ج.

خراب کردن، ویران کردن.

ورانېدل(wrānedál) مص.ل.

خراب شدن، ویران شدن.

وربشه (wurbá šа) بنـــــخ.م.

(ج.وربشي) جو.

وربشينه(wurbašína) ص.بخ.م.

نان جو .

وربوز(wurbūz) نـــــــــر.م.

(ج.وربوزونه) ۱)پوز،۲) پوزهٔ کوه.

وريسي (wurpasé) ق.پشت

سر.عقب .

ورتول(waratawál) متس.مـــت.

کباب کردن .

ورته (wárta)ص.نـــــــــب.

۱) مشابه، ۲) برایش.

ورټ ورټ(wraṭ wraṭ) ق.

جریان مسلسل اشک، گریه مسلسل با جریان اشک .

ورچنی (wárč ane) ق. بیرون.

ورځ (wraǰ) بنخ. م. (ج ورځې) روز.

ورځپاڼه (wraǰpāṇa) بنـــخ.م.

(ج.ورځپاڼې) روز نامه، اخبار.

ورځنی(wraǰanáy) ص.نر.م. ق.

روزمره، روزانه.

ورځنې(warǰáne) ق.از نزدش.

ورځه(warǰá)امـــــــــر . برو.

ورځخه(warčáxa)ق. از نزدش.

ورخ (warx) نر.م.ج (ورخونه)

دهنهء آب، دهنه جوی.

ورخاړی (warxāṛay) نر.م.(ج ورخاړي).خرفه ۲) مرض اسهال گوسفند و بز.

ورزول(warzawəl) مص.مت

۱) با لا بالا کردن، ۲) قیمه کردن، ریزه ریزه کردن.

ورزېدل (warzedə́l) مص.ل.

بالا با لا شدن.

ورږ (wraẓ) نر.م. ج. یال اسپ .

ورږه(wrə́ẓa) ښځ.م. (ج ورږې) کیک.

ورږه (warẓá) ښځ.م. ج. فله.

ورستول.(wrastawə́l) مص. مت. گنده کردن ، بوسیده کردن .

ورستېدل (wrastedə́l)مص.ل.

گنده شدن، بوسیده شدن.

ورسک (warsák)نر.م. بینیچهٔ کوه، پوزه کوه.

ورشو(warš ó) ښځ.م.

(ج.ورشوگانې) چراگاه.

ورغالی(warǧā́lay) نر.م.

(ج.ورغالې)۱) دېگدان. آتشدان.

۲) ډنډگیٔ چقوری که در بین کچری قروت می سازند.

ورغومی(warǧū́may) نر.م.

(ج.ورغومي) ۱)بزغاله، ۲) جدی، ماه دهم هـ ش.

ورغوی (warǧáway) نر.م. (ج ورغوي) (ج. ورغوي) کف دست.

ورک(wrək) نر.م. (ښځ.ورکه)گم.

ورکړه(warkṛá) ښځ.م. بخشش، دادن .

ورکول۱)(warkawə́l) مص.مت

دادن، بخشش کردن .

ورکول۲)(wrəkawə́l) مص.مت.

گم کردن.

ورکبدل(wrəkedə́l) مص.ل.

گم شدن.

ور مبږ (wurméẓ) نر.م.

(ج.ورمیږونه) گردن .

ورانداره(wrandā́ra) ښځ.م.

(ج ورېنداري) زن برادر.

ورنیکه (warnika) نـــــر، م،

(ج.ور نیکونه) پدر پدر کلان.

ورو (wro) ق. آ هسته.

وروځه (wrū́za) ښـــــخ. م.

(ج. وروځې) ابرو .

ورور (wror) نـــــر.م. (ج.ورونه)

برادر.

ورورکی (wurwərakay) نر.م.

۱) سراب؛ ۲؛ کرم شب تاب .

وروست (wrost) ص.نر.م. پوده ،

گنده.

وروستاړی (wrostā́ṛay) نر.م.

(ج.وروستاړي) د مچی، پسوند، پساوند.

وروستنی (wrūstanáy) ص.نر.

م. عقب، اخرین.

ورون (wrūn) ق. (ج.ور نونه) ران.

وری۱ (wray) نـــــر.م.

۱) بره، حمل؛۲)ماه اول ســـــال

خورشیدی.

وری۲ (wray) ښـــــخ.م.

۱) بیره دندان؛۲)اله مخصوص پر کردن

نیچه.

وریت (writ) ص.نـــــر.م.ج.

کباب بریان.

وریتول (writawə́l) مص.مت.

کباب کردن. بریان کردن.

وریجې (wríje) ښځ.ج. برنج.

وریځ (wreǰ) ښځ.م.(ج. وریځې)

ابرو.

وریځ (waryaǰ) ښـــــخ.م.

(ج.وریځې) ابرو.

وریدل (waredə́l) مص.ل،

باریدن.

وریره (wrerá) ښځ.م(ج وریرې)

دختر برادر، برادر زاده.

وریشل (wrešə́l)مص.مـــــت.

ریستن.

ورېښم (wreṣə́m) نـــر.م. ج. ابرېشم.

ورین(wrin) ص.نر.م. پراخ، کشاده

ورینداره(wrendā́ra) ښځ.م. زن برادر.

وړ(waṛ) ص.نر.م. لایق، مناسب، شایان .

وړ(waṛ) نر.م. چـــیره و غالب.، برنده .

وړاندې(wṛā́nde) ق. مقدم، سابق، پیش، پیشتر، پېـــــشرو.

وړانګه (wṛā́nga) ښځ.م. شعاع، پرتو.

وړتوب(waṛtób).م.۱)لیاقت ، ۲) غلبه، کامیابی.

وړل.(wṛə́l) مص.مت. حمل نمودن، بردن.

وړم کال(waṛəmkā́l) نـــر.م. پرار سال.

وړمه شپه (waṛəmašPá) ښځ.م. پریشب.

وړمه ورځ(waṛəmawráǰ) ښځ . م. پریروز.

وړنګن(wṛangán) ص.نـــر.م. مشعشع، درخشان.

وړوکی(waṛū́kay) ص.نـــر.م. خورد ترک، بچه خورد.

وړول(waṛawə́l) مـــص.مت . میده کردن .

وړه (waṛá) ښځ. م. خورد.

وړې ۱)(waṛé) ښـــځ.ج. ریزګی برنج و غیره.

وړی۲) (waṛə́y) ښځ. ج. پشم .

وړیا(waṛyā́) ص.نـــب، مفت، راېګان.

وړین(waṛín) ص.نر.م.ج. پشم دار، پشمی.

وز(wəz) نـــــــــــر.م. بزنر.

وزر(wazár) نر.م. بال، بازو، وقایه کتاب.

وزگار (wuzgār) ص.نر.م. غریب ، بیکار.

وزگارول(wɒzgārawə́l) مص. مت.بیکار ساختن.

وزگاریدل(wɒzgāredə́l) مص. ل. بیکار شدن.

وزگړی (wuzgə́ṛay) نـــــر.م (ج.وزگړي) بز نر.

وزگوړی(wuzgūṛay) نر.م. وگ. وزگړی .

وزه (wuzə́) بنځ.م.(ج.وزې)ماده‌بز.

وزیمه.(wuzimə́) بنـــــــځ.م. (ج.وزیمې) ماده بز نر طلب.

وژغني(wužǧə́ni) بنځ.م. ج. بز موی.

وژل(užə́l) مص.مت.کشتن،کل کردن ،آتش و چراغ.

وژه(wə́ža) بنـــــځ.م. (ج.وژې)

۱) چقـــــــوری پس کردن انسان، ۲)اعصاب و پې کردن، ۳) اعصاب و پې زیر زانو.

وزبی(wazbə́y) بنځ.م. عـــکه .

وزستارگی (wuzstə́rgay) نر.م. (ج.وزبې ستارګي)کرسنه چشم، طماع، حریص .

وزم(wə́zam) نر.م بوی، بخار دېګ و غیره.

وزمه(wazmə́) بنځ.م. (ج.وزمې) باد نسیم.

وزی(wə́zay)ص. نر.م. (ج.وزي) ۱)کرسنه ۲) خوشه کندم.

وس(was) نر.م. توان، سعی، طاقت .

وسپنه(wə́spana) بنـــــځ.م. (ج.وسپنې) آهن.

وسله(waslə́) بنځ.م. (ج وسلې)

سلاح.

وسله وال (wasḷ awā́l) ص.

نر.م. ج. مسلح،اسلحه دار، اسلحه فروش.

وسه(wə́sa) ښـــــځ.م. (ج.وسې) برسات، باران.

وښ(waṣ) نر.م. سم،زهر .

وښتې(waṣté) ښځ.م. گل مهره و مرجان.که زنها به سینه وپیشانی اویزان میکنند

وښکه(wúṣka) ښـــــــځ.م. (ج. وښکې) اشک .

وښکی (waṣkáy)نـــــر.م. (ج.وښکي) ۱) کنج دهن، خوشه انگور.

وښی(waṣáy) نـــــر.م.(ج.وښې) ۱) چوری دست، کره، حلقه ا هنین.

وګړی(wagə́ṛay)نـــــر.م. (ج.وګړي) فرد یا نفر.

ولاړ(walā́ṛ) ص.نر.م. ج. ایستاده.

ولاړول (walāṛawə́l) مص. ایستاده کردن، خیستاندن .

ولاړیدل (walāṛedə́l)مص.ل. بر خاستن، ایستاده شدن .

ولس(wulas) نر.م. (ج ولسونه) امت، عشیره، قوم، جمعیت.

ولسوال(wulaswā́l) نـــــر.م. حاکم.

ولور(walwár) نر.م. مهر عروس، شیربها.

وله(wə́la)ښـــــځ.م. درخت بید .

ولی۱)(wə́lay) نـــــر.م. (ج . ولي) استخوان شانه.

ولې۲)(wále) اد . چرا، برای چه .

ولی۳)(wə́lay)ښـــــځ.م. ج. ریشه.

ونډ(wanḍ) نـــــر.م. (ج ونډونه) ۱)حصه، بخش؛۲) یک قطعه زمین مزروعه.

ونډه (wánḍa) ښځ.م.(ج ونډې)

حصه، سهم .

ونډی(wanḍáy) ښـــــــخ.

م.۱) تقسیم؛ ۲) قصابی؛ ۳) گوسفندیکه بصورت مشترک خریده شده وگوشت آن بین مشترکین تقسیم گردد.

ونډی ونډی (wanḍay wanḍay)

ص. حصه حصه، تکه تکه. پارچه پارچه، بخش بخش .

ونه(wána) ښـــــخ.م. (ج. ونې)

۱) درخت؛ ۲) قد.

ووړ(woṛ)ص.نر. م. خورد، میده، کوچک.

وهل(wahə́l)مص. مت. زدن.

ویار(wyār) نـــــــــــــر.م.

۱) بد گمـــانی؛۲) حسد؛ ۳) عیب.

ویاړ (wyāṛ)نـــــر.م. افتخار،فخر، مباهات.

ویال(wyāl) ص.نر.م. ۱)تازه، ازاده .

ویاند(wayā́nd) ص. نـــــــر.م.

گوینده،نطاق.

ویت(wit) ص.نر.م. ۱) دهن باز؛ ۲)مجازاً بی حیا.

ویجاړ(wijā́ṛ) ص.نر.م. ج درهم بر هم، خراب .

ویجاړیدل (wijāṛedə́l) مص.ل. درهم برهم شدن، خراب شدن.

ویدول (widawə́l).مص.مـــــت . خوابانیدن، خواب دادن.

ویده(widə́)ص.نـــــــــــر. م. خفته به خواب رفته.

ویر(wir) نر.م. (ج. ویرونه) نوحه، ماتم.

ویران (wayrā́n) ص.نر.م. ج. تخریب .

ویرانه(wayrāná)ښځ.م. خرابه.

وېرول(werawə́l) مـــــص.مت. ترساندن، تخویف.

ویړ (wiṛ) ص.نر. م. ۱)باز، کشاده؛

۲)هموار، گسترده.

ویړول(wiṛawə́l) مص.مت.

هموار کردن، فرش گستراندن .

وېسا(wesā́)ښځ.م. تکیه، اعتماد .

وېش(weš)نر.م. تقسیم.

ویشتل(wiš ıə́l)مص.مـــت .زدن

چیزی توسط سنگ.

وېشل(weš ə́l) مص.مت. تقسیم

کردن.

ویښ (wiṣ) ص.نر.م. بیدار ، از

خواب برخاسته.

وېښته (weṣtə́) نر.م. ج. موی.

ویښول(wiṣawə́l)مص.مـــت.

بیدار ساختن.

ویل(wayə́l) مص.ل. گفتن، حرف

زدن .

وېلنی(welánay) نر.ج. پودینه.

ویلول(wilawə́l)مص.مـــــت

گداختن، ذوب کردن.

وېله(welá) ښځ.م. (ج.وېلې) وگ

ویاله.

ویلېدل(wiledə́l) مـــــص.ل.

گداخته شدن، آب شدن، ذوب شدن.

وینا(waynā́) ښځ.م. (ج.ویناوې)

تقریر، بیان، نطق، خطابه، گفتار.

وینځل(winǰə́l) مص.مت.شستن.

وینه(wína) ښځ.م.(ج.وینې) خون.

ویه(wíya) ښـــــــځ. م.(ج ویې)

تخم مرغ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هـــ

هـــ : حرف چهلم الفبائی زبان پشتو.

هار(hāṛ)نر.م. ۱) موســـم گرمی، ۲) غبار و دمه .

هاند(hānd) نر.م. سعی وکوشش.

هتی(haṭáy) بنځ.م (ج.هتی ګانې) دوکان.

هڅه (hác a)بنـــــځ.م.(ج.هڅې) طلب، تلاش، جستجو.

هډ (haḍ) نـــــــر.م. (ج هډونه) استخوان بزرګ.

هډو(haḍó) ق. هـــــرګز، بالکل، قطعاً.

هډور(haḍawár)ص.نر.م.ج. استخواندار.

هډوکی(haḍūkay)نـــــر.م. (ج.هډوکي) استخوان.

هډي(haḍi)نـــــر.ج. پایګک ګلون، درد ګلو، افتادن ګلووغدود آن

هر کلی .(harkaláy) نـــــر.م.

(ج.هر کلي) پذیرایی ، خوش آمدید .

هراند(harā́nd)ص.نـــر.م. ج.

سرگردان، پریشان.

هستوګنځی(hastogan ǰáy

نر.م. (ج.هستوګنځي) جای بود و باش، مسکن.

هستوګنه(hastogə́na)ښځ.م.

سکونت.

هسک(hask)ص.نر.م. اسمان، فلک، ۲)بلند، بالا.

هسکول(haskawə́l)مص.مت

بلند کردن ، بالاکردن.

هسکیدل(haskedə́l) مص. ل.

بلند شدن.

هسې (hasé) ق ۱)

چنین،همینطور۲) راېګان، بدون عوض.

هغسې(.hağáse) ق. همانطور.

هغلته(hağálta) ق.و ګ.هلته .

هغومره(hağū́mra) ق.انقدر، همان قدر.

هغه(háğa) ض. آن. او.

هک پک(hakpak) ص.نـــــر.

م.ج. حیران تر. حیران دریان .

هګۍ (hagə́y) ښځ.م. تخم مرغ.

هلک (halə́k) نـــــــــر. م.

(ج.هلکان) بچه، پسر خورد .

هله ګوله (halagū́la)ښځ.م.

پرخاش، انقلاب، شورش، اغتشاش.

هلې ځلې(haleǰále) ښځ .ج.

جزع وفزع ، داد و فریاد .

همځولی(hamǰólay) ص.نر.م.

هم سال، هم سن.

همدارنګه(hamdā́ranga) ق.

همین قسم، همچنان.

همیانې(hamyāni) ښـــــخ.م.

خریطه پیسه.

هنداره (hindā́ra) ښـــــخ. م.
(ج. هنداري) ائینه.

هندوانه (hindwāṇá) ښخ.م.
(ج.هندواني) تربوز.

هنګېدل (hangedə́l) مص.ل.
اواز کشیدن خر.

هوډ (hūḍ) نر.م. (ج.هوډونه)عزم،
اراده.

هوږه (hū́ẓa) ښـــــخ.م. سیر.

هوسا (hosā́) ص.نب.اسوده ، ارام.

هوساینه (hosāyána) ښخ.م.
ارامی، سلامتی.

هوسۍ (hosə́y) ښخ.م. آ هو.

هوسیدل (hawasedə́l) مص.
ل. خوشوقت شدن، به چیزی خوشی
کردن .

هوښیاریدل (huṣyāredə́l)
مص.ل .دانا شدن، هوشیار شدن.

هیڅ (hic) ص.نـــــب. هیچ.

هېر (her) ص.نر.م.ج. فـــراموش .

هېرجن (herján) ص.نـــــر.م.
فراموش کننده، فراموش کار .

هېرول (herawə́l) مص.مـــــت.
فراموش کردن.

هېرېدل (heredə́l) مـــــص ل.
فراموش شدن.

هېښ (heṣ) ص.نر.م. ج.حیران.

هیله (hí́la) ښخ.م. (ج.هیلې) امید.
ارزو، تمنا .

هېلۍ (helə́y) ښـــــخ.م. مرغابی.

هېواد (hewā́d) نر.م.(ج هېوادونه)
وطن، مملکت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ی

ی(ye)بنخ.م. حرف چهلم ویکم الفبای پشتو.

یابو (yābū́)نـــــر.م. اسپ باری.

یاد (yād) نـــــر.م. (ج یادونه) حفظ حافظه.

یاد بنت(yādáṣt) نـــــــر.م. یاد داشت، یاد دهانی.

یادول (yādawál)مـــــص مت. حفظ کردن، یادکردن.

یادونه(yādawána) بخ.م. حفظ

کردن، یاداشت .

یادونه(yādawána) بنخ .م .

حفظ کردن، یا داشت .

یا دیدل (yādedál)مص.ل. یاد

شدن، ذکر شدن.

یخني(yaxní) بنخ.م. ۱)سردی ،

۲) گوشت جوش داده و پخته شده.

یخول(yaxawál) مص مت. سرد

کردن .

یخی(yaxáy) نر.م. اب

منجمدشده. یخ،منجمد.

یخیدل(yaxedál) مص ل. سرد

شدن، خنک شدن.

یرغل(yarğál) نر.م.

(ج. یرغلونه) هجوم نا گهانی، حمله.

یرغمل(yarğamál) نر.م.

گروگان.

یرغه (yarğá)ص.نر. م، اسپ

یرغه. اسپ تیز رفتار.

یژی(yaži)بنخ. ج. چراغ چوب.

یز (yaj) نر.م. خرس.

ینه (yána) بنخ.م. جگر.

یو (yaw) عدد. یک .

یوازې (yawāze) ص.نب.ق.

تنها، مجرد ، یکه .

یور (yor)بنخ.م. (ج.یونې)

زن برادر شوهر.

یوم(yūm) نر.م. (ج.یومونه)بیل.

یون(yūn) نر.م. (ج.یونونه)

۱)رفتار، رحلت ۲) خوی، عادت،

یووالی (yawwālay) نر.م.

یکی بودن، اتفاق، یگانگی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

PROPERTY OF ACKU
14122

مننه او کور ودانی

دافغانستان د علومو اکاډمۍ د ژبو او ادبیاتو مرکز د درانه او محترم دانشمند محترم مسافر رئیس خیل څخه زیاته زیاته شکریه او مننه کوي چې د دغه قاموس د ترس په تصحیح کې یې پوره پوره مرسته او همکاری کړیده، دغه شان د ژوند په ټولو چارو کې د پاک خداي «ج» څخه ورته بری او کامیابي غواړي.

د آزادی مطبعې له ټولو کارکوونکو او په تیره بیا د کمپوټر له لوی مدیر محترم اما ن ا لله « جاوید » او نورو غړو څخه ډیره مننه کوي چې د دغه قاموس د ډیزاین، کمپوز او چاپ په برخه کې پوره پوره مرسته او همکاری کړیده په دې وسیله دوي ټولوته کور ودانی وایي.

Pasto - Dari

Short

Dictionary

Academy of Sciences
Of Afghanistan

Institute of the
language of pashto
2006

دآزادي مطبعې چاپ

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library